

Riigikohtu 1931. aasta otsused

J-1906

Fr. P. Kreuzwaldi
nim. ENSV kirklik
Rasmatöökogu

3-18954

Riigi trükikoja trükk.

Riigikohtu üldkogu 1931. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Krim. kohtup. sead.		Perekonnaseisu seadus. (RT 191/192 — 1925)		Siseministri juhtnõõrid perekonnaseisu seaduse kohta. (RT 48 — 1926)	
65 p. 5	1	3	2	30	2
123		24		43	
183		28			
184		29			
185		30			
187		33			
189		38			
191		42			
947—956		51			
974		52			
1209				Tolliseadus.	
1210		422	1		
1211					
Nuhtlusseadus.		Rahukohtu Nuhtlusseadus.			
59	1	7	1		
63		12			
149		25			
341		29			
		104 ¹			
				Uus Nuhtlusseadus.	
				59	1

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1931. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused.		vust on üles näidanud, viigastatud sõduritele ja langenud sõdurite perekondadele. (RT 79*80—1920, RT 57—1924)		Eraõppeasutiste seadus. (RT 97 — 1927)	
Autasumaa tarvitamise seadus. (RT 199/200 — 1925)		4	48	42	10
1	4 märkus				
6		Eesti Maapanga põhikiri. (RT 27 — 1926)		Hoolekandeseadus. (RT 120/121 — 1925)	
		84	32	127	17
		103			
Määrus tasuta maasaamise kohta autasuks sõduritele, kes Vabadussõjas iseäralist vah-				Kaitseseisukorra seadus. (RT 61 — 1930)	
				9 p. 9a	11

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
XI k. 2. j. Tööstusliku töö seadus.		XII k. Ehituseseadus		Rahukohtu Nuhtlusseadus.	
116	50	177	25	24	28
264	57	177 mär-	25, 27	Uus Nuhtlusseadus.	
266	33	kus 2		33	28
279	56	177 mär-	25	XVI k.	
280	56	kus 3		Kohtute seadus.	
301				313	20
304	57	XV		Tsiviilkohtupidamise seadus.	
306 ¹		Nuhtlusseadus		1330 ¹	28
311		59	28		
311 p. 1	52				
324	33				
395	57				

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1931. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Balti Eraseadus.		1412	78	2799	84
14	67	1413		2800	
15		1437	2801 m. 1		
27		1569	2806		
79		1580	2809		
80	61	1595	2922	79	
81 p. 2		1711-1720	72	2941	61
126			73	3016	76, 79
809		1744	67	3214	79
810	74	1745		3223	
813		1822	71	3243	79
912	79	1825		3250 m. 2	
919	74	1829		3257	
927		1981	84	3271	63
929	81	1995	82	3272	
938		2029		3284	
942		2030		3289	69
952	70	2031	84	3290	
954		2032		3304	65
959	78	2095		3310	74
1057		2451		3439	65
1208	73	2452	77	3620	63
1213		2477		3625 p. 2	68
1297-1305		2597	83	3893	
1311-1316	79	2599		3897	63
1337	78	2600		3945	78
1358 m. 2		2602	77	4029	74
1368 m. 2	81	2603		Tsiviilkohtupidamise seadus.	
1383		2789		80	
1385	78			772	83
1389				863	
1394				867	62

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
1847	78	Metsaseadus.		316 p. 5	76, 78
1872	79	695	73	317	78
1899 lisa		Raudteeseadus.		321 p. 1	61
p.p. 22, 23	66			323	78
1907	83	56		326	81
1956-1970		57 p. 5		340 p. 2	72
1966	77	59		350	
2011		60	64	354	
2054	83	63		367	76
2061		65		368	
2064	77	102 p. 2		Tempelmaksuseadus.	
2065				3	
Liivimaa Talurahvaseadus.		Vene Kaubandusseadus.		6	
973		54 ¹⁻²⁵	66	19 p. 5	80
985	82	392-403	68	tariif nr.13	
Veksliseadus.		Notariaalseadus.		Pärandusmaksuseadus.	
53		32	78	4	
55	62	280	84	22	71
				36	

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1931. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Aktiisi seadus.		Inglise vekслиakt.		325	
1113	104	38	94	557	94
1113		Kohtute seadus.		642	
märkus	91	250	101	766	95, 97
1145	104	250 p. 2	101, 102	797	95, 97
Arstiseadus.		406 ⁴	92	892	95
21		Krim. kohtup. seadus.		1177	
23		1	95	1179	89
379	103	12	95, 103	1180	
386		16 p. 2	91	1210	
Balti Eraseadus.		21	96	1211	98
3113	88	33 märk. 1	89	Kriminaalseadustikkudes et-	
3438		36		tenähtud õigustekaotamise	
4229	95	37	101	muutmise seadus.	
4346		44	92	(RT 54 — 1927)	
4348	99	45		—	87
Ehitusseadus.		45 j. 2	101	Linnaseadus.	
181	93	92	100	2	
Heakorra ja julgeoleku sea-		117	101	2 p. 4	
dus.		119	99	8	
197-207	99	130	99	63 p. 7	
324	85	152	101	63 p. 7	93
Heakorra ja julgeoleku sea-		159	100	märk. 2	
duse täiendamise seadus.		170	93	71 p. 5	
(RT 109/110 — 1925)		187	98	79 p. 4	
172 ¹	92			108	85

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

14. märtsil 1931.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimused: 1. Kas juhtudel, mil seaduses on süüteo eest määratud karistuseks embkumbselt arest või rahatrahv, on lubatav määrata kohtuotsusega süüdlasele embkumbsel kujul neid mõlemaid karistusi? 2. Kas otsuse täitmisel on lubatav süüdimõistetule rahatrahvi asemel tarvitusele võtta tema maksujõuetuse puhuks määratud asekaristust aresti või türmi süüdimõistetule palja avaldise põhjal, et temal pole varandust trahvinnaksmiseks, või tema lihtsal keeldumisel vabatahtlikult rahatrahvi õiendamast?

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, prokurör R. Rägo.

Küsimuste esitamiseks on tõuget andnud esmalt see nähtus, et mitmed rahukohtunikud niisugustel juhtudel, mil seaduses on teatava süüteo eest ette nähtud karistustena embkumbselt arest ja rahatrahv, määravad ka kohtuotsustes süüdlasele embkumbselt nii ühe kui teise karistuse, jättes sellega omalt poolt lahtiseks vastuse, missugust karistust kaebealuse suhtes tuleb teostada, mille tagajärjel lõpuks otsusetäitmisel karistuse kuju oleneb süüdimõistetule enese valikust, kusjuures teataval määral ehk ka otsusetäitja politiseivõim võib selle kujunemisele kaasa mõjuda.

Teine sama laialdane on nähtus, et tihti neil juhtudel, mil kohtuotsuses on küll kindlalt määratud karistuseks rahatrahv, seal kõrval kinnipidamiskaristus aresti- või türmikaristuse näol ainult rahatrahvi asendina süüdimõistetule maksujõuetuse puhuks ette nähtud, otsust teostavad politiseivõimud piirduvad süüdimõistetute lihtsa avaldisega, et nad ei soovi või ei jõua rahatrahvi maksta, et nende suhtes rahatrahvi asendavat kinnipidamiskaristust täitmisele võtta.

Prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtu üldkogu leiab, et maksvate seaduste järgi embkumbselt karistamise viis ei ole lubatav. Karistusseadustes on väga paljude süütegude eest ette nähtud — peale õigustekaotuse, kui karistuse, mis süüdlasele ikka mõne teise karistusega koos peale pannakse — kaks ja rohkem karistusi, mis oma raskuselt üksteisest erinevad tihtigi väga suurel määral. Nii näit. on NS § 341 ette nähtud võimu teostamata jätmise eest kuus erinevat karistust, alates süüdlase ametist lahtimõistmisest ja lõppedes süüdlase kõigi õiguste kaotamisele ja kuni nelja aastani vangiroodu mõistmisega. Samuti on RNS suure hulga süütegude eest määratud kaks karistust, nimelt rahatrahv ja arest, mõne süüteo eest ka kolm karistust — rahatrahv, arest ja türm (näit. RNS § 104¹, esimene osa).

Välja arvatud erandlikud juhud, peaaegjalikult teatavate riigimajanduslikkude huvide vastu kordasaadetud süütegude eest, aga ka mõnel teisel juhul (vrd. Kr S § 65 p. 5), mil süüdlasele rööbiti mitu karistust koos peale pannakse, on seadusandja need karistused määranud valikuks nii, et kas üks või teine või kolmas j.n.e. nende hulgast peab tarvitusele võetama. Valik ei toimu mitte kohtuotsuse täitmisel ega kuulu mitte karistatavale, vaid valiku peab teostama kohus oma otsuse tegemisel karistatava süü tähtsuse, kaebealuse seisukorra ja kõigi ilmsikstulnud kõrvaliste asjaolude järgi, nagu seda otse määrab NS § 149, ja nagu see nähtub ka RNS § 12 (vrd. ka Vene Sen. kr. dep. samavaatelistele otsustega 1868. a. nr. 54, 1869. a.

nr. 634, 1870. a. nr. 1293). Kohtu ülesanne on seaduses ette nähtud karistuste hulgast valida üks, mis peab kordasaadetud süüteoile järgnema ühiskondliku vastusurvena ja olema kindel oma kujus ning täppis oma ulatuses. Maksev seadus ei luba seda karistuse määramist jätta lahtiseks, s.o. otsusetäitjate, veel vähem süüdimõistetute hooleks. Ainult rahatrahvide mõistmisel peab kohus süüdimõistetule selleks puhuks, kui ta on maksujõuetu, määrama rahatrahvi asendava kinnipidamiskaristuse (KKS §§ 123 ja 1209) ja see määratakse vastavates seadustes ette nähtud kujul ja piirides, nimelt aresti või türmi näol (vt. RNS § 7, NS § 59, TS § 422, UNS § 59). Seda vabaduse kaotamise karistust ei määrata siin mitte päris-, vaid asekaristusena süüdimõistetute maksujõuetuse puhuks ja tuleb käsitlusele võtta arusaadavalt ainult siis, kui kohtuotsus rahatrahvi suhtes ei ole teostatav süüdimõistetute isiku maksujõuetusel, s.o. kas üldse varanduse ja sissetulekute puudumisel või nende piisamatusel (mittejätkumisel) süüdimõistetute kokkukuhjunud kohustiste täitmiseks. Kohtuotsuste täitmisi korraldavad üldkohtute suhtes prokurörid, rahukohtute suhtes vastavad jaoskonnarahukohutunikud (KKS §§ 183 ja 185, 947—956), kes omakord otsuste täitmisele pööramist politsei ja kohtutäituri abil ja kaudu korraldavad (KKS §§ 184, 189, 191, 949—954). Selge on, et rahatrahvilt üleminekuks kinnipidamiskaristusele ei piisa süüdimõistetute paljast avaldisest otsust teostavale politseiesindajale või kohtutäiturile, et temal ei ole mingit varandust ja tulusid ja ta on maksujõuetu, samuti ka mitte sellest, et ta temale antud tähtajaks trahvi ei ole ära õiendanud, vaid otsusetäitja peab ka ise selgitama süüdimõistetute varanduslikku seisundit, ja ainult siis, kui on selgunud, et temal varandust ja tulusid ei piisa temale pandud trahvi õiendamiseks ei täiel määral ega osaliselt, mille kohta peab koostatama vastav maksujõuetusakt ustavate kodanikkude kaasabil, kes süüdimõistetute olukorda tunnevad, võib asuda asekaristuse kohaldamisele. See nähtub ka KKS §§ 187, 1210 ja 1211, mille järgi süüdlastele antakse teatavad tähtajad nendele pandud trahvide ja teiste rahaliste maksude õiendamiseks ja mille järgi nende maksude õiendamist lubatakse edasi lükata osadekaupa kindlaksmääratavatel tähtaegadel, ning peale nende tähtaegade möödumist pööratakse nende sissenõudmine süüdlase varandusele. Samuti nähtub see ka RNS § 25, NS § 63 ja UNS § 59, milles määratakse kindlaks rahaliste tasude ja maksude rahuldamise järjekord juhtudel, kui süüdimõistetute isiku varandus ei küüni väljamõistetud kahju ja trahvi katteks. Kriminaalkohtuotsuste ligem täitmiskord rahatrahvide suhtes on peale ülalesitatud määruste korraldatud KKS § 974, mis käsib kohtutäitureid trahvide sissenõudmisel toimida selle korra järgi, mis on ette nähtud tsiv. kohtuotsuste täitmise jaoks, ning kohtutel tuleb valvata nende nõuete täpsa täitmise järgi.

Kõigil ülalesitatud põhjustel Riigikohtu üldkogu **otsustas** vastata esitatud küsimustele eitavalt ja seletada: 1) maksvate seaduste järgi peavad kohtud oma otsustes täpsalt määrama karistuse, millele süüalune tuleb alistada, ja 2) rahatrahvide sissenõudmisel tuleb käia KKS § 187, 189, 954, 974, 1210 ning 1211, RNS § 25, NS § 63 ja UNS § 59 nõuete järgi ja rahatrahvi asemel süüdimõistetule kinnipidamiskaristust võib siis lubatuks tunnistada, kui süüdimõistetute maksujõuetus on otsuse teostajate poolt selgitatud.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

12. detsembril 1931. a.

Kohtu- ja siseministri poolt 6. märtsil 1931. a. nr. 74²⁹ all KS § 259¹ põhjal esitatud seletusepärimine perekonnaseisuaktide parandamise ja tühistamise korra kohta.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, prokurör R. Rägo.

Kohtu- ja siseministeeriumile saadetud kohtuotsuste ärakirjadest nähtub, et kohtutes perekonnaseisuaktide parandamise korra suhtes lahkuminev praksis valitseb: ühed kohtud

loevad perekonnaseisuaktide paranduse asjad alluvateks rahukogudele tsiviilnõude korras, teised adm. kohtu korras, kolmandad rahukohtunikkudele adm. kohtu korras. Selle järel palus Kohtu- ja siseministeerium kirjaga 6. 3. 1931 Riigikohut KS § 259¹ põhjal seletada, missuguses kohtukorras tuleb perekonnaseisuaktide parandamisi toimetada?

Prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et perekonnaseisuaktide parandamine pärast nende koostamist ja allakirjutamist asjaosaliste poolt toimetatakse Perekonnaseisu sead. § 24 järgi sama perekonnaseisuametniku poolt täiendava akti koostamise teel, kui parandus mitte sisulist muudatust ei sisalda, ja nimelt samas korras, mis on maksev akti tegemisel, muil juhtudel aga kohtu korras. Seejuures seadus ei tähenda ligemalt, missuguses kohtukorras see peab toimuma.

Küsimuse otsustamisel peab silmas pidama kõige pealt, et perekonnaseisu muutuste registreerimised on korraldatud eeskätt üldistes ühiskondlikkudes huvides riiklikult ja on sundusliku iseloomuga; kodanikud peavad oma perekonnaseisu muutusi vastava perekonnaseisuametniku juures registreerima (vt. RT 191 — 1925 Perekonnaseisu sead. § 3, samuti ka §§ 29, 30, 33, 38, 52 jt.) ja peavad seda tegema karistuse ähvardusel RTS § 29 järgi (vt. Sisem. juhtn. perekonnaseisu seaduse teostamiseks §§ 30 ja 43). Kuigi perekonnaseisuaktid on tõendusteks ka kodanikkude omavahelistes eraõiguslikes suhteis, mis registreeritavaist sündmusist olenevad, on nad oma iseloomult eeskätt avalikõiguslikku laadi ja neid tuleb sellistena käsitada. Neis leiduvad andmed peavad olema usaldatavad, s.o. vastama tõsioludele. Kui nendesse nende koostamisel on sattunud viga, peab perekonnaseisuametnik nende parandamise ette võtma samas korras, nagu ta neid koostas, s.o. asjasse puutuvate isikute osavõtul. Kuivõrt aga temal enesel ei ole lubatud parandusi ette võtta, vaid selleks kohtu autorisatsiooni tarvis on, peab sellest järelevalveasutisele teatama, kes samme astub üldises administratiivasutiste aktide muutmise korras vea parandamiseks. Kompetentseks tuleb selleks loomulikult lugeda administratiivkohut, kes üldiselt valitsus- ja omavalitsusasutiste tegevuse üle antavate kaebuste ja protestide lahendamiseks on ellu kutsutud. Seda vaadet kinnitavad ka Perek. seisu sead. §§ 42 ja 51, kui nad üksikutel juhtudel, nimelt kui perekonnaseisuametnikud keelduvad abielu registreerimast või välismaal toimetatud abielu lahutamist või maksvusetuks tunnistamist registreerimast, määravad, et nende tegevuse üle võib kaevata adm. kohtu korras kohalikule rahukohtunikule. Nagu viimati — tsiteeritud määrustest näha, on seadusandja kohalikke rahukohtunikke määranud perekonnaseisu küsimusi lahendama vaatamata sellele, kas on tegemist linna või maa, valla või alevi perekonnaseisuametnikuga, mis ka loomulik on, sest et kõigi nende tegevus perekonnaseisuaktide koostamisel on oma loomult ühetaoline.

Perekonnaseisuaktide parandamise küsimust võib, nagu Perek. seisu sead. § 28 näha, igaiüks aegatada, tähendab, peale perekonnaseisuametniku, kes eesrinnas aktide korrashoiu eest pealb hoolitsema, ka iga kõrvaline isik ja asutis, juhtides järelevalveasutise tähelepanu veale, mida perekonnaseisuamet omal jõul parandada ei saa. Järelevalveasutise kohus on selle järel samme astuda akti parandamiseks, pöördudes kohaliku rahukohtuniku poole, kelle piirkonnas akt on ekslikult koostatud, et see paranduse tegemise ette kirjutaks.

Vastupidine vaade, nagu peaks perekonnaseisuaktide parandamisi taotlema üldreeglina tsiviilkohtus nõude korras, on ekslik juba sellepärast, et selles korras lahendatakse eraõiguslikke tülisid ja tsiviilkohtusse pöördumine on üldiselt vabatahtlik, asjaosaliste omast äranägemisest sõltuv vastavate aegumis- ja preklusiiv-tähtaegade kestel, siin aga on tegemist aktiga, mis on avalikõigusliku iseloomuga, mis, kui ta on vigane, sunduslikult peab parandatama, vaatamata sellele, kunas viga tehtud, sest perekonnaseisuaktidel on kestev tähendus ja nende korrashoiu kohustis, mis eneses sisaldab ka avalikuks tulevate vigade parandamise kohustist, on kestev, mitte aeguv. Kõnelemata, et nende parandamist ei või sõltuvaks teha üksikute eraisikute heast tahtest ja meelevallast, on ka loomulik, et nende parandamise kü-

simuse arutamist ei või tsiviilkohtu ülesandeks ja tsiviilkohtu korras lahendatavaks lugeda sel ajal, kui riigis haldustoimingute arutamiseks isekohtud ja -kohtukord olemas. Juhud, kus avaliku võimu kandjaid kästakse tsiviilkohtu korras esineda, on seaduses otse ette nähtud, näit. vaimuhaigeks ja pillajaks tunnistamise asjades. Perekonnaseisuaktide asjus tsiviilkohtu korras akti parandust taotella ei ole ühelegi ametipidajale antud. Küll aga on valveasutistel üldiselt õigus oma valvealuste asutiste tegevuses vigu leides nende kõrvaldamist nõuda, kui need on otseses subordinatsioonivahekorras temaga. Kui aga on tegemist oma-valitsusasutiste ja nende ametnikkude haldusaktide parandamisega, siis peab see toimuma adm. kohtu korras. Sama õigus peab kuuluma perekonnaseisu asjus nende ametnikkude üle seisvatele valveasutistele, sest muidu ei oleks mõtet Perekonnaseisu sead. § 28 määruisel, et nendele registreerimisaktide vigadest teatatakse.

Tsiviilkohtusse peab pöörduma ainult siis, kui akti sisu pärast on tekkinud tsiviilõiguslik tüli, näit.: kui abielumees ei tunnista tema nimele registreeritud last omaks või kui verisugulased vaidlevad lapse sünni vastu sünniaktis tähendatud vanematest, samuti kui nõutakse abielu maksvuse tuks tunnistamist; niisugune pöördumine oleneb asjast huvitatud isikute omast vabast näengust. Niisugustel erandlikel juhtudel võib tsiviilkohtu otsus omaette olla perekonnaseisuakti sisulise parandamise või muutmise aluseks.

Kõigil eeltoodud kaalutlustel Riigikohtu üldkogu **otsustas**: seletada, et perekonnaseisuaktide kohtu teel parandamise otsustamine kuulub rahukohtunikule adm. kohtu korras vastava valveasutise algatusel, neil erandlikel juhtudel aga, kui akti pärast on tekkinud asjast huvitatud isikute vahel tsiviilõiguslik tüli, võib parandamine järgneda tsiviilkohtukorras tehtud üldkohtu otsuse põhjal.

Nr. 3.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. jaanuaril 1931. a.

Gustav Vessin'i kaebus Posti-telegraafi-telefoni valitsuse otsuse peale 13. oktoobrist 1930. a. 3 kuu palga maksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Võru postkontori kirjakandja Gustav Vessin vabastati teenistusest 20. oktoobrist 1930. a. BES § 4188 põhjal 75% tööjõu kaotuse puhul, mis kindlaks tehtud Võru linna pensionikomisjoni poolt. Otsus teatati Vessin'ile 4. okt. 1930. a. 8. okt. 1930. a. esines Vessin palvega, et temale RTS § 22 alusel välja makstaks 3 kuu palk ühes perekonnaabirahaga peale teenistusest vabastamist. Palve jäeti rahuldamata põhjusel, et teenistusest vabastamine ei ole toimunud parandamata haiguse pärast ja et pensionikomisjon ei ole teda parandamata haigeks tunnistanud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Gustav Vessin Posti-telegraafi-telefoni valitsuse otsust tühistada 3 kuu palga mittemaksmise asjas. Kaebaja seletab järgmist: arstid olevat pensionikomisjonis leidnud, et tema haigus on parandamatu, ja seepärast olevat temal õigus RTS § 22 põhjal 3 kuu palka saada; 3 kuu palga saamine RTS § 22 alusel ei olevat sõltuvaks tehtud pensionikomisjoni otsusest, vaid selleks olevat küllalt arstide otsusest ja arstid on komisjonis leidnud, et haigus on parandamatu. Pensioniseaduses olevat haigused jaotatud 2 liiki: rasked parandamatud haigused ja üldse kõik teised haigused, ja seepärast ei võivatki komisjoni otsusest järeldust teha, et kaebaja haigus ei kuulu parandamatute haiguste hulka Riigiteenistuse seaduse § 22 mõttes.

Asja arutanud, Posti-telegraafi-telefoni valitsuse esindaja seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Gustav Vessini kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põh-

justel: RTS § 22 põhjal on õigus 3 kuu palka saada neil riigiteenijail, kes teenistusest vabastatud parandamatu haiguse pärast. Kaebaja on teenistusest vabastatud tööjõu kaotuse pärast, nagu nähtub käsust, mis kaebajale kuulutatud 4. okt. 1930. a. Selle käsu muutmist selles mõttes, et vabastamise põhjusena oleks tähendatud parandamatu haigus, mitte aga tööjõu kaotus, ei ole kaebaja seaduslikul edasikaebuse tähtajal taotlenud ja seepärast on see käsk jõusse astunud ja kaebaja vabastamise põhjusena on jäänud püsima tööjõu kaotus. Et aga RTS § 22 ei näe ette 3 kuu palka maksmist neile riigiteenijaile, kes teenistusest vabastatud tööjõu kaotuse tagajärjel, siis puudus Posti-telegraafi-telefoni valitsusel seaduslik alus 3 kuu palga ja laste abiraha maksmiseks kaebajale. Neil põhjustel puudub alus käesolevas asjas Posti-telegraafi-telefoni valitsuse otsuse tühistamiseks.

Seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Gustav Vessin'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 4.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. jaanuaril 1931. a.

August Hahn'i kaebus Teedeministri otsuse peale 11. novembrist 1930. a. palga edasimaksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub August Hahn tühistada Teedeministri otsust 11. nov. 1930. a., millega eitavalt otsustatud temale palga edasimaksmine riigiteenistusest vabastamise puhul, põhjusel, et kaebaja oli vabateenija. Kaebaja seletab, et käesolevat asja ei tulevat otsustada Riigiteenistuse seaduse, vaid Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seaduse (RT 100 — 1926) alusel, kus ette nähtud palga edasimaksmine kõigile riigiteenijaile ametist vabastamise puhul koosseisude vähendamise tõttu.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigiteenistuse seaduse § 45 järgi (RT 149 — 1924 ja 59/60 — 1925) hakkas Riigiteenistuse seadus maksuma 1. aprillist 1927. a. Sellest ajast peale toimub teenistusvahekorra lõpetamine riigiteenijatega selle seaduse määruste kohaselt ning riigiteenijad omandavad ametist vabastamisel ainult need õigused, mis ette nähtud Riigiteenistuse seaduses. Selle seaduse § 17 näeb ette palga edasimaksmise ametikoha kaotamise puhul ainult reservi arvatud ametnikule, mitte aga vabateenijale, kelleks olnud riigiteenistuses kaebaja. Riigiteenistuse seaduse maksimahakkamise järele tuli Teedeministeeriumil talitada vabateenijate ametist vabastamisel Riigiteenistuse seaduse § 2 määruste järgi, mitte aga Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise seaduse järgi, mis oli maksev Riigiteenistuse seaduse maksimahakkamiseni. Tähele pannes, et kaevatud otsus on kokkukõlas Riigiteenistuse seaduse määrustega, AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: August Hahni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 5.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. jaanuaril 1931. a.

Speditsooni ja transpordi o.-ü. Tilga ja Ko kaebus Tollikomitee otsuse peale 3. oktoobrist 1930. a. vahuveini pealt võetud lisatolli mittetagasimaksmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

A.-1. „Seine'ga“ toodi sisse 5. I. 30. a. 10 kasti vahuveini, mille sihtsadamaks oli orderkonossamendil tähendatud Tallinna.

Et selle kauba eest tasutav toll ei olnud õiendatud kolme kuu jooksul, sisseveo päevast arvates, siis arvati tollile juurde lisatoll Tollis. § 232 p. c põhjal. Selle lisatolli tasus kaubakäsu-taja ühes teiste tollimaksudega, peale põhitolli, kauba tagasiveo eel a.-l. „Suomi'ga“, mis-suguse laeva peale kaup oli laaditud laeva varustuseks.

22. IX. 1930. a. pöördus Tilga ja Ko palvega Tallinna peatolliameti poole seda lisatolli tagasi maksta, sest kaup olevat transiidina välismaale tagasi veetud.

Tallinna peatolliameti nõukogu jättis selle palve 26. IX. 30. a. rahuldamata motiividel, et ei ole tegemist rahvusvahelise transiidiga, sest kaup ei ole mitte kolmandasse riiki edasi saa-detud, vaid laeva provisiooniks määratud. Oma otsuse õigsuses kaheldes esitas Tollinõukogu Tollis. § 216 põhjal selle otsuse Tollikomiteele. Viimane otsusega 3. okt. 1930. a. kinnitas Tollinõukogu otsuse.

Riigikohtule antud kaebuses palub speditiooni ja transpordi o.-ü. Tilga ja Ko volinik Max Tilga Tollikomitee otsus ära muuta ja temale ette kirjutada Tallinna Peatolliameti nõu-kogu otsus 26. IX. 30. a. tühistada ja korraldus teha lisatollimaksu tagasimaksmiseks kaebajale.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus on põhjendamata.

Kaebaja argumentatsioon, et käesoleval juhul on tegemist transiitkaubaga, on aluseru. Rahvusvahelise transiidi mõiste on täpsalt kindlaks määratud Rahvusvahelises statuudis tran-siidi vabaduse kohta (RT 1/2 — 1925), ja nimelt selle statuudi art. 1. See määrab, et isikud, pagaskaubad, samuti ka laevad, alused, sõiduriistad, vagunid ja muud veoabinõud tuleb lugeda transiidina läbi lepinguosaliste riikide suveräänsuse või võimu all olevate territooriumide minevateks, kui nende läbivedu nimetatud territooriumidest, toimugu see ümberlaadimisega või ilma selleta, ladustamisega või ilma selleta, laadungi murdmisega või ilma selleta, veoviisi muutmise või ilma selleta, on ainult osa täiest reisust, mis on alustatud ja peab lõp-pema väljaspool selle riigi piire, mille kaudu läbivedu toimub. Vaidluses oleva kauba lõpusiht on konossamendi järgi Tallinna, seega ei kuulunud ta rahvusvahelise transiitkauba mõiste alla, sest kaup peab juba veodokumentide järgi kolmandasse riiki määratud olema. Asjaolu, et vaidluses olev kaup läks edasi laevaprovisioonina, ei tee seda transiitkaubaks. Rahvus-vahelise transiidi mõiste on, nagu eespool tähendatud, statuudis kindlaks määratud, ega ole põhjust asja arutamist edasi lükata kaebaja palve rahuldamiseks tõenduse esitamiseks selle kohta, et kaubad, mis veetakse proviandi nime all, on transiitkaubad. Ka kaebaja vaidlus selle kohta, et lisatolli määramine vahuviinasaadestele olevat õigustamata, on põhjendamatu. Sisseveetud kauba eest ei olnud toll ära õiendatud ja Tollis. § 232 p. c lubab niisugusel juhul lisatolli määrata. Et kaup oli lubatud tagasi vedada, siis tuli käia Tollis. § 270 p. 2 järgi, mille põhjal kaup, mis on juba revideeritud, kuid veel tollimata, võib tagasi vedada tema hoidmise tähtaja piirides pärast kõikide tollimaksude tasumist peale põhitolli. Kõigest sellest järeldub, et makstud lisatolli tagasimaksmise nõudmise õigust kaebajal ei ole.

Esitatud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Speditiiooni ja transpordi o.-ü. Tilga ja Ko kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. jaanuaril 1931. a.

K.-m. Oskar Stude kaebus Tollikomitee otsuse peale 3. oktoobrist 1930. a. üldtollitariifi määramise asjas (vesimärkidega paberi ja bristolpapi kohta).

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja M. Klaassen;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

K.-m. Oskar Stude andis ülesandiskirja nr. 20574 — 1930. a. järgi tollirevideerimiseks üles 4 palli „paber, ilustatud“, Rootsi päritoluga. Revideerimisel määrati kaup üldtariifi

alla põhjusel, et kauba ülesandmine ei vasta kaubale, ning kauba päritolu on selgitamata. Tollinõukogu kinnitas revideerimise andmed. Tollikomiteele antud palves taotles k.-m. Oskar Stude kauba määramist minimaaltariifi alla, seletades, et kaup vastavat faktuurandmetele ega võivat kõrgema tariifi alla kuuluda oma päritolu suhtes, sest päritolu kohta ei olevat kahtlust. Otsusega 3. oktoobrist 1930. a. jättis Tollikomitee k.-m. Oskar Stude kaebuse tagajärjeta põhjusel, et Sisseveo üld- ja minimaaltollitariifide käsitamise määruse § 2 p. 2-f järgi peab spetsifikatsioon sisaldama täpsad andmed kauba päritolu kohta.

Riigikohtule antud kaebuses palub k.-m. Oskar Stude tühistada Tollikomitee otsuse ja asja Tollikomiteele tagasi saata uueks otsustamiseks ja kauba minimaaltariifi alla määramiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Tolliseadustiku § 188 järgi peab ülesandja revideerimise ülesandekirjale lisandama kaubafaktuura ehk spetsifikatsiooni tollirevideerimise kergendamiseks. Millistele nõuetele peavad faktuurad ja spetsifikatsioonid vastama, see on ette nähtud Tollisead. § 189. Sama paragraafi märkus 1 on tähendatud, et kui kauba käsutajal algupärast faktuurat ehk spetsifikatsiooni ei ole, võib ta kauba spetsifikatsiooni kõikide eeltähendatud andmetega ka oma allkirjaga esitada, kusjuures ta isiklikult vastutust kannab dokumendi õiguse eest. Isiklik vastutus ei seisa mitte ainult nende tagajärgede kandmises, mis ette nähtud Tolliseadustikus (§§ 205 ja 232), vaid ülesandja võib vastutusele võetud saada pettuse eest kriminaalkorras. Asja algoimetusest nähtub, et käesolevas asjas on k.-m. Oskar Stude esitanud ülesandmiskirja ja on palunud seda ülesandmist lugeda spetsifikatsiooniks põhjusel, et algupärane ei vasta Tollisead. § 189 nõuetele. See ülesandmiskiri on koostatud vastavalt neile nõuetele, mis Tollisead. § 189 on üles seatud faktuurade ja spetsifikatsioonide kohta ja sisaldab kõik § 189 lit. a—g ette nähtud andmed; kaup on päritolult märgitud „Rootsist“. Tollirevideerimisel on kaup arvatud üldtariifi alla põhjendusega, et kauba päritolu on selgitamata, sest kauba ülesandmine ei vastavat kaubale. Selle põhjendusega on ühinenud ka Tollinõukogu ja Tollikomitee. Viimane põhjendab oma otsust sellega, et Sisseveo üld- ja minimaaltollitariifide käsitamise määruse § 2 p. 2-f järgi peab spetsifikatsioon sisaldama täpsaid andmeid kauba päritolu kohta. See Tollikomitee otsuse põhjendus on täiesti õige, kuid Riigikohus ei saa õigeks pidada seda, nagu ei sisaldaks k.-m. O. Stude poolt esitatud ülesandmine, mis Tollisead. § 189 märkus 1 põhjal asendab spetsifikatsiooni, täpsaid andmeid kauba päritolu kohta. Eespool on juba seletatud, et ülesandmiskiri sisaldab kõik § 189 lit. a—g ette nähtud andmed, ning kauba päritolu on märgitud „Rootsist“. Tolliasutiste arvates seisab ülesandmise ebatäpsus selles, et kauba nimetus on märgitud „paber, ilustatud“, kuna tollirevideerimisel on aga leitud osa „paber vesimärkidega“, osa „bristolpapp“. Tolliseaduse § 189 lit. d järgi peab spetsifikatsioonis tähendatud olema kaupade liik ja sort kaubanduslike nimetuste kohaselt, näit., „raudnaelad“, „niiekudumise masin“, „villane kangas“, „puuvillane ihupesu“ j.n.e. Kui vaadata Tollitariifi, siis osutub, et näit., villane kangas tariifitakse mitme paragrahvi järgi, mis oleneb kanga raskusest ruutmeetrite järgi, siis sellest, kas kangas on muustrilisel värvitud või trükitud või mitte j.n.e. Samuti tariifitakse ka puuvillane ihupesu selle järgi, kas see on ilustatud või mitte, mitme punkti järgi. Sellest nähtub, et seadus ei nõua kauba äratähendamist spetsifikatsioonis mitte Tollitariifi paragrahvide ja punktide järgi, vaid kaubanduslike nimetuste järgi. Üle minnes käesolevas asjas vaidluses oleva kauba juurde, näeme Tollitariifist, et § 177 pealkirjaks on „paberikaup“, mis jaguneb papiks ja paberiks; mõlemad tariifitakse mitmesuguste tunnuste järgi. Selle paragrahvi üldmärkuse järgi loetakse papiks paberimassist lehed kaaluga ühes ruutmeetris 300 g või rohkem, ja paberiks — paberimassist lehed kaaluga 1 m² alla 300 grammi. Sellest nähtub, et papi ja paberi vahe seisab ainult kaalus (raskuses). Kui k.-m. O. Stude nimetas kauba ülesandekirjas „paber, ilustatud“, revideerimisel leiti aga „paberikaup“, siis Tollitariifi mõttes võib siin küll ebatäpsus olla, kuid kaubanduslike nimetuste suhtes niisugust ebatäpsust ei ole, mis põhjustaks kaupa ülesandmisele mittevastavaks arvama. Et pealegi kauba päritolu oli üles-

andmiskirjas täpsalt ära tähendatud ja et ülesandja valeteadete eest kriminaalkorras vastutab, siis jõuab Riigikohus otsusele, et käesoleval korral pole küllaldast põhjust kauba päritolus kahelda ja seda üldtariifi alla arvata.

Esitatud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Tollikomitee otsus 3. oktoobrist 1930. a. tühistada ja asi Tollikomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 7.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. jaanuaril / 10. veebruaril 1931. a.

Ella Tuling'i revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 10. septembrist 1930. a. kaebuse asjas Tallinna Linnavalitsuse otsuse peale 25. aprillist 1930. a. ravimiskulude linna kanda võtmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega on tagajärjeta jäetud Ella Tulingi kaebus Tallinna Linnavalitsuse otsuse peale, millega on rahuldamata jäetud Ella Tulingi palve vabastada ta 31 kr. 50 s. maksust, mida ta võlgneb linna nakkavate haiguste haigemajale kõhusoetõve ravimise eest 12. juunist 2. juulini 1928. a.

Kaebaja põhjendas oma nõuet RT 2 — 1928 avaldatud Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 38 III lõikega ja RT 145/146 — 1920 avaldatud määrustega nr. 305.

Rahukogu leidis, et tähendatud määrused korraldavad ainult vahekorda riigi ja omavalitsuste vahel nakkushaiguste ja taudide vastu võitlemisest tekkinud kulude katmise üle, kusjuures on ette nähtud, millal riik tasub need kulud omavalitsustele täielikult, millal pool osas, ja millal riik kulude kandmisest üldse osa ei võta. Täiesti aluseta on arvamus, et selle määrusega on omavalitsustele pandud kohustus ravida tasuta omal kulul nakkushaigeid, sest selle vastu kõnelevad määruse pealkiri ja selle esimene paragrahv. Kui aga selle määruse § 3 juures olevas märkus 2 on öeldud, et kui § 3 nimetatud haigused (nende hulgas ka kõhusoetõbi) ilmuvad üksikute juhtudena, mil taudi iseloom puudub, jäävad kulud omavalitsuse kanda, siis tuleb sellest kõige pealt nii aru saada, et riik sel korral kulude katmisest osa ei võta. Peale selle kõneleb määruste § 3 ainult selles nimetatud haiguste vastu võitlemisest, mis ei tähenda sugugi veel nende haiguste ravimist. Seega oleks kaebaja seisukohalt õige ainult see, et haiguste vastu võitlemise kulud kannab omavalitsus. Et haiguste vastu võitlemise all ei tule mõista nende haiguste ravimist, selgub Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 13 p. 18. Asudes kaebaja seisukohale tuleks oletada, et omavalitsused peaksid kandma kõik kulud, mis tekkinud tema piirkonnas asuvate kodanikkude kõhusoetõve ravimisest, vaatamata sellele, kas ravitav on maksujõuline või mitte. See seisukoht on ilmselt ekslik. Sellist sihti ei saa 1920. a. määrustel oletada.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses vaidleb Ella Tuling rahukogu otsuse vastu. Tema arvates sõnaline (grammatiline) ja loogiline seaduse tekst ei jätvat mingit kahtlust ja olevat ülearune esitada oletusi ning arvamusi selle seaduse nr. 305 (RT 145/146 — 1920) seletuseks, nagu teeb rahukogu.

Kui seadus ütleb, et „kulud jäävad omavalitsuste kanda“, siis olevat see sama kui kohtu otsustes, kus öeldakse, et kulud jäävad kaotaja poole kanda ja mingit teist arvamust, et keegi kolmas isik peaks need kulud kandma, ei saavat olla.

Kui eeltoodud seadus oleks tahtnud need kulud, mis tehtud „ühiskondlike huvide ja julgeoleku kaitseks“, jätta haigete kanda, mida ka rahukogu tõsitab, siis oleks see ka seaduses väljendamisest leidnud.

Et ravimine olevat ka haiguste vastu võitlemine ja külgehakkavate haiguste juures eriti, ei olevat kellelgi inimesel saladus. Tarbe korral oleks rahukogu pidanud asjatundjate arvamust küsima. Olgugi et rahukogu ei olevat lugenud indentseteks mõisteteks „külgehakkavad haigused“ ja „nakkushaigused“, kuid tegelikus elus olevat see (keeleliselt) üks ja sama mõiste.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et rahukogu arusamine käsitatud seadustest on täiesti õige ja Riigikohus ühineb sellega. Seadusetekstis on tarvitatud sõnu „võitlemine“ ja „ravitsemine“. Kui määruste § 2 öeldatakse, et Tervishoiu Peavalitsus tasub omavalitsustele täiel määral kulud, mis tekkinud koolera, katku, siifilise, pidali- ja marutõbiste haigete ravitsemisest, samuti ka need kulud, mis tekivad røugehaigete sunduslikust ravitsemisest linna ja maakonna haigemajades, määruste § 3 aga, et teiste külgehakkavate haiguste, nagu . . . kõhusoetõbi vastu võitlemiseks, kui nad taudina ilmuvad, annab Tervishoiu Peavalitsus omavalitsustele abi, . . . siis nähtavasti seadusandja, tarvitades esimesel juhul sõna „ravitsemine“ ja teisel juhul sõna „võitlemine“, tähendab sellega, et esimesel juhul Tervishoiu Peavalitsuse kuludest osavõtmine käib ka ravitsemise kohta, kuna teisel seal tähendatud juhul kuludest osavõtmine piirdub ainult nendega, mis haiguste vastu võitlemise puhul ettevõetavate abinõudega ühenduses. Et seadusandja „haiguste vastu võitlemise“ alla ei vii haigete ravitsemist, võib näha Rahvatervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 11 p. 18, kus sõnadele „võitlus haiguste, eriti nakkushaiguste vastu“, on klambrites selgitamiseks juurde lisatud sõnad „haiguste idude hävitamine, desinfektsioon ja desinsektsioon, kaitserõuged, isolatsioon j.n.e.“. Selle järgi kui märkuste § 3 märkus 2 tähendatakse, et sel korral, kui § 3 nimetatud haigused üksikute juhtudena ilmuvad, neil taudi iseloom puudub, „jäävad kulud omavalitsuste kanda“, siis on selge, et siin on juttu nimelt ja ainult haiguste vastu võitlemisega seotud kuludest, mitte aga kuludest, mis haigete ravimisest tekkinud. Rahukogu otsuses leiduvatest sõnadest „rahukogu arvab, et eriseadus, millest kõneleb Rahva tervishoiu korralduse sead. § 38. III lõige ja mis peab korraldama ägedate nakkushaiguste haigete ravitsemise kulude katmist, ei ole veel ilmunud“, ei või veel välja lugeda, nagu seda kaebaja teeb, et rahukogu ei ole lugenud indentseteks mõisteteks „külgehakkavad haigused“ ja „nakkushaigused“, vaid ainult rahukogu arvamust, et on kavatsatud selle kohta uut eriseadust välja anda, kuna harilikult, kui seadusandja arvab maksvat seadust, siis nimetatakse seda seadust täpsalt tema pealkirja järgi, nagu ta avaldatud, või jällegi „Riigi Teataja“ number, milles ta avaldatud.

Kõige selle pärast ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Ella Tulingi revisjonkaebus tagajärjeta.

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. märts 1932. a.

Juhan Sang'i kaebus Kohtu- ja Siseministeeriumi korralduse peale, mis teada antud kirjaga 4. detsembrist 1930. a. nr. 1135 sõidu- ja päevarahade tagasinõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

4. detsembril 1930. a. nr. 1135 all teatas Kohtu- ja Siseministeerium Pärnu 2. jsk. rahukohtunikule tema ettekande peale 28. novembrist 1930. a. nr. 3276 järgmist: Vallakohtute seaduse § 44 järgi (VSK XVI k. I j.) peavad rahukogud vallakohtute revideerimise panema rahukohtunikute peale, järelikult kuuluvad säärased revideerimised rahukohtunikute otseste ülesannete hulka ning nende revideerimistega ühenduses olevatele ametisõitutele tuleb vaadata kui korduvatele ametisõitutele rahukohtuniku ametitegevuse piirkonnas teenistusliku valvekorra teostamise otstarbel. Säärased sõidud kuuluvad viiendasse liiki (vt. Ametisõitute

tasu seaduse § 9 liik 5, RT 113 — 1921), mille eest makstakse päevaraha 3. liigi normide järgi, s.o. ½ esimese liigi normidest, või antud juhul 2 kr. mitte aga 3 kr. nagu Teie arvate (vt. Ametisõitude tasu seaduse muutmise seaduse § 10, RT 54 — 1927). Seepärast ei ole võimalik päevaraha tagasinõudmist ära muuta. Mis puutub sõidukuludesse väljaspoolt üüritud jalgrattaga sõidu korral, siis tuleb siin kohaldamisele Ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse erand 5 (RT 54 — 1927), mille järgi neil juhtudel, kui on tarvitatud sõiduvahendeid mida seadus ette ei näe, tasutakse kulud keskasutise juhataja kinnitamisel arvete järgi. Teie säärast arvet seni veel ette pannud ei ole, seepärast ei saa ka siin tagasinõudmisest loobuda.

Riigikohtule antud kaebuses palub Pärnu 2. jsk. rahukohtunik Juhan Sang tühistada Kohtu- ja Siseministeeriumi korraldust, mille järgi temalt nõutakse 4 kr. päevarahade ja 9 kr. sõidukulude tagasimaksmist, seletades järgmist:

Kohtu- ja Siseministeerium ettekirjutusega 4. detsembrist 1930. a. nr. 1135 all nõudvat temalt 4 kr. päevarahade ja 9 kr. sõidurahade tagasimaksmist ja nimelt päevaraha sõitude eest Koonga, Hallinga, Tõstamaa, Enge ja Kaisma vallamajja ja sõiduraha sõitude eest Enge ja Kaisma vallamajja — valla hoolekandekohtute revideerimise otstarbel. See korraldus ei olevat kokkukõlas Riigiteenijate ametisõitude tasu seadusega ja selle seaduse muutmise seadusega (RT 113 — 1921, 54 — 1927 ja 27 — 1928). Riigi Teatajas 27 — 1928 kuulutatud seaduse järgi makstakse rahukohtunikule väljasõitude puhul kohtuasjade toimetamise otstarbel päevaraha I liigi II järgu järgi, s.o. 5 kr. (RT 54 — 1927). Kui asuda seisukohale, et valla hoolekandekohtute revideerimine ei kuulu seaduses ette nähtud kohtuasjade toimetamise hulka, siis peaksid need sõidud ikkagi kuuluma 2. liiki (sõidud linnast maale, RT 113 — 1921), nagu ta neid ka arvestanud Kohtuministeeriumi kantselei endise korralduse põhjal, aga mitte 5. liiki, sest hoolekandekohtud alluvad järelevalve korras rahukogule ja kuigi rahukogu võib nende kohtute revideerimist panna rahukohtuniku peale, siis ikkagi ei saavat sellel otstarbel ette võetud üksikut sõitu pidada rahukohtuniku jooksva ametikohuste täitmisega seotud sõiduks. Veel vähem kuuluvad nad ametisõitude hulka, mis tähendatud 5. liigi juurde tehtud märkuses, sest rahukohtunik mingisugust teenistuslikku valvekorda ei teostavat. Sõidurahad olevat ta arvestanud seaduses (RT 54—1927) II järgu jaoks ette nähtud kõige väiksema normi järgi, s.o. ühe posthobuse taksi järgi. Sõidutasu seaduse erandis p. 5, millele tugineb Kohtu- ja Siseministeerium, olevat ette nähtud sõiduvahendid (aeroplaan, auto j.n.e.), mis kallimad kui üldseaduses ette nähtud liikumisabinõud, mille kohta arvete kinnitamist keskasutise poolt ei nõutavat. Jalgrattal ja jalgsi liikuda olevat võimalik väiksemas ringis. Suuremas ringkonnas olevat võimatu vaba aega tarvitamata pikemaid ametialalisi toimetusi nii jalgsi kui ka jalgrattal täita, seepärast tuleks säärastel juhtudel sõiduraha arvestada kõige väiksema normi järgi (ühe hobuse taks). Tema poolt arvestatud sõidutasu ei ületavat seaduses ette nähtud tasunorme ja sõiduarve kinnitamist ülema poolt nägevat seadus ette suuremate sõidukulude juures kui normis ette nähtud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus: 1) Juhan Sangi kaebus päevarahade kohta tuleb tagajärjeta jätta, sest Vallakohtute seaduse § 44 järgi rahukogud ise ei revideeri vallakohtuid, vaid peavad seda tegema rahukohtunikkude kaudu, mispärast säärased revideerimised kuuluvad rahukohtunikkude otseste ülesannete hulka ning nende revideerimistega ühendusesolevatele ametisõitudele tuleb vaadata kui korduvatele ametisõitudele rahukohtuniku ametitegevuse piirkonnas teenistusliku valvekorra teostamise otstarbel, nagu seda ka Kohtu- ja Siseministeeriumi kaevatud otsuses õieti on seletatud; 2) kaevatud otsus sõidurahadesse puutuvas osas tuleb tühistada ja asi ses osas ministeeriumile uueks otsustamiseks tagasi saata, sest juhul, kui rahukohtuniku ametlik väljasõit on toimunud üüritud jalgrattal, ei saa kohaldada Ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse erand 5. Selle erandi järgi tasutakse kulud keskasutise juhataja kinnitamisel arvete järgi. Üüritud jalg-

ratast kui liikumisabinõu ei saa sarnastada autoga ja aeroplaaniga. Viimased liiguvad mehhaanilisel jõul ja kindla tasu eest ning nende tarvitamise korral on võimalik ka arvet esitada. Üüritud jalgrattal toimub liikumine ametniku füüsilisel jõul ega oleks õiglane, kui temale säärase liikumisabinõu tarvitamisel tasutaks ainult jalgratta tüür arvete järgi, kuna juba jalakäimise korral arvestatakse temale sõiduraha ühe hobuse $\frac{1}{2}$ taksi järgi. Et aga üüritud jalgrattal sõitu ei saa ühegi erandi alla viia, siis tuleb kaebajale sõiduraha arvestada selle järgi, missugused liikumisabinõud ja mõnused vastavas järgus temale lubatud.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p.p. 1 ja 2 põhjal Riigikohus otsustas: 1) Juhan Sangi kaebus päevarahade tagasinõudmise kohta tagajärjeta jätta; 2) Kohtu- ja Siseministeeriumi korraldus, mis Juhan Sangile teada antud kirjaga 4. detsembrist 1930. a. nr. 1135 all, tühistada sõidurahade kohta käivas osas ja selles osas asi Kohtu- ja Siseministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. veebruaril / 6. märtsil 1931. a.

Herbert Viips'i kaebus Kaitseministri otsuse peale 4. juunist 1930. a. ühekordse toetuse määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Erükapten Herbert Viips, kes teenistuskohuste täitmisel raskesti vigastada sai ja ajutiselt 100% töövõimet kaotas, kuid arstliku komisjoni otsuse järgi kõrvalabi ei vaja, esines Kaitseministrile palvega määrata temale Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 39 teise lõike p. b alusel peale ajutise pensioni, mis temale määratud, veel ühekordne toetus. Palve jäeti Kaitseministri otsusega tagajärjeta põhjusel, et Viips kõrvalabi ei vaja.

Riigikohtule antud kaebuses palub Herbert Viips Kaitseministri otsust tühistada, sest komisjon leidnud, et tema on kaotanud 100% töövõimest ja kuigi on tunnustatud, et tema kõrvalabi ei vaja, olevat tema Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 39 teise lõike p. b järgi siiski õigustatud toetust saama.

Asja arutanud, Kaitseministri esindaja seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Herbert Viips'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 39 teine lõige näeb ette peale pensioni ka toetuse andmise sama pensioni seaduse § 1 loendatud kaitseväelastele, kes lahkunud sõja või rahu ajal teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haavamistele, mürgistustele, vigastustele või haigustele järgnenud täieliku töövõime kaotuse tagajärjel, kusjuures neile (p. a), kelle tervislik seisund nõuab alalist kõrvalabi, antakse toetus poole aasta palga suuruses, ja neile (p. b), kes ei vaja alalist kõrvalabi — veerand aastapalga suuruses.

Kaebaja arvamus, et Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 39 teise lõike järgi võib määrata toetust ka neile, kes kõrvalabi üldse ei vaja, on ekslik, sest § 39 teises kui ka esimeses lõikes on selgesti väljendatud, et toetust antakse ainult neile kes kõrvalabi vajavad, kuna nii esimese kui ka teise lõike p.p. a ja b on tingimuseks üles seatud kõrvalabi vajadus, p. a — alalise kõrvalabi vajadus ja p. b — mitteilalise kõrvalabi vajadus. Et see nii on ja ainult kõrvalabi vajajatele on antud § 39 järgi soodustus toetuse saamiseks, selgub ka sama seaduse §§ 35 ja 36, millega pensioni suurus on tehtud olenevaks sellest, kas kõrvalabi on vajalik või mitte.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Herbert Viipsi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. veebruaril / 6. märtsil 1931. a.

Eduard Haller'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 27. novembrist 1930. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministri otsusega 27. novembrist 1930. a. on tagajärjeta jäetud Saksa kultuurvalitsuse haridusosakonna ettepanek Eduard Haller'ile pensioni määramise kohta põhjendusel, et puudub seadus, mille järgi pensioni määrata, sest kuigi Eraõppeasutuste seaduse § 42 olevat ette nähtud, et eraõppeasutuste õppejõud ning ametnikud saavad riigilt pensioni ja ühekordset toetusraha Pensioniseaduses ette nähtud korras, kuid nimetatud seaduses ei olevat täpsalt näidatud, missuguse Pensioniseaduse alusel see just peab toimuma, mispärast olevat tarvilik maksma panna eriseadus või täiendada maksvaid pensioniseadusi.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eduard Haller tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsust, seletades, et meil olevat üldiselt maksvuses kaks pensioniseadust, nimelt Kaitseväelaste pensioniseadus ja Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadus ning Eraõppeasutuste seaduse § 42 olevat mõeldud just viimast seadust. Eraõppeasutuste õpetajate pensioniõiguste teostamiseks ei olevat tarvilik ei uut eriseadust maksma panna ega seniseid pensioniseadusi täiendada, vaid viimast tulevat üksnes kohaldada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse (RT 123/124 — 1924) alusel on selle seaduse § 1 lit. c järgi õigus pensioni saada üksnes õpetajatel, kes õpetavad avalikkudes koolides ja õigustega eraõppeasutistes. Selle seaduse § 2 on ette nähtud missugustest summadest moodustatakse pensionikapital, missugused kohustised lasuvad ettevõtetal ja asutistel, mille teenijad on õigustatud selle seaduse järgi pensioni saama, mis ajast algavad need kohustised ning § 104 on ette nähtud mis ajast selle seaduse alusel alatakse pensioni maksmist. Eraõppeasutuste seaduse (RT 97 — 1927) § 42 määrab, et „eraõppeasutuste õppejõud ning ametnikud saavad riigilt pensioni ja ühekordset toetusraha pensioni seaduses ette nähtud korras“. Missugused kohustised ja mis ajast on eraõppeasutistel pensionikapitali vastu, mis ajast alatakse eraõppeasutiste õpetajaile ja ametnikele pensioni maksma, selle kohta ei leidu Eraõppeasutuste seaduses mingisuguseid määrusi. III Riigikogu IV istungjärgu protokollide lisades on nr. 23 all avaldatud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eraõppeasutuste seaduse eelnõu, milles § 36 vastab Riigikogu poolt vastu võetud seaduse § 42, ning Vabariigi Valitsuse seletuskirjas selle eelnõu juurde on esitatud, et selles seaduses üksnes põhistatakse eraõppeasutiste õppejõudude ja ametnikkude pensioniõigus, kuna selle tegelikuks maksmapanekuks Vabariigi Valitsus esineb erilise seaduse eelnõuga sellekohaste muudatuste ettepanekutega Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduses (III Riigikogu protokollid IV istungjärk 1927. a. lisa nr. 23). Kuid senini ei ole Riigikogu poolt Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadust Eraõppeasutuste seaduse § 42 kohaselt muudetud ja täiendatud. Esitatud asjaoludel tuleb Haridus- ja Sotsiaalministri kaevatud otsus seaduspäraseks lugeda, mispärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas** Eduard Halleri kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3./17. märtsil 1931. a.

Elias Sandbank'i kaebus sisekaitseülema otsuse peale 18. novembrist 1930. a. kaitseseisukorra piirkonnast väljasaatmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kohtu- ja siseminister sisekaitseülemana on 18. novembril 1930. a. otsustanud keelata Elias Sandbankile viibimise kaitseseisukorda kuulutatud kohtades Kaitseseisukorra seaduse § 9. p. 9-a põhjal põhjendusel, et Piirivalvevalitsuse ülema ettekandest 8. novembrist 1930. a. koos piirivalve Tallinna jsk. ja raiooniülemate ettekannetega ning politsei poolt kogutud andmetega nähtuvat, et Elias Sandbank on tuntud salakaubavedaja, kes piirituselaeva abil varustab Eesti randa salapiiritusega, mis teoviis takistab riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmist.

Riigikohtule antud kaebuses palub Elias Sandbanki volinik yann. adv. J. Teemant muuta Kohtu- ja siseministri, kui sisekaitseülema otsus 18. novembrist 1930. a., seletades: 1) Kaitseseisukorra seaduse § 1 nähtuvat, et see seadus on välja antud võitlusabinõuks poliitiliste kuritegude vastu, kui need omandavad ähvardava iseloomu maksvale riigikorrale ja julgeolekule, ning seda seadust ei saavat kohaldada juhul, kui kodanikku süüdistatakse üldise kuriteo kordasaatmises, näiteks, salakaubaveos; 2) Elias Sandbanki ei olevat kordagi karistatud salakaubaveo eest ning kaevatud otsuses ja juurdluses ei olevat ühtegi kindlat fakti esitatud millal ja kus E. Sandbank on Eestisse piiritust salakaubana vedanud ja takistanud riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmist, mispärast kaevatud otsus ei olevat seaduslikult põhjendatud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulunud, leiab Riigikohus:

Kaitseseisukorra seaduse (RT 61 — 1930) § 1 järgi võib kaitseseisukorda välja kuulutada sõja ja sõjahädaohu puhul ning juhtudel, kui maksva riigikorra ja julgeoleku vastu sihitud kuritegevus omandab ähvardava iseloomu. Seega on kaitseseisukorra enese väljakuulutamise tingimuseks peale sõja ja sõjahädaohu üksnes ähvardava iseloomuga kuritegevus riigikorra ja julgeoleku vastu. On aga kaitseseisukord juba välja kuulutatud, siis juhib riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmisele sihitud tegevust kaitseseisukorra piirkonnas, kui kaitseseisukord ei ole välja kuulutatud sõja ja sõjahädaohu puhul, sisekaitseülem; tema õigused on ette nähtud § 9 p.p. 1—14 ning § 9 p. 9-a põhjal on sisekaitseülemal õigus keelata viibimist üksikuile isikuile kaitseseisukorda kuulutatud kohtades. On õige, et Kaitseseisukorra seaduse §§ 1 ja 7 mõtte kohaselt sisekaitseülem võib seda õigust kasutada üksnes riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku kaitse huvides. Kuid alusetu on arvamus, et seda õigust võib sisekaitseülem kasutada üksnes ja ainult isikute vastu, kes korda on saatnud süüteo just riikliku korra või ühiskondliku julgeoleku vastu. § 9 p. 9 a ette nähtud sisekaitseülema õiguse kasutamine ei ole seotud tingimusega, et isikud, kelle vastu seda õigust tarvitatakse, oleksid juba kohtu poolt karistatud süüteo eest riikliku korra või ühiskondliku julgeoleku vastu või et nad üldse oleksid säärase süüteo korda saatnud. § 9 p. 9a kohaldamine võib aset leida üksiku isiku suhtes, kui selle isiku teotsemine üldse halvab riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmist, hoolimata sellest, kas selles teotsemises leidub kriminaalseadustes ette nähtud süütegude tunnuseid või mitte, sest § 9 p. 9 ette nähtud sisekaitseülema õigus ei ole ette nähtud isikliku karistusena süüteo eest, vaid üldise abinõuna riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmiseks. Kohtu- ja siseministri, kui sisekaitseülema algoimetuse esitisest Riigikohtule nähtub, et salapiirituse toimetamisel kaitseseisukorra piirkonda on ette tulnud piiritusevedajate avalikke vastuhakkamisi ametivõimudele, mis tihti põhjustanud laskeriistade tarvitamiselevõtmist. Korduvad vastuhakkamised ametivõimudele viimaste kohuste täitmisel ja relvade

tarvitusele võtmise vajadus korra jaluleseadmiseks on iseenesest sääraseks nähtuseks, mis ühiskondliku julgeoleku aluseid õõnestab.

Tarvitades § 9 p. 9 ette nähtud õigust isikute vastu, kelle teotsemise tagajärjel niisugused nähtused võimalikud, s.o. nii isikute vastu, kes salapiiritust otseselt toimetavad kaitseseisukorra piirkonda, kui ka isikute vastu, kelle teotsemise abil salapiiritus eeltähendatud isikute kätte toimetatakse, talitab sisekaitseülem kahtlemata riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku alalhoidmise huvides, püüdes kõrvaldada tulevikus võimalikke suuremaid korrarikumisi. Kas Kaitseseisukorra seadusega antud volituste kasutamine teataval juhul on hädatarvilik, otstarbekohane ja õiglane, selle üle otsustamine kuulub sisekaitseülemale, mitte aga Riigikohtule. Riigikohus võib üksnes otsustada, kas antud asjaoludel ja tingimustel sisekaitseülem üldse oli seadusega õigustatud oma erakorralisi volitusi tarvitama. Asja algoimetusest, nimelt nii piirivalveametnikkude ja politsei ettekannetest kui ka Johannes Reintali ja Arnold Eeriku seletustest ametivõimudele nähtub, et Elias Sandbank on laevade omanik, mis kaubitsevad salapiiritusega. 8. novembril 1930. a. on kokku seatud protokoll selle kohta, et aurik „Relis“, mille peaosanikuks on Sandbank, on varustanud Eesti purjepaati salapiiritusega ja et purjepaat on tabatud teel Tallinna Naissaare läheduses. Kaebaja ei ole eitanud asjaolu, et tema on laevade omanik, mis kaubitsevad salapiiritusega, samuti ei ole eitanud asjaolu, et tema on ka aurik „Relis“ peaosanik. Nii on käesoleval juhul olemas konkreetseid andmed, et Sandbanki teotsemise tagajärjel oli võimaldatud salapiirituse toimetamine kaitseseisukorra piirkonda.

Kõigil esitatud kaalutlustel ja asjaoludel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Elias Sandbanki kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. /17. märtsil 1931. a.

Jaan Nuudi revisjonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 27. septembrist 1930. a. Tori valla teede jaotamise kinnitamise kohta käiva Pärnu Maavalitsuse 1930. a. 11. juuli otsuse nr. 52 p. V vastu tõstetud kaebuse asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Viljandi-Pärnu Rahukogule antud kaebuses seletas Jaan Nuut järgmist: Tori Vallavalitsus jaganud valla piirides üldkulul korrashoitavad klassiteed, mis seni pole veel korrashoidmiseks teedekapitali arvele võetud, naturaalkohustise alusel teetegemiseks välja ainult nende talupidajate vahel, kellel erateid teha ei ole, kuna need, kellel erateed teha, sellest kohustisest vabastatud. Vallavalitsuse poolt koostatud teede jagamise kinnitanud vallavolikogu. Teede jagamise vastu andnud ta kaebuse Pärnu Maavalitsusele, kuid otsusega 11. juulist 1930. a. jätnud maavalitsus tema kaebuse tagajärjeta. Maanteede seaduse § 26 põhjal pidavat üldkulul avalikkude teede korrashoiust osa võtma kõik naturaalkohuslased, välja arvatud need, kelle teeosad peetakse korras § 31 järgi. Seaduses ei leiduvat ühtki paragrahvi, mis lubaks erateede tegijaid vabastada üldkulul klassiteede korrashoiust. § 22 järgi olevat klassiteede hulka mittekuuluvate avalikkude teede, s.o. § 4 tähendatud erateede ehitamine, parandamine ja korrashoidmine kohuseks neile, kelle talundi, elamu või ettevõtte juurde need viivad. Sellest tulevat järeldada, et erateid peab igauks omal kulul korras hoidma, kuid mitte seda, et neid, kellel erateed on, võidaks vabastada klassiteede tegemisest. Seepärast palus tühistada Pärnu Maavalitsuse otsust 11. juulist 1930. a. Otsusega 27. septembrist 1930. a. jättis Viljandi-Pärnu Rahukogu Jaan Nuudi kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jaan Nuut tühistada Viljandi-Pärnu Rahukogu otsust ja asja rahukogule uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) järgi jagunevad avalikud teed nende ehitamise ja korraspidamise suhtes kahte liiki: 1) üldkulul ja 2) erakulul ehitatavad ja korraspeetavad teed (§ 2). Üldkulul ehitatavad ja korraspeetavad teed liigitatakse kolme klassi (§ 3). Sama seaduse §§ 4 ja 22 määravad, millised teed loetakse erakulul ehitatavateks ja korraspeetavateks avalikkudeks teedeks ja kes peavad neid ehitama, parandama ja korras hoidma; need on teed, mis üldkulul korraspeetavatele teedele viivad talundite, elamute või ettevõtete juurde ja tarvilikud üldhuvides, ja neid teid peavad ehitama, parandama ja korras hoidma need, kelle talundi, elamu või ettevõtte juurde need viivad. Klassiteed (s.o. üldkulul ehitatavad ja korraspeetavad teed) ehitatakse ja peetakse korras maavalitsuse teedekapitali kulul (§ 16). Klassiteede hulka üles võetud kruusateede korrashoid ja parandamine võetakse maavalitsuse teedekapitali arvele järk-järgult (§ 16 viimane lõige). Seni aga, kui klassiteede hulka kuuluvate kruusateede korrashoid ja parandamine ei ole teedekapitali arvele veel võetud, teostatakse nende korrashoid ja parandamine naturaalkohustise alusel (§ 19). Naturaalkohustise alusel korraspeetavate teede naturaalkohuslaste vahel jagamise alused ja kord on ette nähtud §§ 24, 25, 26 j. j. § 25 järgi määrab maavolikogu maavalitsuse ettepanekul keskmise teeühikute arvu ühele maksuühikule maakonnas, selleks jagades maakonna piirides oleva teeühikute summa kogu maa ja metsade maksuühikute summaga. Saadud keskmise teeühikute arvu, mis vastab ühele maksuühikule, kasvatamise teel vastava maksuühikute arvuga teeb maavalitsus kindlaks § 31 korras maavalitsuse teedekapitali arvel korraspeetava teeühikute hulga ja eraldab selle üldisest teeühikute summast. Ülejäänud osa teeühikuid jaotab maavolikogu valdade vahel võimalikult proportsionaalselt valdades olevate põllumajanduslikult kasutatavate kinnisvarade maksuühikute summaga, välja arvatud § 31 alla kuuluvad kinnisvarade maksuühikud. § 31 alla kuuluvad kinnisvarade maksuühikud on nende naturaalkohuslaste maksuühikud, kes on vabastatud teetegemise naturaalkohustisest osalt või tervelt ja kellele võetakse maksu maavalitsuse teedekapitali heaks. § 25 tähendatud proportsionaalsuse põhimõtte järgi ja maavolikogu poolt määratud teeühiku hindamise alusel jagab vallavolikogu vallale eraldatud teosed üksikute naturaalkohuslaste vahel, välja jättes neid naturaalkohuslasi, kelle teosed peetakse korras § 31 järgi. Eeltoodud §§ 25 ja 26 selgub, et vallavolikogu on kohustatud vallale eraldatud klassiteede hulka võetud kruusateid ära jaotama kõigi vallas olevate kinnisvarade pidajate vahel ega või välja jätta neid, kes §§ 4 ja 22 alusel peavad korras pidama erakulul ehitatavaid ja korras peetavaid avalikke teid. Kui seadusandja oleks tahtnud klassiteede korrashoiust vabastada neid, kes peavad korras hoidma erakulul ehitatavaid ja korras peetavaid teid, siis oleks ta seda seaduses ka väljendanud. § 26 on aga ainult üks erand ette nähtud. Et Viljandi-Pärnu Rahukogu ja Pärnu Maavalitsus ei ole Maanteede seadust käesolevas asjas õieti tõlgendanud, siis ei või nende otsused jõusse jääda.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 27. septembrist 1930. a. tühistada, samuti tühistada Pärnu Maavalitsuse otsus 11. juulist 1930. a. prot. nr. 52 p. V ja asi Pärnu Maavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. märtsil 1931. a.

Eduard Veeberi, August Jääri j. t. revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 3. oktoobrist 1930. a. kaebuse asjas Tartu Maavalitsuse 1930. a. 16. mai otsuse vastu teedevõrgu kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tartu-Võru Rahukogu otsusega 3. okt. 1930. a. on Eduard Veeberi, August Jääri, Jaan Kala ja Voldemar Annoki kaebus Tartu Maavalitsuse otsuse vastu 16. V. 1930. a., millega

kinnitamata jäetud Mäksa vallavolikogu otsus 9. V. 1930. a. võtta 3. klassi teedevõrku tee, mis algab 3. klassi teelt Aru koolimaja juurest ja läheb mööda Murulaane riigimetsa äärt 2. klassi nr. 37 teele, tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) §§ 5 ja 15 annavad maavalitsusele õiguse määrata III kl. teid ja kohustab neid ära kuulama vastavate vallavolikogude arvamusi ja ettepanekuid, kuid seaduses ei olevat ette nähtud, et ka eraisikutel on õigus nõuda ühe või teise tee ülesvõtmist teedevõrku; 2) et kui kõnesolev tee kaebajatele hädatarvilik on väljapääsureeks, siis on nad õigustatud selle tee avamist nõudma Maanteede seaduse §§ 66, 67 j. j. alustel erateena nende omal kulul ja korrashoidmisel; 3) et maavalitsuse otsusega ei ole kaebaja huvisid seadusvastaselt puudutatud.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Eduard Veeberi, August Jääri j. t. volinik vann. adv. abi Eduard Soom tühistada Tartu-Võru Rahukogu otsust, seletades: 1) et Mäksa vallavolikogu otsustanud vaidlusaluse tee teedevõrku võtta vallaelanikkude, muu seas ka kaebajate, soovil ja seepärast olevat kaebajad asjast huvitatud isikud, kellel õigus maavalitsuse põhjendamata otsuse peale kaevata; 2) et vaidluses olev tee läbivat kogu ulatuses asunduskrunte, olevat juba ammu välja planeeritud ja avaliku teena kogu aeg kasutamisel olnud, mispärast Maanteede sead. §§ 66 ja 67 ette nähtud korda väljapääsuree avamiseks ei olevat käesoleval juhul tarvilik kasutada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahukogu on oma otsuses asunud õigele seisukohale, et Maanteede sead. §§ 5 ja 15 alusel ei saa eraisikuid III kl. teede võrgu kindlaksmääramisel asjaosalisteks lugeda. III kl. teed määrab maavalitsus, ära kuulates vastavate vallavolikogude arvamused ja ettepanekud, ning § 5 neljandas lõikes nimetatakse asjaosalisteks neis asjus üksnes vallaomavalitsusi. Eraisikud on asjaosalisteks teede avamisel Maanteede sead. §§ 66, 67 j. j. korras, kus neil on õigus tee avamist nõuda ja tarbe korral § 83 alusel esineda ka kaebusega maavalitsuse otsuse vastu. III klassi teede määramist ei saa eraisikud otseselt nõuda, kuigi teatava tee III klassi teedevõrku võtmine nende huvide kohane oleks, ja seepärast, kui maavalitsus teatavat teed III kl. teeks ei määra, ei või nemad seda nõuda ka kohtu korras.

Esitatud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Eduard Veeberi, August Jääri jt. revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. veebruaril / 20. märtsil 1931. a.

Harju Maavalitsuse revisjonprotest Rapla jsk. rahukohtuniku otsuse peale 24. novembrist 1930. a. vallavanema valimise kohta käiva Kehtna vallavolikogu 1930. a. 9. okt. otsuse vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kehtna vallavolikogu valis 9. okt. 1930. a. uueks vallavanemaks volikoguliikme ja senise valla vaestelastekohtu liikme Rudolf Veinbergi, kes peale valimist esitas vallavolikogule kirjaliku avaldise, et ta lahkub valla vaestelastekohtu liikme kohalt, arvates 9. okt. 1930. a. Harju Maavalitsuse protesti Vallakogukonna sead. § 28, Vallavolikogude kodukorra § 71 ning Põhisead. § 72 põhjal Veinbergi valimise üle on rahukohtunik rahuldamata jätnud kaalutlustel: R. Veinbergi vallavanemaks valimine ei tähenda iseenesest veel, et tema mitut ametit peaks, nagu seletab maavalitsus oma protestis. Ei olnud vajadust ka vallavolikogul enam valida uut vallakohtuliiget, sest selle tarvis on juba varemini kandidaadid valitud. Kui R. Veinberg rahukogu poolt vallakohtu ametist tema avaldise põhjal vabastatakse, siis võib ta vallavanemaametit

pidama hakata, kui aga rahukogu teda ei vabasta, siis tuleb Kehtna vallavolikogul uuesti vallavanema valimist toimetada.

Riigikohtule antud kaebuses palub Harju Maavalitsus tühistada rahukohtuniku otsust järgmistel põhjustel:

Ekslik on rahukohtuniku arvamus, et valimine ei too kaasa kahe ameti pidamist. Valimine oli võetud ette just sel põhjusel, et valida vallavanemat, ja valimise tulemusena kohtuliige Veinberg on tunnistatudki vallavanemaks valituks. Kui maavalitsus järelevalve korras poleks takistanud otsuse seadusjõusse astumist, oleks valitu võinud pidada kaht ametit korraga, mis on keelatud maavalitsuse protestis nimetatud seadustega. Vallavolikogu ei saa toimetada seadusega määratud ametnikkude valimist hea õnne peale: kui valitu tunnistatakse seadusnõuetele vastavaks — on hea, kui ta aga osutub vastuvõtmatuks või kui valitud ei lubata ametisse, siis vallavolikogu korraldagu uued valimised. Vallavolikogu saab valida vallavalitsuse ametisse ainult neid isikuid, kes vastavad seadusnõuetele. Vallakohtuseaduse § 12 on ette nähtud põhjused, millistel valitu võib loobuda vallakohtuniku ametit vastu võtmast, kuid nende hulgas pole vallavanemaks valimise juhtu. Sama seaduse § 15, mis määrab kohtunikku asendamise juhul kandidaatidega, määrab muu seas, et kandidaat asendab kohtuniku, kui viimane peab ameti maha panema, s.o. kui kohtunik vabaneb seaduses ette nähtud korras ja alusel. Käesoleval juhul kohtunik Veinberg seni pole vabastatud ametist ja tema vabastamiseks pole seaduslikku alust, nagu seda teatas Tallinna-Haapsalu Rahukogu maavalitsuse vastava järeleküsimuse puhul. Pealegi kandidaat saab asendada kohtuniku ajutiselt, välja arvatud surmajuhud ja nagu see on sõna „kandidaadi“ üldmõiste.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et revisjonprotest tuleb tagajärjeta jätta.

Harju Maavalitsuse nõuet, et vallakohtuliikme Rudolf Veinbergi valimist vallavanemaks oleks võinud toimetada alles pärast seda, kui rahukogu oleks ta vallakohtu koosseisust vabastanud, ei saa tunnistada küllaldaselt põhjendatuks maksvate seadustega.

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) §§ 3—5, 7 ja § 77 viimases lõikes on mainitud omadused, millele peavad vastama isikud, et neid võiks valida vallavolinikkudeks kui ka vallavalitsuse liikmeteks. Nendes määrustes ei leidu keeldu valida vallavanemaks isikut, kes on vallakohtu liige. Õige küll, Vallavolikogude kodukorra (RT 99 — 1929) § 71, Vallakogukonna sead. § 28, kui ka Põhisead. § 72 keelavad ära vallavanema ametiga ühendada ühes ning samas isikus teisi omavalitsuste ja riigi palgalisi ameteid, kuid need määrused ei sisalda keeldu valida vallavanemaks isikuid, kes niisugustel ametikohtadel teenivad, nende teenistuses olemise ajal. Nii kaua kui niisuguses ametis olev isik, olles vallavanemaks valitud, veel vallavanema kohuste täitmisele ei ole asunud, ei või rääkida mitme ameti ühendusest ühes ning samas isikus. Käsitatud seaduste määruste järgi tuleb valimistel vahet teha takistuste vahel, mis üldse keelavad valida isikuid, kellel teatavad seaduses mainitud omadused puuduvad, ja takistuste vahel, mis valimist küll ei keela, kuid mis takistavad valitud isikut ametisse astumast seni, kuni teatud takistus ei ole kõrvaldatud.

Esimesel juhul on valimised tühised, kuna teisel juhul on lubatud takistusi ka pärast valimisi kõrvaldada.

Eespool-tähendatud vahe on selgesti väljendatud Vallakogukonna seaduse § 28; alguses on tähendatud isikud, keda üldse ei ole lubatud valida, kuna aga lõpus on tähendatud, et vallavanemaametiga ei ole mingisugusel ettekäändel lubatud ühes ning samas isikus mitme ameti ühendamine. Sellest tuleb järeldada, et niisugusel korral valitud isik ei või uude ametisse astuda ja uut ametit pidama hakata enne, kui ta ei ole endisest ametist tagasi astunud. Et takistus, mida pärast valimist võib kõrvaldada, ei tee veel iseenesest valimist tühiseks, seda arvamust pooldas ka Vene Senat, tõlgendades ses mõttes Vallakogukonna seaduse § 28 omas

otsuses 4. sept. 1898. a. nr. 4008. Tol korral maksva seaduse järgi võis vallavanemaametisse valida ainult seda, kellel oli kinnisvara või kes oli talurentnik. Eespool-tähendatud Vene Senati seletuses käsitatud juhul oli aga vallavanemaks valitud isik, kellel valimise ajal seadusega nõutud varanduslik tsensus puudus, kuid kes selle omandas pärast valimist, ja Vene Senat leidis, et see ei ole Vallakogukonna seaduse § 28-ga vastuolus. Harju Maavalitsuse poolt tsiteeritud Vene Senati otsus 31. okt. 1886. a. nr. 4130 ainult kinnitab seda seisukohta, sest selles otsuses on seletatud, et vallavanema abi ei tohi ühel ja samal ajal olla vallakohtunikuks. Seepärast ja ühinedes rahukohtuniku põhistustega, AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Harju Maavalitsuse revisjonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. märtsil 1931. a.

August Õigus'e kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 15. apr. 1930. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 6. VII. 1929. a. on lõpetatud August Õigusele pensionimaksmine, arvates 1. veebruarist 1928. a. põhjendusel, et tema tulu ületab reamehe pensioni täismäära. Palvega 21. veebruarist 1930. a., mis antud Sangaste Vallavalitsusele 22. veebruaril 1930. a., uuendas August Õigus oma pensioninõudmist, väites, et tema tulu ei ületa enam praegumaksvat reamehe pensioni alammäära 600 kr. aastas. Sangaste Vallavalitsus kui ka Valga Maavalitsus olid August Õiguse palve rahuldamise poolt. Kuid Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 15. aprillist 1930. a. lükati A. Õiguse nõudmine tagasi põhjusel, et Pensioniseaduse (RT 26/27 — 1920) § 28 järgi võib pensioninõudmist korrata mitte varem kui ühe aasta pärast eelmise otsuse tegemise päevast arvates (ministeeriumi otsus oli 6. juulist 1929. a. A. Õiguse palve oli esitatud juba 22. veebruaril 1930. a.).

Riigikohtule antud kaebuses palub August Õigus tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse, seletades: oma 6. juuli 1929. a. otsusega ei lükanud ministeerium tagasi mitte tema pensioninõuet, vaid vastavate asutiste ettepanekul lõpetas pensionimaksmise 1. veebruarist 1928. a. põhjusel, et tema sissetulek ületas pensioni täismäära. See otsus tehti Pensioniseaduse § 30 pnkt. 1. juhisel. Vahepeal aga vähenes tema, kaebaja, aastane tulu 385 kroonile 84 sendile, mis summa olevat vähem reamehe pensioni täismäärast 600 kroonist, mille tõttu tema 21. veebruaril 1930. a. esitanud pensionimaksmise jätkamise palve. See palve olnud seaduslikult põhjendatud, mis seisukohal asunud nii Sangaste Vallavalitsus kui ka Valga Maavalitsus, sest Pensioniseaduse § 31 viimase osa kohaselt jätkatakse Pensioniseaduse § 30 pnkt. 1 alusel lõpetatud pensionimaksmist, kui pensionär oma sissetuleku kaotab. See Pensioniseaduse § 31 ei normivat mingit tähtaega pensioni maksmise jätkamiseks juhul, kui maksmine oli katkestatud sissetuleku suurenemise tõttu ja seda täiesti õigustatult, sest aastase ootamisega võiks pensionär ärarääkimata raskustesse sattuda sissetuleku ja pensioni puudumisel. Ka sel juhul, kui pensionimaksmise jätkamiseks jääks maksuma Pensioniseaduse § 28 näidatud tähtaeg, oleks kaebajal pensionisaamise õigus, sest, nagu seda õigeks võtab ka ministeerium, pensionimaksmine lõpetatud temale 1. veebruarist 1928. a., mis ajast maksmise jätkamise palve esitamiseni oli möödunud mitte üks aasta, vaid kaks aastat ja 20 päeva.

Asja arutanud, ministeeriumi esindaja ja kaebaja seletused kui ka prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus väärrib rahuldamist.

Rahvaväelaste ja nende perekondade pens. sead. (RT 26/27 — 1920) § 28 ja § 30 määrused ei seisa omavahel ühenduses, vaid näevad igatüki ette erijuhtumeid. § 28 järgi on ette nähtud juhtum, kui pensioni nõudmine on tagasi lükatud, kuna § 31 räägib pensioni nõudmistest, mis juba tunnustatud, kuid mille maksmine oli katkestatud. Kuna esimesel juhul on üles

seatud nõue, et pensioninõudmine ei tohi korduda mitte varem, kui aasta pärast eelmise otsuse päevast arvates, ei sisalda § 31 niisugust nõuet, vaid määrab, et pensionimaksmist jätkatakse nii pea kui takistus, mille pärast pensionimaksmine ära jäi, on kõrvaldatud. Järelikult ei ole mingit põhjust niisugustel kordadel määrusse sisse tuua kitsendust, et takistuse kõrvaldamisest ei või teatada varem, kui aasta pärast, arvates otsusest, millega pensioni maksmine oli katkestatud.

Kaebaja selle kohta käivad kaalutlused tuleb põhjendatuks lugeda.

Seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus 15. aprillist 1930. a. tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./27. märtsil 1931. a.

Hans Rosi kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 17. jaanuarist 1930. a. Aleksei Schröderile maa eraldamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maakorralduse Peakomisjon arutas 17. jaanuaril 1930. a. Hans Rosi kaebust Viljandi Maakorralduse Komisjoni otsuse peale 12. okt. 1927. a. Viljandimaal Puiatu vallas asetsevast Tohvre talust Aleksei Schröderile maa eraldamise asjas ja otsustas Hans Rosi kaebus tagajärjeta jätta. Maakorralduse Peakomisjon põhistas oma otsust järgmiselt: Maakorralduse Peakomisjon leiab, et kaebus tuleb jätta tagajärjeta, sest maakasutamise eest rendi tasumine päeviti tööl käies ei ole töölepingu vahekord. Maaomanik ei ole Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 5 nõuete kohaselt valla korralduskomisjonile andmeid esitanud mujalt maa kindlustamise kohta. Et peakoht on üle 20 ha suur, siis puudub ka tarve kohapealse ülevaatuse toimepanemiseks ja tunnistaja ülekuulamiseks, sest maakindlustamise palve ei ole ülaltähendatud määruste nõuete kohaselt õigel ajal esitatud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hans Rosi Maakorralduse Peakomisjoni otsust tühistada. Kaebaja seletab: Maakorralduse Peakomisjon on Hans Rosi kaebuse rahuldamata jätnud ja otsustanud Aleksei Schröderile Rosi talust maad eraldada sellele vaatamata, et Rosi Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. a kohaselt A. Schröderile mujalt maad kindlustas, mis oma põllumajandusliku väärtuse või otstarbe poolest vastas tema käes praegu kasutada olevale maale. Nende asjaolude tõenduseks palus Hans Rosi volinik Maakorralduse Peakomisjoni tunnistajana üle kuulata Märt Kivistikku ja koha peal ülevaatus toime panna. Tähele panemata jättes Hans Rosi poolt maanõudjale mujalt maa kindlustamise, on Maakorralduse Peakomisjon rikkunud Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3, ja võttes volitajalt Rosilt ära võimaluse eelnimetatud asjaolusid tõendada, on Maakorralduse Peakomisjon rikkunud sama seaduse § 13. Otsuse motiivides põhjendab peakomisjon seda sellega, et maaomanik ei olevat Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 5 nõuete kohaselt andmeid valla korralduskomisjonile esitanud. Nagu aktis olevast maaomaniku kirjalikust ettepanekust Viljandi Maakorralduse Komisjonile selgub, ei ole eelnimetatud peakomisjoni väide asjaoludega kokkukõlas, sest selles ettepanekus näitab maaomanik, kus asemelepakutav koht asetseb ja et see oma suuruse, väärtuse ja otstarbe poolest täielikult vastab praegu maanõudja käes kasutada olevale kohale. Arusaadav, et komisjon neid andmeid kontrollima ja maaomanik oma väiteid tõendama peab. Seda ongi maaomanik püüdnud teha, andes üles tunnistajad ja nõudes paiklikku ülevaatus, kuid Maakorralduse Peakomisjon ei ole selleks võimalust andnud. Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 5 ütleb, et nimeetatud avaldus tehakse hiljemalt seaduse § 18 ette nähtud küsimuste lahendamisel. Seaduse

§ 18 aga räägib pooltevahelisest kokkuleppest. Kokku leppida võivad pooled kogu aeg, kuni küsimus on sisulisel arutusel, seega niihästi valla, maakonna kui ka peakomisjonis. Et volitaja vastava ettepaneku juba enne asja arutusele tulekut Viljandi Maakorralduse Komisjonile tegi, siis on ka aja suhtes seaduse nõue täidetud, ega või ka ettepaneku hilinemisest juttu olla.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Hans Rosi kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaebaja arvamus, et Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel maeraldamise nõudja nõudmise õiguse Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 I jao p. a alusel ka siis kaotab, kui maaomanik temale mujalt maa kindlustab, mis oma põllumajandusliku väärtuse või otstarbe poolest üldiselt vastab maanõudja käes kasutada olevale kohale, kuigi maaomanik maad ei pakkunud kohalikus komisjonis, vaid maakorralduse komisjonis või peakomisjonis, on täiesti ekslik, sest Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 kuulub ühes §§ 1 ja 2 nende paragrahvide hulka, milles on tähendatud tingimused, mille olemasolul võib maakasutaja üldse maaeraldamist nõuda Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel ja seepärast peavad need asjaolud esile toodud olema juba nõudmise esitamisel, s.o. kohalikus komisjonis. Kui mõni §§ 1, 2 ja 3 tähendatud asjaoludest saab alguse hiljemini, s.o. peale asja arutamist kohalikus komisjonis, siis loomulikult ei või see enam maanõudjale suuremaid õigusi anda või õigusi, mis temal olnud asja arutamise korral kohalikus komisjonis, kärpida. Neil põhjustel näebki Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 5 ette, et maaomanik, soovides maanõudjale maad mujalt kindlustada ja seega maanõudja õigusi kärpida, annab avalduse komisjonile hiljemalt Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korralduse seaduse § 18 ette nähtud küsimuste lahendamisel. Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 18 näeb aga ette kohaliku maakorralduse komisjoni tegevuse just peale maanõudmise palve esitamist. Sellest selgub, et elluviimise määruste § 5 on mõeldud just kohalik komisjon. Kaebaja väide, et Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 18 on ette nähtud harilik kokkulepe maaomaniku ja maanõudja vahel, on ka ekslik, sest selles paragrahvis on ette nähtud ainult see kokkulepe, mis võib järgneda kohaliku komisjoni ettepanekule kokkuleppimise kohta, nagu nähtub § 18 tekstist, kuna sääraseid kokkuleppeid, mis võivad toimuda maaomaniku ja maanõudja vahel ka peale seda, kui asi kõigis komisjonides või ka mõnes juba otsustatud, Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 18 üldse ette ei näe. Kaebaja kohalikus komisjonis maanõudjale mujalt maad kindlustanud ei ole ja on teinud seda alles peale kohaliku komisjoni otsust, avalduses Viljandi Maakorralduse Komisjonile. Seepärast talitasid Viljandi Maakorralduse Komisjon kui ka peakomisjon õieti, kui leidsid, et see avaldus on tehtud peale seaduslikku tähtaega, ja seepärast viimast ei arvestanud. Pealegi ei ole Rosi omas avalduses Viljandi Maakorralduse Komisjonile ära tähendanud, missuguse maa tema pakub maanõudjale ja mis suuruses, ega ole selle kohta tõendusi esitanud. Neil põhjustel puudub alus kaebuse rahuldamiseks.

Seepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Hans Rosi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./27. märtsil 1931. a.

Tartu Linnavalitsuse kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsuse peale, mis väljendatud v/jk. 26. märtsist 1930. a. vaimuhaigete ravimiskulude asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Vastuseks kirjadele 17. III. 1930. a. vaimuhaigete S. Pastik'u, A. Lepp'a, K. Reino ja A. Timusk'i ja 20. III. 1930. a. J. Schütz'i ja J. Org'i asjas teatas Tervishoiu- ja Hoolekande-

valitsus Tartu Linnavalitsuse hoolekandeosakonnale v/k. 26. märtsist 1930. a. nr.nr. 17075, 17071, 17086, 17076, 17074 ja 17072, et tema jääb oma endise otsuse juurde ja võtab nimetatud vaimuhaigete ravimiskulud riigi kanda alates 1. veebr. 1930. a. Hoolekandeseaduse muutmise seaduse § 210 p. 3 (RT 1 — 1927) järgi Haridus- ja Sotsiaalministeerium kutsus asutisi ellu ja teostab Hoolekandeseadusega riigi kohuseks tehtud hoolekandeülesannete ülevõtmist omavalitsustelt Haridus- ja Sotsiaalministri poolt maksma pandud ja Riigikogu poolt lubatud krediitidega kokkukõlas olevate määruste ulatuses 10 a. kestel, alates 1. jaan. 1926. a. Ministeerium on järk-järgult vastavalt Hoolekandeseaduse nimetatud nõudele ka vaimuhaigete ja langetõbiste hoolekannet omavalitsustelt üle võtnud. Käesoleval juhul nimetatud vaimuhaigete ravimiskulude riigi kanda võtmise ettepanekuga ei ole Tartu Linnavalitsuse hoolekandeosakond kohe nende paigutamise puhul esinenud, vaid on seda teinud 2—6 kuud hiljem. Ministeeriumi eelarve vastav krediit võimaldab ainult eesoleva aja eest riiklikule hoolekandele võetud vaimuhaigete ja langetõbiste ülalpidamiskulusid tasuda ega saa krediidi puudusel kuidagi oma kanda võtta neid kulusid, mis on tehtud möödunud aja eest ilma ministeeriumi nõusolekuta ja korralduseta. Ka ei ole ministeerium kohustatud kulusid tasuma möödunud aja eest Hoolekandeseaduse § 210 järgi.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tartu Linnavalitsuse volinik vann. adv. abi T. Kanemägi ära muuta Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsust ja viimasele ette kirjutada tasuda Tartu linnale ülaltähendatud vaimuhaigete ravimiskulud nende haigemaja paigutamise päevast arvates (kogusummas 1.077 kr. 75 s.), järgmistel põhjustel: Hoolekandeseaduse § 124 põhjal kuuluvad vaimuhaiged riiklikule hoolekandele Töö- ja Hoolekandeministeeriumi kaudu ja viimase kulul, kuna § 127 põhjal tarvilikke andmeid kogub vastav omavalitsus. Ekslik on Hoolekandevalitsuse seisukoht, et omavalitsus peab otsekohe ministeeriumile ettepanekuga esinema vaimuhaigete ravimiskulude viimase kanda võtta, sest suuremalt jaolt on tegemist seesuguste haigetega, keda seni, kuni tarvilikud andmed kogutud, kuskil pidada ei saa nende haiguse hädaohtlikkuse tõttu ümbruskonnale ja tuleb nad kohe vaimuhaigete kliinikusse paigutada, kuna aga tarvilikkude andmete kogumisega aega läheb. Seesugune on ka Hoolekandeseaduse mõte ja on ekslik tõlgendada seadust nii, et vaimuhaigetele võib abi andma hakata alles peale seda, kui ministeerium nende kohta on otsuse teinud. Ei saa ka kaaluvaks pidada Hoolekandevalitsuse põhjendust, et krediidi puudusel võib vaimuhaigete ülalpidamiskulusid tasuda ainult eesoleva aja eest. Krediit määratakse ministeeriumile üldiselt, aga mitte haigete arvu järgi, mille tõttu ka Hoolekandevalitsuse ülalosundatud väide ära langeb. Hoolekandeseaduse § 210 p. 3 ei anna Hoolekandevalitsusele õigust hoolekannet vaimuhaigete üle ministeeriumi kanda võtta alles järk-järgult, vaid kõneleb ainult vastavate asutiste ellukutsumise korrast. Pole asutisi veel olemas, siis kannab ministeerium ikkagi § 124 põhjal vaimuhaigete ravimiskulud, ainult selle vahega, et vaimuhaigeid ei paigutata riiklikesse ravilatesse, vaid nende ravimiskulud makstakse rahas omavalitsustele välja. Kui ministeerium tahaks järjekindel olla oma seisukohas, et vaimuhaigete ravimine läheb riigi kanda alles vastavate asutiste loomisega, siis oleks ta pidanud kulude enese peale võtmise üldse tagasi lükkama vastava haigemaja asutamiseni, aga kulusid mitte enese kanda võtma 1. veebruarist 1930. a. arvates. Sellest on näha, et ministeerium ise on sattunud vastollu oma põhjendustes ja et tema otsus ei ole seadusega kokkukõlas ning tuleb muuta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebust ei tule rahuldada.

Hoolekandeseaduse (RT 120/121 — 1925) § 127 sisust selgub, et vaimuhaigete paigutamine ravimisasutisse riigi täielikul või osalisel kulul võib toimuda Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi sellekohase otsuse põhjal, kuid seejuures ei tee seadus ministeeriumile kohuseks tasuda ka kulusid, mida haigete ravimine nõudis sellele otsusele eelnenud aja kestel. Et aga ei ole olemas keeldu niisuguseid kulusid riigi kanda võtta ja see sõltub sellest, kas selleks on

määratud krediiti, siis tuleb vastupidi kaebaja väitele täiesti kaaluvaks ja seadusega kokkukõlas olevaks pidada Hoolekandevalitsuse põhjendust, et krediidi puudusel tema võib vaimuhaigete ülalpidamiskulusid tasuda ainult tuleva aja eest.

Tartu Linnavalitsus ei ole käesoleval juhul vaimuhaigete suhtes Hoolekandeseaduse § 127 tähendatud korrast kinni pidanud, vaid on paigutanud need vaimuhaiged ravimisasutistesse oma otsusega ilma Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuseta ja korralduseta. Seejärest puudub linnavalitsusel seaduslik alus nõuda, et ministeerium peaks nende vaimuhaigete kulud enda kanda võtma sellest ajast, mil linnavalitsus need vaimuhaiged ravimisasutistesse paigutas. Asjata vaidleb kaebaja ministeeriumi seisukoha vastu, et vaimuhaigete ravimiskohustus läheb üle riigile alles vastavate asutiste loomisega, sest kaevatud otsuses ei ole niisugust seisukohta väljendatud.

Eeltoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tartu Linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. märtsil 1931. a.

Lääne Maavalitsuse revisjonprotest Rapla jsk. rahukohtuniku otsuse peale 30. juunist 1930. a. vallasekretäri abi poolt protokollitud Märjamaa vallavolikogu 1930. a. 24. mai otsuse nr. 5 p.p. III—IX vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Lääne Maavalitsus nõuab Märjamaa vallavolikogu 1930. a. 24. mai koosoleku otsuse nr. 5 p.p. III—IX tühistamist sellepärast, et volikogu koosoleku protokollis neis otsustes kirjutatakse Märjamaa vallasekretäri abi, aga mitte sekretär, kes vallavolikogu poolt ametisse valitud.

Rahukohtunik jättis Lääne Maavalitsuse protesti tagajärjeta, sest ei ole näha, et volikogu otsused oleksid ebaõigelt protokollis kantud, ja et Märjamaa vallas oleks olnud 24. mail vallavolikogu poolt ametisse valitud sekretär, kes oleks võinud vallavolikogu protokollis kirjutada, vaid protokollist nähtub, et oli ainult sekretäri k.t., kes ka nähtavasti mõnesugustel põhjustel ei saanud protokollis kirjutada.

Riigikohtule Lääne Maavalitsuse voliniku, sama maavalitsuse liikme J. Nurki poolt antud revisjonprotestis rahukohtuniku otsuse tühistamiseks tuuakse ette järgmised põhjendused: Juba protokollis algusest olevat näha, et koosoleku alul protokollis sekretäri k.t. L. Jaanus, kes ka volikogu I punkti protokollis kandis. Ei olevat tähtis, kas see protokollis oli sekretäri k.t. või vallavolikogu poolt valitud vallasekretär. Ühesugused õigused olevat neil mõlemal. Käesoleval juhul olnud sekretäri kohustetäitjaks uue vallasekretäri ametisse valimiseni maavalitsuse otsusega määratud kodanik Lembit Jaanus, kellel on kõik vallasekretäri ametiga seotud õigused ja kohused. Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69 põhjal olevat volikogu protokollis kirjutajaks vallasekretär, ainult sama § teine lõige nägevat ette juhud, millal vallavolikogu omale volinikkude hulgast protokollikirjutaja peab valima. Volikogu ei olevat sekretäri abi protokollisjaks määramise suhtes isegi selleks, vajalikku otsustki teinud, vaid protokollis leiduvat ainult märkus „Protokollis kirjutamisele asub vallasekretäri abi E. Haav“. Kui tõeliselt oli selline juhtum, et vallasekretäri k.t. mõnesugusel mõjuval põhjusel ei saanud protokollis kirjutada, siis on ka arusaadav, et tema asemele tuli keegi teine isik protokollikirjutajaks valida, kuid selleks oleks pidanud valima isiku volikoguliikmete hulgast. Igatahes ei olevat vallasekretäri abil mingisugust õigust vallavolikogu otsuseta protokollis kirjutama asuda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulnud, leiab Riigikohus, et protesti ei tule rahuldada.

Protest rajatakse Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69-le. Selle paragrahvi käsitlemisel tuleb silmas pidada, et sama seadusega on vallasekretäri seisukoht vallaomavalitsuses muudetud võrreldes endise 1921. a. Vallanõukogude valimise seadusega (RT 26 — 1921). Viimase seaduse § 83 järgi oli vallasekretär vallavalitsuse liige, kuna aga 1926. a. seaduse § 81 järgi sekretär enam vallavalitsuse koosseisu ei kuulu. Vastavalt sellele muudatusele tuleb hinnata ka vallasekretäri osavõtmist vallavolikogu ja vallavalitsuse koosolekutest. Kuigi vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69 näeb ette, et vallavolikogu koosolekutel kirjutab protokollid vallasekretär, ei saa sellest järeldada, et selle seaduse määrusega oleks keelatud sekretäri abil asendada tarbe korral sekretäri protokollid koostamisel. Vallavolikogude valimise j.n.e. seadus ei räägi üldse ega eriti valla õigusest sekretäri abi ametisse võtta, vaatamata sellele, et Ajutise seadusega vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta (RT 69/70 — 1920) maavolikogule õigus on antud vallasekretäride abide ametisse võtmist valdadele sunduslikuks teha, kus töörohkus seda nõuab, kusjuures aga sekretäri abi ülesandeid eriti ära ei ole määratud. Arvestades asjaolu, et viimases seaduses ei sisaldu määrusi, mis piiraksid üksikutele juhtudel või üldse sekretäri asendamise võimalust sekretäri abi poolt ja et praegusel ajal, nagu eespool tähendatud, vallasekretär enam vallavalitsuse liige ei ole, vaid ainult vallaametnik, kelle kohta ainult eri valimiskord ette on nähtud, siis ei ole mingit seaduslikku takistust, et teda asendaks sekretäri abi protokollid kirjutamisel seal, kus see seadusega ei ole keelatud. Seaduse § 69 teine lõige nõuab, et iga kord kui arutatakse vallavalitsuse tegevust, valib volikogu volinikkude hulgast koosoleku juhataja ja protokollikirjutaja. Märjamaa vallavolikogu 1930. a. 24. mai koosolekul vallavalitsuse tegevust ei ole arutatud ja vallasekretäri kohuseid protokollid kirjutamises tähendatud koosolekul võis täita sekretäri abi. Maavalitsuse arvamusel kohta, et oleks tingimata tarvis selle kohta käivat vallavolikogu otsust, tuleb tähendada, et käesoleval juhul niisugust otsust võib näha protokollid sissekantud tähendusest „protokollid kirjutamisele asub vallasekretäri abi E. Haav“. Eeltoodud põhjustel ja ühinedes rahukohtuniku põhististega, AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Lääne Maavalitsuse revisjoniprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17./31. märtsil 1931. a.

Viljandi Maavalitsuse revisjoniprotest Suure-Jaani jsk. rahukohtuniku otsuse vastu 23. detsembrist 1930. a. valla revisjonikomisjoni koosseisu seaduslikkus korras mittetäiendamise kohta käiva Taevere vallavolikogu 1930. a. 31. oktoobri otsuse prot. nr. 4 p. VI vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Suure-Jaani jaoskonna rahukohtunikule antud protestis palus Viljandi Maavalitsuse volinik tühistada Taevere vallavolikogu otsus 31. oktoobrist 1930. a. selles osas, milles vallavolikogu keeldus uue revisjonikomisjoni liikme valimisest algkooli juhataja Jaan Jürgeni asemele, ja ette kirjutada vallavolikogule viivitamata täiendada valla revisjonikomisjoni koosseisu uue liikme juurdevalimisega J. Jürgeni asemele, kelle valimine ei olevat omandanud seadusjõudu, olles vastuolus maksva seadusliku korraga.

Suure-Jaani jaoskonna rahukohtunik otsustas Viljandi Maavalitsuse voliniku protesti Taevere vallavolikogu otsuse vastu 31. okt. 1930. a. järelduseta jätta. Rahukohtunik põhistas oma otsust järgmiselt:

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 70 põhjal on vallavolikogu oma võimkonna piirides määravaks asutiseks; tema otsustamisele käivad kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused, täidesaatvate organite valimine ja nende tegevuse järelevalve ja sama seaduse § 75 põhjal ka valla revisjonikomisjoni valimine volikogu kestuse ajaks volinikkude hulgast. Taevere vallavolikogu, valides oma koosolekul 3. aprillil 1930. a. volikoguliikme, Lahmuse algkoolijuhataja Jaan Jürgeni, valla revisjonikomisjoni liikmeks, toimis seadusega temale määratud võimu piirides ja Viljandi Maavalitsus, kui järelevalveasutis, kui leidis niisuguse valimise seadusevastase olema, pidi Ajutise järelevalve seaduse § 4 põhjal esinema selle valimise tühistamiseks administratiivkohtu korras protestiga, mida ta aga samas seaduses ette nähtud tähtaja jooksul teinud ei ole, mille tõttu ka vallavolikogu otsus Jürgeni valimise kohta on seadusjõusse astunud. Teine asi on vallavolikogude niisuguste otsustega, millega vallavolikogu on lahendanud asju või toimetanud valimisi, mis seaduste või määruste järgi ei kuulu vallavolikogude ülesannete hulka ja võimkonda, siis niisugustel kordadel on järelevalveasutisel õigus Aj. järelevalve seaduse §§ 5 ja 8 alusel nõuda seadusliku korra maksmapanemist ja, kui seda antud tähtaja jooksul ei tehta, esineda protestiga administratiivkohtu korras, sest niisugused vallavolikogude otsused üldse kunagi jõusse ei astu. Revisjonikomisjonide valimise kohta on vallavolikogude võimupiir ette nähtud Vallavolik. valimise ja vallavolik. ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 75 ja Kohtu- ja siseministri poolt 5. detsembril 1929. a. kinnitatud (RT 99 — 1929) Vallavolikogude kodukorra § 74, ja seal ei ole erandeid tehtud selle kohta, et mõnda vallavolikogu liikmetest ei või valida revisjonikomisjoni liikmeks. Kui aga on olemas otsene seadus ja kodukord vallavolikogudel, mis määravad ära nende võimkonna, siis ei või analoogia alusel kohaldada teisi seadusi ja kodukordi võimkonna suhtes, mis ei käi otse vallavolikogude kohta.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Viljandi Maavalitsuse volinik rahukohtuniku otsust tühistada ja Taevere vallavolikogu otsuse 31. okt. 1930. a. selles osas, millega vallavolikogu keeldus uue revisjonikomisjoni liikme valimisest koolijuhataja Jaan Jürgeni asemele, ära muuta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahukohtunik on õieti leidnud, et valla revisjonikomisjoni liikme Jaan Jürgeni valimine on toimunud seduslikult ja et vallavolikogu ei astunud revisjonikomisjoni liikme Jürgeni valimisel temale antud võimu piiridest üle ega otsustanud asja, mis vallavolikogu võimkonda ei kuulu, kuid see ei tähenda sugugi, et vallavolinik Jürgen võiks revisjonikomisjoni liikme kohuseid täita, enne kui ei ole vabastatud vallaomavalitsuse teenistusest, s.o. Lahmuse algkooli juhataja kohalt. Asjaolust, et Vallavolikogude valimise ja vallavolikogu ja vallavalitsuste korraldamise seaduses ja Kohtu- ja siseministri poolt 5. dets. 1929. a. kinnitatud (RT 99 — 1929) vallavolikogude kodukorras ei ole ette nähtud, et omavalitsuse teenistuses olevad isikud ei või olla valla revisjonikomisjoni liikmeteks, ei saa veel järeldada, et see oleks omavalitsuste teenistuses olijatele lubatud, sest valimise seadus ja volikogude kodukord käib valimiste ja nendega ühendusesolevate asjaolude kohta ja seepärast ei olnud tarvet neis ette näha neid juhtusid, mis tekivad seaduslikult toimetatud valimiste tagajärjel, nagu käesolevas asjas, ja säärastel juhtudel tuleb teotseda ka teiste seaduste nõudeid silmas pidades. Meie omavalitsused on asutatud reeglite alusel, mis ette nähtud 21. mai 1917. a. Vene vallasemstvo seaduses, kuivõrt see seadus ei ole muudetud meie seadustega. Vene vallasemstvo seaduse § 53 näeb ette, et vallasemstvo teenistuses seisvad isikud ei või olla revisjonikomisjoni liikmeteks. Seda normi muudetud ega selle asemele mõnda uut normi ei ole võetud ja seepärast jääb see nõudmine püsima ka nüüd ja omavalitsuste teenistuses seisvad isikud ei või seega ka praegusel ajal olla valla revisjonikomisjoni liikmeteks, kuigi neid revisjonikomisjoni liikmeteks võib valida eeldusel, et nemad omavalitsuse teenistusest lahkuvad peale valimiste toimumist.

Neil põhjustel oli Lahmuse algkooli juhataja J. Jürgeni valimine revisjonikomisjoni liikmeks täiesti seaduslik ja selle valimise vastu protesti tõsta ei olnud maavalitsusel tarvet. Kui aga maavalitsusele sai teatavaks, et Jürgen ei ole lahkunud omavalitsuse teenistusest, siis toimis maavalitsus õieti, nõudes revisjonikomisjoni koosseisu kokkukõlastamist maksvate seadustega ja vallavolikogul puudus seaduslik alus selle nõudmise rahuldamata jätmiseks. Vallavalitsus ei ole esitanud Jürgenit lahti registreerimiseks koolijuhataja-õpetaja kohalt ja Jürgen ei ole omavalitsuse teenistusest lahkunud. Seepärast ei või volikogu otsus 31. okt. 1930. a. jõusse jääda ja kuulub tühistamisele, samuti kuulub tühistamisele rahukohtuniku otsus.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Suure-Jaani jaoskonna rahu-kohtuniku otsus 23. detsembrist 1930. a. tühistada, samuti tühistada Taevere vallavolikogu otsus 31. oktoobrist 1930. a. prot. nr. 4 p. VI ja asi Taevere vallavolikogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20./31. märtsil 1931. a.

Aleksandra Unt'i enese ja kui oma alaealiste laste Aino ja Harry loomuliku eestkostja voliniku vann. adv. R. Jaska kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse osakonna otsuse peale 30. maist 1930. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

31. jaanuaril 1929. a. otsustas Töö- ja Hoolekandeministeerium määrata pensioni surnud end. kohtupristavi Maks Unt'i lesele Aleksandra Untile 154 kr. 80 s. aastas ja nende kahele lapsele kummalegi 51 kr. 60 s. aastas. 22. mail 1930. a. esines Aleksandra Unti ja alaealiste laste Aino ja Harry loomuliku eestkostja Aleksandra Unti volinik vann. adv. Rudolf Jaska Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile palvega võtta arvesse end. kohtupristavi Maks Unti poolt saadud iga-aastased taksirahad ja suurendada tema volitajatele määratud pensione. Kirjaga 30. maist 1930. a. nr. 5844 teatas Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse osakond vann. adv. R. Jaskale, et ministeeriumil puudub seaduslik alus kohtupristavi taksitasu arvesse võtmiseks, sest Pensioniseaduse § 3 põhjal võetakse pensioni määramisel arvesse ainult kindlad ja alalised lisatasud, kuna kohtupristavi taksitasule tuleb vaadata kui preemiale.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksandra Unti ja alaealiste Aino ja Harry loomuliku eestkostja Aleksandra Unti volinik vann. adv. Rudolf Jaska tühistada Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse osakonna otsust 30. V. 1930. a. nr. 5844 ja asi ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, seletades: Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse osakonna seisukoht, et kohtupristavi taksitasule tulevat vaadata kui preemiale, ei olewat kokkukõlas Pensioniseaduse eesmärgiga ja eriti § 3. Sellest paragrahvist ei saavat välja lugeda, et pensioni määramisel peab arvestama ainult kindlat lisatasu. Kohtupristavi taksitasu olewat alaline, mis olewat seaduses ette nähtud kui palk. Asjaolu, et taksitasu igal aastal võib isesugune olla, ei muutvat seisukohta, sest ka palk võivat muutuda igal aastal.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse § 6 järgi määratakse pension kindlaks vastavates protsentides teenistusest lahkuva isiku aastasest palgamäärast. Sama seaduse § 3 alusel mõistetakse palga all vastava ametikoha palgamäära rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga. Pensioniseaduse järgi tuleb ametikoha palgamäära ja lisatasu all mõista seda tasu, mida riigi- või omavalitsuse-teenija oma ametikoha järgi saab riigilt või omavalitsuselt, või neilt ettevõtetelt ja asutistelt, milles teenistus loetakse pensioniõiguslikuks. Kohtute asut. sead. § 313 järgi saavad kohtupristavid ametitöimingute täitmise eest peale palga veel tasu seaduslikul teel maksmapandud eritaksi järgi, kuid seda tasu või taksirahasid ei maksta kohtupristavitele mitte riigi või oma-

valitsuse, või Pensioniseaduse § 2 p. b nimetatud ettevõtete või asutiste poolt, vaid eraisikute poolt. Seepärast ei saa kohtupristavite taksirahasid arvata selle lisatasu hulka, millest räägitakse Pensionisead. § 3³. Järelikult puudub alus kohtupristavite ja nende perekondade pensioni arvutamisel arvestada kohtupristavi taksirahasid.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Aleksandra Unti enese ja kui oma alaealiste laste Aino ja Harry loomuliku eestkostja voliniku vann. adv. R. Jaska kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. aprillil 1931. a.

Karl Freiberg'i kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 18. jaanuarist 1930. a. 1929. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Freiberg tühistada Tulumaksu Peakomitee otsust 16. I. 1930. a. põhjusel, et Tulumaksu Peakomitee on arvanud kaebaja 1928. a. maksualuse tulu hulka Eesti kultuurkapitali ajakirjanduse sihtkapitali valitsuse poolt kaebajale määratud välismaise õppereisustipendiumi 600 krooni suuruses summas. Kaebaja arvab: 1) et Tulumaksu seaduse § 21 põhjal ei tule arvata maksualuse tulu hulka sõidu- ja päevarahade näol antud stipendiumi olenemata sellest, kas see on antud palgalistele või mittepalgalistele isikutele; 2) et ajakirjanduse sihtkapitali poolt kaebajale määratud summa olevat just antud reisukulude katteks välismaal.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tulumaksu seaduse § 21 tähendus 2 teise lõike järgi ei loeta tuludeks sõidu- ja päevaraha, mis komandeerimiste ja väljasõitude puhul makstakse. See seaduse määrus on üldine ja kuulub kohaldamisele hoolimata sellest, kas sõidu- ja päevarahasaaja on teenistusvahekorras palgalisena sõidu- ja päevarahamaksjaga või mitte. Kaebajale oli ajakirjanduse sihtkapitali poolt Eesti kultuurkapitali sihtkapitalide põhimääruse (RT 87/88 — 1925) VI osa lit. c alusel määratud reisustipendium, ning eeltoodud kaalutlustel ei ole õige reisustipendiumi summat üksnes seepärast kaebaja maksualuseks tuluks arvata, et kaebaja ei seisa ajakirjanduse sihtkapitali teenistuses palgalisena. Sõna „reisustipendium“ ise näitab, et sellena määratud summad on arvatud reisukulude katteks, s.o. sõidu- ja päevarahadena, ja seepärast ei peaks neid summasid Tulumaksu seaduse § 21 tähendus 2 põhjal üldiselt maksualuse tulu hulka arvama. Reisustipendiumi nime all saadud summa võiks arvata maksualuse tulu hulka üksnes juhul, kui asja selgitamisel ilmneb, et selle nimetuse all on saadud ka summasid, mis ei ole otseselt sõidu- ja päevarahaks arvatud.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tulumaksu Peakomitee otsus 16. jaanuarist 1930. a. tühistada ja asi Tulumaksu Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. aprillil 1931. a.

Lidia Kunnos'e enese ja kui oma alaealise tütre Olga Kunnos'e seadusliku eestkostja kaebus Kaitseministri otsuse peale, mis teada antud kv. staabi IV osakonna ülema kirjaga 6. novembrist 1930. a. nr. 972 — 29/158 pensioni maksmise seismapaneku asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vahekirjaga 11. juulist 1930. a. nr. 158 palus kaitsevägegede staabi IV osakonna ülem Kaitseministri ülesandel Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi seisma panna pensioni maksmist

surnud kindral-majoor G. Kunnos'e perekonnale selle küsimuse lahendamiseni Vabariigi Valitsuses, mille järele pensioni maksmine G. Kunnos'e perekonnale oli katkestatud 1. oktoobrist 1930. a., kuna 1. oktoobrini pension oli juba välja makstud. Määrusega 31. detsembrist 1930. a. on Kaitseminister tühistanud kõigi seaduslike tagajärgedega otsuse 16./21. oktoobrist 1926. a. surnud kindral-majoor Gustav Kunnos'e perekonnale pensioni määramise kohta põhjendusel, et see otsus ei ole kokkukõlas seaduse nõuetega, sest et Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse (RT 149 — 1924) § 50 p. a järgi, mille põhjal pension määratud, ja § 27 p. b mõtte järgi on väljaspool teenistuskohuste täitmist surnud kaitsevälase perekonnal pensioni saamise õigus üksnes tingimusel, kui kaitsevälane, kes Eesti sõjaväkke astus pärast 6. detsembrist 1919. a., on kaitseväes teeninud vähemalt 5 aastat, kuna aga kindral G. Kunnos on Eesti kaitseväkke astunud 22. oktoobril 1921. a. ja on Eesti kaitseväes teeninud kokku 4 aastat 9 kuud ja 25 päeva.

Riigikohtule antud kaebustes palub Liidia Kunnos'e, kes teotseb oma nimel ja kui oma alaealise tütre Olga eestkostja, volinik vann. adv. Jaan Teemant tühistada Kaitseministri otsused G. Kunnos'e perekonnale pensioni maksmise seismapaneku kohta ja G. Kunnos'e perekonnale pensioni määramise otsuse tühistamise kohta. Kaebaja seletab: 1) et Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse põhjal võivad pensioni maksmist lõpetada leskedele ja lastele üksnes selle seaduse §§ 91 ja 92 ette nähtud juhtudel; 2) et pensioni määramise otsus olevat siduv ka Kaitseministrile ja et kui kolmandate isikute õigused on kord kindlaks määratud ja need on leitud kokkukõlas olevat Pensioniseadusega, siis ei olevat enam Kaitseministril õigust varemtehtud otsust ühekülgselt tühistada, välja arvatud §§ 91 ja 92 ette nähtud juhud; 3) et Gustav Kunnos'e perekonnal olevat õigus pensioni saada Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse § 15 p. b, § 27 p. c ja § 50 p. b põhjal, sest G. Kunnos'e enneaegne surm olevat järgnenud just teenistusega seotud kurnavast tööst, mida ka arstid konstateerinud ja mis asjaolu olevat arvesse võetud G. Kunnos'e perekonnale pensioni määramisel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 50 lit. a alusel võib pensioni määrata teenistuses surnud kaitsevälase perekonnale, kes vähemalt viis aastat teeninud. Viieaastase teenistuse nõue pensioni määramise tingimusena on § 50 lit. a. järgi sama kategooriline kui nõuded teenistuse kestuse aja kohta pensioni määramisel sama seaduse §§ 8 ja 36 alusel. Ei saa pensioni määrata väljateenitud aja põhjal, kui teenistus on kestnud vähem kui 25 aastat, ei saa pensioni määrata § 36 alusel, kui teenistus on kestnud vähem kui 5 või 10 aastat, ja samuti ei saa § 50 lit. a põhjal määrata pensioni kaitsevälase perekonnale, kui kaitsevälane on teenistuses olnud vähem kui viis aastat. Nendest tähtaegadest kinnipidamine võib ju teatavatel juhtudel tunduda mitteõiglasena, eriti kui nende täitumiseni vähe aega puudu jääb, kuid neist tuleb kinni pidada, sest seadus üldse ei näe ette erandeid ja tingimusi, millistel pensioni määramisel võiks neid tähtaegu lühendada. Algoimetusest nähtub, et Gustav Kunnos astus Eesti kaitseväkke 22. oktoobril 1921. a. Kaitseministri otsusega oli G. Kunnos'e perekonnale pensioni määratud § 50 lit. a alusel ja tunnustatud, et G. Kunnos'e perekonnal ei ole õigust pensioni saada § 50 lit. b alusel. Selle tagajärjel ei võinud § 27 põhjal G. Kunnos'e teenistust endises Vene sõjaväes arvesse võtta, sest tema astus Eesti kaitseväkke pärast 6. detsembrist 1919. a., teenis Eesti kaitseväes vähem kui viis aastat ja tema surma ei ole loetud tingituks kaitseväeteenistuse kohustetäitmisel saadud haavadest, vigastustest või haigustest. Nii tuli G. Kunnos'e pensioniõiguslikuks teenistuseks lugeda teenistust Eesti kaitseväes, mis kestis 4 aastat 9 kuud ja 25 päeva, s.o. vähem kui viis aastat. Ettetoodud põhjustel ei olnud seaduslikku alust G. Kunnos'e perekonnale pensioni määrata § 50 lit. a põhjal. Kaebaja seletustel, et G. Kunnos'e perekond on õigustatud pensioni saama Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse § 15 p. b, § 27 p. c ja § 50 p. b põhjal, ei ole käesoleva asja otsustamisel tähtsust,

sest käsoleval juhul ei ole pensioni üldse nende paragrahvide alusel määratud, vaid § 50 lit. a põhjal, ning selle otsuse vastu ei ole kaebust tõstetud, ning samuti ei ole käesoleval juhul tegu pensionimääramise otsuse ümberotsustamisega kaebaja algatusel.

Otsuses nr. 23 — 1926. a. (Riigikohtu otsused 1926. a.) on Riigikohus seletanud, et keegi ei ole õigustatud pensioni saama riigilt seadusliku aluseta ja juhtudel, kui selgub, et kellelegi on määratud pensioni, kes seaduse põhjal ei ole õigustatud seda saama, siis võib seatud korras pensioni määramise ka tagantjärele tühistada ja pensioni maksmise lõpetada. Põhiseaduse § 84 järgi ei tohi kellelegi riigi kulul pajukit, vaevatasu või muud tasu määrata muidu, kui sellekohase seaduse põhjal.

Nagu juba eelpool seletatud, on pensioni määramise eeltingimuseks § 50 lit. a põhjal kaitseväelase viieaastane teenistus. Seadus ei ole jätnud Kaitseministri heaksarvamise või äranägemise hoolde seda tähtaega lühendada erilistel põhjustel üksikutel juhtudel, ja seepärast, kui Kaitseminister määrab kaitseväelase perekonnale pensioni § 50 lit. a põhjal vähema kui viieaastase kaitseväe teenistuse eest, siis on tegu pensioni määramisega ilma seadusliku aluseta ja Kaitseministri otsusega, mis tehtud seaduse otsese rikkumisega. Pensioni saamise õigus peab aga põhinema seadusel ja seda õigust ei saa rajada administratiivasutise seadusvastasele otsusele. Seepärast, kui ilmneb, et on pensioni määratud sellele, kes seaduse järgi üldse ei ole õigustatud pensioni saama, siis on olemas seaduslik alus pensioni edaspidise maksmise lõpetamiseks, ja asutis või ametnik, kelle seadusvastase otsuse põhjal seni on pensioni makstud, on õigustatud oma seadusvastast otsust ise ära muutma. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse §§ 91 ja 92 on ette nähtud juhud, millal lõpetatakse pensioni maksmine kaitseväelase lesele ja lastele, kui pension on määratud selle seaduse alusel seaduspärase otsusega, ning §§ 91 ja 92 ei tõesta milgi viisil väidet, et seadusvastaselt kord määratud pensioni peab riigikassast ikkagi edasi maksuma. Ettetoodud kaalutlustel ei ole enam ka alust pensioni väljamaksmiseks 1. oktoobrist 1930. a. 31. detsembrini 1930. a. Pealegi on pensionimaksmine 1. oktoobrist 1930. a. ajutiselt seisma pandud Kaitseministri ettepanekul Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Lidia Kunnos'e enese ja kui oma alaealise tütre Olga Kunnos'e seadusliku eestkostja kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. mail 1931. a.

Viljandi Maavalitsuse revisjonprotest Põltsmaa jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 30. detsembrist 1930. a. protesti asjas Uue-Põltsamaa vallavolikogu 1930. a. 7. novembri otsuse vastu valla küttepuude ja koolimaja ehitusematerjali veo küsimuses.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Uue-Põltsamaa vallavolikogu oli 7. nov. 1930. a. otsustanud valla küttepuud 1930./1931. a. vedada küüdi korras tasuta, iga 50 puhaskasurubla pealt arvates üks küüt, ja ära vedada Pauastvere kooli valmismaterjal samuti küüdi korras tasuta, iga 50 puhaskasurubla pealt arvates üks küüt. Põltsamaa jsk. rahukohtuniku otsusega 30. detsembrist 1930. a. oli Viljandi Maavalitsuse protest selle otsuse vastu tagajärjeta jäetud põhjendusel, et kütide eest valla enda heaks, mille hulka kuulub tarvilikkude küttepuude ja materjalide vedu vallamajade ja koolimajade tarvis, tasu nõuda ja maksta ei tule.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Viljandi Maavalitsus tühistada rahukohtuniku otsust, seletades: 1) et 1866. a. Vallakogukonna seaduse § 10 ja Vallavolikogude valimise seaduse § 70 (RT 97 — 1926) järgi ei olevat vallavolikogul õigust koormatise küüdikohustusena

määrata; 2) et tulevat vahet teha maksustamisvõimaluste vahel vallakogukonna oma tarvete, s.o. vallaomavalitsuse enese ja tema oma asutiste (vallakoolid, vaestemajad j.n.e.) ülalpidamise kulude katteks ja naturaalkohustiste vahel riigi- ja teiste administratiivasutiste heaks; 3) et vallaomavalitsuste eneste ja nende asutiste ülalpidamiseks võivad vallavolikogu määrata makse ja kohustisi üksnes Valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse ja selle muutmiseks ja täienduseks antud seaduste ning määruste alusel (RT 18/19 — 1920, RT 3 — 1921, RT 83/84 — 1924, RT 133/134 — 1924); 4) et naturaalkohustisi võivad määrata üksnes eriseaduste põhjal ja piirides; 5) et Eesti Maavolikogu poolt 28. augustil 1917. a. vastu võetud määruse § 15 p.p. 1 ja 9 põhjal olevat küll maavolikogudel õigus koormatiste määramiseks ja sundmääruste väljaandmiseks oma võimkonna piirides, kuid Viljandi maavolikogu asunud 11. mail 1924. a. eitavale seisukohale töökohustise maksmapaneku asjas vallaomavalitsuste tarveteks; 6) et küüdikohustiste pealepanemine maapidajatele tähendavat ühe liigi maksumaksjate erilist koormamist teiste maksumaksjate kasuks, milleks puuduvat seaduslik alus, ja mis seepärast olevat ka vastuolus Põhiseaduse § 83.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus.

Kogukonna koormatiste seaduse § 9 alusel (VSK IV k. 2. r.) võib valla kogukond oma tarveteks koormatise peale panna ning need kannavad erakoormatiste nime. Eriseaduste põhjal määratakse koormatised, mis ei ole sihitud valla oma tarvete rahuldamiseks, vaid riigi- ja teiste administratiivasutiste heaks. Koguk. koorm. sead. § 9 ei ole oma maksvust kaotanud ja seepärast on alusetu seletus, et erakoormatiste pealepanekuks valla oma tarveteks puudub seaduslik alus. Nagu nähtub Riigikogu protokollidest, on küll 1926. a. Küütide seaduse arutusel kaalumisel olnud küsimus vallakogukonna erikoormatiste ümberkorraldamise kohta, kuid seda ei ole siiski soovitavaks peetud. Rahaasjanduse komisjoni seletuskirjas küütide seadusele loeme: „Kaalumisel oli ka valdade sisemiste vedude ja tarviduste selle alla toomine, kuid leiti, et mitte soovitav ei ole selle seaduse laiendamine selles suunas, sest valdade sisemisteks tarvidusteks valla elanikkude kohustused põhjenevad Koormatiste seaduse alusel vallavolikogude sisemisel korraldusel ja elanikkude vastastikusel vabal kokkuleppel“. Sedasama on seletanud Riigikogus ka seaduse aruandja (II Riigikogu protokollid, 10. istungjärk 1926. a. Lisa nr. 228 ja l. 2402). See asjaolu, et 1866. a. Vallakogukonna sead. § 10 otseselt ei ole juttu valla kogukonna koormatistest, ei tähenda veel, et vallaomavalitsusel ei olnud õigust korraldada neid, kuna kogukonna koormatistest räägib sama sead. § 20 ning § 10 p.1 järgi kuulus vallavolikogu võimkonda otsustamine kõikide asjade üle, mis puutuvad valla kogukonda. Kogukonna koorm. sead. § 9 ja Vallakogukonna sead. § 10 p. 1 ning Vallavolikogude valimise sead. § 70 järgi otsustab valla erakoormatiste üle just vallavolikogu ning erilisi sundmäärusi selle asja korraldamiseks ei ole tarvis. Et erakoormatised käesoleval juhul oleksid jaotatud vallakogukonna liikmete vahel mitteõiglaselt ja ebaseaduspäraselt, selle kohta ei ole nende poolt, kellele koormatised peale pandud, kaebust üldse esitatud ja seepärast ei ole ka tarvet asja sellest seisukohast otsustamisele võtta.

Ettetoodud kaalutlustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Viljandi Maavalitsuse revisjonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15./29. mai 1931. a.

Nikolai Siimanni kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 19. maist 1930. a. „Mäe-Jaagu“ talust maa nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep; ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Valga Maakorralduse Komisjon otsustas 4. nov. 1927. a. maaomaniku Kadri Kauri päralt olevast Mäe-Jaagu nr. 18 A., kinn. nr. 2837, talu õhtupoolest osast eraldada maakasutajale

Nikolai Siimann'ile kolmnurkne maa-ala poolteise (1,5) riia vakamaa suuruses kõlvulist maad; maakasutaja Nikolai Siimannile anda kolm aastat aega sellele maa-alale asumiseks.

Maakorralduse Peakomisjon, jättes Nikolai Siimann ipoolt selle otsuse peale antud kaebuse tagajärjeta, toob oma 1930. a. 19. mai otsuses ette järgmised põhjendused: „Peakoha suurus on alla 20 ha, mispärast võib Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. 1 lit. a alusel eraldada ainult õue- ja hoonetealust maa-ala, mida ka maakorralduse komisjon eraldada otsustanud. Peakoh on tükeldatud enne maaeraldamise palve esitamist, mispärast peakoha endist suurust arvestada ei saa. Ka on peakoha omanik Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 5 ette nähtud korras ja tähtajal väikemajapidamisele mujalt maa eraldamise palvega esinenud, mispärast Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. 1 lit. a alusel see õieti rahuldatud. Seaduses ei ole aga ette nähtud, et peakoha omanik oleks väikemajapidamise üleviimise korral kohustatud hoonete üleviimise kulusid kandma, mispärast ei ole seaduslikku alust nende kulude peakoha omaniku kanda määramiseks“.

Riigikohtule antud kaebuses palub Nikolai Siimann tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsust, seletades: Maakorralduse Peakomisjon pole otsuse tegemisel küllaldaselt kaalunud ja arvesse võtnud järgmisi asjaolusid, nimelt: 1) et maaomaniku Kadri Kauri poeg Jaan Kaur, kui endise terve Mäe-Jaagu talu omanik, on sellest talust osa, ligi 20 ha maad, eraldanud oma emale, sama Kadri Kaur'ile, popsimaa eraldamise kartusel ja just selles mõttes, et kaebajat endisest kohast välja suruda, kuna aga peale selle protsessi lõppu see eraldatud osa „Mäe-Jaagu“ nr. 18-a talu nime all kahtlemata sama Jaan Kaur'i omandusse tagasi antakse; seesugune teoviis on fiktiivne; 2) et kaebaja kasutuses olev maapidamine endisel maa-alal äraseletatud asjaolude juures pole sugugi takistuseks peatalu üldmajapidamisele ega riku ka selle ühtlust ja 3) et kaebajal puudub majanduslikult igasugune võimalus oma hoonete ja majapidamise üleviimiseks uuele eraldatud maa-alale, kui selleks peakoha omaniku poolt, kes just ise niisugust üleviimist on nõudnud; toetust ei anta.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leiab, et kaebus tuleb rahuldada.

Nikolai Siimann'ile on otsustatud Kogukonna, asutiste ja erarendimaade korraldamise seaduse § 3 p. 1 lit. a alusel eraldada ainult õue- ja hoonealune maa-ala, sealjuures aga tema peale pandud kohustus üle viia kõik tema väikemajapidamine teise kohta. Seda Siimanni peale pandud kohustust ei saa kohaldatud seaduse normiga kokkukõlas olevaks tunnistada. Tähen-datud § 3 p. 1 lit. a on ette nähtud kolm iseseisvat juhtu, nimelt: esimene, kui maakasutajal on endal või riik või maaomanik temale kindlustab mujal maad, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest üldiselt vastab ta käes praegu kasutada olevale maakohale; teine juht, kui maakasutaja käes kasutada oleva maakoha eraldamine rikub peakoha maa-ala ühtlust sedavõrt, et tunduvalt raskeneb selle edaspidine kasutamine põllumajanduslikult, ja kolmas juht, kui peakoh on alla 20 ha, siis on maakasutajal õigus nõuda peakohast eluasemeks hoonealuse ja õuema eraldamist, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ ha.

Kaks esimest juhtu käsitlevad põllumajanduslikult kasutatavat maa-ala, mille eraldamist peakohast maakasutaja nõuab, kolmas juht aga seda, kui peakohast tuleb eraldada ainult eluasemeks hoonealune ja õuema. See viimane juht seisab lahus kahest esimesest juhust ja selle kohta ei käi maaomaniku õigus, mis temale kahel esimesel juhul on seadusega antud, s.t. maakasutajale mujal maad kindlustada. Eluasemena kasutatava hoonealuse ja õuema kohta on tähtsusetu küsimus, missugune põllumajanduslik väärtus sellel maa-alal on, ja niisugusel juhul, sõltumata maaomaniku soovist, annab seadus maakasutajale õiguse nõuda eraldamist peakohast eluasemeks hoonealust ja õuemaad ainult selle kitsendusega, et see eraldamisele kuuluv maa-ala ei tohi ületada $\frac{1}{3}$ ha ja selle juures ilma, et maaomanikul õigus oleks nõuda, et maakasutaja peaks üle viima teisale oma eluaseme. Käesoleval korral on aga vastuolus sel-

lega Nikolai Siimannile kohuseks tehtud oma väikemajapidamist teisele kohale üle viia, mis pärast kaevatud otsus ei või jõusse jääda.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 19. maist 1930. a. tühistada ja asi Maakorralduse Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. juunil 1931. a.

Ludvig Tina revisjonikaebus Elva jsk. rahukohtuniku otsuse peale 10. novembrist 1930. a. kaebuse asjas Otepää alevivalitsuse ja ehitusekomisjoni ühise otsuse vastu 11. maist 1929. a. prot. nr. 73 p. 11 ja sama alevivolikogu otsuse vastu 7. juunist 1929. a. prot. nr. 5 p. V kaebaja krundil asetseva hoone ehitamise kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

11. mail 1929. a. oli Otepää alevivalitsus koos ehitusekomisjoniga otsustanud Ludvig Tina ehituseasjus: Ludvig Tina võib oma kinnistatud krundil ehitada, aga püstitatavad hooned peavad tänavalt vähemalt 3 jalga eemal olema, et trepid kui ka lahtikäivad aknad ei takistaks tänavalt liikumist. L. Tina kaebusel otsustas 15./18. juulil 1929. a. Otepää jsk. rahukohtunik tühistada Otepää alevivalitsuse ja ehitusekomisjoni otsuse põhjendustel, et Otepää aleviomavalitsus ei ole Aleviseaduse §§ 62 ja 63 kohaselt sundmäärustega ehituste püstitamise korda kindlaks määranud, mispärast alevivalitsusel ei ole õigus ehituselubade väljaandmisel nõuda ehitise plaani ega ülesseada teisi tehnilisi nõudeid ehitiste kohta, kuna ehitise korral, mis takistab liikumist, võib alevivalitsus nõuda trepi kõrvaldamist ja süüdistust tõsta RNS §§ 70 ja 73 järgi, ning alevi tänavate laiendamiseks maad võõrandada Ehituseaduse § 177 märkus 2 ja 3 korras, ja et L. Tina on õigus oma obrokirunti BES § 1325 ja 947 alusel kasutada ka ehituste jaoks kõige laiemas ulatuses.

Otepää aleviomavalitsuse revisjonikaebusel otsustas Riigikohus 18. okt. 1929. a. tühistada rahukohtuniku otsuse ja asja saata uueks otsustamiseks Elva jsk. rahukohtunikule, seletades, et Ehituseaduse § 177 märkus 2 ja 3 põhjal (RT 68 — 1924 ja 191/192 — 1925) on alevites ehitiste püstitamine ehituseplaani võetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi, rahukohtunik ei ole aga selgitanud kas Otepää alevil on kinnitatud ehituseplaan ja kas L. Tina hoone püstitatakse selle plaani kohaselt, kuna sundmääruste puudumine ehituste püstitamise kohta ei õigusta hooneid ehitama ehituseplaani vastaselt ka obrokirundil. Elva jsk. rahukohtuniku otsusega 10. nov. 1930. a. on Ludvig Tina kaebus tagajärjeta jäetud. Rahukohtunik on leidnud: 1) et Otepää alevil on olemas osaline planeerimiskava, mis kinnitatud Teedeministri poolt 20. nov. 1923. a. nr. 5 all ja uus planeerimiskava, kinnitatud Teedeministri poolt 4. märtsil 1930. a. nr. 620 all; 2) et L. Tina majas asetseb 1923. a. kinnitatud kava järgi otse projekteeritud Aleksandri tänava sees ja 1930. a. kava järgi ulatub tänavasse 3 meetri võrra, nii et ehitamine on toimunud mõlemate kavade vastu; 3) et Tina poolt püstitatud maja ei moodusta kapitaalremonti, vaid kapitaalset ümberehitamist, nagu asjatundja arhitekt Matteus seletanud, milleks peab vastav luba olema; 4) et L. Tina on alevivalitsusele kinnitamiseks esitanud plaani, kuid ehitise on püstitatud plaanivastaselt; 5) et Ehituseaduse § 177 märkus 2 ja 3 põhjal on ehitiste püstitamine lubatud ainult ehituseplaani kohaselt ja et maa-alad, mis ehituseplaani järgi tänavate või avalikkude platside alla võetakse, lähevad alevi omanduseks vabal kokkuleppel nende omanikkudega või võõrandatakse

Vabariigi Valitsuse otsusega alevivalitsuse ettepanekul, 6) et Aleviseaduse § 3 p. 3 järgi kuulub aleviomavalitsuse ülesannete hulka järelevalve alevis püstitatavate hoonete üle ning alevivalitsuse võimkonda kuulub loa andmine ehitamiseks, mispärast kaevatud otsus on seadusepärane.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Ludvig Tina volinik vann. adv. abi Johannes Tuul tühistada Elva jsk. rahukohtuniku otsuse, seletades: 1) et kaevatud Otepää alevivalitsuse otsus ei olevat olnud üldse põhjendatud asjaolule, et L. Tina ehitise püstitamine ei toimu ehituseplaani kohaselt ja et tänav maja kohalt kitsaks jääb, mispärast kohus ei olevat pidanud asja sellest seisukohast üldse arutama, vaid piirduma üksnes motiividega, millele oli kaevatud otsus rajatud; 2) et Otepää aleviomavalitsus ei olevat ehitiste püstitamise kohta sundmäärusi maksma pannud, mispärast alevivalitsusel ei olevat õigust nõuda ehituseplaane. Ludvig Tina olevat veebruarikuul 1929. a. alevivalitsusele esitanud ümberehitamiseplaani, hiljemini olevat tema esitanud selle muutmise plaani ja selle uue plaani kohaselt olevat ka ehitis püstitatud. Seda uut plaani ei andvat aga alevivalitsus välja; 3) et aleviehitusplaani ei olevat olulist tähtsust, sest see koostatavat alevi maa- ja majaomanikkude osavõtuta, ning alevivalitsus ei olevat ka esialgu nõudnud ehitiste püstitamist vastavalt ehitusplaanile; 4) et rahukohtunik olevat selgitamata jätnud, kas alevivalitsus üldse püstitab alevi hooned ehituseplaani kohaselt. Alevivolikogu koosoleku protokollist 26. apr. 1929. a. nähtuvat, et alevivolikogu on ise leidnud, et vanas alevi osas on võimatu ehituseplaani maksma panna, 5) et alevivalitsus nõudnud L. Tinalt ehituse 3 jala võrra tänavast eemale ajamist ilma et Ehituseaduse § 177 märkus 2 ja 3 korras oleks varemini maja all oleva maa päraldiste omanikuks saanud; aleviomavalitsusel ei olevat õigust eraomanduses olevale krundile maja ehitamist keelata sellepärast, et tänav kitsas on, kui seejuures tema ei astu samme tänava laiendamiseks seaduslikus korras, sest BES §§ 707 ja 708 j.t. järgi ei tohtivat keegi omanduseõigust kitsendada. Sellest seisukohast ei olevat rahukohtunik küsimust üldse selgitanud.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Ludvig Tina voliniku revisjonikaebuse rahuldamiseks ei ole alust. BES § 708 järgi võivad eraomandusest tekkivad õigused seadustega kitsendatud olla ja käesoleval juhul on Ludvig Tina õigused temale kuuluva maatüki kasutamisel kitsendatud Ehituseaduse § 177 märkusega 2., mis sama paragrahvi 3 märkuse järgi maksev on ka alevite suhtes. Ehituseaduse § 177 märkus 2 ja 3 järgi on lubatud igasuguste ehitiste püstitamine alevi kinnitatud ehituseplaani võetud maa-aladel ainult selle plaani järgi, mille juures üksnes alevivolikogul on õigus lubada mitteolulisi kõrvalekaldumisi kinnitatud ehituseplaanist. Nii selle paragrahvi tekstist kui ka seletuskirjast selle juurde (Riigikogu protokollid 4. istungjärk 1924. a. lisa 42) nähtub, et alevivalitsus ehitusloa andmisel on õigustatud kinnitatud aleviplaanist kinni pidama, hoolimata sellest, kas sellega eraomanduse õigusi kitsendatakse või mitte. Kaebaja vastupidised väited põhinevad Vene Senati seletustel, mis antud enne Ehituseaduse § 177 märkus 2 maksmapanekut. Otsuses 18. okt. 1929. a. on selles asjas juba Riigikohus seletanud, et ehitiste püstitamisel alevis tuleb kinnitatud ehituseplaanist kinni pidada, hoolimata sellest, kas aleviomavalitsus on ehitiste püstitamise kohta sundmäärusi andnud või mitte, sest ehituseplaani kohaselt ehitamist nõuab seadus ise ja ehitiste püstitamiseks loa andmisel peab alevivalitsus selle järgi valvama, et ehitis aleviplaanile vastaks. Rahukohtunik on asja arutanud Riigikohtu otsuses antud juhtnööride kohaselt, sisuliselt on selgunud, et alevivalitsus on keeldunud loaandmisest ehitiseks, mida oli kavatsatud püstitada kinnitatud aleviplaani vastaselt, ja seega on rahukohtuniku kaevatud otsusega Ludvig Tina kaebus õieti tagajärjeta jätud.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohtus otsustas: Ludvig Tina voliniku vann. adv. abi Johannes Tuuli revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. juunil 1931. a.

Viljandi linnavolikogu revisjonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 29. novembrist 1930. a. linna haigemaja takside määramise kohta käiva Viljandi linnavolikogu 1930. a. 29. oktoobri otsuse vastu Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-osakonna poolt tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Viljandi linnavolikogu oli 29. oktoobril 1930. a. kindlaks määranud linna haigla taksid, vahet tehes linnast pärit haigete ja võõraste vahel ning määrates märkus 1, et „haigetelt, kelle arstimise kulud tasutakse riigiasutuste, haigekassade või omavalitsusasutuste poolt, samuti õpilastelt, kelle vanemad elavad väljaspool linna administratiivpiire, võetakse haigemaja maksu nagu võõrastelt“. Võõrastele haigetele on taksid määratud kõrgemad kui linnast pärit haigetele. Viljandi-Pärnu rahukogule antud protestis palus Kohtu- ja siseminister tühistada Viljandi linnavolikogu poolt 29. oktoobril 1930. a. vastu võetud haigla takside märkus esimese, kui mitteseaduspärase, põhjendustel: 1) et Rahva tervishoiu korrald. sead. § 12 ja 13 järgi (RT 2 — 1928) on ravitsusasutiste asutamine ja ülalpidamine linna elanikkude jaoks linnavalitsuse avalikõiguslik kohustus ja et linnavolikogu ei või linnakodanikke neile ravimisvõimaluste pakkumisel jaotada liikidesse selle järgi, kelle poolt tasutakse nende arstimiskulud; 2) et taks peaks vastavas klassis olema ühesugune seal, kus tegevus, mille eest taksi järgi maksu võetakse, on teotseja avalikõiguslik kohus, ja et erandeid võiks olla ainult allapoole, aga ülespoole üksnes siis, kui seadus seda otseselt lubab; 3) et linnaelanikkude üldarvust väiksemalt osalt kõrgema taksi järgi arstimiskulude tasumise nõudmist tuleb lugeda neilt suurema maksu võtmiseks kui see on kindlaks määratud haigla taksidega enamiku linnakodanikkude kohta; 4) et riigiasutistes töötavaile ametnikele ja töölisile ning nende perekondadele arstiabi andmise korra muutmise määruse § 10 põhjal (RT 75 — 1930) on riigiteenija või -töeline kohustatud kandma 20% arstiabi kuludest ise, mispärast ei olevat ka põhjendatud väljendus: „haigetelt, kelle arstimiskulud tasutakse riigiasutuste poolt“.

Viljandi-Pärnu rahukogu otsusega 29. nov. 1930. a. on Viljandi linnavolikogu poolt 29. okt. 1930. a. vastu võetud märkus 1 linnahaigla taksides tühistatud protestis ette toodud põhjustel ja seletusega, et see märkus rikub Põhiseaduse suuremat paragrahvikodanikkude üheõigusluse kohta.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Viljandi linna volinik Eduard August tühistada Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse, seletadas: 1) et Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse §§ 1 ja 4 järgi olevat Kohtu- ja siseministril õigus linnavolikogu otsuse vastu protesti avaldada, kui leiab selles seaduse rikkumist. Protestis ei olevat aga nimetatud ühtki seaduse määrust, mis oleks Viljandi Linnavolikogu otsusega rikutud. Samuti ei olevat kohtuotsuse põhjustes nimetatud ühtki rikutud seaduse normi; 2) et Linnaseaduse ja Rahva tervishoiu korrald. sead. §§ 12 ja 13 järgi olevat linnaomavalitsus kohustatud asutama ja ülal pidama tarvilise arvu haigemajaju, haigemajad olevat linna omandus ja omavalitsus olevat õigustatud nõudma vastutatu varanduse kasutamise eest erilise taksi näol, nagu see olevat ka Linnaseaduse § 63 p.p. 7, 12 j.t. näitlikult esitatud; 3) et kui haigemaja taksid ei ületa haigete ülalpidamise tegelikku kulu ega muutu maksudeks, siis ei olevat linnavolikogu taksi suuruse ja liigitamise määramisega piiratud ja siin teotsevat linnaomavalitsus Põhiseaduse § 77 ja Linna-seaduse §§ 1 ja 5 põhjal iseseisvalt; 4) et haiged, kelle arstimiskulud tasuvad riigiasutised ja omavalitsused, ei kandvat ise mingisugust ravimiskulu ja nad olevat võrreldes teiste linnakodanikkudega eesõigustatud. Linn olevat aga õigustatud riigi- ja omavalitsusasutistelt ravimissummat tagasi saama, sest linn ei olevat kohustatud nende asutiste kulul ravimisel olevate isikute ravimisrahast osa oma kanda võtma. Sama maksvat ka haigekassade kohta

lisandusega, et haigekassade alla kuuluvad ka maaelanikud. Linnas ajutiselt viibivad õpilased kuuluvat samuti maaelanikkude hulka.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahukogule antud protestis, mille põhistustega rahukogu on ühinenud, ei ole üldse vaidlust tõstetud linnaomavalitsuse õiguse vastu kindlaks määrata tasunorme haigete ravimise ja ülalpidamise eest linna haigemajas. Samuti ei ole selles protestis vaidlust tõstetud selle üle, et Viljandi linna haigemaja taksid oleksid määratud seadusevastaselt kõrged, mis ületavad haigete ülalpidamise tegelikud kulud. Vaidlus on tõstetud üksnes linnavolikogu poolt vastu võetud märkuse kohta, et „haigetelt, kelle arstimise kulud tasutakse riigiasutuste, haigekassade või omavalitsusasutuste poolt, samuti õpilastelt, kelle vanemad elavad väljaspool linna administratiivpiire, võetakse haigemaja maksu nagu võõrastelt“.

Protestis ei ole vaidlust vahetegemise üle takside määramisel linnakodanikkude ja võõraste vahel, vaid protest käib üksnes selle vastu, et osa linnakodanikke on loetud võrdseks võõrastega ravimise eest tasu maksmisel sel alusel, et nemad isiklikult üldse ei tasu oma ravimiskulusid või ei tasu seda isiklikult täiel määral (riigiteenijad). Linnakodanikkude liigitamise selle järgi, kuidas toimub nende ravimiskulude tasumine, on Kohtu- ja siseminister oma protestis ja samuti rahukogu oma otsuses tunnistanud mitteseadusepäraseks. Protestis on tähendatud, et Rahva tervishoiu korrald. sead. §§ 12 ja 13 järgi on linnaomavalitsuse kohuseks hoolitseda elanikkude tervishoiu eest ning avada ja ülal pidada ravimisasutisi oma piirkonnas olevate haigete eest hoolitsemiseks. Nende normide mõtte kohaselt võib vahet teha linna piirkonnas olevate haigete vahel ja võõraste vahel, kui vahetegemine linnakodanikkude eneste vahel sellejärgi, kuidas toimub nende ravimiskulude tasumine, ei ole kokkukõlas nende normidega linnavalitsuse kohustise ulatuse äramääramisel ja säärane vahetegemine ei või sellepärast tekkida ka selle kohustise teostamise käigus avatud haigemaja kasutamisel. Omaval. ajut. järelevalve sead. §§ 1 ja 4 ei saa mõista selles mõttes, et Kohtu- ja siseministril on üksnes siis õigus protesti avaldada linnavolikogu otsuse vastu, kui on otsustatud asja nii, kui see seadusega otseselt keelatud. Seadusevastaseks otsuseks ja seaduserikkumiseks tuleb lugeda ka juhtu, kui otsus põhineb seadusenormide ekslikul tõlgendamisel, või kui otsus taotleb sihte, mis seadusenormidele võõrad. Nagu juba eespool tähendatud, ei ole Viljandi-Pärnu rahukogu poolt tühistatud Viljandi linnavolikogu poolt vastu võetud märkus kokkukõlas Rahva tervishoiu korrald. sead. §§ 12 ja 13 normidega ja maksva seaduse normid üldse ei tunne niisugust linnakodanikkude liigitamise põhimõtet nagu aluseks võetud tühistatud märkuses. Nagu Kohtu- ja siseministri protestis tähendatud, võib üldtaksidest, mis arvatud haigete ülalpidamise tegeliku kulu kohaselt, mõne haigete liigi kohta alandatud taksid maksuma panna, kuid mõne linnakodanikkude liigi jaoks linnakodanikkude jaoks määratud üldtaksidest kõrgema taksi maksmapanemine ei ole seadusepärane.

Kõige selle põhjal ei ole alust rahukogu kaevatud otsuse tühistamiseks, mispärast AKK §35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viljandi linna voliniku Eduard Augusti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. juunil 1931. a.

Tallinna Linnaomavalitsuse revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 17. detsembrist 1930. a. Jüri Telska kaebuse asjas Tallinna Linnavalitsuse 1930. a. 30. septembri otsuse vastu ehituseplaanide mittekinnitamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna linnavalitsus oli 30. sept. 1930. a. otsustanud mitte kinnitada Jüri Telska poolt esitatud ehituseprojekti, silmas pidades, et krunt asetseb väljaspool linna ehitusepiirkonda

ja et esitatud projektis ühe perekonnakorterit asemel on ette nähtud viis elukorterit. Jüri Telska kaebusel on Tallinna-Haapsalu Rahukogu oma otsusega 17. dets. 1930. a. tühistanud Tallinna Linnavalitsuse otsuse ja asja saatnud linnavalitsusele uueks otsustamiseks. Otsuse põhistuses on rahukogu seletanud, et Ehitusemääruse § 4 nõuab, et uuteks ehitusteks või ümberehitusteks loa saamiseks peavad esitatud olema ehituseplaan ja ehituseprojekt ning näitab ära plaani ja projekti koostamise ja esitamise tingimused. Ehitisi endid see paragrahv üldse ei puudutavat. § 4 märkuses olevat ette nähtud erand § 4 tähendatud tingimustest väljaspool linna raiooni kuni kuue sülla pikkuste ilma katusekorrata ühekordsete puuelumajade kohta selles mõttes, et niisuguste majade ehitamiseks ei ole sunduslik täielik ehituseprojekt, vaid on nõutav üksnes asetuseplaan. Nii § 4 kui ka selle juurde kuuluv märkus käivat ainult ehitiste plaanide ja projektide kohta ja üldse ei puudutavat küsimust, missuguseid maju ja kus on lubatud ehitada. Ehitusseadus, eriti ka selle § 177, ei andvat ka mingit tuge arvamusele, et üürimajade ehitamine on lubatud ainult ehituseraioonides.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tallinna linna volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse, seletades: 1) et Ehitusseaduse § 177 järgi pidavat linna maa-aladel hoonestamiseks olema kinnitatud ehituseplaan ja seni kui teatav linna administratiivpiirides asetsev maa-ala ei ole võetud linnaplaanis ehituseraiooni, ei saavat seda üldse hoonestada; 2) et Jüri Telska maa-ala olevat Kristiinentali heinamaa aiatööraionis, väljaspool linna ehituseraiooni, ja sinna võivad Tallinna linna ehitussundmääruse § 4 märkuse järgi ehitada üksnes väikesi puumaju, mis kohased aedniku perekonnale. Väljaüürimiseks määratud majade püstitamine selles raionis muutvat selle raiooni vastupidiselt linnaplaanile ehituseraiooniks, mida olevat tarvis korraldada hoopis teisiti kui põllumajanduslikku raiooni väljaspool linna asulat; 3) et seni kui see raioon, kus asetseb Telska maa-ala, ei ole võetud ehituseraiooni, võivat seda kasutada ainult vastavalt selle raiooni iseloomule.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Ehitusseaduse § 177 järgi toimub linna maa-ala hoonestamine kinnitatud plaani järgi ja § 177 märkus 2 järgi (RT 68 — 1924) on igasuguste ehitiste püstitamine kinnitatud linna ehituseplaani võetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi, mille juures linnavolikogul on õigus lubada ebaolulisi kõrvalkaldumisi kinnitatud ehituseplaanist. § 177 ja märkus 2 mõte ja siht seisab selles, et võimaldada linna maa-ala hoonestamisel anda linna asulale korralikumat ja nägusamat ilmet ning täita ehitusetehtilisi nõudeid. Linna plaanis märgitakse ära maa-alad, mis kuuluvad hoonestamisele ja mis sellele mitte ei kuulu. Linnaplaani järgi hoonestamisele mittekuuluvaid maid ei saa hoonestada linnaplaani muutmata ja nende maa-alade ehituseraiooni arvamata, nagu revisjonikaebuses õieti seletatud. Vastupidise seisukoha juures, s. o. tunnustades, et linna asulas linnaplaani järgi väljapoole ehitusepiirkonda arvatud maa-alasid võib vabalt hoonestada, kaotaks kinnitatud linnaplaan linna asula kujundamises juhtiva osa ja Ehitusseaduse § 177 kaotaks oma tähtsuse. Hoonestamisele mittemääratud maa-aladele võib linnaplaani muutmata lubada ehitada üksnes kergemaid ehitisi, mille kõrvaldamine tarbe korral on lihtne ja väikesemate kuludega seotud, ning mis sisuliselt ei muuda neid maa-alasid ehituseraiooniks. Et Jüri Telska poolt oli kavatsatud püstitada ehitisi maa-alal, mis asetseb väljaspool ehitusepiirkonda heinamaa aiatööraionis, siis oli Tallinna linnavalitsus õigustatud Ehitusseaduse § 177 ja § 177 märkus 2 põhjal ning Ehitusemääruse § 4 märkuse ja § 11 kohaselt kinnitamata jätma Jüri Telska poolt esitatud ehituseprojekt põhjendusel, et nimetatud maa-alale võib kinnitatud Tallinna linnaplaani järgi ehitada üksnes väikesi puumaju, mis vastavad selle raiooni iseloomule.

Ettetoodud põhjustel ei saa Tallinna-Haapsalu Rahukogu kaevatud otsust põhjendatuks pidada, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Tallinna-Haapsalu Rahu-

kogu otsus 17. detsembrist 1930. a. tühistada ja Jüri Telska poolt Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. juunil 1931. a.

Jakob Eduard Kurvits'a revisjonikaebus Valga 1. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 5. märtsist 1931. a. kaebuse asjas Kaagjärve vallavalitsuse otsuse vastu vallasekretäri palga kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Valga 1. jsk. rahukohtunik arutas 5. märtsil 1931. a. Jakob Kurvitsa kaebust Kaagjärve vallavalitsuse tegevuse vastu palga maksmise asjas ja otsustas Kurvitsa kaebus tagajärjeta jätta. Rahukohtunik põhistas oma otsust järgmiselt: Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 70 põhjal on vallavolikogu oma võimkonna piirides määravaks asutiseks, kelle otsustamisele käivad kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused, täidesaatvate organite valimine ja nende tegevuse järelevalve, kuna sama seaduse § 76 põhjal on vallaomavalitsuse täidesaatvaks organiks vallavalitsus, kellele on kohustavad vallavolikogu otsused; kui vallavolikogu 1930. a. 19. mail otsustas kaebajale Kurvitsale nõutud palka mitte maksta, siis ei ole vallavalitsuse kaevatud keeld mitte iseseisev seadusvastane korraldus, vaid põhineb volikogu sellekohasel otsusel. Ei muuda asjaolusid kaebaja väide, et temal polnud teada vallavolikogu otsus 19. maist 1930. a.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses Jakob Kurvits palub Valga 1. jaoskonna rahukohtuniku otsuse tühistada järgmistel põhjustel: Vallavolikogu otsusest 19. maist 1930. a. ei nähtu, et oleks kindel otsus tehtud temale, kui vallasekretärile, palka mitte maksta ja ainult mööda minnes on tema palk teisele lubatud; ka on vallavalitsus asja iseseisvalt otsustanud ja oma otsuses ei räägi vallavolikogu otsusest, palga kinnipidamine sellisel viisil on aga seadusevastane.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Valga 1. jaoskonna rahukohtuniku otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Kaagjärve vallavalitsuse tegevust vallasekretäri Kurvitsa palga kinnipidamise asjas ei saa seaduslikuks lugeda. Ajut. seadus vallaametnikkude palga ja tööolude korralduse kohta (RT 69/70 — 1920) ja määrus vallaametnikkude palga korraldamise kohta Valgamaal näeb ette, et vallaametnikel on õigus neile määratud palka saada teenistuses olemise ajal. Neis määrustes ei ole ette nähtud, et seda palka vallavolikogud oleksid õigustatud oma äranägemise järgi kinni pidama aja eest, mil ametnikud teenistuses olnud. Ei ole seesugust õigust vallavolikogudele antud ka Vallavolikogude valimiste ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadusega (RT 97 — 1926). Vallavolikogude kodukorra (RT 99 — 1929) § 9 p. 7 järgi on volikogud küll õigustatud palka määrama vallaametnikele, kuid samas paragrahvis, mis määrab kindlaks vallavolikogu võimkonda kuuluvad asjad, ei ole ette nähtud vallavolikogude õigust vallaametnikkude palku kinni pidada oma äranägemise järgi. Vallavolikogude kodukorra (RT 99 — 1929) § 79 aga nõuab, et vallavalitsus tarvitaks kassa summasid volikogu poolt kinnitatud eelarve piirides. Sellest kõigest nähtub, et vallaametnikkude palkade kinnipidamine võib toimuda ainult tsiviilkohtu või kriminaal-kohtu vastavate otsuste kohaselt (TKS § 1350¹, NS § 59, RT sead. § 24 ja UNS § 33). Et aga toimetusest ei nähtu, et säärased otsused oleksid olemas Kurvitsa palga kinnipidamiseks, siis puudus Kaagjärve vallavalitsusel seaduslik alus vallasekretäri Kurvitsa

palga kinni pidamiseks ja kuigi vallavolikogu oleks teinud otsuse sekretäri palga kinnipidamise kohta, siis see otsus ei oleks võinud vallavalitsusele palga kinnipidamise põhjuseks olla sellepärast, et see on tehtud volikogu poolt asjas, mis ei kuulu vallavolikogu võimkonda.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Valga 1. jaoskonna rahukohtuniku otsus 5. märtsist 1931. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Valga 2. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. septembril 1931. a.

Tallinna Linnavalitsuse revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 11. veebruarist 1931. a. Kohtu- ja siseministri protesti asjas Tallinna linnavolikogu 1930. a. 10. detsembril otsuse vastu keskhaigemaja ravimistaksi sisuliselt läbivaatamata jätmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vahekirjaga 30. oktoobrist 1930. a. esines Kohtu- ja siseminister Linnaseaduse § 67 alusel ettepanekuga Tallinna linnapeale Tallinna Linnavolikogule lähemal koosolekul ette panna sama linnavolikogu poolt 4. juunil 1930. a. kinnitatud linna keskhaigemaja taksi I jao punkt a kustutada selle seadusevastasuse tõttu. Tallinna linnavolikogu otsustas oma koosolekul 10. detsembril 1930. a. jätta Kohtu- ja siseministeeriumi nõue sisuliselt läbi vaatamata. Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud protestis palus Kohtu- ja siseminister tühistada Tallinna linnavolikogu 10. dets. 1930. a. koosoleku otsus ja kohustada Tallinna linnavolikogu tähendatud küsimust võtma sisulisele arutusele ja 4. juunil 1930. a. vastu võetud haigemaja ravimistaksist I jao p. a kustutama, seletades, et 4. juunil 1930. a. Tallinna linnavolikogu poolt vastu võetud keskhaigemaja taksi I jao lit. a olevat seadusevastane ja et see asjaolu, et keskhaigemaja taksid vastu järelevalveasutise poolt omal ajal ei ole protestitud, ei õigustavat linnavolikogu küsimust jätta revideerimisele võtmata. Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 11. veebr. 1931. a. on Tallinna linnavolikogu otsus 10. dets. 1930. a. tühistatud ja linnavolikogule ette kirjutatud, võtta Kohtu- ja siseministri ettepanek sisulisele arutamisele põhjendusel, et Linnaseaduse § 67 p. 1 järgi võtab linnavolikogu temale alluvad asjad arutusele Kohtu- ja siseministri ettepanekul ja et käesolev Kohtu- ja siseministri ettepanek puudutab volikogule materjaalselt ja formaalselt alluvat asja, kuna minister ei ole ette pannud linnavolikogule tema endist otsust tühistada, vaid asja ümber otsustada.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tallinna linnaomavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsust, seletades: 1) et linnavolikogu ei olevat kohustatud ümberotsustamisele võtma oma määrusi või neid tervelt või osades tühistama sel alusel, et määrused ei ole ministeeriumi arvates seadusepärased. Kohustus asju ümberotsustamisele võtta olevat linnavolikogul üksnes kohtuotsuste põhjal; 2) et rahukogu oma otsuse põhistuses olevat ka ise asunud seisukohale, et minister ei või linnavolikogult nõuda viimase otsuse tühistamist, kuid olevat oma otsuse põhistuse rajanud vahetegemisele otsuse tühistamise ja muutmise vahel, kuid niisuguseks vahetegemiseks ei olevat seaduslikku alust ja sisuliselt tähendavat igasugune otsuse muutmise selle otsuse osalist või täielikku tühistamist; 3) et seadusevastase määruse vastu olevat asjast huvitatuil õigus igal ajal vaielda ja Järelevalve seaduse § 5 korras võivat Kohtu- ja siseminister igal ajal esineda kohtus omavalitsuse tegevuse vastu, kui see ei ole seadusepärane. Kuid ministril ei oleva õigus Linnaseaduse § 67 p. 1 põhjal nõuda linnavoli-

kogult asja sisulist ümberotsustamist põhjendusel, et ministeerium peab endist otsust seadusevastaseks; 4) et Tallinna linnaomavalitsus lugevat linna keskhaigemaja taksi seadusepäraseks, rahukogu ei olevat selle kohta seisukohta võtnud, vaid kohustanud linnavolikogu asja sisulisele arutusele võtma üksnes sellepärast, et seda nõuab minister, kes taksi seadusevastaseks peab. Nii jäävat ka selgusetuks, mispärast taksi seadusepärasuse küsimust üldse arutamisele võtta, sest linnaomavalitsus peab seda seadusepäraseks ja kohtuotsusest ei ole veel selge, kas taks on seadusepärane või mitte.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Linnaseaduse § 67 p. 1 järgi on linnavolikogu kohustatud temale alluvat asja arutusele võtma Kohtu- ja siseministri ettepanekul. Käesolevas asjas ei ole kahtlust, et linnaigemaja takside määramine kuulub Linnaseaduse §§ 2 ja 63 järgi linnavolikogu võimkonda. Linnavolikogu otsused linnaigemaja takside kohta ei ole niisugused, mis võiksid ümberotsustamisele ja muutmisele kuuluda üksnes vastava kohtuotsuse põhjal: linnavolikogul on ka omal algatusel õigus varem kindlaks määratud takse muuta ja asja ümberotsustamisele võtta. On aga linnavolikogul õigus linnaigemaja kindlaksmääratud takside ümberotsustamist arutusele võtta, siis on tema kohustatud seda tegema ka Linnaseaduse § 67 p. 1 põhjal Kohtu- ja siseministri ettepanekul. Linnavolikogule ei ole üksnes veel kohuslik ministri arvamus, et varem määratud taksid on algusest peale olnud seadusevastased, või hiljem teatavate asjaolude tõttu seadusevastasteks muutunud ja et neid üldse tuleb muuta, või muuta ministri ettepaneku kohaselt. Kuid neid küsimusi on linnavolikogu siiski kohustatud arutamisele võtma ja asja otsustama pärast ministri ettepaneku sisulist arutamist. Linnaseaduse § 67 p. 1 põhjal ei olnud aga linnavolikogu õigustatud ministri ettepanekut jätma üldse sisuliselt läbi vaatamata, samuti kui ta ei olnud veel kohustatud asja otsustama ministri poolt esitatud kujul.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Tallinna Linnavalitsuse revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. septembril 1931. a.

Aleksander Kivistik'u kaebus Majanduseministri otsuse peale 17. maist 1931. kinnistumaksu viivitusraha mittetagasimaksmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Aleksander Kivistikult oli sisse nõutud täiendavalt kinnistumaksu kr. 806,40 ja viivitusprotsente selle pealt kr. 26,61. Riigikohtu adm.-osakonna otsuse alusel oli hiljem Majanduseministri otsusega A. Kivistik temale täiendavalt määratud kinnistumaksust vabastatud. Maksudevalitsuse otsusega 3. II 1931 a. oli määratud täiendavalt Kivistikult sisse nõutud kinnistumaksu summa 806,40 kr. temale tagasi maksta, viivitusprotsentide näol sissenõutud summa aga tagasi maksmata jätta. A. Kivistiku vastulause viimase otsuse peale on Majanduseministri otsusega 17. V. 1931 a. rahuldamata jäetud põhjendusel, et kinnistumaksu viivitusprotsentide tagasimaksmiseks puudub seaduslik alus, kuna Kinnistumaksu seaduse § 273 käsitleb üksnes kinnistumaksu tagasimaksmist ja viivitusprotsendid on oma iseloomult teatav trahv, mis maksukohuslase enese süü läbi tekkinud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Kivistik tühistada Majanduseministri otsust, seletades, et ei saavat riigi heaks kodanikult sisse nõuda ja kinni pidada protsente summalt, mida kodanik kunagi ei olnud kohustatud riigile maksuma ja mis ekslikult on kord sisse nõutud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tasumata kinnistumaksu pealt nõutavad viivitusprotsendid ei kujunda enesest mingit omaette iseseisvat nõudeobjekti või summat, vaid viivitusprotsendid on üksnes lisanduseks kinnistumaksule enesele ja nad kuuluvad sissenõudmisele ainult juhul, kui kinnistumaks on õigeaks ajaks tasumata jäetud. Ei ole kohustist kinnistumaksu maksmiseks, siis ei või olla ka kohustist viivitusprotsentide maksmiseks, mispärast põhjendus, et viivitusprotsentide tasumine juhul, kui üldse ei olnud kohustist tasuda kinnistumaksu, on seletatav maksukohuslase enese süüga, on alusetu. Kinnistumaksu sead. § 273 järgi kuulub aluseta sisse nõutud kinnistumaks tagasimaksmisele ja seda tuleb mõista nii, et tagasimaksmisele peab kuuluma kogusumma, mis aluseta kinnistumaksu kujul sisse nõutud, s.o. kinnistumaks ühes viivitusprotsentidega. Kui ei ole seaduslikku alust kinnistumaksu sissenõudmiseks ja selle kinnipidamiseks riigi kasuks, siis ei või olla ka mingisugust alust selle summa pealt viivitusprotsentide sissenõudmiseks ja riigi heaks kinnipidamiseks. Kinnistumaksu seaduse § 273 võrdlusest Tulumaksu sead. § 71 märk. 1 ei saa sugugi järeldada vastupidist, nagu seda on käesolevas asjas teinud Maksudevalitsus ja Majanduseminister, sest Tulumaksu seaduse § 71, märk. 1 ei tarvitse olla erandiks üldkorrast, nagu seda oletab Maksudevalitsus, vaid selgemini väljendatud üldpõhimõtteks sissenõutud riigimaksude tagasinõudmisel ja erandid sellest peaksid olema seadustes otseselt ära märgitud.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2^l põhjal Riigikohus **otsustas**: Majanduseministri otsus 17.maist 1931. a. tühistada ja asi Majanduseministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. septembril/6. oktoobril 1931. a.

Ropka vallavolikogu revisjonikaebus Tartu 4. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 28. aprillist 1930. a. end. vallavanemale Johannes Lukas'ele palga maksmise kohta käiva Ropka vallavolikogu 1930. a. 26. veebruari otsuse nr. 2 p. V vastu Tartu maavalitsuse poolt tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Ropka vallavolikogu on otsusega 26. veebr. 1930. a. prot. nr. 2 p. V määranud, maksta palka end. vallavanemale Johannes Lukas'ele tagantjärele aja eest 1. aprillist kuni 23. okt. 1929. a., mil tema Tartu maavalitsuse poolt ametist tagandatud oli, sel põhjusel, et tema süüasi NS §§ 13 ja 354 j. 2 järgi on lõpetatud. Tartu maavalitsuse protesti puhul tühistas rahukohtunik selle otsuse, leides, et Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korralduse seaduse (RT 97 — 1926) § 86 järgi saab vallavanem kindlat palka oma tegevuse eest, käesoleval juhul on vallavolikogu otsustanud palka maksta vallavanemale ka selle aja eest, mil ta üldse tegevuses pole olnud, vaid järelevalveasutise poolt ametist tagandatud, mispärast see vallavolikogu otsus ei ole kokkukõlas nimetatud seadusega ega või jõusse jääda. Ka pole asjaoludest näha, et Ropka valla 1929./1930. a. eelarvesse oleks kahekordne vallavanema palk üles võetud, siis vallavolikogul puudub võimalus eelarve muutmiseta palka end. vallavanemale Luikas'ele tagantjärele maksta.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Ropka valla volinik Johannes Lukas tühistada rahukohtuniku otsust, seletades, et vallavolikogu otsus olevat põhjendatud, sest Lukas olnud vallavanema ametist maavalitsuse poolt põhjusega tagandatud, Lukas olnud valmis oma ametikohuseid täitma, kuid see tehti temale võimatuks maavalitsuse poolt täiesti aluseta tema vastu alustatud süüdistusega. Maavalitsuse protest olevat seadusliku aluseta, kuna vallakassa peremees on ikkagi vallavolikogu, aga mitte maavalitsus, ja vallal olevat täieline

õigus vallavanemale palka maksta, kui ta leiab, et vallavanem oma ametikohuseid korralikult on täitnud ja ebaõigelt maavalitsuse poolt ametist ajutiselt tagandatud. Maavalitsus võiks ainult sel korral protesti tõsta, kui Lukasel õigust ega ka alust poleks palka saada; Lukas olevat õigustatud vallalt palka nõudma lihtsalt tsiviilkohtu korras.

Asja arutanud, kaebaja voliniku seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaebust ei tule rahuldada. Rahukohtunik on oma otsuse õieti põhjendanud Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise sead. (RT 97 — 1926) § 86. See viimane määrab, et vallavanem ja ta abid saavad oma tegevuse eest kindlat palka. Sellega on silmas peetud, et tähendatud vallavalitsuse liikmed ei ole harilikud ametnikud, kelle amet peab andma neile eluütlalpidamiseks võimalust, vaid ainult tasu tege-likult omavalitsuse asjaajamiseks kulutatud aja eest, mis neil kaduma läheb nendest töö- lisest eluütlalpidamiseks tarvilikust teenistusajast.

Et vallavanema ametist tagandatud Joh. Lukas mingit tegevust Ropka valla asjade aja- mises enam avaldada ei võinud, siis puudub temal ka õigus nõuda tasu tegevuseta oleku eest. Johannes Lukase ametist tagandamise juures on Tartu maavalitsus temale seaduses ette nähtud piirides kui järelevalveasutis talitanud (RT 78 — 1919, sead. nr. 149 § 8) ja selle kohta käiv määrus ei ole mitte tühistatud (§ 9).

Eeltoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Ropka vallavolikogu re- visjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. septembril/6. oktoobril 1931. a.

Johannes Lehtmanni kaebus Majanduseministri ja Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna direktori korralduse peale, mis teatatud kirjaga 18. juulist 1931. a. nr. 213-30 Eesti Maapanga juhatuse esimehe kohalt tagandamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Majanduseministri ettepanekul Kohtu- ja siseministri kaudu on Vabariigi Valitsuse otsusega 9. juulist 1931. a. Johannes Lehtmann vabastatud Eesti Maapanga juhatuse esimehe kohalt, arvates 15. juulist 1931. a., Riigiteenistuse seaduse § 42 põhjal.

Riigikohtule antud kaebuses palub Johannes Lehtmann tühistada Majanduseministri ja Majanduseministeeriumi rahanduseosakonna direktori korraldused tema vabastamise asjas, seletades: 1) et Majanduseminister olevat seadusevastaselt rahuldamata jätnud kaebaja palve 18. maist 1931. a. lõpetada juurdlus kaebaja vastu Riigiteenistuseseaduse § 42 korras, sest: 1) Riigiteenistuse seaduse § 42 ei võivat käsitlusele tulla seal, kus ametniku määramine toimub tähtaja peale; 2) et Riigiteenistuse seaduse § 42 kohaldamise aluseks käesolevas asjas olevat arvatud asjaolu, et kaebaja on kauemat aega ühel ajal olnud Eesti Maapanga juhatuse esimehe ja Eesti Kommertspanga juhatuseliikme palgalisel kohal; nimetatud asjaolu üle olevat tarvis olnud otsustada Riigiteenistuse seaduse § 35 ja § 39 põhjal; 2) et Majanduse- minister olevat seadusevastaselt rahuldamata jätnud kaebaja palve juurdluse täiendamise kohta; 3) et Majanduseministri puuduliku juurdluse ja ebaõige ettepaneku tõttu ei olevat kaebajale küsimusi ette pandud Vabariigi Valitsuse poolt küsimuslehe järgi ega kaebajale näidatud juurdlusmaterjali; asja kohta puuduvat Kohtu- ja siseministri juriidiline arvamus ja Vabariigi Valitsuse otsusest ei olevat näha, mis eest kaebaja on ametist vabastatud, kuna ka Majanduseministri ettepanekus ei olevat kaebajale süüiks arvatud asjaolu ära tähendatud; 4) et Riigiteenistuse seaduse § 26 põhjal ei võinud Majanduseministri ettepanek ja Vabariigi Valitsuse otsus kuuluda täitmisele kui mitteseadusepärased.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Riigiteenistuse seaduse § 42 põhjal on Vabariigi Valitsusel õigus ametnikku ametist vabastada, kui ta leiab, et ametniku tegevus riigi huvidele kahjulik, pärast sellekohast juurdlust ja vabastatava ametniku seletuse ärakuulamist. Eesti Maapanga põhikirja (RT 27 — 1926) § 103 järgi loetakse panga juhatuseliikmed ja kõik teised pangaametnikud riigiteenistuses olevateks ja neil on kõik õigused ja kohustised, mis teistelgi riigiametnikkudel. Sama põhikirja § 84 järgi määratakse panga esimees ja teised panga juhatuseliikmed Vabariigi Valitsuse poolt ametisse kolmeks aastaks. Mingisuguseid erilisi määrusi pangaametnikkude ametist vabastamise, eriti juhatuseliikmete ametist vabastamise kohta enne kolme aasta möödumist, panga põhikirjas ei leidu. Asjaolu, et teatav ametnik määratakse ametisse kindla aja peale, ei tähenda veel iseenesest, et see ametnik ei kuulu vastutusele võtmisele distsiplinaarkorras ja et tema kohta ei saa tarvitusele võtta kõiki neid abinõusid, mis distsiplinaarkorras võimalikud. See tähendab, et üksnes sellest asjaolust, et ametnik on ametisse määratud teatava aja peale, ei saa veel järeldada, et teda üldse ei saa vabastada ametist enne selle tähtaja möödumist. Ametnikkude ametist vabastamise kord on ette nähtud Riigiteenistuse seaduses ja eri teenistuseseadustes. Nagu juba ülal tähendatud, Maapanga põhikirjas ei leidu erimäärusi Maapanga juhatuseliikmete ametist vabastamise kohta ja seepärast tuleb Riigiteenistuse seaduse § 2 järgi Maapanga juhatuseliikmete ametist vabastamise kohta maksvaks lugeda Riigiteenistuse seaduses ette nähtud üldmäärusi, mispärast Maapanga juhatuseliikmete kohta tuleb maksvaks lugeda ka Riigiteenistuse seaduse § 42. Ertetoodud kaalutlustest järgneb, et Vabariigi Valitsus, otsustades ametist vabastada Maapanga esimeest Riigiteenistuse seaduse § 42 põhjal, on teotsenud oma seadusliku võimkonna piirides ja samuti on teotsenud seaduslikes piirides Majanduseminister, esitades Põllutööministri nõusolekul Vabariigi Valitsusele otsustamiseks asja, mille otsustamine kuulus Vabariigi Valitsuse võimkonda. AKK § 6 põhjal ei kuulu Riigikohtu võimkonda kaebuste arutamine Vabariigi Valitsuse otsuste üle ja seepärast ei saa ka käesolevas asjas sisulisele arutusele tulla küsimus, kas käesoleval juhul oli sisuliselt küllaldast põhjust Riigiteenistuse seaduse § 42 kohaldamiseks või kas asi oleks tulnud lahendada Riigiteenistuse seaduse §§ 35 ja 39 põhjal ja kas Vabariigi Valitsuse otsus üldse on küllaldaselt põhjendatud. Vabariigi Valitsus asja otsustades teotses oma seadusliku võimkonna piirides ja seepärast ei olnud ka Majanduseministril alust Riigiteenistuse seaduse § 26 põhjal keelduda Vabariigi Valitsuse otsuse täitmisest. Et asi oli otsustatud Majanduseministri enese ettepaneku kohaselt, siis ei olnud Majanduseministril põhjust selle otsuse vastu vaielda ka seisukohalt, et Vabariigi Valitsuse otsusel puudus Majanduseministri allkiri.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Johannes Lehtmanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. septembril/20. oktoobril 1931. a.

Võru-Petseri Üldhaigekassa kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 28. märtsist 1931. a. iganenud haigekassamaksude sissenõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

17. oktoobril 1930. a. arutas 5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusamet Võru-Petseri Üldhaigekassa iganenud haigekassamaksude sissenõudmise küsimust ja otsustas kohustada haigekassa juhatust sisse nõudma süüdlastelt juhatuseliikmeilt hiljemalt 15. II 1931. a. üheaastase tähtaja jooksul sissenõudmata haigekassamaksud. Kinnitusnõukogule antud

kaebuses palus Võru-Petseri Üldhaigekassa volinik vann. adv. abi Richard Treufeldt tühistada kinnitusameti otsust 17. okt. 1930. a. selles mõttes, et haigekassale anda võimalus neid makse sisse nõuda õigelt kostjalt, s.o. tööndusettevõtete pidajailt. Otsusega 28. märts. 1931. a. jättis Kinnitusnõukogu I osakond Võru-Petseri Üldhaigekassa voliniku kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Võru-Petseri Üldhaigekassa volinik vann. adv. abi Richard Treufeldt tühistada Kinnitusnõukogu I osakonna otsust 28. märts. 1931. a. kui mittekooskõlas olevat Tööst. töö sead. § 324, Kinnitusameti sead. § 14 ja Kinnitusnõukogu kodukorra § 19 ja seletada, et haigekassa maksude sissenõudmist peab tööinspektor teostama õigeilt kostjalt — tööndusettevõtete valdajailt — vastuvaidlematus riigimaksude sissenõudmise korras, aegumise küsimuse ülestõstmiseta enda poolt.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud Riigikohus leiab: Võru-Petseri Üldhaigekassa volinik põhjendas Kinnitusnõukogule antud kaebust sellega, et ei ole alust Tööst. töö sead. § 266 ette nähtud üheaastast tähtaega siduda haigekassamaksude sissenõudmisega, sest tähendatud paragrahv käsitleb vaid haigekassast osavõtjate kassaliikmete nõudmisi, nagu seda õieti seletab Litvinov-Falinsky, ning et haigekassa maksud nõutakse sisse vastuvaidlematus korras ja nende sissenõudmiseks pole aegumist ette nähtud, nagu selgub seadusest vastuvaidlemata korras sissenõudmiste kohta. Selle põhjenduse kohta Kinnitusnõukogu I osakond oma otsuse põhistes tähendab, et kaebaja viitab eraväljaandest võetud seletustele, mis seletus ei osutu tähendatud seaduse artikli mõiste tõlgendamiseks täies ulatuses, vaid temas tuuakse ette ainult üksik näide selle selgitamiseks, mis pärast on tarvis lühendatud tähtaega haigusekindlustuse seaduse eeskirjadel põhinevate nõudmiste ja kaebuste esitamiseks, ning et üksik näide ei anna veel alust seaduse artikli mõiste kitsendavaks tõlgendamiseks. Kinnitusnõukogu I osakonna seisukohta, nagu tooks Litvinov-Falinsky ainult üksiku näite, ei saa õigeks pidada. Oma raamatu eessõnas (1912. a. väljaanne) seletab Litvinov-Falinsky, et raamatu koostamisel on ta kasutanud Kaubanduse- ja tööstuseministeeriumi märkmeid ja seaduseandlike asutiste komisjonide žurnaale ja ettekandeid. Sellest võib järeldada, et § 266 kohta toodud seletuses Litvinov-Falinsky käsitleb seaduse motiive. Neist motiividest selgub kahtlemata, et § 266 ette nähtud nõuete ja hagide all (trebovanija i iski) tuleb mõista kassaosaliste nõudeid ja hagnosisid haigekassa vastu. Haigekassamaksude sissenõudmiste kohta, nagu kaebaja õieti tähendab, tuleb kohaldada Tööst. töö sead. § 324. Selles paragrahvis on ette nähtud, et nädala jooksul haigekassale mittetasutud maksud nõutakse ettevõtete valdajatelt sisse tööinspektori korraldusel vastuvaidlematus riigimaksude sissenõudmise korras. Riigimaksude sissenõudmine ei aegu. § 324 ei piira ka haigekassamaksude sissenõudmise aega § 266 ette nähtud tähtajaga. Seepärast ei ole alust haigekassamaksude sissenõudmise suhtes kohaldada § 266 ette nähtud üheaastast tähtaega.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 28. märtsist 1931. a. tühistada ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. septembril/20. oktoobril 1931. a.

Tallinna Linnavalitsuse kaebus Majanduseministri otsuse peale 10. juulist 1931. a. trahterimaksu puudujääkide katmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja A. Palvadre;
Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vahekirjaga 12. maist 1931. a. Tallinna Linnavalitsusele tegi Maksudevalitsus korralduse, et kohaltarvitamise õigusega õlle- või veinikauplustelt saadav trahterimaks näidataks

trahterimaksu aruannetes ning vahekirjaga 12. juunist 1931 teatas Maksudevalitsus Tallinna Linnavalitsuse rahanduseosakonnale, et Trahteriäride liikide täiendamise omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse (RT 105 — 1928) § 61 käsitlemisel tuleb arvesse võtta ka veini- ja õllekauplustelt külmade toitude ja suupistete müügiga saadav trahterimaks. Tallinna Linnavalitsuse kaebus Maksudevalitsuse korralduse peale on Majanduseministri otsusega 10. juunist 1931. a. rahuldamata jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson tühistada Majanduseministri otsust ja asja anda Majanduseministrile uueks otsustamiseks, seletades: 1) et Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse § 58 p. 1, §§ 61 ja 64 põhjal kaetakse Majanduseministri korraldusel trahterimaksu vähenemise korral alkoholiliste jookidega trahteriasutistelt võrreldes 1926. a. linna- ja aleviomavalitsustele mitte üle 50% ja maaomavalitsustele mitte üle 75% trahterimaksust, mis omavalitsused ise tegelikult nõudsid sisse 1926. a. eest alkoholiliste jookide müügiõigusega trahteriasutistelt. Endine Trahteriseadus (§ 7 p. 2 ja § 25 märkus) jaganud kõik kauplused, millelt linna kasuks erilist trahterimaksu võeti, kolme liiki: 1) alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutised; 2) alkoholita trahterid ja 3) kauplused, mis seaduse järgi ei ole trahteriasutised, kuid käivad trahterimaksu alla erilise seadusemääruse järgi. Viimane maks seatud sisse erilise seadusega 22. apr. 1906. a. (Собр. узакон. и распоряж. прав. 1906 г. № 127 ст. 753). 1928. a. seadus ei olevat andnud viimast liiki asutistele uut iseloomu ja juba endise seaduse maksvusel olevat loetud õllepoovidelt linna kasuks võetavat maksu eriliseks trahterimaksuks; 2) et alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutiste all, millest räägitakse 1928. a. seaduse IV peatükis §§ 58 ja 64, tulevat mõista üksnes neid trahteriasutisi, mis seaduses eneses oma iseloomult on niisuguseks tunnistatud, aga mitte neid kauplusi, mis ei ole alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutised, nagu õlle- ja veinikauplused külmade toitude ja suupistete müügiga. Õlle- ja veinikauplused olevat tunnistatud 1928. a. seaduse § 5 trahteriasutisteks üksnes tingimusel, kui neis peale õlle ja veini kohaltarvitamise kaubeldakse ka soojade toitudega. Sama seaduse § 7 p. 4 määravat aga otseselt, et õlle ja veini kohaltarvitamise õigusega müügi kohad külmade toitute ja suupistete müügiga ei kuulu trahteriasutiste hulka; 3) et Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse maksamahakkamise tagajärjel olevat vähenenud omavalitsuste sissetulekud. Riik kindlustavat võrreldes 1926. a. sissetulekutega üksnes 50% trahterimaksu summast. Kindlustamata vähem sissetuleva maksu arvel trahteriasutiste mõiste muutmise tagajärjel olevatki omavalitsuste kasuks kõrgendatud maksu õlle- ja veinikauplustelt külmade suupistetega; 4) et 1928. a. seaduse nr. 148 peacesmärgiks olevat olnud omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamine, aga mitte uute maksude sisseseadmine teatavatelt jookidelt riigikassa kasuks. See pärast ei võivat selle seaduse IV peatükki ja eriti § 58 p. 1 tõlgendada laiendavalt riigikassa kasuks, vaid täpsalt seaduse enese definitsioonide kohaselt. Kui § 58 p. 1 ja § 61 oleks tahetud arvesse võtta maksu ka § 7 p. 4 ette nähtud ettevõtetelt, siis oleks neis paragrahvides „alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutiste“ asemel tarvitatud teistsugust sõnastust, näiteks „alkoholiliste jookide müügi õigusega asutised“, kuna seaduse § 25 olevat selgesti ja täpsalt vahet tehtud trahterimaksu alla käivate trahteriasutiste ja mittetrahteriasutiste vahel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu kindlustamise seaduse (RT 105 — 1928) esimeses osas on määratud, missuguseid ettevõtteid tuleb lugeda trahteriärideks (§ 5) ja missuguseid ettevõtteid trahteriärideks ei tule lugeda (§ 7), ning § 25 määrab, et trahteriärid ja § 7 p. 4 nimetatud ettevõtted, s.o. õlle või marjaveinide kohaltarvitamise õigusega müügikohad külmade toitude ja suupistete müügiga kuuluvad erilise trahterimaksu alla linnaomavalitsuse kasuks. Sama seaduse teine osa korraldab omavalitsuse trahterimaksu

vähendamise puhul ning piirituse ja viina loomaksu asendamiseks omavalitsustele määratavate summade andmist ning §§ 58 ja 61 näevad ette alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteri-asutistelt alates 1929. aastast vähem sisse tulnud trahterimaksu katmist riigi poolt. Seaduse kolmandas osas on määratud ettevõtted, mis langevad trahterimaksu alla maakondade heaks (§ 23), ning nende ettevõtete hulgas üldse ei ole nimetatud esimeses osas § 7 p. 4 ette nähtud ettevõtteid, mis § 25 järgi linnas trahterimaksu alla kuuluvad. Seaduse teise osa §§ 58—64 on kohaldatavad kõikide omavalitsuste suhtes, kellele riigi poolt kaetakse vähenenud trahterimaks, ning §§ 58 ja 61 ei räägi mitte trahterimaksust, mis trahteriäridelt sisse tulnud, vaid mis sisse tulnud trahteri asutistelt. Kui seaduse teises osas oleks mõeldud üksnes trahterimaksu, mis saadakse samas seaduses § 5 ette nähtud alkoholiliste jookide müügi õigusega ettevõtetelt, siis oleks loomulik olnud tarvitada §§ 58 ja 61 nende ettevõtete äramärgimiseks sama sõna, mis on tarvitatud § 5, s.o. „trahteriäri“. Seaduse § 25 järgi kuuluvad trahterimaksu alla nii § 5 märgitud trahteriärid, kui ka § 7 p. 4 nimetatud ettevõtted. Seaduses ei ole mingisugust vahet tehtud trahterimaksude all, mis saadakse trahteriäridelt ja § 7 p. 4 ette nähtud ettevõtetelt. On õige, et viimastelt võetavat trahterimaksu summat on piiratud kümnekordse patendimaksu summani, kuid § 25 p.p. 1 ja 2 on piiratud trahterimaksu võtmist ka raudteejaamade einelaudadelt ja laevade einelaudadelt, mis ettevõtted § 5 järgi on loetud trahteriärideks. Nii ei või trahterimaksu suuruse piiramine olla aluseks, et lugeda § 7 p. 4 nimetatud ettevõtetelt võetavat trahterimaksu mingisuguseks erinevaks trahterimaksuks. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse §§ 2, 3, 12, 30, 33 j.t. järgi (RT 50 — 1927.) käivad õlle- ja marjaveinikauplused alkoholiliste jookide müügi õigusega kaupluste hulka ja kui Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduses pärast äramääramist, missuguseid ettevõtteid tuleb lugeda trahteriärideks ja missuguste ettevõtete pealt tuleb võtta trahterimaksu, määratakse, et alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriasutistelt vähem sisse tulnud trahterimaks kaetakse riigi poolt omavalitsustele, siis tuleb selle trahterimaksu all eeltoodud kaalutlustel mõista ikkagi trahterimaksu, mis saadud kogu alkoholiliste jookide müügi õigusega ettevõtetelt. Seadus ei anna alust vahetegemiseks trahterimaksuna sisse tulnud summade vahel selle järgi, kas trahterimaks on saadud alkoholiliste jookide müügi õigusega trahteriäriilt või õlle ja marjaveinide kohaltarvitamise õigusega külmade toitude ja suupistete müügiga kaupluselt ja seepärast tuleb ka linnavalitsusel ülal-tähendatud seaduse § 63 alusel Majanduseministrile esitada aruanded kõikide summade kohta, mis trahterimaksu nimetuse all sisse tulnud.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna Linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. oktoobril 1931. a.

Jaan Leetbergi kaebus Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale 12. maist 1930. a. Venevere mõisa järgi oleva „Pekimäe“ nr. 56 renditalu korraldamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja D. Verhoustinski;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Venevere asunduse endise renditalu „Pekimäe“ korraldamine on ette võetud talu kasutaja Jaan Leetbergi palvel ja riigimaade ülema korraldusel.

Esialgse kava järgi, mis maamõõtja Verlini poolt esitarud 3. novembril 1927. a., oli kasutatud talu nr. 56 all planeerida 37,05 ha suuruses nendes piirides, nagu seda üle 40 aasta kasutatud, jättes talu külge selle kasutuse piirides oleva metsamaa.

Planeerimise kava kohta on protestiga esinenud Paasvere metskonna metsaülem ja selle rahuldamiseks on Viru riigimaade korralduskomisjoni otsuse põhjal 14. juulist 1928. a. kava ümber tehtud, nii et talu jäetud 25 ha suuruseks ja oli ära lõigatud ja arvatud riigimetsa külge umbes 12,05 ha metsamaad, nagu plaanil näidatud (eksplikatsioon 4. IV 1929 ja esitusakt 4. III 1929). Otsusega 15. maist 1929. a. kinnitas Viru riigimaade korralduskomisjon kava, jättes Jaan Leetbergi poolt selle kava vastu tõstetud kaebuse rahuldamata. Jaan Leetbergi kaebuse puhul Planeerimise Peakomisjon, asja arutanud, leidis, et tunnistajate seletustega on kindlaks tehtud, et „Pekimäe“ renditalu piirid on 1912—1913. a. muudetud ja maa-mõõrja Verlini poolt valmistatud plaani andmed vastavad tolleaegse maa-mõõrja plaani andmetele, millest tuleb järeldada, et renditalu oli enne Maaseaduse jõusseastumist asutatud nendes piirides. Seepärast puudub ka alus sellest talust maa eraldamiseks riigi tagavaramaaks riigimetsa külge. Mis puutub aga katastrimetsa, siis tuleb selleks lugeda kõik metsa maa-ala, mis oli 1897. a. hindamisel olevale „Pekimäe“ talule 1912—1913. a. juurde liidetud. Neil põhjustel Planeerimise Peakomisjon otsustas: Viru riigimaade korralduskomisjoni 1929. a. 15. mai otsuse muutmiseks kinnitada „Pekimäe“ renditalu piirid 3. novembril 1927. a. esitatud kujul; katastrimetsaks tunnistada 22,36 ha plaanil märgitud piirides.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Leetbergi volinik vann. adv. August Leps tühistada Planeerimise Peakomisjoni otsust selles osas, mis väljendus lauses „katastrimetsaks tunnistada 22,36 ha plaanil märgitud piirides“, tähendades, et Maasead. § 22 ja MTM § 49 alusel kruntivat riik maid ja seda kruntimist teostavat MTM V peatüki alusel Planeerimise Peakomisjon, kuid mingit metsa- ega maakatastrit see komisjon ei määravat.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaebus tuleb rahuldada.

Riigimaade planeerimise tehniliste juhtnööride (RT 46 — 1927) § 57, millele tugineb Planeerimise Peakomisjon, ei anna temale õigust talu piiridesse jäävat metsa katastrimetsaks tunnistada. Selles paragrahvis leiduv määrus teeb kohuseks kaardil märkida ja looduses piirata talu piiridesse jäänud katastrimetsa pinda. Eelduseks selleks on aga muidugi, et mets on vastavate asutiste poolt selleks juba tunnistatud. Selles paragrahvis ongi viide tehtud 1924. a. 12. apr. seaduse elluviimise juhtnööridele (RT 90/91 — 1924. a.).

Nimetatud seadusest (RT 51/52 — 1924) kui ka selle seaduse elluviimise juhtnööridest nähtub, et on asutatud ringkonna- ja maakonnakomisjonid, kes peale metsakasutamise õiguse kindlaksmääramist otsustavad ka seda, kas ja kui palju on renditalu piirides katastrimetsa ja kas seda on kaardi või looduses olevate piirimärkide järgi võimalik heina- ja karjamaametsast lahutada.

Käesolevas toimetuses puuduvad kindlad andmed kõnesoleva metsa liigi kohta. Eespooltähendatud § 57 kirjutab ette niisugusel juhul teha sellekohane märkus esitusaktis. Planeerimise Peakomisjon on sellest ettekirjutusest mööda läinud, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Sellepärast ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Planeerimise Peakomisjoni otsus 12. maist 1930. a. tühistada ja asi sama peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9./23. oktoobril 1931. a.

A.-s. paberivabrik „Koil“ kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 18. septembrist 1930. a. paberivabrik „Koil“ 1930. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigi-kohtu prokuröri abi K. Luud.

Aktsiaseltsi paberivabriku „Koil“ tuluteadaandes 1929. operatsiooniaasta kohta oli näidatud, et puhaskasu aruande järgi on 76.143,39 krooni. Iseäraline Tulu- ja Ärimaksu

Komitee otsustas 5. juunil 1930. a. a.-seltsi aruandes näidatud kasule a.-seltsi tulumaksu väljaarvamisel juurde arvata Kohila mõisa osaliselt võõrandatud varanduse väärtuse mahakirjutamise aruandes 55.398,90 kr. suuruses.

Aktsiaseltsi voliniku vastulause puhul otsustas komitee eeltähendatud 55.398,90 kr. maksustamisest vabastada. Tulumaksu Komitee esimehe protesti tagajärjel tühistas Tulumaksu Peakomitee oma otsusega 18. sept. 1930. a. vastulause puhul tehtud jaoskonnakomitee otsuse, põhistades otsust järgmiselt:

1) puudub loogiline alus arvamiseks, et üldisi määrusi sisaldav (maksu alla mittekuluvaid tulusid määrav) Tulum. sead. § 4 ei käi juriidiliste isikute kohta, liiati kus samas paragrahvis otse räägitakse juriidilistest isikutest. Mainitud paragrahvi p. 5 ühes tähendusega määrab, et igasuguse varanduse omandamisest ja võõrandamisest saadud tulu ega kahju ei kuulu üldse arvestamisele, välja arvatud tulu ja kahju, mis on saadud ärilisel otstarbel ettevõtetud operatsioonidest. Äriliste operatsioonide tulud ja kahjud aga muidugi arvutatakse vastavais paragrahvides ette nähtud korras;

2) mõisa võõrandamist ei saa samastada ärilise operatsiooniga, kuna vabriku äritegevuse hulka ei kuulu maakohtade ostmine ja müümine (Riigikohtu otsus 19. sept. 1924. a. — adm.-osak. toim. nr. 382 — II);

3) käesoleval juhul ei saa kohaldamisele tulla Tulum. sead. § 11 p. 4, kuna siin ei ole tegemist varanduse reaalse hävimisega: varanduse üleminekut ühe omandusest teise omandusse, olgu seaduse või erajuriidilise toimingu põhjal, ei saa lugeda varanduse hävimiseks (Riigikohtu otsused 29. I 1924 ja 16. XII 1924 — adm. -osak. toim. nr.nr. 71 — II ja 67 — II).

Riigikohtule antud kaebuses palub a.-s. paberivabriku „Koil“ volinik vann. adv. Rinne Tul. Peakomitee eeltähendatud otsust tühistada ja Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee otsust, mis tehtud vastulause puhul, kinnitada. Kaebuse põhistuseks toob aktsiaseltsi volinik ette järgmist:

1) Ärimaksu seaduse käsitamise instr. § 55 ja Tulum. sead. 12 järgi tulevat kinnistu (mõisa) omandamisest tekkiv ettevõtte väärtuse juurdekasv bilansi aktivasse sisse kanda ja kokkukõlas sellega Ärimaksu seaduse käsitamise instr. § 60 p. 6 ja Tulum. sead. II p. 4 alusel bilansi passivas ka igasugused kahjud (nagu sundvõõrandamine) näidata.

2) Olevat suur sisuline vahe aruandvate ja mitteamuandvate ettevõtete maksustamise korra vahel. Tulumaksu sead. § 4 p. 5 käivat kahtlemata ainult füüsiliste isikute kohta, ja kuigi arvata, et Tulum. sead. § 4 p. 8 alla ka juriidilised isikud võiksid kuuluda, siis ei saavat milgi tingimusel järeldada, et Tulum. sead. § 4 puudutatakse ka aruandvaid ettevõtteid. Käesoleval korral õigustavat varanduse väärtuse äralangemine mahakirjutamist. Seega olevat ka differenttsiküsimus Tulum. sead. § 4 p. 5 mõttes enneaegne. Kui aga pärastpoole mingisugune tasu peaks järgnema, siis langeks viimane tasumisaastal tulumaksu alla.

3) Riigikohtu otsus V. Schneider'i asjas ja Tulum. Peakomitee otsuse p. 3 nimetatud Riigikohtu otsused ei olevat mõõtuandvad, sest need käivat füüsiliste isikute kohta, kus ei olevat tegu olnud bilansside esitamisega.

Lisapalves 7. jaanuarist 1931. a. palub a.-seltsi volinik asja arutamisel arvesse võtta, et Ots. Maksude Peakomitee oma otsusega 15. okt. 1930. a. on 1930. a. lisaärimaksu asjas kasust maha arvanud Kohila mõisa võõrandatud osa väärtuse 55.398,90 kr. ja esitas selle kohta ära kirja Ots. Maksude Peakomitee otsusest.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et aktsiaseltsi paberivabriku „Koil“ voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaebaja arvamus, nagu ei tuleks aruandvate ettevõtete maksustamisel silmas pidada Tulumaksu sead. § 4 nõudeid ja eriti Tul. sead. § 4 p. 5 juures oleva märkuse nõudeid, on

täiesti ekslik, sest kuigi Tul. sead. § 16 on tähendatud, et avalikult aru andma kohustatud ettevõtte tuluks loetakse §§ 8—15 ja 19 järgi välja arvatud üldine kasu tema viimase tegevusaasta aruandes, kusjuures dividendid aktsiate, osamaksude j.n.e. pealt maha arvamata jäetakse, siis ei tähenda see, et Tulumaksu seaduse §§ 1 — 7 ei tule kohaldada ja nende nõudeid silmas pidada aruandvate ettevõtete tulu kindlaks määramisel, vaid nende paragrahvide nõudmiste täitmine on kohustav ka aruandvate ettevõtete tulu kindlaksmääramisel, sest nende paragrahvide määrustes on tähendatud, missugused isikud, nii juriidilised kui ka füüsilised, käivad tulumaksu alla ja mida arvatakse üldiselt tuluks ja mida mitte. Tul. sead. § 16 on tähendatud paragrahvid 8 — 15 ja 19 ainult sellepärast, et nende paragrahvide määrused sisaldavad eeskirju selle kohta, kuidas tuleb arvestada Tul. sead. § 3 ette nähtud tulu rahalistest kapitalidest, liikumata varandustest ja kaubanduslikest, töönduslikest ja muist tulutoovaist ettevõtetest, milliste eeskirjade järgi tulebki aruandvate ettevõtete maksualune tulu välja arvata aruandva ettevõtte aruandes näidatud andmete põhjal.

Sama § 16 määrusest nähtub samuti, et ei ole mingit vajadust ettevõtte aruande koostamisel silmas pidada Tulumaksu seaduse nõudeid, vaid aruanne tuleb koostada reeglite alusel, mis üles seatud aruannete koostamise kohta Otsemaksude seaduses ja selle käsitamiseks antud instruksioonides, ja nende andmete põhjal tuleb, vastavalt Tulumaksu seaduse nõuetele, välja arvata ettevõtte maksualne tulu, mis iga kord ei sarnane aruandes näidatud ettevõtte puhaskasuga, mis välja arvatud OMS eeskirjade järgi, sest et OMS seaduse reeglid erinevad Tulumaksu seaduse reeglitest. Seepärast ei vääri tähelepanu kaebaja väited selle kohta, et OMS reeglite järgi koostatud aruandes näidatud mahakirjutused ettevõtte kasust tuleb arvestada ka ettevõtte tulumaksu alla kuuluva tulu väljaarvamisel mahaarvamistena. Neil põhjustel tuli maksuasutistel kaaluda aktsiaseltsi paberivabriku „Koil“ tulumaksu alla kuuluva tulu väljaarvamisel, kas tuleb aruandes näidatud mahakirjutus riigi poolt võõrandatud aktsiaseltsi maa pealt, 55.398,90 kr., arvata ka Tulumaksu seaduse järgi sääraseks mahakirjutuseks, mis on lubatud Tulumaksu seaduse järgi teha ettevõtte tulust, ja mis vähendab maksu alla kuuluvat tulu, ja Peakomitee on õieti leidnud, et säärast mahakirjutamist ettevõtte tulust Tulumaksu seaduse reeglite järgi teha ei saa, sest Tulumaksu seaduses säärast mahakirjutamise võimalust ette ei ole nähtud. Kaebaja arvamus, et mahaarvamine tuleb teha Tul. sead. § 11 p. 4 põhjal, on ekslik, sest maavõõrandamine riigi poolt ei moodusta varanduse hävimist, vaid on ühe tuluallika ettevõttele kuuluva maa-ala vähene mine, mille tagajärjel on ka loomulikult vähenenud ettevõtte tulu maast, mis tulu vähene mine on muidugi ettevõtte aruandes fikseeritud sellega, et on aruandes näidatud tõeliselt saadud tulu maast, mis tulu Tul. seaduse § 10 p. 1 järgi moodustabki tulumaksu alla kuuluva tulu maast.

Sellest nähtub, et osa maa võõrandamine ei või kuidagi õigustada võõrandatud maa väärtuse mahakirjutamist ettevõtte üldtulust maksualuse tulu vähendamise mõttes, sest Tul. sead. § 3 järgi tulumaks arvatakse maksualuse eelmise aasta kogutulude põhjal, mis saadud kõigist tuluallikatest, mist ähendatud Tul. sead. § 3 p.p. 1 — 5, millest võib teha ainult Tul. sead. ette nähtud mahaarvamisi, milleks aga ei osutu riigi poolt võõrandatud maa väärtus. Et, nagu eespool tähendatud, Otsek. maksude seaduse reeglid puhaskasu väljaarvamise kohta erinevad Tulum. seaduse reeglitest tulu väljaarvamise kohta ja OMS on lubatud ühed mahaarvamised ja Tulumaksu seaduses teised, siis ei saa Tulumaksu Peakomitee otsuse tühistamist põhjustada asjaolu, et Otsemaksude Peakomitee on otsustanud a.-seltsi paberivabriku „Koil“ puhaskasu maksustamisel maha arvata maksualusest kasust 55.398,90 krooni riigi poolt võõrandatud maa väärtusena.

Kõigil neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: a.-s. paberivabriku „Koil“ voliniku vann. adv. Karlos Rinne kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9./23. oktoobril 1931. a.

A.-s. paberivabriku „Koil“ kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 7. maist 1931. a. 1930. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigi-kohtu prokuröri abi K. Luud.

Tulumaksu Peakomitee arutas 7. mail 1931. a. a.-s. paberivabriku „Koil“ voliniku vann. adv. K. Rinne kaebust aktsiaseltsi 1930. a. tulumaksu asjas ja otsustas a.-seltsi paberivabriku „Koil“ voliniku kaebuse jätta rahuldamata, põhistades otsust järgmiselt:

1) üldse väärib tähelepanu, et maksude mahaarvamisi tulu- ja ärimaksu (kasuprotsendimaksu) alal ühteaegu teha ei saa; 2) pealegi nähtub, et aruandmise kord ongi nimelt selleks olemas, et faktilisi tulusaamise aasta andmeid arvestada, mille pärast ka ainult aruandeaasta kulusid arvestada tuleb; 3) võttes Tulumaksu seaduse paragrahvid kaalumisele, nähtub, et siin on küllalt selgelt esile toodud põhimõtte: ainult maksuaastale eelnenud kalendri- või tegevuseaasta tulused ja kulusid on võimalik ja tarvilik arvestada (Tulum. sead. §§ 3, 6, 8—15, 16, 19 ja 20); 4) tuleb arvestada ka seda, kui võrd aruannete sisu on täpsalt kokkukõlas maksu-seadusega; 5) et käesoleval korral ei kaota ka ettevõtte mitte midagi, sest 1930. a. maksuaasta maksud arvestatakse järgneval, s.o. 1931. a. maksuaastal.

Riigikohtule antud kaebuses palub a.-s. paberivabriku „Koil“ volinik Tul. Peakomitee otsust tühistada ja maha arvata a.-seltsi 1929. a. operatsiooniaasta eest välja arvatud maksualusest tulust kapitali kasuprotsendi- ja lisamaksud sama maksuaasta eest. Aktsiaseltsi volinik põhistab kaebust järgmiselt:

„1) Kasuprotsendimaksu (8. juuni 1898 Ärimaksuseadus § 519 p. 1 lit. „3“, kui ka tulumaksu Tulumaksuseaduse §§ 11 p. 6 ja 19 p. „b“ RT 63/64 — 1920) väljaarvamisel loetakse nimetatud maksudega maksustamisele kuuluvaks vahe, mis on välja arvatud ettevõtte möödunud operatsiooniaasta aruande põhjal, bruttotulu summa ja mõlema seaduse vastavates paragrahvides nimetatud tõeliste kulude ja mahaarvamiste vahel sama aasta eest. Tulumaksuseaduse § 11 tekstist nähtub, et maksualusest tulust on lubatud maha arvata mitte ainult kulud, vaid ka mahaarvamised. Nii on tähendatud paragrahvi 1. ja 2. näidatud kulude, p.p. 2, 3, 4, 5 ja 6 aga mahaarvamiste peale. Viimane (6) punkt lausub ettevõtete pealt võetavad (mis grammatiliselt tähendab ka oletatavad maksud) riiklikud ja kogukondlikud maksud.

2) End. Vene Senati otsuse põhjal 18. septembrist 1903. a. nr. 8251 ei või küsimusel selle kohta, kas seadusega lubatud mahaarvamised on tehtud bruttotulust operatsiooniaasta jooksul enne arvete lõpetamist või peale aruande kinnitamist puhastulust, mingit mõju olla maksustamisele kuuluva tulu väljaarvamisele, sest seaduse mõtte järgi mitte ettevõtte puhtkommertskaasu, vaid maksualune kaasu, mis kommertskaasuga ühte ei lange, maksustatakse.

3) Vastavalt Riigikohtu otsusele 19. septembrist 1924. a. toimetus nr. 360 — II, peab tulumaksu väljaarvamisel ettevõtte maksualusest tulust maha arvama sellesama maksuaasta lisaärimaksu.

4) A.-s. „Koil“ aktsionäride üldkoosoleku 1930. a. 6. märtsi otsuse põhjal, määrati 1930. maksuaasta maksude tasumiseks Kr. 5.882,78.

Riigikohtu otsuse põhjal 30. maist 1924. a. toimetus nr. 246 — II peavad maksuametid käsitama maksude väljaarvamisel üldkoosoleku poolt kinnitatud aruannet.

5) 1929. operatsiooniaasta eest maksude maksmiseks on a.-s. „Koil“ 1930. operatsiooniaasta äriarvamatutes avatud eriarve ja nende maksmine on toimetatud 1930. operatsiooni-

aastal 1929. operatsiooniaasta puhaskasu arvel, mitte aga 1930. operatsiooniaasta bruttokasu arvel.

1929. operatsiooniaasta maksualusest tulust 1930. maksuaasta eest maksustatavat kasu- protsendimaksu mitte maha arvates, ei või viimast hiljemini maha arvata 1930. operatsiooni- aasta bruttokasust, sest seda ei teostata selle aasta kulude arvest, vaid 1929. operatsiooniaasta maksude eriarvest, ning sel moel oleks volitajalt täielikult ära võetud temale Tulumaksu seaduse § 11 p. 6 ja 19 p. „b“ antud õigus maksualusest tulust maha arvata kasuprotsendi- maksu 1930. maksuaasta eest.

6) 1930. aastani käsitasid Otsekoheste Maksude Peakomitee ja Tulumaksu Peakomitee maksualuse kasu määramisel kasuprotsendimaksu ja tulumaksu väljaarvamiseks alati Äri- maksuseaduse § 519 p. 1 lit. „H“ ja Tulumaksuseaduse §§ 11 p. „6“ ja 19 p. „b“, nagu näh- tub Riigikohtu otsusest 12. juunist 1926. a. toimetused nr. nr. 336 ja 856 — II, Kreenholmi Ma- nufaktuuri osaiühisuse asjas. Kuid ka veel 1930. aastal on Tulumaksu Peakomitee ühel juhul endisele seisukohale asunud ja nimelt Singer Seaming Company asjas, mille maksualune tulu 1927. operatsiooniaasta eest oli kindlaks määratud Kr. 151.435.— peale, 1928. maksuaasta tulumaks aga Kr. 37.859.— suuruses, kusjuures maksualusest tulust oli kasuprotsendimaks Kr. 25.218.— suuruses, missugune hiljem, Riigikohtu otsuse põhjal 7. maist 1929. a. toimetuse nr. 285 — II, vähendatud Kr. 8.951.52 peale. Seda silmas pidades Tulumaksu Peakomitee otsusega 8. maist 1930. a. tühistas juba seadusejõusse astunud Isäralise Tulu- ja Ärimaksu komitee otsuse 1928. maksuaasta tulumaksu kohta ja arvas 1927. operatsiooniaasta maksu- alusest tulust maha Kr. 25.218.— asemel ainult Kr. 8.951.52.

Toodud otsusest selgub, et Otsekoheste Maksude Peakomitee ja Tulumaksu Peako- mitee on kindlale seisukohale asunud ja vahepeal ei ole seaduses mingisuguseid muudatusi tulnud, et maksustatava operatsiooniaasta eest väljaarvatud maksualusest kasust kuulub mahaarvamisele maksuaasta kasuprotsendimaks, resp. tulumaks, täiesti olenemata kommerts- kasu suurusest kui ka ettevõtte aktsionäride üldkoosoleku otsusest ettevõtte kasu jaotamise kohta.

1931. aastal aga asus Tulumaksu Peakomitee hoopis teistsugusele seisukohale ning oma otsuses 7. maist a.-s. Paberivabrik „Koil“ tulumaksu asjus toetub sellele, „et aruandmise kord ongi selleks olemas, et faktiliste tulusaamise aasta andmeid arvestada, mille pärast ka ainult aruandeaasta kulusid arvestada tuleb (p. 2.)“.

Seejuures jätab peakomitee arvestamata, et § 11 p. 6 täpsa sisu järgi arvatakse maha- võetavad maksud, tähendab, mitte ainult faktilised, vaid ka oletatavad maksud.

Kui Tulumaksu Peakomitee tulumaksu sisseseadmisest 1920. aastal 1930. aastani, s.o. kümne aasta jooksul, leidis võimalikuks ja seadusega kokkukõlas olevaks üheaegset ja vastastikust maksude arvestamist, ei olnud Peakomiteel ka 1930. aastal mingisugust alust seda oma seisukohta muuta, sest Ärimaksuseaduse § 519 ja Tulumaksuseaduse §§ 11 ja 19 on muut- matult jõusse jäänud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulunud, leiab Riigikohus, et a.-s. paberivabriku „Koil“ voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Tulumaksuseaduse §§ 3, 6, 7, 11, 20 ja teistes on selgelt väljendatud, et ainult eelmise aasta tulused ja kulusid tuleb arvestada maksuaasta tulude väljaarvamisel ja avalikult aru andma kohustatud ettevõtete maksualuseks tuluks loetakse Tulumaksuseaduse § 16 järgi üldine ettevõtte kasu tema viimase tegevuseaasta aruandes, mis välja arvatud Tul. seaduse §§ 8—15 ja 19 järgi, mille juures dividendid aktsiate, osamaksude j.n.e. pealt maha arvamata jäetakse. Sellest selgub, et kulusid, mis tehakse või määratakse alles tegevuseaastale järgneval aastal, ei saa enam arvesse võtta, veel enam ei saa arvestada oletatavaid summasid. Tulumaksu- seaduse § 11 p. 6 tähendatud liikumata varanduste ja ettevõtete pealt võib riiklikke ja kogu- kondlikke makse maha arvata selle aasta tuludest, millal need seaduse järgi tuli maksta, mitte

aga maksualusele aastale eelneva aasta tuludest, millal neid makse seaduse järgi üldse maksta tarvis ei olnud. Kaebaja arvamus, et § 11 p. 6 leiduv sõna „võetavad“ tõendavat, et selles on mõeldud ka maksud, mida tuleb maksta tulevikus, on täiesti alusetu ja ekslik, sest nagu eespool tähendatud, Tulumaksuseadus ei näe ette säärase tulude ega kulude arvestamist, mis ei ole tehtud tulumaksu määramisele eelneval aastal. Sõna „võetavad“ ei tähenda isendast sugugi tulevikus määratavaid makse, vaid makse, mida võetakse liikumata varanduste ja ettevõtete pealt. Ei õigusta maksualusest tulust maksuaasta maksude mahaarvamist ka see asjaolu, et ettevõttes maksude maksmiseks lisaraamatupidamine sisse on seatud, sest maksumääramise aasta maksude mahaarvamine maksumääramisele eelneva aasta tuludest ei tee seda maksu eelmise aasta maksuks ega kuluks, millest juttu Tul. sead. § 11 p. 6. Maksuasutiste eelmiste aastate praksis ei või aga muuta seaduse nõudeid. Kõigil neil põhjustel ei ole kaaluvad kaebaja poolt esitatud väited, et tulumaksu määramisel tuleb maksualusest tulust maha arvata maksumääramise aasta, mitte aga eelmise aasta maksud.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: a.-s. Paberivabriku „Koil“ voliniku vann. adv. Karlos Rinne kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. septembril/30. oktoobril 1931. a.

Tõnis Kullasepp'a revisjonikaebus Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse peale 28. veebruarist 1931. a. kaebasjas Maksudevalitsuse otsuse peale 25. novembr. 1930. a. ja 27. jaan. 1931. a. tempelmaksustamise asjas tempeltrahvi määramise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Viljandi-Pärnu Rahukogu arutas 28. veebr./2. märtsil 1931. a. Tõnis Kullaseppa kaebust Maksudevalitsuse otsuse vastu 25. nov. 1930. a. tempeltrahvi määramise asjas ja 27. jaan. 1931. a. trahviraha sissenõudmise asjas vastuvaidlemata korras ja otsustas Tõnis Kullaseppa kaebuse tagajärjeta jätta. Rahukogu põhistas otsust järgmiselt: 1) Tempelmaksu tariifi nr. 24 sõnasõnalise mõtte järgi lepingusse võetud kinkijale makstava ülalpidamise väärtust arvesse ei võeta ja seepärast ei ole alust lepingusummast selle väärtuse mahaarvamiseks, nagu kaebaja notar Kullasepp arvab. 2) Maksudevalitsus leiab, et Riigikohtu 1922. a. väljakuulutatud oisusega nr. 28 on seletatud, et tähendatud elatise väärtust lepinguhinnasse arvata ei tule, mille tõttu selle küsimuse kordamise ärahoidmiseks uue Tempelmaksu seaduse tarvitamisel tariifi mahutati lause „niisama ei võeta arvesse lepingusse üles võetud kinkija kasuks makstava elatise väärtust“, millise Maksudevalitsuse seisukohaga rahukogu ühineb. 3) Tempelmaksu seaduse § 14 p. 2 „b“ ja § 19 p. 5 järgi vastutab tempelmaksustamiste eest ja allub tempeltrahvile notar, sõltumata sellest, kas notar toimis heas või halvas usus, kas rikumine on toime pandud seadusest võõriti arusaamise pärast või sihiga teha kahju fiskusele (V. Sen. tsiv. depart. 1902. a. nr. 54 ja 1912. a. nr. 106). Asjaolu, et Maksudevalitsus eelmistes asjades oma vahekirjas 31. okt. 1930. a. kaebajale nr. 137 all Mihkel Tamme ja teiste asjas on andnud ühekuulise tähtaja puuduva tempelmaksu õiendamiseks ilma trahvita, on tähtsusetu ega loo pretsedenti, sest nimetatud vahekirja ei või muuta Tempelmaksu seadust. Niisama on tähtsusetu rahukogu otsus 21. nov. 1929. a., kui teises asjas tehtud. Eeltoodud põhjustel tuleb notar T. Kullaseppa kaebuses esitatud väited tagajärjeta jätta, sest Maksudevalitsuse põhistused otsuses 27. jaan. 1931. a. on Tempelmaksu seadusega kooskõlas.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Tõnis Kullasepp tühistada Viljandi-Pärnu Rahukogu otsust järgmistel põhjustel: Rahukogu seisukoht, et Tempelmaksu tariifi nr. 24 märkuse järgi ei tule maha arvata kinkelepingu hinnast kinkija kasuks selle lepingu

järgi makstava elatise väärtust, olevat ekslik, sest kohustis kinkijat ülal pidada vähendab kingi väärtust, sest loomulikult on selle võrra kingi väärtus vähenenud, mille pärast puudub seaduslik alus kingi tempelmaksustamiseks, maha arvamata jättes kohustise väärtust kinkija vastu. Seda tõendavat ka Tempelmaksu tariifi § 24 juures olev märkus, milles öeldud: „niisama ei võeta arvesse lepingusse üle võetud kinkija kasuks makstava elatise väärtust“. Säärasele seisukohale olevat asunud ka Viljandi-Pärnu Rahukogu Jürgensonide kinkelepingu asjas. Et aga tema tempelmaksu vähem võtnud mitte hooletuse pärast, mitte meelega ega isikliku kasu pärast, siis puuduvat alus temale tempeltrahvi määrata, sest tegemist võiks olla ainult seaduse võõriti tõlgendamisega, mille eest aga trahvida ei saavat. Ka olevat maksudevvalitsus tempelmaksu tasumiseks tähtaja määranud ja tema olevat määratud tähtajal tempelmaksu ära rasanud, mille pärast ka alus puudunud trahvi nõudmiseks. Rahukogu poolt tsiteeritud Vene Senati seletused ei käivat notarite kohta, vaid lepingutegijate poolte kohta ega olevat käesolevas asjas kohaldatavad.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tõnis Kullaseppa kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaebaja arvamus, et kinkelepingute maksustamisel tuleb kingitava varanduse hinnast maha arvata lepingusse üles võetud kinkija kasuks makstava elatise väärtus, on ekslik. Tempelmaksu tariifi nr. 24 juurde tähendatud tempelmaksu väljaarvamise aluste lause: „Niisama ei võeta arvesse lepingusse üles võetud kinkija kasuks makstava elatiseväärtust“, on sinna mahutatud Tempelmaksu seaduse § 10 määruste pärast, et ära hoida kinkija kasuks elatise määramise toimingut eraldi maksustamist, sest BES järgi on säärase toimingute ühendamine lubatud ja eraldi maksustamise alla ei või kuuluda, nagu seda ka Riigikohus on seletanud. Teiste isikute kasuks kinkelepingus tehtud elatise määramised aga kuuluvad maksustamisele Tempelmaksu seaduse § 10 nõuete kohaselt, seepärast ühenduses Tempelmaksu seaduse § 10 nõuetega on Tempelmaksu tariifi § 24 mahutatud eeltähendatud lause tähendus täiesti selge ega või tekitada kahtlust selle kohta, et kinkija kasuks makstava elatise väärtust kinkelepingu maksustamisel arvesse ei võeta, et ta ei suurenda kinkelepingu maksustamist ja et seda elatise väärtust eraldi kinkelepingust ei maksustata. Kui vaadelda tempelmaksu tariifi nr. 24 sisalduvat eeltoodud lauset sõltumata Tempelmaksu seaduse § 10, siis puudub samuti alus väitmiseks, et selle lause alusel tuleb kinkija kasuks makstava elatise väärtust kingitava varanduse hinnast või kinkelepingu hinnast kinkelepingu maksustamisel maha arvata, sest selles lauses ei ole tähendatud, et tuleb maha arvata kingi hinnast see elatise väärtus, nagu on öeldud enne kolme aastat tehtud ja kinki koormavate võlgade kohta, vaid on öeldud, et „ei võeta arvesse“, mis aga sugugi ei tähenda, et tuleb kingi hinnast see elatise väärtus maha arvata, nagu arvab kaebaja. Seda lauset tuleb aga loomulikult käsitada ühenduses Tempelmaksuseaduse § 10.

Mis puutub kaebaja poolt toodud väidetes tempeltrahvi määramise kohta, siis ka need väited ei ole kaaluvad ega või põhjustada Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse tühistamist, kuna rahukogu on õieti leidnud, et maksuasutised olid õigustatud notar Kullaseppa trahvima Tempelmaksu seaduse § 19 p. 5 alusel. Et aga Tempelmaksu seaduse § 19 p. 5 nõue on selge ja selles paragrahvis ei ole üles seatud nõudmist, et trahvida võib notarit ainult siis, kui tema süüdi on tempelmaksu maksmata jätmises, vaid trahvimine on sõltuvaks tehtud Tempelmaksuseaduse rikkumise faktist enesest ja et trahvist vabastamise põhjuseks võivad olla Tempelmaksu seaduse järgi ainult Tempelmaksu seaduse § 20 tähendatud asjaolud, siis ei vaja Tempelmaksuseaduse § 19 p. 5 määrus tõlgendamist Vene Senati seletuste abil ega ole alust kaebaja vabastamiseks tempeltrahvist. Asjaolu, et enne ei ole sääraстал juhtudel tempeltrahvi nõutud, ei moodusta enesest Tempelmaksu seaduse § 20 toodud trahvist vabastamise põhjust. Kõigil neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Tõnis Kullaseppa revisjoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. oktoobril 1931. a.

Karl Veski kaebus Veeteede Valitsuse otsuse peale, mis teada antud k. 22. IX 1931. a. nr. 1988, teenistusevanuse tasu mitte väljamaksmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Veeteede Valitsuse raamatupidaja Karl Veski tühistada Veeteede Valitsuse otsust 22. septembrist 1931. a., millega tagajärjeta jäetud Veski palve temale teenistusevanuse tasu maksta 1931. a. oktoobri- ja novembrikuu eest põhjusel, et tema teenistusest vabastatud, arvates 1. oktoobrist 1931. a., ja palub korraldust, et temale makstaks teenistusevanuse tasu ka 1931. a. oktoobri- ja novembrikuu eest, summas 30,40 kr. Veski põhistab oma kaebust sellega, et teenistusevanuse tasu makstakse 4 kuu eest korraga ja seadus ei näe ette tasu poolitamist. Ka ei peetavat seda tasu Teenistusevanuse tasu seaduse § 9 põhjal pensionist kinni, millest selgub, et tasu ettemaksmine on lubatud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Karl Veski kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Teenistusevanuse tasu seaduse (RT 20 — 1929) § 9 näeb ette, et Riigiteenistuse seaduse §§ 20, 25, 29 ja 30 (RT 149 — 1929) maksavad ka teenistusevanuse tasu kohta, kuna §§ 17, 19, 21 ja 22 selle kohta maksivad ei ole. Et aga Riigiteenistuse seaduse § 20 järgi teenistusetasu saamise õigus lõpeb tegelikult ametist vabanemise päevaga, välja arvatud selle seaduse §§ 17 ja 18 ette nähtud juhud, mis aga teenistusevanuse tasu kohta maksivad ei ole — § 17 Teenistusevanuse tasu seaduse § 9 alusel ja § 18 kui § 17 kitsendav paragrahv, siis puudub seaduslik alus teenistusevanuse tasu maksmiseks aja eest, millal riigiteenija enam teenistuses ei seisa, vaid selle saamise õigus lõpeb ühes teenistusetasu saamise õiguse lõppemisega.

Et aga Riigiteenistuse seaduse § 20 järgi, mis maksev ka, nagu eespool tähendatud, teenistusevanuse tasu kohta, ei nõuta ametnikult tagasi teenistusest lahkumisel teenistusetasu päevade eest, mis saadud teenistusetasu eest teenida jäi, siis niisama ei või tagasi nõuda teenistusevanuse tasu saajalt teenimata jäänud päevade eest saadud teenistusevanuse tasu. Teenistusevanuse tasu seaduse § 9 näeb küll ette veel seda, et ettemakstud teenistusevanuse tasu ei peeta kinni pensionist, kuid selle paragrahvi määrus ei õigusta teenistusevanuse tasu ettemaksmist, kui teada on, et järgmisel kuul teenija enam riigiteenistuses ei seisa. Ametist vabastamise palvega esines Veski 29. aug. 1931. a., paludes vabastada teda teenistusest 1. okt. 1931. a., ja see palve rahuldati samal päeval. Teenistusevanuse tasu maksmine 4 kuu eest toimus Vab. Val. otsuse kohaselt 19. septembril 1931. a., s.o. siis, kui oli teada, et Veski alates 1. okt. enam teenistuses ei seisa, ja seepärast puudus veeteede valitsusel seaduslik alus Veski teenistusevanuse tasu maksmiseks oktoobri- ja novembrikuu eest.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Karl Veski kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. oktoobril/10. novembril 1931. a.

Hendrik Mikkel'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 16. detsembrist 1930. Mäksa vallas asuva „Tamme“ talust Johan Sorokov'ile maa eraldamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maakorralduse Peakomisjon arutas 16. XII. 1930. a. Johan Sorokovi kaebust Mäksa vallas Tamme talust maa eraldamise nõudmise asjas ja otsustas tühistada Tartu maakomis-

joni otsuse ja kohaliku komisjoni otsuse ja eraldas Sorokovile 3,33 hektari põhjusel, et kohtuotsus renditingimuste täitmata jätmise kohta ei olnud astunud seadusejõusse enne seda kui Sorokov esines maa eraldamise nõudmisega.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hendrik Mikkel Maakorrald. Peakomisjoni otsust tühistada järgmistel põhjustel: ei olevat tähtis, kas kohtuotsus renditingimuste täitmata jätmise kohta oli astunud seadusejõusse või mitte enne maa eraldamise palve esitamist, vaid olevat tähtis, et säärane otsus on tehtud kohtu poolt, nagu seda juba seletanud Riigikohus oma otsuses toimetus nr. 358^I — 1928. a. Sorokov on esinenud maa eraldamise nõudmise palvega 26. okt. 1926. a., kohtuotsus olnud aga 16. okt. 1926. a. ja seega puudunud alus maa eraldamise palve rahuldamiseks; valla tunnistuses esitatud asjaolul, nagu oleks Sorokov juba 5. mail 1926. a. esinenud suulise palvega eraldada maad, ei olevat aga tähtsust, sest tõendamata on, et see avaldus on tehtud komisjoni esimehele Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade seaduse § 17 kohaselt ja realegi ei olevat seda avaldist üldse arvestatud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Hendrik Mikkeli kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: kaebaja arvamus, et maanõudja kaotab oma õiguse maa eraldamist nõuda Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel, kui kohtuotsusega, mis seadusejõusse astumata enne maa eraldamise palve esitamist, tunnistatakse rendileping rikuruks ja otsustatakse maakasutajat kohast välja tõsta, on ekslik, sest eeltähendarud seaduse § 3 p. 1 lit. b järgi kaotab maakasutaja maa eraldamise nõudmise õiguse ainult siis, kui ta on kohtuotsusega kaotanud maa kasutamise õiguse lepingu tingimuste täitmata jätmise pärast. Seadusejõusse astumata kohtuotsus aga ei võta veel mingisuguseid õigusi. Neil põhjustel on peakomisjoni seisukoht õige, kuna ainult enne maa eraldamise palve esitamist seadusejõusse astunud kohtuotsus võtab maakasutajalt õiguse maa eraldamist nõuda. Ka ei ole Riigikohus toimetuses nr. 358^I — 1928. a. seletanud, et ka jõusse astumata kohtuotsus võtab maa eraldamise nõudmise õiguse. Et aga enne Sorokovi poolt maaeraldamise palve esitamist 26. okt. 1926 a. niisugust seadusejõusse astunud kohtuotsust ei olnud, siis ei kaotanud Sorokov maaeraldamise nõudmise õigust. Neil põhjustel on ka tähtsusetu, kas esitas Sorokov mõne palve 5. mail 1926. a., sest eraldamine on toimunud 26. okt. 1926. a. palve tagajärjel.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Hendrik Mikkeli kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. oktoobril/13. novembril 1931. a.

Adda Martinoff'i kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale, mis teatatud kirjaga 30. aprillist 1931. a. surnud Eduard Merjami pärandusmaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kirjaga 30. aprillist 1931. a. nr. 1067 K²⁹ Maksudevalitsus teatas Adda Martinoffile, et tema palve surnud Eduard Merjami päranduse asjas Paide jsk. rahukohtuniku otsusega 3. IV. 1928. a. temalt sisse nõuda määratud 155 kr. 86 s. pärandusmaksu sissenõudmise seismapanemise pärast, ema Johanna Merjami kasutamise lõpuni, on Maksudevalitsuse poolt jäetud rahuldamata seadusliku aluse puudumisel, sest Maksudevalitsus ei saa muuta kohtuotsust.

Riigikohtule antud kaebuses Adda Martinoff palub tühistada Maksudevalitsuse otsuse ja Maksudevalitsusele ette kirjutada temalt pärandusmaksu sisse nõuda alles pärast tema ema Johanna Merjami eluaegse pärandvara kasutamise lõppu, seletades, et Pärandusmaksu seaduse § 28 järgi pärandi pealt, mis eluaegsel kasutamisel teise isiku käes, pärija — omanik maksvat pärandusmaksu peale eluaegse kasutamise lõppu ühe kuu jooksul.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Pärandusmaksu seaduse § 22 on tähendatud, et kui pärand läheb ühe pärija kätte omanduseks, teise kätte aga eluaegseks kasutamiseks, siis maksab eluaegne kasutaja oma pärandusmaksu § 20 ette nähtud tähtajal ära, omanik aga alles pärast eluaegse kasutamise lõppu ühe kuu jooksul, või kui ta oma omandusõiguse enne seda võõrandab, sellekohase akti kinnitamisel. Sama paragraafi märkus ütleb, et selle paragraafi põhjal võlgujääv pärandusmaksu summa kinnistatakse keeluna vastava varanduse peale. Tuleb tähendada, et § 22 ei tee mingisugust vahet pärandi ülemineku aluste vahel, s. o. kas pärand läheb pärijatele üle seaduse alusel, testamendi järgi või muul teel (Pärandusmaksu seaduse § 1). Asja algoimetusest nähtub, et Paide jsk. rahukohtuniku otsusega 3. aprillist 1928. a. on surnud Eduard Merjami pärijateks kinnitatud tema lesk ja kolm tütart, lesk kõige vallasvara ja $\frac{1}{4}$ kinnisvara ja iga tütar $\frac{1}{4}$ kinnisvara peale. Lesele on jäetud leseaeagne kasutamisõigus ka laste osade peale. Ühtlasi on rahukohtunik otsustanud sisse nõuda igalt pärijalt vastavas suuruses pärandusmaksu. Edasi nähtub algoimetusest, et üks surnud Eduard Merjami pärijateks kinnitatu, nimelt tütar Adda Martinoff, sünd. Merjam, on esinenud Maksudevalitsusele palvega edasi lükata temale rahukohtuniku otsusega määratud pärandusmaksu sissenõudmise § 22 ette nähtud tähtaja lõpuni s. o. ema kasutamisaaja lõpuni. Selle palve on Maksudevalitsus tagajärjeta jätnud põhjendusega, et Maksudevalitsus ei saa muuta kohtuotsust.

Oma esitises Riigikohtule seletab Maksudevalitsus, et käesoleval korral ei olevat tegemist Pärandusmaksu seaduse § 22 ette nähtud korraga, sest rahukohtunik otsustanud pärandusmaksu pärijalt sisse nõuda eelnimetatud seaduse § 20 korras. Rahukohtuniku otsus astunud seadusejõusse, ning Maksudevalitsus ei saavat seda muuta. Nähtavasti on Maksudevalitsus arvamusel, et Adda Martinoffi palvet oleks võidud rahuldada ainult sel korral, kui rahukohtunik oma otsuses oleks ära tähendanud, et tütardele (omanikele) määratud pärandusmaksu sissenõudmine tuleb edasi lükata lese kasutamisaaja lõpuni, või et juhul, kui tüttred oma omandusõiguse enne seda võõrandavad siis pärandusmaks tuleb sisse nõuda võõrandamisakti kinnitamisel. Seda Maksudevalitsuse arvamust ei saa õigeks pidada. Rahukohtuniku pidi oma otsuses tütardele (omanikele) langeva pärandusmaksu suuruse kindlaks määrama ja otsustama seda sisse nõuda, kuid ta ei tarvitsenud otsuses ära tähendada, et neilt pärandusmaksu sissenõudmine tuleb edasi lükata, sest Pärandusmaksu seaduse § 22 määrab kindlaks, millal selles paragraafis ette nähtud juhul pärijad — omanikud peavad pärandusmaksu ära tasuma. Adda Martinoffi palve rahuldamisega ei muuda Maksudevalitsus kuidagiviisi rahukohtuniku otsust. Põhjendamata on ka Maksudevalitsuse arvamus, et Adda Martinoffi palve rahuldamisega läheks osa pärandist üle maksuvabalt. § 22 märkuses on ette nähtud, et võlgujääv pärandusmaksu summa kinnistatakse keeluna vastava varanduse peale. Seda kinnistamist võib ja peabki nõudma Maksudevalitsus. Niisugusel korral ei või kohus otsuse ära kirja pärijatele enne välja anda, kui võlgujääv pärandusmaksu summa on kindlustatud, nagu see ette nähtud Pärandusmaksu seaduse § 24. Lõpuks tuleb tähendada, et alusetu on ka Maksudevalitsuse tuginemine käesolevas asjas Riigikohtu otsusele Leopold Massmanni kaebasjas (Riigik. adm. os. toim. nr. 779 II — 1930), sest tähendatud asi ei sarnane käesoleva asjaga.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse otsus, mis teada antud kirjaga 30. aprillist 1931 a. nr. 1007-K Adda Martinoffile, tühistada ja asi Maksudevalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. novembril 1931. a.

Karl Lieberg'i kaebus haridus- ja sotsiaalministri otsuse peale 21. aug. 1931. a. — keskkooli võimlemisõpetaja kutse mitteandmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja M. Taevere;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 25. aug. 1931. a. nr. 3963 all teatas Viru Maavalitsuse Haridusosakond Karl Liebergile, et Haridusosakonna ettepanek temale keskkooliõpetaja kutse andmise asjas on haridus- ja sotsiaalministri poolt jäetud rahuldamata.

28. VIII. 1931. a. haridus- ja sotsiaalministrile antud palve peale, teatada temale, mis põhjustel minister ei leidnud võimalikuks Õppejõudude teenistuse seaduse § 31 tema suhtes kohaldada, sai Karl Lieberg Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi kooliosakonnalt 1. sept. 1931. a. nr. 31742 vastus, et haridus- ja sotsiaalminister ei ole kohustatud temale teatama põhjusi, mispärast ei olnud võimalik anda K. Liebergile keskkooli võimlemisõpetaja kutset.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Lieberg haridus- ja sotsiaalministri otsust temale keskkooli võimlemisõpetaja kutse mitteandmise asjus tühistada ja temale vastav kutse anda. Tema olevat Eesti Vabariigi iseseisvuse ajal õppejõudude kohustetäitjana töötanud üle kümne aasta ning tema õppe- ja kasvatustöö tulemused olid rahuldavad, nagu see selgunud ka Viru Maavalitsuse Haridusosakonna poolt saadetud esildisele juurdelisatud vastava koolinõuniku atestatsioonist. Seega temale õpetajakutse andmiseks Õppejõudude teenistuse seaduse § 31 alusel haridus- ja sotsiaalministril mingisuguseid takistusi ei võivat olla. Kutseõiguse mitteandmise põhjuste teadaandmisest keeldunud. Selle ministri otsuse läbi sattunud ta majanduslikult väga raskesse seisukorda, sest ta olevat perekonnainimene ja ainsaks sissetulekuhallikaks olnud tasu võimlemisõpetaja tegevusest.

Tema kohta olnud täidetud Õppejõudude teenistuse seaduse § 31 üles seatud nõuded. Tema ei teadvat mingisuguseid põhjusi, mis võiksid takistada temale kutseõiguse andmist. Arvab, et kutseõiguse mitteandmisega on rikutud tema seaduslikke õigusi.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Karl Liebergi kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Õppejõudude teenistuse seaduse (RT 59 — 1931) § 31 põhjal **võib** haridus- ja sotsiaalminister anda vastava õpetajakutse isikuile, kes töötanud koolides Eesti Vabariigi iseseisvuse ajal õppejõudude k.t. vähemalt 10 a. rahuldavate tagajärgedega, arvestades nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi. See seaduse määrus teeb erandi õpetaja kutseõiguse omandamise üldistest reeglitest, mis väljendatud sama seaduse ptk. 2 jagu 1 ja 2, andes haridus- ja sotsiaalministrile õiguse anda vastava õpetaja-kutseõiguse neile õpetajatele, kes Eesti aegu vähemalt 10 aastat koolides töötanud rahuldavate tagajärgedega õppejõudude kohustetäitjatena, kui ta leiab, et nende õppe- ja kasvatustöö tulemused seda põhjustanud („arvestades nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi“). Tähendab, vormiliselt võib haridus- ja sotsiaalminister kutseõiguse anda ainult neile õpetajatele, kes teatud aeg on töötanud õpetaja k.t. rahuldavate tagajärgedega, kuid sisuliselt võib ta selle kutseõiguse anda mitte kõigile, kes vormilistele nõuetele vastavad, vaid neile keda ta, nende õppe- ja kasvatustöö tulemusi arvestades, hindab selle vääriliseks. Seega annab tähendatud seadus ministrile õiguse, kuid ei pane tema peale kohustist, ja samuti ei anna see seadus isikuile, kes vormilistele nõuetele vastavad, õigust nõuda, et haridus- ja sotsiaalminister teda vastavas õpetajakutses kinnitaks. Neil kaalutlusil ei leia Riigikohus, et kaevatud otsusega oleks kaebaja õigulsikke või varanduslikke huvisid seadusevastaselt puudutatud, mispärast kaebuse rahuldamiseks puudub alus.

Seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Karl Liebergi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./20. novembril 1931. a.

Eesti Seemnevilja Ühisuse kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 30. märts. 1931. a. Jõgeva mõisa piiritusvabriku teedekapitali heaks lisa-kinnisvaramaksuga maksustamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigi Kinnisvarade Maksukomisjon otsustas tagajärjeta jätta Eesti Seemnevilja Ühisuse palve vabastada 1930. a. lisa-kinnisvaramaksust teedekapitali heaks ühisuse käes kasutada oleva Jõgeva mõisa viinavabriku kui põllumajanduslikult kasutatava tööstuse. Selle otsuse vastu Eesti Seemnevilja Ühisuse volinik vann. adv. August Erik andis kaebuse Maksudevalitsusele, milles palus ära muuta Riigi Kinnisvarade Maksukomisjoni otsuse. Otsusega 30. III. 1931 Maksudevalitsus jättis rahuldamata Eesti Seemnevilja Ühisuse voliniku kaebuse järgmistel põhjustel: Jõgeva piiritusvabrik on maksustatud 1930. a. lisa-kinnisvaramaksuga Maanteede seaduse muutmise seaduse § 30 p. 1 põhjal. Asja juurde lisatud Tartu-Võru Rahukogu adm. osakonna otsus 30. V. 1930. a. käib 1929. a. teedekapitalimaksu kohta, kuna käesoleval korral on tegemist 1930. a. lisa-kinnisvaramaksuga, mis võetakse Maanteede seaduse § 30 p. 1 põhjal, kus maksu asjus otsustamised kuuluvad maksuasutiste võimupiirkonda. Et piiritusvabrikud Vabariigi Valitsuse poolt 22. XII. 1920. a. vastu võetud seadusega on arvatud põllumajanduslikeks tööstusiks kui peamiselt oma põllumajapidamiste saaduste ümber-töötamise otstarbel teotsevad, ja seega Ots. maks. sead. § 453 p. 23 põhjal vaid põhiarimaksust vabaks arvatud. Et Jõgeva viinavabrik 1930. a. kinnisvaramaksust vabastatud ei ole, puudub seaduslik alus mainitud vabriku vabastamiseks 1930. a. teedekapitalimaksust.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Seemnevilja Ühisuse volinik vann. adv. August Erik tühistada Maksudevalitsuse otsuse 30. III. 1931. a. ja Jõgeva piiritusvabrik lisa-kinnisvaramaksust teedekapitali heaks vabastada või asi Maksudevalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Maanteede seaduse muutmise seaduse (RT 48 — 1930) § 30 järgi võetakse, alates 1930. a., maavalitsuste teedekapitalide heaks lisakinnisvaramaksu: riigimetsadelt, samuti teistelt väljaspool linnu ja aleveid maakonna piires olevailt kinnisvaradelt, mis ei ole vabastatud kinnisvaramaksust. Edasi on samas paragrahvis tähendatud, et lisa-kinnisvaramaksust maavalitsuste teedekapitali heaks on vabastatud: a) põllumajanduslikult kasutatavad kinnisvarad, mis võtavad osa teetegemisest naturaalkohustise alusel (§§ 25 ja 26) ja b) hooned, mille puhaskasurubla summa ühe ühikuna hinnatud maksuobjektilt ei ületa 35 puhaskasurubla. Sellest järgneb, et need põllumajanduslikult kasutatavad kinnisvarad, mis ei võta osa teetegemisest naturaalkohustise alusel, ja need hooned, mille puhaskasurubla summa ühe ühikuna hinnatud maksuobjektilt ületab 35 puhaskasurubla, peavad selle seaduse alusel maksma lisa-kinnisvaramaksu maavalitsuste teedekapitali heaks, kui nad ei ole vabastatud kinnisvaramaksust. Asja algtoimetuses olevast Tartu-Võru Rahukogu administratiiv-osakonna 1930. a. 30. mai otsuse ärakirjast selgub, et Eesti Seemnevilja Ühisuse käes on kasutada rendi alusel ühes Jõgeva mõisa piiritusvabrikuga ka 326,70 ha Jõgeva mõisa põldu. Nagu nähtub Jõgeva vallavalitsuse kirjast 1. juulist 1931. a. nr. 2510³⁰ Maksudevalitsusele, on Eesti Seemnevilja Ühisus täitnud teede alal naturaalkohustised ainult maa (põllu) puhaskasurubla arvu kohaselt, kuna piiritusvabriku peal lasuva 743,49 puhaskasurubla arvel mõisale teed ei ole jagatud ega ole sellel arvel

Eesti Seemnevilja Ühisus naturaalkohustist teede alal ka täitnud. 1930. a. lisa-kinnisvaramaks — 52 kr. 5 s. — on määratud just Jõgeva piiritusvabriku pealt vastavalt sellel lasuvale 743,49 puhaskasurublale. Et kaebaja ei ole millegiga tõendanud, et Jõgeva piiritusvabriku hooned-oleksid vabastatud kinnisvaramaksust ja et nende peal lasuvate puhaskasurublade summa ületab 35 puhaskasurubla, siis kuulub Jõgeva piiritusvabrik (välja arvatud vabrikuga ühes kasutatav põllumaa) Maanteede seaduse muutmise seaduse § 30 alusel lisa-kinnisvaramaksu alla maavalitsuse teedekapitali heaks, nagu Maksudevalitsus õieti on seletanud. Mis puutub kaebaja tuginemisse Tartu-Võru Rahukogu otsusele 30. maist 1930. a., siis on see alusetu, sest tähendarud otsus käib 1929. a. teedekapitalimaksu kohta, mis oli määratud 1928. a. maksma pandud Maanteede seaduse § 30 alusel.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Eesti Seemnevilja Ühisuse voliniku vann. adv. August Eriku kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./20. novembril 1931. a.

Harju Maavalitsuse kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 13. märtsist 1931. a. — hoolekandea-
asutiste kinnisvaramaksust vabastamata jätmise ja edasikaebusele tempelmaksu nõulmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maksudevalitsus 13. III. 1931. a. arutas Harju Maavalitsuse kaebust Riigi Liikumata Varanduste Maksukomisjoni otsuse peale 30. I. 1931. a. sama 1931. a. $\frac{2}{3}$ maksust vabastamise asjas, leidis, et Kinnisvarade maksuseaduse § 2 p. 2 põhjal kuuluvad vabastamisele kinnisvaramaksust üldtarvitamiseks määratud riigi, omavalitsuste ja ühingute ja nende liitude j.n.e. päralt olevad varad või nende osad ja et kaebaja poolt Raiküla asunduse kr. nr. 219 ja Lehela asunduse kr. nr. 32 kasutatakse põllumajanduslikult, mis kasutamiseviisi puhul kinnisvarade maksust vabastamist seaduses ette nähtud ei ole, — otsustas: kaebus rahuldamata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Harju Maavalitsus eeltoodud Maksudevalitsuse 1931. a. 13. III. otsust tühistada järgmistel põhjustel:

Maksudevalitsus ei olevat lükanud ümber, et Maavalitsus kasutab oma hoolekandeaasutisi üldtarvitamiseks. Üldtarvitamise mõistet võivat mitmetel muudel aladel tõlgendada küll teisiti, kuid käesoleval juhul seadusandja ise olevat defineerinud selle ulatuse, määrates kindlaks, millised asutised kuuluvad selle mõiste piirkonda. Põllumajanduslikult kasutamise suhtes Maksudevalitsus kohaldavat Kinnisvarade Maksukomisjoni väidet, mille mõiste lähemalt selgitamata jäetud. Maavalitsuse arvamus järgi kasutatavat iga põllumajapidamist kitsamas mõttes põllumajapidamisviiside järgi, kuid hoopis teine asi olevat kasutamise otstarve. Selge olevat, et käesoleval korral Maavalitsus kasutab kõnesolevaid asutisi Hoolekandeseadusega peale pandud avalikkude ülesannete täitmiseks. Maavalitsus oma kaebuses olevat rõhutanud seda, et Raiküla lastekodu ja Lehela vanadekodu samuti ei kasutata põllumajanduslikult või kasutamise otstarbel, mida Maksudevalitsus ei olevat ümber lükanud. Maavalitsus palunud kirjas Kinnisvarade Maksuametile vabastada maksust jäädavalt, alates seaduse maksvusest, mitte aga 1931. a. $\frac{2}{3}$ osast.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Harju Maavalitsuse kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Maal asuvate kinnisvarade kinnisvaramaksu seaduse muutmise seaduse (RT 57 — 1930, sead. nr. 387) § 2 p. 2 järgi on kinnisvaramaksust vabastatud üldtarvitamiseks määratud riigi, omavalitsuste ja usuühingute ning nende liitude kui ka heategelikkude, hoolekandeliste

ja haridusliikude ühingute ning nende liitude päralt olevad varad või nende osad (kirikud, surnuaiad, palvemajad, muuseumid, platsid, lastekodud, vanadekodud, ravilad j.n.e.). Maksuvabade varade näitlikust loendist nähtub, et eeltoodud seaduse määrus käib peaasjalikult üldtarvitamiseks määratud riigi, omavalitsuste j.n.e. päralt olevate asutiste hoonete kohta, aga mitte nendele asutistele kuuluvate või tarvitada antud maa-alade kohta. Maa-ala kinnisvaramaksust vabastamise juhud on otseselt sama seaduse paragrahvi punktides loendatud: p. 4 — „riigi raudtee liin ühes raudtee jaoks eraldatud maaribaga ... tagavara maad raudteegaamade laiendamiseks ...“, p. 5 — „ühendusteel ühes nende juurde kuuluvate päraldistega (Maanteede seaduse § 10)“, p. 6 — „kaitsevæele ja kaitseliidule kasutamiseks antud maaalad, nagu laske- ja laagripatsioonid, polügoonid, aerodroomid j.n.e. ...“. Siis p. 9 järgi on kinnisvaramaksust vabastatud, näiteks, koolimajad ja muud heategevuse otstarbeks määratud hooned, kui need ei ole üürile antud, kuid koolimaade, samuti heategevaks otstarbeks määratud maade kohta ei ole tähendatud, et need oleksid sellest maksust vabad. Kõigist esitatud seaduse määrust tuleb järeldada, et Raiküla lastekodu ja Lehela vanadekodu on kinnisvaramaksust vabad, kuid maksuvabadeks ei saa lugeda nimetatud laste- ja vanadekodude juurde kuuluvate talude maid. Seepärast käesoleva kaebuse rahuldamiseks puudub seaduslik alus.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Harju Maavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. novembril 1931. a.

Hendrik Mäggi kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 13. juulist 1931. a. pensioni vähendamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 13. juulist 1931. a. on Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seaduse § 1 põhjal (RT 38 — 1931) Hendrik Mäggi pensioni vähendatud 1069 kr. 82 s. pealt 802 kr. 37 s. peale, s.o. 25% võrra.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hendrik Mäggi tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsust, seletades, et ülalmainitud seaduse § 2 põhjal olevat kaebaja õigustatud saada pensioni 7-aastase teenistuse eest Eesti Vabariigis endise 1069 kr. 82 s. asemel 1020 kr. aastas ja et sama seaduse § 1 ei olevat §§ 2 ja 6 põhjal mõõtuandev nende isikute suhtes, kelle pensionid seni suuremad olid, sest osa neid pensione kuuluvat vähendamisele koguni kuni 60% ja veelgi rohkem, kui pensionär Eesti Vabariigis ainult 1—2 aastat teeninud ja suurema pensioni saaja olnud ja samuti kuuluvat pensionid vähendamisele § 2 kindlustatud määrade alusel väga väikeste protsentidega.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulunud, leiab Riigikohus:

Nagu asja algoimetusest nähtub, on kaebaja teeninud pensioniõiguslikus ametis kokku 38 aastat, sellest 7 aastat Eesti Vabariigis. Kaebajale oli pension määratud Pensioniseaduse § 7 ja tabel nr. 1 järgi 70% aastapalgast, see on väljateenitud 30-aastase teenistuse eest. Eesti Vabariigis kestnud teenistus üldse ei õigustanud kaebajat § 7 põhjal pensioni saama, vaid see õigustas üksnes arvestama tema Vene riigis kestnud teenistust. Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensionide vähendamise seaduse (RT 38 — 1931) § 1 järgi vähendatakse 25% võrra Pensioniseaduse põhjal määratud ja määratavad pensionid. Selle seaduse § 2 iseenesest ei määra pensioni arvutamise üldaluseid juhul, kui pensioni määramisel tuleb arvesse võtta veneaegset teenistust. Pensioni arvutamine toimub ikkagi Pensioni-

seaduse alusel ja § 2 tuleb kohaldamisele üksnes juhul, kui Pensioniseaduse alusel arvatud pension ületab § 2 ette nähtud pensioni ülemmäärad. Pensionide vähendamise seaduse § 7 põhjal ei kuulu 25%-sele vähendamisele üksnes pensionid, mis ei ületa 40 krooni kuus, ja neid ei vähendata ka alla 40 krooni kuus. Kõik muud pensionid kuuluvad sama seaduse §§ 1 ja 6 järgi vähendamisele 25% võrra.

Kõigil ettetoodud kaalutlustel ei saa õigeks pidada kaebaja seletusi, et pensioni arvutamisel veneaegse teenistuse arvessevõtmisega ei kuulu pension üldse 25% vähendamisele ja seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Hendrik Mäggi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./20. novembril 1931. a.

Riigi Sadamatehase kaebus teedeministri abi otsuse peale 14. septembrist 1931. a. Tartu viadukti ehitamise võistluspakkumise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Uute raudteede ehitaja kutsel 26. augustil 1931. a. kokku tulnud komisjon vaatas läbi sisseantud võistluspakkumised Tartu-Petseri l/r. raudteel Tartu jaamas ehitatava Riia maanteed ületava viadukti raudpealisehitise (ferma) ehitustööde saamiseks ja leidnud, et võistluspakkumisest osavõtja Sadamatehas pakkumise kindlustuseks tagatist ei olnud esitanud, otsustas „Sadamatehase pakkumist arvesse mitte võtta“. Selle otsuse vastu Riigi Sadamatehas andis kaebuse teedeministrile, milles palus küsimust uuesti läbi vaadata ja tellimine anda Riigi Sadamatehasele, kui kõige odavama hinna esitajale. Kirjaga 14. IX 1931 nr. 1745 teatas Teedeministeeriumi peasekretär Sadamatehase juhatajale teedeministri abi ülesandel, et Sadamatehaste protest on jäetud tagajärjeta, sest et kui sadamatehase pakkumise juures ei ole esitatud nõutavat tagatist, siis ei saa Sadamatehas olla huvitatud pooleks, ja et Riigi hangete ja töövõtete seaduse § 83 eeskirjad ei ole Riigi Sadamatehase kohta kohaldatavad.

Riigikohtule antud kaebuses Riigi Sadamatehase volinik vann. adv. Rein Eliaser palub tühistada teedeministri abi otsuse ja asi uueks otsustamiseks saata, seletades, et Teedeministri abi seisukoht, nagu ei oleks Riigi Sadamatehas huvitatud pool, olevat täiesti ekslik, sest Riigi Sadamatehas olevat võistluspakkumisest just huvitatud. Samuti ekslik olevat ka teedeministri abi teine põhjendus, sest Hangete sead. § 83 olevat kohaldatav ka Riigi Sadamatehase kohta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leiab: Riigi hangete ja töövõtete seaduse § 83 on ette nähtud, et tingimuste sõlmimisel riigitehastega tehaste saaduste valmistamise või hankimise (postavka) kohta ei nõuta kautsjoni, vaid seda asendab tehaste ülemuse vastutus. See paragraaf räägib riigitehastest. Tekib küsimus, kas Sadamatehas on riigitehas selles mõttes, nagu need olid Vene ajal, s.o. kas sadamatehas on puht-riigitehas. Riigi Sadamatehase põhimääruse (RT 58 — 1930) § 2 on tähendatud, et Riigi Sadamatehasel on juriidilise isiku õigused, ta vastutab oma varadega oma kohustiste ja kahjude eest. Tema asjaajamine, valitsemine ja kontrollimine toimub käesoleva põhimääruse alusel ega allu riigiasutiste kohta maksvaile seadustele. Edasi nähtub põhimääruse §§ 5, 6 ja järgmistest, et Riigi Sadamatehasel on omad varad ja kapitalid, temal on oma eri eelarve (§ 29); tema puhaskasu ei lähe täielikult riigikassa sissetulekuks (§ 30). Riigi Sadamatehase teenijaid ei loeta riigiteenijajaks (§ 18). Riigi- ja kogukondlikkude maksude, samuti tehnilise järelevalve ja töökaitse suhtes allub Riigi Sadamatehas eraettevõtete kohta maksvaile seadustele ja määrustele (§ 3). Põhimääruse § 4 teises jaos on otseselt ette nähtud, et hangete ja töövõtete suhtes, mida

Riigi Sadamatehas täidab riigiasutistele, allub ta Riigi töövõtete ja hangete seaduse eeskirjadele. Mingisugust erandit kautsjoni suhtes ei ole tehtud. Eeltoodust selgub, et Riigi Sadamatehas ei ole puht-riigitehas, kuigi tal on mõnes suhtes ühesugused õigused riigiasutistega. Seepärast peab Riigi Sadamatehas võistluspakkumisest osavõtmisel esitama ka seadusega nõutava kautsjoni, ega saa tema suhtes kohaldada Hangete ja töövõtete seaduse § 83. Mis puutub teedeministri abi arvamusse, nagu ei saaks Riigi Sadamatehast lugeda käesolevas asjas huvitatud pooleks, siis seda arvamust ei saa õigeks pidada.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Riigi Sadamatehase voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. novembril 1931. a.

Kristjan Siimon'i kaebus Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale 20. juunivist 1931. a. Soosaare mõisa maade ja renditalude korraldamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kristjan Siimon tühistada Planeerimise Peakomisjoni otsust 20. VI. 1930 a. Soosaare mõisa maade ja renditalude planeerimise asjas põhjendustel: 1) et Planeerimise Peakomisjon ei olevat kaebajale oma istungist teatanud nimelise kutsega, nagu see olevat nõutav MTM § 61 järgi; 2) et kaebaja olevat andnud Viljandi Maakorralduse Komisjonile protesti maamõõtja poolt koostatud kava vastu, kuid see protest olevat jäänud nii Maakorralduse Komisjonis kui ka Planeerimise Peakomisjonis arutamata; 3) et Riigim. planeer. tehn. juht. § 1 p. 1 järgi olevat planeerimise eesmärgiks väikekohtade elujõuliseks muutmise. Kaebaja väikekohta ei olevat aga suurendatud võimaluseni hobust ja lehma pidada, hoolimata sellest, et Sosaare mõisa maad asetsevad kaebaja koha piiril ja mõisa endisele omanikule on planeeritud eriotstarbekoht 150 ha suur 50 ha kõige paremale põllule ja heinamaale juurde; 4) et Planeerimise Peakomisjon olevat asja sisulisele arutusele võtnud enne kui seda saanud teha Viljandi Maakorralduse Komisjon.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: MTM § 51 järgi seab riigimaade ülem iga maaühiku kohta üles põhijooned, mille alusel maa planeerimine tuleb teostada. Sama paragrahvi järgi avaldab Riigimaade Korralduskomisjon ülesseatud põhijoonete kohta oma seisukoha ning lõpliku otsuse põhijoonete kohta annab Maakorralduse Valitsus. MTM § 52 järgi koostatakse maade planeerimiskava koha peal ülesseatud põhijoonete kohaselt ning Riigimaade planeerimise tehn. juhtnõõride §§ 43—44 põhjal võib ülesseatud põhijoonetest kava koostamisel ilmsiks tulnud uute asjaolude tõttu kõrvale kalduda Riigimaade Korralduskomisjoni alalise liikme või Maakorralduse Valitsuse nõusolekul. MTM §§ 52—54 korras koostatud planeerimiskava kuulub MTM §§ 55—56 põhjal Riigimaade Korralduskomisjoni kinnitamisele, kes võib kava kinnitada esitatud kujul, teha selles tarvilikke muudatusi või saata kava tagasi maamõõtjale uueks koostamiseks. Põhijoonete üle otsustamine kuulub MTM § 51 ja Riigim. pl. tehn. juhtn. § 44 põhjal Maakorralduse Valitsusele ja sellepärast, kui planeerimise põhijooned on juba seatud korras kinnitatud ja nende alusel planeerimiskava koostatud, siis ei või Riigimaade Korralduskomisjon planeerimiskava üle otsustamisel kava tagasi anda uute põhijoonete koostamiseks, vaid Korralduskomisjon peab asja otsustama, arvestades juba ülesseatud põhijooni, maksvaid seadusi ja määrusi. Käesolevas asjas on Viljandi Riigimaade Korralduskomisjon 10. apr. 1931. a. otsustanud Soosaare mõisamaade ja renditalude planeerimiskava tagasi anda maakorraldajale uute põhijoonete koostamiseks, ilma et

Maakorralduse Komisjon oleks sisuliselt otsustanud temale kava vastu esitatud kaebusi. Seesugune Maakorralduse Komisjoni otsus ei ole seaduspärane, sest põhijooned olid juba seatud korras kinnitatud ja eeltoodud kaalutlustel ei saa Maakorralduse Komisjon ise neid muuta ega kohustada maakorraldajat neid muutma. Kui uute asjaolude ilmsikstulekul Maakorralduse Komisjon peaks tulema arvamusele, et vastavas korras ülesseatud põhijooned ei ole õiged ja otstarbekohased, siis võiks tema sellest oma arvamusest korraldava koosoleku otsuse põhjal teatada Maakorralduse Valitsusele ning Maakorralduse Valitsuse otsustamisest oleneb, kas planeerimine tuleb teostada juba kinnitatud põhijoonte alusel või tuleb koostada uued põhijooned. Kuid, nagu juba eespool seletatud, Maakorralduse Komisjon ei saa kava sisulisel arutusel teda tagasi lükata uute põhijoonte koostamise vajaduse põhjendusel. Nii oli ka Planeerimise Peakomisjon temale esitatud kaebuste alusel õigustatud Viljandi Maakorralduse Komisjoni otsust tühistama. Kuid Planeerimise Peakomisjon on seejuures seadusliku alusera asunud planeerimiskava üle otsustama esimese astmena. MTM §§ 55, 56 ja 59 põhjal peab esimese astmena planeerimiskava üle otsustama Maakorralduse Komisjon, ning Maakorralduse Komisjoni otsused, mille vastu ei ole esitatud seaduslikul tähtajal kaebusi, astuvad seadusjõusse. Planeerimise Peakomisjon arutab asja teise astmena juhul, kui Maakorralduse Komisjoni otsuse vastu on esitatud kaebused. Käesoleval korral ei otsustanud Viljandi Maakorralduse Komisjon sisuliselt kava vastu antud kaebusi, üksikult ära tähendades, missugused kaebused kuuluvad täieliselt või osaliselt rahuldamisele ja missugused tagajärjeta jätmisele, ning Planeerimise Peakomisjon ei võinud asuda planeerimiskava kinnitamisele Peakomisjonile esitatud kaebuste alusel ilma, et Maakorralduse Komisjonile antud kaebusi oleks varem Maakorralduse Komisjoni poolt sisuliselt otsustatud. Esitatud asjaoludel oleks pidanud Planeerimise Peakomisjon pärast Viljandi Maakorralduse Komisjoni 10. apr. 1931. a. otsuse tühistamist andma Soosaare mõisa maade ja renditalude planeerimise asja Viljandi Maakorralduse Komisjonile uuesti otsustamiseks seaduslikus korras.

Ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Planeerimise Peakomisjoni otsus 20. juunist 1931. a. tühistada ja asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20./27. novembril 1931. a.

Aleksander Soop'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 9. jaanuarist 1931. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 9. I 1931. a. on Aleksander Soop'i pensioninõudmine tagajärjeta jäetud põhjendusel, et A. Soop'i 1929. a. tulu on tulumaksukomitee poolt hinnatud 930 kr. 35 senti peale, mis ületab kapralipensionit täismäärana 600 kr. aastas.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Soop tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsust, seletades: 1) et sissetulekuks Pensioniseaduse § 30 p. 1 järgi ei saavat lugeda tulu, mis arvatud Tulumaksu seaduse järgi tulumaksu võtmiseks, vaid sissetuleku all tulevat mõista tegelikult saadud tulu; 2) et Helmi Soop'i, kaebaja abikaasa, tulu „Ööbiku“ talust olevat arvatud 1. maist 1928. a. 1. maini 1929. a., kaebaja tulu samast talust 1. jaanuarist 1929. a. kalendriaasta lõpuni; 3) et kaebaja tulu arvutamisel ei olevat arvestatud kaebaja ülalpidamisel olevat ja 85% tööjõudu kaotanud isa Peet Soop'i.

Asja arutusel Riigikohtus seletas kaebaja volinik täiendavalt, et kaebajale on talu määratud Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal autasuks vabadussõjas osutatud erilise vahvuse eest

ja et Vabariigi Valitsuse 29. apr. 1920. a. ja 23. apr. 1924. a. määruse § 4 märkuse ning Autasumaa tarvitamise seaduse §§ 3 ja 6 kohaselt ei kaoja kodanikud, kellele erilise vahvuse eest autasuks maa määratud, üldse pensioniõigust, ükskõik kui suur tulu sellest maast ka oleks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 30 p. 1 ja § 31 teise lõike järgi (RT 26/27 — 1920) oleneb pensionimääramine rahvaväelasele tema sissetuleku suuruselt ja selle järgi ei kannu selle seaduse põhjal määratud pension hariliku pensioni ilmet, mis määratakse selle saamiseks õigustatud isikule, olenemata tema varanduslikust seisukorrast, vaid kannab rohkem toetuse ilmet isikule, kellel ei ole sissetulekut enese ülalpidamiseks. Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus ise ei tee mingit vahet pensionimääramisel isikute vahel nende teenete järgi ning pensioni määramine ja maksmine kõigile oleneb nende sissetuleku suuruselt. Autasumaa tarvitamise seaduse § 6 määrab, et langenud sõdurite perekonnaliikmed ja vähemalt 40% tööjõudu kaotanud sõdurid, kes selle seaduse põhjal maad kasutama hakkavad, kaotavad pensioniõiguse. Sama seaduse § 1 järgi võisid selle seaduse § 3 alusel maad kasutamiseks saada Ajutise Valitsuse 20. dets. 1918 a. määruse (RT 9 — 1918) kohaselt ka isikud, kes vabadussõjas osutanud erilist vahvust. Nende kohta § 6-s ei ole öeldud, et nemad kaotavad pensioniõiguse ühes maakasutamise algusega. Samuti on Vabariigi Valitsuse määruses 29. apr. 1920. a. ja 23. IV. 1924. a. (RT 78/80 — 1920 ja RT 57 — 1924) § 4-s ja § 4 märkuses ette nähtud, et pensioni kaotavad üksnes vabadussõjas vigastatud sõdurid ja langenud sõdurite perekonnaliikmed, aga mitte isikud, kes erilise vahvuse eest maad on saanud. Autasumaa tarvitamise seaduse § 6 ja ühes sellega ka Vabariigi Valitsuse 29. apr. 1920. a. määruse § 4 järgi kaotavad pensioniõiguse vabadussõjas vigastatud sõdurid ja selles sõjas langenud sõduri perekonnaliikmed selle asjaolu enese tõttu, et nemad on Autasumaa tarvitamise seaduse alusel maad kasutamiseks saanud, hoolimata sellest, kui suur sissetulek selle maa kasutamisest võib olla. Nende isikute kohta, kellele on maad kasutamiseks antud sõjas osutatud erilise vahvuse eest, ei ole seda erandit tehtud ja pensioni määramine neile isikutele peab toimuma Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse üldistel alustel, s. o. ka § 30 p. 1 ja § 31 teise lõike kohaldamisel, see tähendab, et pensioni määramine ja maksmine neile oleneb nende sissetuleku suuruselt. Käesolevas asjas on kaebaja aastane tulu talust arvatud 930 kr. 35 sendi peale, mis on kõrgem kaprali aastase pensioni täismäärast ja sellepärast ei ole seaduslikku alust temale pensioni maksta. Sissetuleku suuruse määramine talust toimub objektiivsete andmete põhjal, selle vastu võib Tulumaksu seaduses ette nähtud korras vaielda ja sel viisil määratud sissetulek võib olla aluseks Rahv. ja nende perek. pens. sead. § 30 p. 1 käsitamisel. Et käesoleval juhul ei olnud tegemist tulumaksu määramisega, vaid üksnes kaebaja tulu kindlaksmääramisega, siis ei ole tähtsust sellel asjaolul, et tulust ei ole maha arvatud vastavat summat kaebaja isa ülalpidamiseks.

Ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Aleksander Soop'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. detsembril 1931. a.

Jaan Villo kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 18. detsembrist 1930. a. 1930. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, etfekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tulumaksu Peakomiteele antud kaebuses seletas Jaan Villo, et tema palunud Tulumaksukomiteed tema tuludest maha arvata järgmised kulud: 1) kahe auto amortisatsioon —

500 kr.; 2) autode remondid — 274 kr. ja 3) autokuuri üür — 175 kr., kokku 949 kr. Tulumaksukomitee jätnud tema palve rahuldamata põhjendusel, et autosid tuluallikana pole kasutatud, seepärast pole ka võimalik kulusid arvesse võtta. See põhjendus olevat ekslik, sest autod muretsenud ta mitte isiklikuks sõiduks, vaid kasutamiseks tuluallikana. Seaduses ei olewat ette nähtud, et tuluallikaks asutatud ettevõtte, juhul, kui see ajutiselt tulusid ei anna, ei loetaks tuluettevõtteks. Ärist saadud kahju arvatavat omaniku tuludest maha, samuti ka majade kulud omaniku tuludest, vaatamata sellele, kas majad on tulu andnud või mitte. Analoogiliselt sellega tulevat ka tema palgatuludest autokulud maha arvata, vaatamata sellele, et autod ei ole tulu andnud. Seepärast palus tühistada jaoskonna tulumaksukomitee otsust ja tema poolt ülesantud kulud arvesse võtta. Otsusega 18. detsembrist 1930 a. Tulumaksu Peakomitee jättis Jaan Villo kaebuse rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses Jaan Villo palub tühistada Tulumaksu Peakomitee otsust ja tema kulud arvesse võtta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tulumaksu seaduse § 3 põhjal arvatakse tulumaks maksualuse eelmise aasta kogu tulude põhjal, olgu need ükskõik missugusel kujul või missugustest allikatest saadud. Sama seaduse § 10 on tähendatud, et tuludeks liikumata varandustest ja kaubanduslikkudest, tööstuslikkudest ja muudest tulutoovaist ettevõtetest loetakse rahalised või rahalise väärtusega tulud. Sellest selgub, et tulumaks arvatakse tulude pealt, mis on saadud tulutoovaist ettevõtetest ja tulutoovaist allikaist. Tulutoovate ettevõtete ja allikate all tuleb mõista niisuguseid ettevõtteid või allikaid, mis sellistena on kasutatud ja mis mingisugust tulu annavad, olgugi et ettevõtte (allika) kasutamise lõpptulemusel kulud ületavad tulud. Edasi on Tulum. sead. § 11 ette nähtud, et tuludest liikumata varandustest, kaubanduslikkudest, tööstuslikkudest ja muudest tulutoovaist ettevõtetest arvatakse maha nende varanduste ja ettevõtete kasutamise ühenduses olevad kulud. Sellest nähtub jällegi, et kulud kuuluvad mahaarvamisele tulutoovaist ettevõtetest ja varandustest saadud tuludest. Kaebaja enda seletusest nähtub, et ta oma autodest pole üldse mingisugust tulu saanud, sest et ta neid pole kasutanudki. Järelikult ei saa tema autosid tulutoovaks ettevõtteks või tuluallikaks lugeda. Ei ole ta autosid tuluallikana kasutanud, siis ei saa ka nende autodega ühenduses olevaid kulusid arvesse võtta, nagu Tulumaksu Peakomitee õieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Jaan Villo kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3./8. detsembril 1931. a.

Võru Linnavalitsuse kaebus haridus- ja sotsiaalministri otsuse peale 3. märtsist 1931. a. Võru Linnavalitsuse poolt 5. jaosk. tööinspektori 1930. a. 8. detsembri määruse nr. 332 vastu antud kaebuse tagajärjeta jätmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

5. jaoskonna tööinspektor kirjaga 8. XII. 1930. a. nr. 332 all teatas Võru Linnavalitsusele, et ta on viimasele kuuluvad sepikoja ja elektrivõrgu parandus- ja installatsioonitööd määranud Tööstusliku töö seaduse järelevalve määruste (§§ 7—227) alla.

Võru Linnavalitsuse kaebus tööinspektori nende määruste peale on haridus- ja sotsiaalministri otsusega 3. märtsist 1931. a. tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Võru Linnavalitsuse volinik Heino Melesk tühistada haridus- ja sotsiaalministri otsust järgmistel põhjustel:

Võru Linnavalitsuse nii sepikoja kui ka elektrivõrgu parandus- ning installatsioonitööde korraldus ei moodusta kumbki niisugust tööstusettevõtet, mis alluks Tööstusliku töö seaduse (V. S. K. XI k. 2. j. 1913 väljaanne) I—III jaotuses ning nende kohta Eesti ajal antud muudatustes ja täiendustes ette nähtud tööinspeksioonile. Tööinspeksioonile Tööstusliku töö seaduse järgi ei allu mitte igasugune töö või tööstus, vaid sellele alluvad üldreeglina, nagu see nähtub sama seaduse §§ 1 ja 2-st, ainult vabrikud, tehased ja mäetööstused, sellega piirdudes produktsiooni-, ürgproduktsiooni- ja transpordialadega. Vabriku ja tehase all tuleb aga sama seaduse mõtte järgi mõista saaduste valmistamise või ümbertöötamise otstarbel teotsevaid iseseisvaid tööstusasutisi, milles töö toimub masinate ja seadiste abil ning mis just masinate ja seadiste tõttu kui ka töötamisviiside iseloomu poolest võivad olla teatavatel tingimustel hädaohtlikud neis töötavatele isikute elule ning tervisele, millest tingituna nad kuuluvadki tööinspeksioonile. Võru linna sepikoda ja elektrivõrgu parandus- ning installatsioonitööd säärast iseloomu ei oma.

Ekh küll erandina üldreeglis tööinspeksioonile alluvad ka käsitöötajad, kuid ainult tingimuse olemasolul, et niisugused on tunnistatud Tööstusliku töö seaduse § 116 korras (p. 1) keskvalitsuse määrusega alluvaks töökaitsekorraldustele. Kui pidadagi Võru linna sepikoda ja elektrivõrgu parandus- ning installatsioonitööde korraldust iseseisvateks käsitöötajate ettevõteteks, siiski ei kuulu nad seesugustena tööinspeksioonile enne, kui nad on Tööstusliku töö seaduse § 116 korras tunnistatud töökaitse korraldustele alluvateks, mida aga senini ei ole tehtud ning milleks mingit alust ei olegi, nagu lähemalt seletatud Võru Linnavalitsuse 1930. a. 5. novembri kirjas nr. 70 5. jaoskonna tööinspektorile.

Tööstusettevõtte mõiste määramisel tuleb arvesse võtta ka seda, et „1723“ aasta „promüšlennost“i“ mõiste on meil asendatud eesti seadustes „tööstuse“ mõistega 1923. aastast. Mõisteliselt on olulise tähtsusega, tööstusettevõtete liigitamine vabrikuteks, tehasteks j.n.e., sest just sellega piirdubki töökaitseõigus üldreeglina.

Eesti ajal ei ole ka vene töökaitseõiguse kohta ilmunud muudatuste ja täienduste tagajärjel Tööstusliku töö seaduse §§ 1 ja 2 väljendatud vabrikute ja tehaste mõistet mitte muudetud.

Haridus- ja sotsiaalminister oma AKK § 11¹ põhjal Riigikohtule esitatud seletuses esitab järgmist: Võru Linnavalitsuse kaebus on tema poolt rahuldamata jäetud sellepärast, et ministeeriumi arvates kuuluvad need ettevõtted niisuguste ettevõtete liiki, mis loendatud Seaduses laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes (RT 68 — 1924) ja Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduses (RT 4 — 1926), mis seadused asendavad ex-Vene seadusi Tööst. töö seaduste vastavates osades ja on sellega ainukeseks tööst. ettevõtte mõiste loojaks maksvas Tööst. töö seaduses, sest Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadusega (RT 28 — 1920) on kaotatud Vabriku- ja käsitööstuse seaduse §§ 1—27 (Seaduste kogu XI köide, 2. jagu, 1913. a. väljaanne) ja sellega ühes on kaotatud ka ex-Vene seadusandluse poolt loodud vabriku- ja käsitööstuse mõiste ja selle asemele on astunud Eesti seadusandluse poolt loodud tööstusliku ettevõtte mõiste, mis ei piira Tööst. töö seaduste maksvust, ükskõik kui suure tööliste või masinate arvuga ettevõtte töötab.

Asja arutanud, haridus- ja sotsiaalministri esindaja seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et kaebus ei vääri rahuldamist.

Kaebaja arvamus, et käsitöötajad alluvad tööinspeksioonile ainult siis, kui nad on tunnistatud Tööstusliku töö sead. § 116 korras (p. 1) keskvalitsuse määrusega alluvaks töökaitse korraldustele, on ekslik. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes (RT 68 — 1924) paneb järelevalve seaduse täitmise üle töökaitse järelevalve ametnikkude peale (sead. § 22) ja niisama Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadus (RT 4 — 1926) määrab (§ 11), et selle seaduse ja tema põhjal antavate määruste korralliku täitmise järelevalve, samuti ka seaduse ja määruste rikkujate vastutusele võtmine kuulub töökaitsekomisjo-

nidele. Neid seadusnorme silmas pidades peab tööinspektori määrusi, millega Võru Linnavalitsusele kuuluvate sepikoja ja elektrivõrgu parandus- ja installatsioonitööd tema järelevalve alla võetud, seaduslikkudeks tunnistama ja haridus- ja sotsiaalministri kaevatud otsus, millega tema määrused jõusse jäetud, mitte-tühistamisvääriliseks.

Eeltoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Võru Linnavalitsuse voliniku Heino Meleski kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. detsembril 1931. a.

Nõukogude Sots. Vabariikide Liidu Kaub. Esinduse Eestis kaebus Tollikomitee otsuse peale 21. augustist 1931. a. uue tollitariifi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses Nõukogude Sotsialistl. Vabariikide Liidu (S.S.S.R.) Kaubandusliku Esinduse Eestis volinik vann. adv. Konstantin Mikfeld seletab järgmist: Aktiga nr. 36415 olevat tolliameti poolt revideeritud 30. jaanuaril 1931. a. kaup — valge plekk, mis sisse tulnud S.S.S.R. Kaubandusliku Esinduse nimele, kusjuures tollimaks arvatud välja tariifi järgi, mis olnud maksev revideerimise päeval. Kui 20. juulil 1931. a. välja kuulutati uus tollitariif, siis toimetanud Tallinna tolliamet uue revideerimise, tuginedes tariifi üldmääruse p. 1-le, ning arvestanud täiendava tollimaksu uue tariifi järgi. Selle peale antud protesti jätnud tolliamet tagajärjeta. Samuti jätnud ka Tollikomitee otsusega 21. augustist 1931. a. S.S.S.R. Kaubandusliku Esinduse kaebuse tagajärjeta. Tolliseaduse § 228 põhjal arvatavat tollimaks välja tariifi järgi, mis maksev järelevaatusepäeval. Tariifis, mis olnud maksev 30. I. 31. a., ei oleval olnud tähendatud mingit teist momenti. Uues tariifis ei oleval ette nähtud selle tagasiulatuvat jõudu. Säärast normi tagasiulatuva jõu kohta ei saavatkan maksma panna selles korras, milles välja antud uus tariif, nimelt 1931. a. 30. juuni seaduse korras. See seadus andvat valitsusele ainult piiratud volitused, mille põhjal ei saavat tariifidele tagasiulatuvat jõudu anda ja Tolliseadustiku norme muuta. Kui uues tariifis on öeldud, et tollimaksud tasutakse kauba tolliameti korraldusest väljalaskmise päeval jõusoleva tariifi järgi, siis võivat see käia ainult uue tariifi maksyuse aja kohta. Selle aja jooksul võidavat maksumääri muuta. Tollisead. § 223 põhjal oleval tolliametil ülevaatuse õigus mitte uute tariifide kohaldamiseks, vaid selleks, et kontrollida, kas kaubad vastavad revideerimisaktile. Seepärast palub tühistada Tollikomitee otsuse 21. augustist 1931. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tolliseadustiku § 228 on ette nähtud, et tolli võetakse sisse- ja väljaveetavate kaupade pealt tariifide alusel, mis olid maksvad kauba revideerimise päeval. Edasi ütleb sama paragraaf, et seda tehakse ainult siis, kui tariifides enestes või seadustes, millega nad on maksma pandud, sellekohaseid erimäärusi ei leidu. Et need erimäärused just selles tariifis peavad olema, mis oli maksev kauba revideerimise päeval, seda seadus ette ei näe. Riigikogu poolt 30. juunil 1931. a. vastu võetud Tollitariifide maksmapanemise seaduse § 3 muutmise seadusega (RT 54 — 1931) on Vabariigi Valitsusele antud õigus panna esialgselt maksma Riigikogule esitatud Tollitariifi muutmise seaduse eelnõus ette nähtud kaupade maksustamist, olgu maksustamisviisi määramisel, tollimäärade kõrgendamisel või alandamisel, olgu tollivabade kaupade maksustamisel või tollialuste kaupade tollist vabastamisel. 16. juulil 1931. a. Vabariigi Valitsus ongi otsustanud esitada Riigikogule Tollipõhitariifide seaduse eelnõu ja panna esialgselt maksma Riigikogu poolt 30. juunil 1931. a. vastu võetud Tollitariifide maksmapanemise seaduse

§ 3 muutmise seaduse põhjal tollipõhitariifid, arvates 20. juulist 1931. a. kell 8 homm. (RT 58 — 1931). Esialgsest maksma pandud tollipõhitariifide üldmärkuse p. 1 on ette nähtud, et tollimaksud tasutakse kauba tolliameti korraldusest väljalaskmise päeval jõusoleva tariifi järgi. Seda üldmärkuse p. 1 väljendatud erimäärust on Vabariigi Valitsus oma otsusega 31. juulist 1931. a. (RT 65 — 1931) täiendanud sellega, et maksmapandud tollipõhitariifide sisseveotariifi üldmärkuse p. 1 ei kohaldata kaupadele, mille pealt tolli- ja teised maksud endiste tariifide alusel olid enne kella 8 homm. 20. juulil 1931. a. tasutud, olgugi et need kaubad olid selleks ajaks tõeliselt tolliameti korraldusest või tema valve all seisvatest ladudest või hoiukohtadest välja laskmata. Et käesolevas asjas oleksid sissetoodud kauba pealt tolli- ja teised maksud endiste tariifide alusel enne kella 8 homm. 20. juulil 1931. a. tasutud, seda asjatoimetusest ei nähtu ega seleta ka kaebaja. Et Vabariigi Valitsuse otsusega 16. juulist 1931. a. maksma pandud tollipõhitariifide üldmärkuse p. 1 alusel tollimaksud tasutakse kauba tolliameti korraldusest väljalaskmise päeval jõusoleva tariifi järgi ja et käesoleval korral kaup oli alles tolliameti korraldusest välja võtmata ja ka tollimaksud kauba pealt kella 8-ks homm. 20. juulil 1931. a. tasumata, siis oli tolliamet õigustatud uut kauba revideerimist toimetama ja tollimaksu uue tariifi alusel arvestama. Tolliseadustiku § 223 põhjal on õigus kõiki kaupu enne nende lõplikku väljalaskmist tolliasutise korraldusest kontrollrevideerimisele võtta selgitamiseks, kas nad vastavad tollirevideerimise aktidele ja üldse seaduslikult välja lastakse, järelikult ka selleks, kas kauba pealt ka tollimaksud on seaduses ette nähtud määral arvestatud.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Nõukogude Sotsialistl. Vabariikide Liidu Kaubandusliku Esinduse Eestis voliniku vann. adv. Konstantin Mikfeldi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. detsembril 1931. a.

Tartu Üldhaigekassa kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 3. sept. 1931. a. Ida Mehlbard'i haiguse abiraha asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu kaevatud Kinnitusnõukogu I osakonna otsusest 3. septembrist 1931. a. Ida Mehlbard'i haiguse abiraha asjus nähtub, on see otsus rajatud Kinnitusnõukogu üldkoosoleku 1923. aasta 18. V. seletusele, mille järgi T.T.S. § 311 p. 1 ette nähtud sõna „aasta“ all tulevat mõista kalendriaastat.

Tekib küsimus, kas see „aasta“ mõiste seletus, mis antud T.T.S. § 272 põhjal, on sedavõrt seadusega kokkukõlas, et üldhaigekassadel tuleb teda T.T.S. kolmanda peatüki määruste käsitlemisel arvestada.

T.T.S. § 311 ütleb, et „§ 309 p. 1 tähendatud abiraha antakse: 1) haiguse korral — neljandast haigusepäevast alates kuni tervekssaamiseni, kuid mitte kauem kui kahekümne kuue nädala jooksul; korduvate haiguste puhul kokku mitte kauem kui kolmekümne nädala jooksul aastas“.

Kui aega arvatakse mõnesugusest momendist, siis arvatakse ka aasta sellest momendist (BES § 3047). Käesoleval juhul T.T.S. § 311 p. 1 järgi abiraha maksmine haiguse puhul algab neljandast haiguspäevast ja sellepärast tuleb sellest ajast peale arvata T.T.S. § 311 p. 1 ette nähtud abiraha maksmise kestusaega. Täheleb, et korduvate haiguste puhul võib abiraha maksta kokku kolmekümne nädala jooksul aastas, arvates selle

aasta alguseks neljandat haigustumispäeva. Seega kahtlemata tuleb T.T.S. § 311 p. 1 tähendatud sõna „aasta“ all mõista mitte kalendri-, vaid jooksvat aastat, mille algmomendiks on haigekassaliikme haigustumise neljas päev. Ka tegelikult ei või teisiti ollagi, sest vastasel korral see haige, kes haigustunud kalendriaasta lõpul, jääks enne kolmekümne nädala möödumist abirahast, mille peale temal seaduse järgi õigus, kalendriaasta lõpu tagajärjel ilma, kuna teine samasugune haige, kes haigustub kalendriaasta alul, võib aga abiraha saada kõigi kolmekümne nädala jooksul. Ei ole mingit alust arvata, et seadusandja oleks tahtnud haigeid, kes kalendriaasta alul haigustunud, asetada soodsamatesse tingimustesse võrreldes nendega, kes haigustunud aasta lõpul.

Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes Riigikohus leiab, et Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletus 18. V. 1923. a. T.T.S. § 311 p. 1 tähendatud „aasta“ mõiste kohta ei ole seadusega kokkukõlas, mispärast selle seletusele rajatud Kinnitusnõukogu otsus 3. sept. 1931. a. Ida Mehlhardt'i haiguse abiraha asjus ei või jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 3. septembrist 1931. a. tühistada ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. detsembril 1931. a.

Jaan Kahuski kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 27. veebr. 1931. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministeerium otsustas 27. veebruaril 1931. a. Jaan Kahuski pensioni nõudmise tagajärjeta jätta põhjusel, et ta on teeninud pensioniõiguslikel kohtadel ainult 24 a. 6 k. 11 p., seega alla 25 aasta, sest teenistus Pärnu-Tallinna kitsarööpalisel raudteel 11. novembrist 1918. a. kuni 1. nov. 1923. a. pensioniõigust ei anna.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Kahusk Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsust tühistada järgmistel põhjustel: Pensioniseaduse § 19 lubavat arvestada ka teenistust eraraudteel ega tegevat vahet teenistuse vahel enne 11. nov. 1918. a. ja pärast, kui aga see teenistusaeg ei oleks pensioniõigust andnud, siis olevat temal õigus pensioni saada Pens. sead. § 9 p. b ja § 11 alusel, sest tema vabastatud teenistusest parandamata haiguse puhul, mis takistanud teenistuskohuste täitmist.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Pensioniseaduse § 19 ei ole tähendatud, et võetakse arvesse teenistus ainult eraraudteedel Vene ajal. Seepärast puudub igasugune alus pensioniõiguslikuks ajaks mitte arvata teenistust eraraudteel Eestis 11. nov. 1918. a. kuni 1. nov. 1923. a. juhul, kui Eesti kodanik on peale seda aega vähemalt 1 aasta pensioniõiguslikus teenistuses olnud. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi esindaja poolt asja arutusel Riigikohtus ette toodud väide, et Pensioniseaduse § 19 tuleb käsitada ühiselt P. S. § 17, on ekslik, sest § 19 on ainult viide kassadele j.n.e., missugused loendatud § 17, kuid see ei tõenda, et § 19 oleks ette nähtud teenistus ainult Vene ajal.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus 27. veebruarist 1931. a. tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4./11. detsembril 1931. a.

Anna Eltermanni kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 5. sept. 1931. a. alkoholiste jookide müügiloo äravõtmise ja maksvusetuks tunnistamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

5. septembril 1931. a. Maksudevalitsuse direktor määras Anna Eltermannile 30. novembril 1930. a. nr. 28 all antud loa alkoholiste jookide müügiks restoranis, mis asub Tallinnas Nunne tän. nr. 7, ära võtta ja maksvusetuks tunnistada. Maksudevalitsuse direktor põhistas otsuse järgmiselt:

„Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 28. märtsist 1931. a. on Anna Eltermann karistatud 20-kroonise rahatrahviga või selle mittemaksmisel viiepäevase arestiga ja kolmekuulise vangistusega tingimisi selle eest, et tema restoranis „Balti“, mis asub Tallinnas Nunne t. nr. 7, hoiti ärisihil välismaa piiritusest valmistatud viina. Otsus on seaduse jõusse astunud 16. aprillil 1931. a.

Piirituse ja alkoholiste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 põhjal ei või alkoholiste jookide müügikohtade pidajateks olla isikud, kes, olgugi esmakordselt, kohtulikult karistatud alkoholiste jookide müügi seaduste rikkumise eest, kahe aasta jooksul, arvates kohtuotsuse seaduse jõusse astumisest, käesoleval juhul 16. aprillist 1931. a.

Piirituse ja alkohol. jookide müügi seaduse § 21 põhjal on alkoholiste jookide müügiõigusega restorani pidajad kohustatud omandama tähendarud jooke otseteel seaduslikul alusel teotsevatest müügikohtadest ja sama seaduse § 22 põhjal võib restoranis alal hoida ja müüa ainult neid jooke, mis loas ette nähtud, nimelt riigi viina, õlut ja panderollitud likööre, napse ning veini.

Seepärast välismaa piiritusest valmistatud viina äri sihil hoidmine restoranis tähendab just säärast Alkoholiliste jookide müügi seaduse rikkumist, mille eest kohtulik karistamine toob enesega kaasa Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 ette nähtud tagajärjed.“

Riigikohtule antud kaebuses palub Anna Eltermann Maksudevalitsuse otsuse tühistada järgmistel põhjustel: tema olevat karistatud Tolliseaduse §§ 420 ja 430 rikkumise pärast, aga mitte Alkoholiliste jookide müügi seaduse rikkumise pärast, ja kohus olevat kindlaks teinud ainult Tolliseaduse rikkumise, Alkoholiliste jookide müügi seaduse rikkumist aga mitte, mille pärast puuduvat alus väitmiseks, et see aset leidnud. Ka ei nähtuvat rahukogu otsusest, et oleks toime pandud tegusid, mis ette nähtud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduses, ja kui maksuasutised leidsid, et tema tegudes on selle süü tunnused, siis oleksid nad pidanud nõudma karistamist selle seaduse alusel; pealegi olevat tema mõistetud kohtu poolt süüdi tingimisi ja seega vabastatud karistuse tagajärgedest peale nende, mis § 5 ette nähtud, aga seal ei olevat ette nähtud alkoholiste jookide müügilubade äravõtmist.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Maksudevalitsuse direktori määrus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse (RT 50 — 1927) § 15 p. 7 põhjal ei või alkoholiste jookide müügikohtade pidajateks või juhtideks olla isikud, kes kohtulikult karistatud Alkoholiliste jookide müügi seaduse ja määruste rikkumise eest, kahe aasta jooksul, arvates karistamisest või müügikoha sulgemisest. Et ka Tolliseadustiku rikkumise eest kohtulikult karistatud isikud kuuluksid Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 ette nähtud kitsenduse alla, seda Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduses ette näh-

tud ei ole, ja seepärast puudub niisugustel kordadel alus seesuguselt karistatud isikute kohta Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 kohaldada, vaid seda võib teha ainult isikute kohta, kes kohtulikult karistatud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse ja määruste rikkumise eest. Toimetusest ei nähtu, et Anna Eltermann oleks karistatud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse või määruste rikkumise eest, vaid nähtub ainult, et tema on kohtulikult karistatud Tolliseadustiku rikkumise eest. Seepärast puudus Maksudevalitsuse direktoril seaduslik alus kohaldada tema kohta Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 nõudeid.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Maksudevalitsuse otsus 5. septembrist 1931. a. tühistada.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. detsembril 1931. a.

Lääne Maavalitsuse revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 29. aprillist/27. maist 1931. a. Hans Alveri kaebuse asjas Lääne Maavalitsuse otsuse vastu 4. märtsist 1931. a. Lääne maa-arsti kohalt vabastamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Lääne Maavalitsuse otsusega 4. III. 1931. a. oli dr. Hans Alver vabastatud Lääne maa-arsti kohalt, arvates 20. märtsist s.a., põhjendusel, et Rahva tervishoiu korraldamise sead. § 17 paneb maa-arsti peale niivõrt laiaulatuslikud ja vastutusrikkad ülesanded, et muude ametite pidamine ühel ajal maa-arsti ametiga ei saa olla lubatav, kuna aga dr. Hans Alver peab veel Haapsalu linnaapea ametit ja hoolimata maavalitsuse ettepanekust 16. II. 1931. a. viimastest ametist ei loobunud. Dr. Hans Alveri kaebusel on Tallinna-Haapsalu Rahukogu oma otsusega 29. aprillist/27. maist 1931. a. tühistanud Lääne Maavalitsuse otsuse 4. märtsist. Rahukogu on kõige pealt leidnud, et dr. Hans Alveril oli õigus Lääne Maavalitsuse otsuse vastu esineda administratiivkaebusega, sest: 1) Rahva tervishoiu korraldamise seaduse, eriti §§ 17, 21 ja 22 järgi olevat maa-arsti ülesanded avalik-õiguslikku laadi ja seepärast tulevat ka maa-arsti vahetada maavalitsusega lugeda avalik-õiguslikuks; 2) Vene Arstiseaduse järgi olevat olnud maa-arstid riigiteenijad, keda määras ametisse kuberner. Rahva tervishoiu korralduse üleandmine omavalitsustele ja maa-arstide ümberarvamine riigiametnikkudest omavalitsuse ametnikkudeks toimunud Rahva tervishoiu korraldamise seadusega. Vene Ajutise Valitsuse poolt 22. juunil 1917. a. kehtima pandud Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse ajutise määruse elluviimise reeglite § 34 järgi (Sobr. uzak. i rasp. pravit. nr. 173 — 1917. a.) jäävat isikutele, kes seisnud riigiteenistuses ja jäänud teenima uuelts asutatud omavalitsuseasutistest, alles nende endise ametiga seotud õigused ja eesõigused. Dr. Alver, kes astus Lääne maa-arstina ametisse enne Rahva tervishoiu seaduse kehtimahakkamist, olevat eeltoodud reeglite § 34 alusel säilitanud oma endised riigiteenistusega seotud õigused ja tema vabastamisel ametist tulevat lähtuda samadest seisukohtadest, mis ette nähtud Riigiteenistuse seaduses. Asja sisulisel arutusel leidis rahukogu, et asjatoimetuses puuduvad andmed selle kohta, et maa-arsti ameti teenistushuvid kuidagi oleksid selle all kannatanud, et dr. Alver täitis ka linnaapea kohuseid, mispärast tema vabastamiseks Riigiteenistuse sead. §§ 39 p. c ja 34 põhjal ei võinud alust olla, kuna dr. Alver olevat täitnud linnaapea kohuseid ligi 1½ aastat Lääne Maavalitsuse vaikival nõusolekul. Ametist vabastamist ei saavat õigustada ka Riigiteenistuse sead. § 35, sest linnaapea ameti pidamine ei võivat riivata maa-arsti ametikoha väärilist lugupidamist ja au. Peale selle märgib

rahukogu oma otsuses, et Lääne Maavalitsus omal ajal on andnud nõusoleku selleks, et dr. Alver võib erapraksist pidada ja töötada tervishoidlikes asutis, et dr. Alver on pidanud linnapea ametit tasuta ja et teenistuse huvide seisukohalt ei tohiks olla takistusi selleks, et ametnik end vabal ajal pühendab üldkasulikule tegevusele.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Lääne Maavalitsuse volinik Jaan Nurk tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse, seletades: 1) et Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 20 järgi on maa-arst omavalitsuse ametnik, saab kindla palga maavalitsuselt ja tema vahekord maavalitsusega on iseloomult eraõiguslik, mispärast oma vahekorda Lääne Maavalitsusega oleks pidanud dr. Alver lahendama tsiviil-kohtu korras; 2) et dr. Hans Alver ei ole veneaegse kuberneriga poolt ametisse määratud ega Vene valitsuse päevil maakonnaarsti ametit pidanud. Vene Ajutise Valitsuse 1917. a. 12. juuni määruse elluviimise reeglite § 34 käivat üksnes nende isikute kohta, kes selle määruse avaldamise ajal Vene riigiteenistuses seisid. Dr. Alver olevat 1920. aastal ametisse määratud Lääne maavalitsuse otsusega ja sel ajal ei olevat maavalitsusel üldse õigust olnud maakonnaarsti ametisse määrata riigiteenija õigustega ja seepärast võivat dr. Alverile vaadata kui maa-arsti kohustetäitjale, kes Rahva tervishoiu korraldamise seaduse maksimahakkamisel muutus omavalitsuseametnikuks; 3) et Riigiteenistuse seaduse § 34 järgi peab ametnikul teise ameti kohuste täitmiseks ametisse määrava ülemuse luba olema, niisugust luba ei olevat aga Lääne Maavalitsus dr. Alverile linnapea kohuste täitmiseks andnud; 4) et linnapea amet on palgaline ja vajab alalist tööjõudu, mispärast ka linnapeal olevat keelatud teise ameti pidamine, ja ükski asutis ei saavat lubada, et tema ametnikud endale niipalju ameteid võtavad, kui palju nad heaks arvavad. Lääne Maavalitsusel olevat olnud seaduslik alus nõuda, et maa-arst täie tööjõuga asuks maa-arsti ametikohuste täitmisele ja kui dr. Alver ei soovinud loobuda linnapea ametist, siis ei olevat jäänud muud järele, kui teda ametist vabastada. Käesoleval juhul olevat õigus olnud talitada Riigiteenistuse sead. § 39 p. c alusel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) §§ 17, 21 ja 22 järgi on maa-arsti ülesanded ja tema teenistuskohused kahtlemata avalik-õigusliku iseloomuga. Sama seaduse § 20 järgi on maa-arst omavalitsuseametnikuks ning § 18-s on ette nähtud maa-arsti ametisse määramise kord. Missuguses korras peab toimuma maa-arsti ametist vabastamine, seda ei ole Rahva tervishoiu korraldamise seaduses otseselt ette nähtud. Üksnes sellest asjaolust, et maa-arst on omavalitsuseametnik, ei saa veel järeldada, et maa-arsti ametist vabastamine võib toimuda teenistuslepingute kohta käivate tsiviilseaduste eeskirjade järgi ja et maa-arsti teenistusvahekorra küsimus maaomavalitsusega kuulub lahendamisele tsiviilkohtu korras. Rahva tervishoiu seaduse § 20 põhjal täidavad maa-arstid ka keskvalitsuse ülesandeid ning § 21 põhjal alluvad maa-arstid oma tegevuses selles paragrahvis näidatud aladel vahenditult Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele ning maa-arsti ei saa tema tegevuse ja ülesannete iseloomult pidada maavalitsuse palgatud teenijaks, kes teenistuslepingu kohaselt seisab üksnes maavalitsuse teenistuses ja täidab temale maavalitsuse poolt tehtavaid teenistuslikke ülesandeid. Vastavate eriseaduste järgi loetakse ka koolinõunikke ja omavalitsuse poolt ülalpeetavate õppeasutiste õppejõude omavalitsuse ametnikkudeks (RT 59 — 1931, seadused nr. nr. 460 ja 461), kuid samades seadustes on ette nähtud nende omavalitsuseametnikkude teenistusvahekorra lõpetamine mitte tsiviilseaduste eeskirjade järgi, vaid erikorras avalik-õiguslikul alusel. Et Rahva tervishoiu seaduses üldse on otseselt lahendamata jäetud maa-arsti vabastamise kord, varemini kehtinud korra järgi toimus aga maa-arsti ametist vabastamine avalikõiguslikus korras (Arstiseadus § 48) ja maa-arsti ameti iseloom on endiselt avalik-õiguslik, siis tuleb õigeks pidada rahukogu seisukohta, et vaidlus teenistusvahekorra lõpetamise üle on avalik-õiguslik ja kuulub arutusele administratiivkohtu korras. Eri-seaduse määruste puudumisel on rahukogu ka õieti asunud seisukohale, et käesoleva asja

otsustamisel tuleb üldiselt arvesse võtta Riigiteenistuse seaduse määrusi. Kuid revisjonkaebuses on öieti ette toodud, et asja sisulisel arutusel on rahukogu ekslikult tõlgendanud Riigiteenistuse sead. § 34. Riigiteenistuse sead. § 34 näeb otseselt ette, et ametnik võib erakordselt ühtaegu täita ka teise ameti kohuseid, kui teenistuse huvid selle all ei kannata, ametisse määrava ülemuse loaga. Ühtaega teise ameti kohuste täitmine on § 34 kohaselt erakorraline nähtus, see võib toimuda üksnes ametisse määrava ülemuse loal ja ülemus võib luba anda, kui tema leiab, et teenistushuvid selle all ei kannata. Ülemuse loata ametnik üldse ei või teise ameti kohuste täitmisele asuda ega teise ameti kohustetäitmist jätkata. Luba ei asenda ei vaikiv nõusolek, ega asjaolu, et ülemus on varemini ametnikul lubanud oma ameti kõrval teisi kõrvalisi kohustisi täita. Linnaseaduse § 117¹ järgi ei ole linnapea amet niisugune, mis iseenesest oleks ühendatav teiste omavalitsuseametitega ja seda ametit võib maa-arst pidada üksnes maavalitsuse loaga. Riigiteenistuse seaduse § 34 kohaselt oli Lääne Maavalitsus õigustatud dr. Alverile ette panema loobuda linnapea ametist, ja kui tema sellest ei loobunud, siis teda Riigiteenistuse sead. §§ 34 ja 39 lit. c kohaselt maa-arsti ametist vabastama, sest § 34 järgi ei ole teise ameti pidamine ametniku õigus, vaid erand, mis võimalik üksnes ülemuse loal ja võib kesta seni kui ülemus seda võimalikuks ja otstarbekohaseks peab lubada.

Ettetoodud kaalutlustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 29. aprillist/27. maist 1931. a. rühistada ja Lääne maa-arsti dr. Hans Alveri poolt Tallinna-Haapsalu rahukogule antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 56.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8./22. detsembril 1931. a.

Tartu Üldhaigekassa kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 3. septembr. 1931. a. — August Ots'a ravimiskulude ja abiraha tasumise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekändja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

3. sept. 1931. a. Kinnitusnõukogu I osakond, arutades August Otsa vol. v. a. abi Artur Ojassoni edasikaebust 5. jsk. tööinsp. ringkonna kinnitusameti otsuse peale 27. II. 1931. a. haigusabiraha ja ravimiskulude mittetasumise pärast, leidis: Tööline ei või kaotada temale TTS § 279 järgi kuuluvat õigust, mille põhjal tema haigekassa liikmeks olemine algab tööle-astumise päevast, selle asjaolu tõttu, et tööandja ei täida seadusega temale pandud kohustisi. Sellepärast tulevat tunnistada, et A. Ots oli Tartu Haigekassa liikmeks alates 30. V. 1928. a., s.t. A. Blumi ettevõttesse tööle astumise päevast. Järelikult haigekassa olnud ka kohustatud võimaldama temale seaduses ette nähtud abiraha ja ravimist.

Kinnitusameti oletus, nagu poleks haigusraha nõudmist algatud üheaastasel tähtajal, ei väärivat lugupidamist. Kinnitusamet viipab sellele asjaolule, et esialgselt kaebaja palunud abiraha tööõnnetuse ning alles korduvalt haiguse puhul. Kuid oluliselt sellest asi ei muutu, sest sõltumatult sellest, kas abiraha nõudmise õigus on tekkinud haiguse või tööõnnetuse puhul, ühel ja teisel juhul (TTS § 546 märkus ja § 265) peab seda maksma haigekassa ainult selle vahega, et tööõnnetusel temal on õigus makstud summat nõuda tagasi ettevõtte pidajalt. Et aga esimene palve olnud esitatud õigel ajal, siis ei olevat ka A. Otsa õigus aegunud, otsustas: tühistada 5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsus 27. veebruarist 1931. a. A. Otsa voliniku A. Ojassoni kaebuse puhul ning kohustada Tartu Üldhaigekassa juhatust rahuldama August Otsa nõudmine seaduses ette nähtud ulatuses, kusjuures jääb haigekassal õigus tagasi nõuda A. Blumilt A. Otsale makstud abirahasumma, kui tehakse kindlaks, et haigus tekkis tööõnnetusest,

Riigikohtule antud kaebuses palub Tartu Üldhaigekassa volinik vann. adv. R. Jaska tühistada eeltoodud Kinnitusnõukogu I osakonna otsus ja asi uueks otsustamiseks samale kinnitusnõukogule tagasi saata, sest kinnitusnõukogu asunud seisukohale, et A. Ots olevat olnud haigekassa liikmeks 30. maist 1928. a., s.t. A. Blumi ettevõttesse tööle astumise päevast peale, ja et A. Ots olevat esinenud nõudmisega üheaastasel tähtajal, mis seisukohta ei saavat tema volitaja lugupeetavaks pidada järgmistel põhjustel:

TTS § 280 järgi peab ettevõtte juhataja seaduses ette nähtud teated esitama käitises töötavate tööliste arvu, teenistuse suuruse j.n.e. kohta. Teiselt poolt, kui on säärased teated esitatud ja haigekassale teatavaks tehtud tööl olevate isikute arv j.n.e., tekib õiguslik vahekord töölise ja haigekassa vahel teadaande esitamisest arvates ja kassaliikmete nimekirja ülesvõtmisest. Säärase teadaande esitamine olevat käitise juhatajale avalikõiguslik kohustus ja neid formaalsuse nõudeid ei võivat tema mitte täitmata jätta. Nii kaua kui pole haigekassale seaduses ette nähtud teateid esitatud, ei saavat lugeda haigekassa liikmeteks isikuid, kes kassale teadmata, ehkki sääraseid juhuslikke töölisi mõnes ettevõttes võiks leiduda, keda juhataja töölise vaikival nõusolekul haigekassale teatamata jätnud. Seepärast ei võivat pidada õigeks seisukohta, nagu oleks haigekassa kohustatud andma ravimiskulusid ja abiraha isikule, kes talle täitsa teadmata. Kui võtta omaks kinnitusnõukogu seisukoht et liikmeks olemine algab igal juhul töölevõtmise päevast, siis ei ole üldse tarvidust teatelehtede vorm 1 sisseandmiseks ja seesugusel juhul ei anta üldse ühtegi töölise Haigekassale üles, vaid ainult neid, kes haigeks jäävad, nagu käesoleval juhul. Igall juhul võiks liikmeks olemine alata alles siis, kui kõik formaalsused on täidetud enne töölt ärajäämist või enne haigustumist. Tulevat ikkagi töölisest teatada tööle võtmise järel, aga mitte siis, kui inimene juba 10 päeva töölt ära olnud, sest säärasel korral kaotavat haiguse vastu kindlustamine oma mõtte.

Käesoleval korral olevat Haigekassale teade esitatud A. Blumi poolt 10. juulil 1928. a., millest nähtuvat, et August Ots on tööle võetud 27. juulil 1928. a. Hiljemini aga selgunud, et A. Ots on astunud A. Blumi töökotta teenistusse 30. V. 1928. a. ja 29. juunil 1928. a. töölt ära jäänud tööõnnetusest tekkinud töövõimetuse tõttu. Neist asjaoludest nähtuvat, et A. Ots oli ajutine tööjõud ja et tema töölt lahkudes ei olnud üldse haigekassa liige, vaid alles 12 päeva peale töölt lahkumist kassale teatavaks tehtud, mispärast tema ei saavat tarvitada haigekassa liikme soodustusi.

Edasi ei võivat käesolev asi sisulisele läbivaatamisele tulla, sest haigekassa juhatuse otsusega 29. sept. 1928. a. olevat A. Otsale abiraha välja maksmata jätta otsustatud ja abiandmine lõpetatud, millest A. Otsale, kui koosolekul viibijale, ka teatatud. Põhikirja § 91 järgi oleks võinud kahe nädala jooksul A. Ots edasi kaevata peakoosoleku ees, kuid sellel tähtajal ei ole A. Otsa poolt kaebust esitatud, mispärast ta juhatuse otsusega on rahule jäänud ja asi seega lõpetatud.

Viimaks, ei olevat haiguse puhul saadav abiraha ja ravimiskulu TTS § 266 ette nähtud tähtajaks esitatud, mispärast nõudmine olevat aegunud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Tartu Üldhaigekassa voliniku vann. adv. R. Jaska kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

1) TTS § 280 järgi peab ettevõtte juhataja küll esitama seaduses ette nähtud teated ettevõttes töötavate tööliste arvu, teenistuse suuruse j.n.e. kohta, kuid sellest, et ettevõtte juhataja seda oma kohustist ei ole õigel ajal täitnud, ei saa järeldada, et töölise saab haigekassa liikmeks lugeda ainult sellest momendist, kui ettevõtte juhataja TTS § 280 tähendatud teated haigekassale esitanud, sest TTS § 279 määrab otseselt, et tööline loetakse haigekassa liikmeks teenistusse astumise ajast arvates. Ettevõtte juhatajat võib säärase hooletuse eest vastutusele võtta, kuid tema hooletuse tagajärjel ei või töölise õigused kannatada.

2) On alusetu kaebaja vormilised väited, sest, nagu kaevatud otsuses õigesti tähendatud, on August Otsa poolt haigusraha nõudmine tõstetud tähtajal ning seetõttu kuulus ka August Otsa edasikaebus sisulisele arutusele.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tartu Üldhaigekassa voliniku vann. adv. Rudolf Jaska kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8./22. detsembril 1931. a.

Tartu Üldhaigekassa kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 3. septembrist 1931. a. G. Sokolov'ile arstiabi määramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja, riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

7. detsembril 1930. a. Tartu Üldhaigekassa volinikkude peakoosolek otsustas tagajärjeta jätta Grigori Sokolovi kaebuse temale kliiniliste ravimiskulude tasumata jätmise pärast põhjusel, et Sokolovile on ravimist antud TTS §§ 301 ja 311 ette nähtud tähtaja jooksul.

Samuti jättis ka 5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusamet, otsusega 27. II. 1931. a., Grigori Sokolovi kaebuse tagajärjeta. 3. septembril 1931. a. Kinnitusnõukogu I osakond arutas haridus- ja sotsiaalministri revisjonkaebust eeltähendatud kinnitusameti otsuse peale ja otsustas kinnitusameti otsuse 27. II. 1931. a. Gr. Sokolovi kaebuse tagajärjeta jätmise kohta tühistada ja Tartu Üldhaigekassale ette kirjutada G. Sokolovile tasuda arstiabikulud kuni terveksaamiseni või jäädava tööjõu kaotuse protsendi kindlaksmääramiseni. Riigikohtule antud kaebuses Tartu Üldhaigekassa volinik vann. adv. Rudolf Jaska palub tühistada Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse 3. septembrist 1931. a. ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud Riigikohus leiab: Tööstusliku töö seaduse § 264 järgi antakse haigustunud töölistele arstiabi ettevõtte valdaja arvel. Sama seaduse § 304 alusel on haigekassal õigus kassaliikmetele arstiabi andmist ettevõtete valdajate arvel enda kätte võtta kinnitusnõukogu poolt kindlaks määratud korras ja üldistel alustel. § 301 on ette nähtud, et ettevõtte juures asutatud haigekassa liikmetele antakse arstiabi ettevõtte valdaja arvel: 1) haiguste korral, mis töövõimetust ei tekita, kuni haigustunu on kassa liige, ja 2) haiguste korral, millega kaasas käib töövõimetus, kuni § 311 ette nähtud tähtaegade lõpuni. § 301, samuti ka § 311, räägivad arstiabi andmise tähtaegadest, kuid mitte sellest, et peale neis paragraafides ette nähtud tähtaegade lõppu õnnetusjuhtumuste puhul arstiabi andmise kohustus üle läheks kindlustusühingule. Seda ei saa lugeda ka § 301 viimasest osast, kus öeldud, et käesoleva, s.o. § 301 määrused ei ole maksvad arstiabi andmise kohta õnnetusjuhtumuste läbi vigasaanutele, mida antakse selle jaotuse neljandas ja seitsmendas peatükis näidatud alustel. Kuna § 301 räägib tähtaegadest, siis võib selle paragraafi viimane osa käia ka ainult tähtaegade kohta. Tööst. töö sead. § 306¹ põhjal on kindlustusühinguil õigus enda peale võtta arstiabi andmist õnnetusjuhtumuste läbi vigasaanutele haigekassaliikmetele, kuid ei ole kohustatud seda tegema. Nagu nähtub TTS § 395, on kindlustusühing ainult siis, kui vigasaanule maksuta arstiabi ei ole võimaldatud, kohustatud temale tasuma õnnetusjuhtumuse läbi saadud haiguse arstimise tegelikud kulud, kuid mitte suuremal määral, kui vastava kindlustusameti poolt üheks aastaks ette kindlaks määratud taksi järgi. Kaebaja tuginemine TTS §§ 389 ja 390 peale on aluseru, sest need paragraafid räägivad abirahast, mitte aga arstiabist. Käesolevas asjas on aga vaidluse all arstiabi andmise kohustuse küsimus. Kinnitusnõukogu I osakond on Tööstusliku töö seaduse määrusi õieti tõlgendanud, mispärast puudub alus tema kaevatud otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tartu Üldhaigekassa voliniku vann. adv. Rudolf Jaska kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 58.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. detsembril 1931. a.

Otsekoheste Maksude Peakomitee esimehe protest Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 25. novembrist 1931. a. Haapsalu Seltsi „Läänlase“ 1930. a. lisaärimaksu asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Puusep; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud protestis 30. novembrist 1931. a. nr. 397/D palub Otsekoheste Maksude Peakomitee esimees tühistada Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 25. nov. 1931. a. kui mitteseaduspärase ja anda Haapsalu Seltsi „Läänlase“ asi Lääne jsk. ärimaksu komiteele maksustamiseks 1930. a. lisaärimaksuga põhjusel, et nimetatud selts oma põhikirja järgi, mis Riigi Teatajas avaldamata, ei vasta Ärimaksu sead. § 509 vormilistele nõuetele, et 11. märtsil 1931. a. asja otsustamisel Ots. Maks. Peakomitee ei pööranud tähelepanu seltsi põhikirja sisule ja saatis ekslikult asja uueks maksustamiseks Iseäralisele Tulu- ja Ärimaksu Komiteele, et Peakomitee asub majandusministri juures ja seega allub majandusministrile ja majandusministril seepärast oli õigus tühistada Peakomitee otsust 11. märtsist 1931. a.

Asja arutanud, Haapsalu seltsi „Läänlase“ voliniku seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Asjatoimetuses leiduvast Haapsalu seltsi „Läänlase“ („Läänlane“) (lht. 57 — 60) põhikirjast nähtub, et seltsi eesmärgiks on (§ 1): oma liikmetele ja nende perekondadele, vaeste ja viletsate vaimsete ja majanduslike elutingimuste parandamiseks töötada ning alkoholi vastu võidelda. Põhikirja § 2 järgi on seltsil õigus avada muuseas ka tööstusi ja kauplusi. § 12 järgi on seltsi sissetulekud liikmemaksudest, seltsi kapitali protsentidest, kingitustest, pärandustest ja ~~ettenägemata~~ sissetulekud ja peale nende sissetulekuallikate võib selts (§ 13) sissetulekute saavutamiseks vaimulikke ja õperlikke kõnekoosolekuid pidada, kõlblat ja usu- list ajalehte välja anda, ärisid ja tööstusi avada. Seltsi põhikiri on registreeritud Tallinn-Haapsalu rahukogu otsuse põhjal 21. nov. 1925. a. ja seltsil on juriidilise isiku õigused. Oma põhikirja järgi kuulub Haapsalu selts „Läänlane“ ainelist kasu mittetaotlevate ühingute liiki (Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seadus, RT 37 — 1926, §§ 1 ja 6) ja tal puuduvad Ots. maks. sead. § 509 ette nähtud tunnused, mille põhjal tuleks teda arvata avalikult aru andma kohustatud juriidiliste isikute hulka, mille maksustamine lisaärimaksuga on RT 61/62 — 1920 avaldatud seadusega nr. 179 selle seaduse põhjal asutatud Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee peale pandud. Äriliste ettevõtete avamisega ilma põhikirja muutmata ei muutu niisugused ühingud avalikult aruandvateks ja nende ärilised ettevõtted kuuluvad maksustamisele üldises korras jaoskonna ärimaksu komitee poolt. Sellest tuleb järeldada, et Haapsalu seltsi „Läänlase“ maksustamine on toimunud seadusliku korra rikkumisega Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee poolt. Otsekoheste Maksude Peakomitee, arutades asja maksualuse edasikaebuse puhul, ei ole oma otsusega 11. märtsist 1931. a. seda seaduse rikkumist mitte parandanud ega seaduslikku korda jalule seadnud, vaid on andnud asja Iseäralisele Tulu- ja Ärimaksu Komiteele uueks maksustamiseks. Selle otsuse peale pole edasi kaevatud ja ka Peakomitee esimehe ega prokuratuuri esindaja poolt RT 61/62 — 1920 nr. 180 all avaldatud seaduse § 11 korras protesti antud ja otsus astus seadusejõusse.

Majandusministri otsusega 7. augustist 1931. a. on Ots. Maks. Peakomitee otsus 11. III. 1931. a. tühistatud. Seda majandusministri otsust 7. augustist 1931. a., millega asi anti uueks otsustamiseks Ots. Maks. Peakomiteele, on Peakomitee 25. novembril 1931. a. otsustanud mitte täita. Viimase otsuse peale Peakomitee esimehe poolt seaduses ette nähtud korras ja tähtajal Riigikohtule antud protest tuleb rahuldada ja Peakomitee otsus tühistada, sest kui

protestitud otsus kehtima jääks, jääks kehtima ka seadusliku korra rikkumisega toimetatud Haapsalu seltsi „Läänlase“ maksustamine Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee poolt. Mis puutub Ots. Maks. Peakomitee otsusesse 11. märtsist 1931. a., siis ei ole selle seadusejõusse astunud otsuse tühistamine toimunud seaduses ette nähtud korras. RT 61/62 — 1920 avaldatud seaduse nr. 180 § 1 järgi asub Ots. Maks. Peakomitee küll Majandusministeeriumi juures, aga see asjaolu üksi ei anna majandusministrile õigust Peakomitee otsuseid tühistada, sest sama seaduse §§ 11—13 on ette nähtud, et Peakomitee otsuste peale võib Peakomitee esimees või prokuratuuri esindaja protesti ja maksualune kaebuse anda Riigikohtule. Tekib küsimus, missuguses korras võib toimuda seadusejõusse astunud Peakomitee otsuste tühistamine. Ärimaksu sead. § 595 põhjal toimus täidetud kroonupalati otsuste tühistamine uute asjaolude ilmsikstulekul Vene Senati poolt rahaministri esitise tagajärjel, kellele kroonupalat asja ette kandis (Ärim. sead. käsit. inst. § 110 p. 5). Riigikohtu seaduse § 17 põhjal on Riigikohtu administratiivosakonnal endise Vene Senati esimese, teise, kohtu ja herolddepartemangu õigused ja kohustised, ja uute asjaolude ilmsikstulekul tuleb neil juhtudel, kus Ärimaksu sead. alusel tuli täideviidud otsuste tühistamiseks pöörduda Val. Senati poole, rahaministri kaudu pöörduda majandusministri kaudu Riigikohtu administratiivosakonna poole. Käesoleval korral ei ole küll tegemist uute asjaolude ilmsikstulekuga, vaid seaduserikkumisega toimetatud maksustamisega ühenduses oleva Peakomitee seadusejõusse astunud otsusega. Niiuguste otsuste tühistamine võib toimuda samuti Ärimaksu sead. § 595 ja Ärim. sead. käsit. instr. § 110 p. 5 ette nähtud korras.

Ots. Maks. Peakomitee esimehe protest on Riigikohtule esitatud majandusministri poolt 1. nov. 1931. a. nr. 379/D all 1917. a. 31. juuli seaduse § 4 põhjal, kusjuures majandusminister juurde lisab, et protest tuleks rahuldada protestis tähendatud põhjustel ja Haapsalu seltsi „Läänlase“ asi anda uueks otsustamiseks 1930. a. lisaärimaksuga Lääne jaoskonna ärimaksukomiteele või Maksudevalitsusele uueks maksustamiskorralduse tegemiseks. Sellest esitised tuleb nii aru saada, et majandusminister palub tühistada Haapsalu seltsi „Läänlase“ seadusliku korra rikkumisega toimetatud maksustamist. Majandusministri ettekanne tuleb rahuldada ja seadusliku korra jaluleseadmiseks tuleb tühistada ka seadusliku korra rikkumisega toimetatud maksustamisega ühendusesolev Ots. Maks. Peakomitee otsus 11. märtsist 1931. a., kuna selle otsuse tühistamine majandusministri kui mittekompetentse administratiivvõimu poolt, ei võinud astuda seadusejõusse.

Kõige selle ja Riigi Teatajas 61/62 — 1920 nr. 180 all avaldatud seaduse § 11 ja Riigikohtu seaduse § 17 põhjal Riigikohus **otsustas**: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsused 25. novembrist ja 11. märtsist 1931. a. tühistada ja asi saata Maksudevalitsuse korraldusse.

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15./22. detsembril 1931. a.

Villem Rederi, Friedrich Novodi, Leo Hammermanni, Boris Landsbergi ja Valentin Kääri ning Eesti a.-s. John Nurminen ja notar Eduard Juuriku revisjonikaebused Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 12. novembrist 1930. a. kaebuse asjas Maksudevalitsuse 1930. a. 14. augusti otsuse vastu tempelmaksu ja tempeltrahvi määramise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maksudevalitsuse kahe otsusega 14. augustist 1930. a. nõutakse a.-s. „John Nurminenilt“, Villem Rederilt, Friedrich Novodilt, Leo Hammermannilt, Boris Landsbergilt ja Valentin Käärilt solidaarselt täiendavalt tempelmaksu ja notar Eduard Juurikult tempel-

maksutrahvi Tempelmaksu sead. § 10 p. 1 ja tariifi nr. 52 p. B põhjal põhjusel, et a.-s. „John Nurminen“ poolt tehtud edasivolitused E. Tobiase ja Ber Besprosvanny ettevõtte nimel sisaldavad igaüks edasivolitusena mitte ühe volituse, vaid niipalju edasivolitus-lepinguid, kui palju on volinikke, mis järeldeb edasivolituste sisust, mis on järgmine: „kõik selles volikirjas ette nähtud õigused ja kohused anname edasi härra Vilhelm Leoni p. Rederile, härra Friedrich Jakobi p. Novodile, härra Leo Leopoldi p. Hammermannile, härra Boris Michali p. Landsbergile, härra Valentin Juhani p. Käärile“.

Rahukogu jättis tähendatud isikute ja ettevõtte kaebused Maksudevalitsuse otsuste peale tagajärjeta järgmistel kaalutlustel: niisugune edasivolituse tekst annab volinikkudele õiguse esineda eraldi kui ka koos teistega ja ka kõikidele koos. Kui edasivolitaja oleks soovinud, et iga volinik toimiks ainult eraldi või ainult koos teistega teatavas kombinatsioonis või lõpuks, et volinikud teotseksid ainult kõik koos, siis tähendaks see kitsendust, mida volitaja oleks pidanud tingimata sellekohaselt väljendama, sest kitsendust presumeerida ei saa. Seepärast on põhjendamatult kaebajate järelendus, et edasivolituste tekst lubab ainult kõikide volinikkude esinemist koos, mitte aga eraldi.

Kitsendav tõlgendamine oleks käesoleval juhul ka vildak, sest mingit kahtlust ei või olla selles, et edasivolitajal Eesti a.-s. „John Nurminen“ ei võinud mingit mõtet olla soovida, et volinikud teotseksid ainult koos, sest see ei oleks praktiliselt sugugi vastanud volinikkude ülesannetele. Pealegi kirjutab Eesti a.-s. „John Nurminen“ ise oma kirjas 7. oktoobrist 1929. a. Otsekoheste Maksude Peavalitsusele: „Mitte iga volinikule ei anta volitust, vaid kõigile koos, kusjuures igaüks võib toimida üksikult ja teist asendada“, millega kinnitab eelpooltoodud seisukohta.

Kõige selle pärast leiab rahukogu, et kõnesolevad edasivolitused sisaldavad igaüks viis edasivolituslepingut, mis peab maksustatama eraldi, ja seega neid sisaldav edasivolitus peab tempelmaksustatama nende tempelmaksude kogusummaga Tempelmaksu sead. § 10 p. 1 kohaselt, nagu seda õieti on teinud Maksudevalitsus oma otsustes.

Selle otsuse peale andsid Riigikohtule Vilhelm Reder, Friedrich Novod, Leo Hammermann, Boris Landsberg ja Valentin Käär ühise revisjonkaebuse ja Eesti a.-s. „John Nurminen“ volinik vann. adv. A. Susi ja notar Eduard Juurik ühise revisjonkaebuse. Mõlemad kaebused on ühesiselised. Kaebustes seletatakse, et volitust tulevat võtta nii, nagu ta sõnastatud, ja ta sõnastusest peaks selguma, et volitus on antud viiele isikule ühiselt. Ei olevat volituses juttu sellest, et igaüks oleks õigustatud esinema volinikuna üksikult. Olevat seega välja antud üks volitus, mitte viis.

Rahukogul puudunud alus arutama hakata, mida tahtis volitaja kätte saada volituse andmisega, kas volitada kõiki koos või ainult üksikult esinema ja kas see tegevus on kokkukõlas volitaja huvidega või mitte, sest tempelmaksustamisele kuulub dokument kui niisugune ja dokumendi koostaja tahe ei tulevat tempelmaksu määramisel kõne alla.

Neil asjaoludel palutakse tühistada rahukogu kaevatav otsus seaduslike järeldustega.

Asja arutanud, kaebaja E. Juuriku voliniku ja Maksudevalitsuse esindaja seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebused ei vääri rahuldamist. Rahukogu seisukoht, mis kokku langeb Maksudevalitsuse omaga, tuleb õigeks tunnistada. Vaidluse all olevates dokumentides ei ole tähendatud, et volitatud isikud peavad koos teotsema, järelikult on nad õigustatud üksikult välja astuma volitajate nimel. Selle järgi teotsevad nad igaüks iseseisvalt teistest, igaüks kannab vastutust ainult enda eest ja nad võivad üksteisele koguni tundmatuks jääda. Niiviisi on selge, et kõnesolevates dokumentides leiduvates volituslepingutes on volitajatega astunud lepingu vahelkorda volitatud isikutest igaüks üksikult, mitte moodustades teistega mingisugust koondust või üht ainsat poolt. Tempelmaksu kohustis oleneb dokumentide sisust (Tempelm. sead. § 3) ja selleks, et dokumenti õieti tempelmaksustada, tuleb vastupidi kaebajate arvamusele, dokumentide sisuga tutvuneda.

Kaebaja Juuriku volinik tõi ette, et Tempelmaksu seaduse § 1 p. 1 ja § 3 järgi kuuluvad dokumendid maksustamisele nende sisu järgi, kuid volitused nende dokumentide hulka ei kuuluvat, sest tempelmaksu tariifis olevat volitused juba liikidesse jaotatud ja mingisuguseid muid norme nende kohta kehtima ei olevat pandud. Selle kohta tuleb tähendada, et vaidluses ei ole küsimus, missugusesse liiki kuuluvad kõne all olevad dokumendid, kui volitused, vaid kas ei sisalda igäiks neist dokumentidest mitut volituslepingut. Selle järgi ei ole vaieldav volituse liik, vaid volituste arv.

Eeltoodud põhjustel, AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Villem Rederi, Friedrich Novodi, Leo Hammermanni, Boris Landsbergi ja Valentin Kääri ning Eesti a.-s. „John Nurminen“ ja notar Eduard Juuriku revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. detsembril 1931. a.

Emilie Tamm'e erakaebus kohtu- ja siseministri määruse peale 12. novembrist 1931. a. kaebuse tagasisaatmise pärast.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu abiesimees A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kohtu- ja siseministri kui sisekaitseülema määrusega 12. nov. 1931. a. on Emilie Tammele viimase poolt Riigikohtu nimele antud kaebus sisekaitseülema otsuse vastu 13. sept. 1931. a. AKK § 11³ p. 2 põhjal tagasi saadetud põhjendusel, et Emilie Tamm ei tasunud temale antud seitsmepäevase tähtaja jooksul tempelmaksu.

Riigikohtule antud erakaebuses palub Emilie Tamm tühistada kohtu- ja siseministri, kui sisekaitseülema määrus 12. novembrist ja tema kaebusele käik anda, seletades, et Tempelmaksutariifi nr. 1 erandid p. 4 alusel ei kuuluvat tema poolt Riigikohtule antud kaebus tempelmaksustamisele.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Kaevatud määrusega on Emilie Tamm'ele tagasi saadetud kaebus kohtu- ja siseministri kui sisekaitseülema otsuse vastu, mis tehtud Kaitseseisukorra seaduse (RT 61 — 1930) § 9 p. 9-a põhjal ning millega oli Emilie Tamm'ele keelatud viibimine kaitseseisukorda kuulutatud kohtades. Tempelmaksutariifi nr. 1 erandid p. 4 järgi on tempelmaksust vabad kõik kuri- ja väärtegade, karistuskandmise, väljasaatmise ja vahi alla võtmise kohta käivad paberid, s. o. kõik paberid, mis ühenduses kuritööde jälgimisega, karistamisega ja karistuse kandmisega. Sisekaitseülema otsust Kaitseseisukorra sead. § 9 p. 9-a põhjal ei saa lugeda oma iseloomult niisuguseks toiminguks, mille vastu Riigikohtule antud kaebus oleks vaba tempelmaksust Tempelmaksu tariifi nr. 1 erandid p. 4 järgi. Seepärast on ka kaevatud määrusega õieti Emilie Tammele kaebus AKK § 11³ p. 2 põhjal tagasi saadetud, mispärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Emilie Tamm'e erakaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

TSIVIL-OSAKOND.

22. jaanuaril 1931. a.

Anna Treuholdi voliniku eraadv. A. Jõeääre kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 9. okt. 1929. a. Anna Treuholdi ja Aleksander-Julius Treuholdi ühisvaranduse jagamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Anna Treuhold oli andnud Tallinna-Haapsalu Rahukogule oma voliniku eraadvokaat A. Jõeääre kaudu palve, milles seletas, et ta olnud abielus Aleksander-Julius Treuholdiga

11. aprillist 1893. a. 15. aprillini 1922. a., millal abielu lahutatud. Selle abielu kestel olla abikaasade ühise hoole ning varaga ostetud kinnisvara, mis asetseb Kuressaares, Suurel Sadama tän. nr. 1, kinnist. nr. 237 all, ja mis kinnistusraamatus olla märgitud mehe nimele. Peale selle olla üheskoos abikaasade poolt muretsetud mitmesugust vallasvara. Seda abielu kestel ühiselt soetatud vara palub Anna Treuhold kohtulikult jagada tema ning ta endise mehe vahel BES § 126 põhjal, käsitades TKS § 2029, 2024—2028 jt. juhtnööre.

Aleksander-Julius Treuholdi volinik vaidles varanduse jagamise vastu, seletades, et kinnisvara olevat tema volitaja nimel; jagamisele kuuluv varandustomp olla vaieldav, see tuleks enne nõude korras kindlaks teha. Seepärast palus käesoleva palve tagasi lükata.

Rahukogu jättis Anna Treuholdi palve tagajärjeta, leides, et kui paluja enesel arvab mingi õiguse olevat selle varanduse peale, mis on Aleksander Treuholdi käes ja seisab viimase nimel, siis peab ta oma osa sellest varandusest nõude korras kindlaks tegema ja alles siis, kui pole enam vaidlust ühele või teisele ühisvarandusest kuuluvate osade suhtes, võib selle varanduse tegeliku jagamise ette võtta.

Anna Treuholdi edasikaebuse põhjal oli asi arutusel Kohtupalatis. Kohtupalat leidis, et poolte vahel on olemas tõsine vaidlus selle kohta, kas kuulub Kuressaares olev kinnisvara ühisvaranduse hulka või on see ainult Aleksander Treuholdi omandus ja kas tuleb käesoleval korral käsitada BES § 126 või mitte. Seega olla jagatava vara koosseis teadmata ja vaieldav ning seni kuni Anna Treuhold polevat tõeks teinud, et tal oma endise mehega oli abielu kestel kogutud ühisvarandus BES § 126 mõttes, olla käesolev palve enneaegne, mispärast Anna Treuholdi palve jäeti tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Anna Treuholdi volinik eraadvokaat A. Jõeäär palub Kohtupalati määruse tühistamist BES § 126, 79 ja TKS § 2029, 1413—1416, 456 ja 711 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulunud, leidis Riigikohus, et see kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

BES § 126 teeb vahet varade vahel, mis abikaasad abiellu kumbki kaasa toonud või mis nad selle kestel omandanud erivarandusena või jälle, mis nad ühiselt omandanud. Samas paragrahvis mainitud eraldi (besonders) saadud või omandatud ühe või teise abikaasa vara all ei tule mõista midagi muud, kui seda vara, mis BES § 81 p. 2 ja § 27 mõttes juba abielu kestel oli olemas kui ühe abikaasa erivara ja mis abielulisse varaühisusse ei kuulunud. Kõik muu abielu kestel omandatud ja seega varaühisusse langenud vara kuulub abikaasade ühiselt muretsetud vara hulka. Viimane moodustab seega mõlema abikaasa ühise töö ning vaeva saavutise (eheliche Errungenschaft), olles ühise majapidamise resultaat, kusjuures mingit vahet ei tehta, kas ühe või teise abikaasa tegevus vara kogumisel on olnud tulukam või tagajärjekam. BES § 126 mõttes tuleb seepärast kõik abikaasade vara, mida ei saa lugeda nende kummagi erivaraks, arvata abielu kestel muretsetud ühisvaraks, mis abielu lahutuse puhul tuleb abikaasade vahel jagada. Et üldreegli järgi erandeid loovad õigussuhted iseendast iialgi pole eeldatavad, ning et iga vara muretsemist abikaasade poolt abielu kestel kahtluse korral tuleb võtta kui toimingut, mis sooritatud nende ühishuvide ja ühiselu tarviduste rahuldamiseks, järelikult ka nende ühisvaranduse loomiseks, siis abielu lahutuse korral võib üks abikaasa teiselt vara jagamist nõuda juba selle asjaolu põhjal, et jagamisobjekt on muretsetud abielu kestel. Vastaspoolel lasub juba kohustis tõestada, et objekt, mille jagamist tema lahutatud abikaasa taotleb, kuulub talle erivarana, mis BES § 126 mõttes jagamisele ei või kuuluda. Asjaolu, et abielu kestel muretsetud kinnisvara kinnistusraamatusse on kantud ühe abikaasa nimele, ilma et seal tähendatud oleks, et see oleks selle abikaasa erivara (Not. sead. § 321 p. 1), ei tähenda isenesest veel sugugi, et see vara ainult säärase sissekandega oleks muutunud varaks, mis seisaks väljaspool abielulist varaühisust, kuuludes ühele abikaasale eraldi (BES § 80). Kinnisvara sissekanne ühe abikaasa nimele kinnistusraamatus omab BES § 812 põhjal otsustavat tähtsust kolmandate isikute jaoks, kuid see asjaolu ei või olla aluseks teise abikaasa õiguste kindlaks-

määramisel abielulise vara jagamisel abielu lahutuse puhul. Kui ka väljuda seisukohast, et abielumees, kinnistades kinnisvara oma nimele, tahtis sellega seada enda jaoks erivara, siis tekib ikkagi küsimus naise nõusolekust sääraseks toiminguks; nõusolekut ei saa aga BES § 2941 põhjal eeldada, vaid seda tuleb tõestada. Kahtlemata pole mees piiratud ega takistatud naise nõusolekust abielulise ühisvara kasutamisel ja käsustamisel kolmandate isikute suhtes, kuid seal, kus abikaasade huvid lähevad lahku, kus mees tahab abielu ühiste sihtide jaoks loodud ühisvarast midagi luua eraldi ainult enese kasuks, seal on kahtlemata tarvilik naise vastav nõusolek.

Pöördudes käesoleva asja juurde, leiab Riigikohus, et Aleksander-Julius Treuhold, kaebaja õige väite järgi, pole asja arutusel sugugi väitnud ega mingisuguseid tõendeid selle kohta esitanud, et Kuressaares asetsev ja kinnistusraamatus tema nimele märgitud kinnisvara oleks tema erivara, mis jagamisele BES § 126 põhjal ei peaks kuuluma. Et see kinnisvara aga ainult tema nimel seisab, see asjaolu, nagu eespool seletatud, ei loo aga iseenesest käesolevas abielulise ühisvara jagamise toimetuses eeldust, et see peaks mehe erivara olema BES § 81 p. 2 ja 27 mõttes. Et aga Kohtupalat siiski ainult selle Aleksander Treuholdi vastuväite põhjal, et kinnisvara kinnistusraamatus tema nimele märgitud, järeldusele jõuab, et poolte vahel olla tõsine vaidlus käimas, kas Kuressaares olev kinnisvara kuulub abielulisse ühisvarandusse või on see Aleksander Treuholdi erivara, ning et sellepärast Anna Treuhold peaks enne veel mingisuguse erilise nõudega tõestama, et objekt, mille jagamist ta BES § 126 alusel taotleb, on abielu kestel kuulunud varaühisusse, siis, kaebaja õige väite kohaselt, osutub säärane Kohtupalati järeldus mitte küllalt põhjatuks ja — kokkukõlaliseks seadusega. Oli aga paluja tõendid selle kohta esitanud, et kinnisvara oli omandatud poolte abielu kestel, siis BES §§ 79 ja 126 põhjal on sellega eeldus olemas, et see on abielus muretsetud ühisvara, mille jagamiseks abielu lahutuse tagajärjel on seaduseandja poolt kindlaks määratud erikord, mis fikseeritud TKS § 2029, 2024—2028, 1410—1419. Selles eritoimetuse korras tehakse kindlaks vara koosseis, kutsutakse ette asjaosalised, kuulatakse ära nende seletused ja valmistatakse jagatava vara jagamiskava (TKS §§ 1413, 1419, 904—908). Jagamispalve tuleks jätta tagajärjeta ainult siis, kui see abikaasa, kellelt teine jagamist taotleb, esitab tõendid, millest ilmkahtlemata selguks, et objekt, mille jagamist temalt taotellakse, kuulus juba abielus talle erivarandusena, sest siis langeks ära alus, mis BES § 126 põhjal eeldas ühisvara olemasolu.

Need kaalutlused aga, millistel Kohtupalat käesoleva Anna Treuholdi palve on tagajärjeta jätnud, osutuvad mitte küllalt põhjatuks ega õigusta neid toimetuses leiduvad andmed, mispärast ka neile rajatud määrus, kui vastuoluline TKS §§ 711, 2029, 1413—1419 ning BES § 79 ja 126-ga, ei või seadusjõusse jääda.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Kohtupalati määrus selles asjas tühistada BES §§ 79, 126 ning TKS §§ 711, 2029 ja 1413—1419 rikkumise pärast ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus (Tõim. nr. 29/31 a.).

Nr. 62.

TSIVIIL-OSAKOND.

29. jaanuaril 1931. a.

Viktor Neggo voliniku vann. adv. Aug. Peet'i kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 17./24. oktoobrist 1929. a. Viktor Neggo nõudes Eesti Panga vastu 12 400 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

19. märtsil 1925. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud sundtäite palve juures esitas Eesti Panga volinik vann. adv. Ernst Jürmann vekslil järgmise sisuga: „Tallinnas, 28. juu-

lil 1923. a. Veksel mk. 1.000.000.—. Ettenäitamisel oleme kohustatud selle vekslu järgi maksuma Tallinnas, härra K. Jürgensonile üks miljon marka. L. Simsivart ja Ko. Viktor Neggo“. Vekslu teisel küljel leiduvad järgmised pealkirjad: „K. Jürgenson.—A. Peet.—A. Hanko.—V. Neggo“, ja Tallinna notar Linnamägi poolt tehtud märkus selle kohta, et mainitud veksel Eesti Panga nimel on protestitud 31. juulil 1924. a.

Määrusega 20. märtsist 1925. a. otsustas Tallinna-Haapsalu Rahukogu abiesimees: Välja nõuda sunniteel Ralf Simsivarti, kes kaupleb firma all „L. Simsivart ja Ko.“, August Hanko, Karl Jürgensoni, August Peeti ja Viktor Neggo käest solidaarselt Eesti Panga kasuks sundtäitmisel vekslu järgi 28. juulist 1923. a. tähtajaga ettenäitamisel, protestitud 31. juulil 1924. a., üks miljon marka (1.000.000 mk.) kapitalvõlga ühes 6%-ga 30. juulist 1924. a. kuni väljamaksupäevani; 5.060 mk. vekslu protestikulusid; 2.500 mk. $\frac{1}{4}$ % tasuraha ja 24.435 mk. kohtu- ja asjaajamiskulusid.

5. märtsil 1928. a. tõstis Viktor Neggo volinik vann. adv. August Peet Tallinna-Haapsalu Rahukogus nõudmise Eesti Panga vastu, paludes: 1) tunnistada eespooltähendatud vekslu protest Viktor Neggo kohta mõjutuks ja tühistada tema suhtes ülalnimetatud sundotsus, vabastada Viktor Neggo kõigist maksudest selle järgi ja tagasi lükata Eesti Panga nõudmine selle otsuse aluseks pandud vekslu järgi; 2) kohustada Eesti Panka välja andma Viktor Neggole nimetatud vekslit ühes Eesti Panga poolt selle järgi sissenõutud summadega ja %%-ga või selle mittetäitmisel ühe nädala jooksul peale otsuse astumist seadusjõusse sisse nõuda Eesti Pangalt vekslisumma ühes %%-ga ja lisakuludega; ja 3) sisse nõuda Eesti Pangalt Viktor Neggo heaks kohtu- ja asjaajamiskulud.

Otsusega 2./16. oktoobrist 1928. a. määras rahukogu: Vekslu 28. juulist 1923. a., välja antud L. Simsivart ja Ko poolt K. Jürgensonile 10.000 krooni suuruses, protest maksvussetuks tunnistada, Tallinna-Haapsalu Rahukogu abiesimehe M. Uessoni sundotsus 20. märtsist 1925. a. nr. 131 Viktor Neggo suhtes tühistada ja vabastada Viktor Neggo kõigist maksudest selle sundotsuse järgi. Sisse nõuda Eesti Pangalt Viktor Neggo kasuks kohtukulud 153 kr. 70 s. ja asjaajamiskulud 410 kr. 67 s.; muus osas nõudmine tagasi lükata.

Eeltoodud rahukogu otsuse peale andsid edasikaebused: 1) nõudja Viktor Neggo volinik, taotelles mainitud otsuse tühistamist ses osas, millega nõudmine oli osaliselt rahuldamata jäetud, ning nõudmise rahuldamist täies ulatuses; ja 2) Eesti Panga volinik, paludes muuta rahukogu otsust ses osas, millega Eesti Panga peale pandi Viktor Neggo kasuks kohtu- ja asjaajamiskulud.

Otsusega 17./24. oktoobrist 1929. a. määras Kohtupalat: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 2./16. oktoobrist 1928. a. ses osas, millega välja mõisteti Eesti Pangalt Viktor Neggo kasuks 153 kr. 70 s. kohtukulu ja 410 kr. 67 s. asjaajamiskulu, ära muuta; muus kaevatud osas rahukogu otsus kinnitada.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb nõudja Viktor Neggo volinik vann. adv. August Peet Kohtupalati otsuse tühistamist TKS §§ 161^s, 10 ja 11, 339, 366, 711, 1801 ja 868, Vekslisead. §§ 33 ja 53 ning BES §§ 1357, 1414 ja 1437 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulunud, leiab Riigikohus nõudja voliniku kassatsioonkaebuse rahuldamisväärse olevat.

I. Kohtupalat on kindlaks teinud, et rahukogu poolt eelolesvas asjas tehtud otsus on seadusjõusse astunud selles osas, millega määratud tüli all oleva vekslu protest maksvussetuks tunnistada, selle vekslu alusel tehtud sundotsus Viktor Neggo suhtes tühistada ja vabastada Viktor Neggo kõigist maksudest selle sundotsuse järgi; ning et seega mainitud veksel on pealekirjutaja Neggo suhtes oma jõu täiesti kaotanud.

Pöördudes nõudja voliniku edasikaebuse arutusele, on Kohtupalat kõige pealt leidnud: 1) et selles kaebuses „toetab Viktor Neggo rahukogu poolt tagasilükatud nõude teist osa, mil-

lega paluti kohustada Eesti Panka välja andma nõudjale vekslit ühes Panga poolt selle järgi sissenõutud summadega ja %/0-ga või selle mitterätimiselt sisse nõuda Eesti Pangalt vekslisumma ühes %/0 ga ja lisakuludega; siin tugineb nõudja sellele, et veksel ainult panditi Eesti Pangas kindlustisena veksliaandja firma „L. Simsivart ja Ko“ — garantii eest, mida Pank oma peale võttis nimetatud firma lepingu puhul Sõjaministeeriumi varustusvalitsuse korterija ehitusosakonnaga; veksliga kindlustatud garantii on aga ammu kustunud; küll olla Eesti Pank garantii alusel mingisuguseid väljamaksmisi teinud, kuid see toimus ebaõigelt, nii et Pank kohustatud on pandivahekorra lõppemise tõttu vekslit tasuta tagasi andma; 2) et garantii kindlustamise pandivahekord vekslit põhjal enesestmõista veksliga piirdus; vekslit jõe kustutamise nõudja, kui žirandi, suhtes lõppes jäljeta nõudja vastutusvõimalus ka pandivahekorra puhul; et nõudja mitte midagi vekslit järgi maksnud ei ole (üks sel korral oleks — Vekslis. § 53 jt. alusel — küsimus tekkinud vekslit väljaandmise kohta jne.) ning veksel tema suhtes maksvusetuks sai protestikohustise täitmata jätmise tõttu panga poolt, siis lahkus Neggo ka täiesti veksliga tingitud ja piiratud pandivahekorrast Eesti Pangaga; ühtegi nõudeõigust sellest garantii kindlustamisvahekorrast Neggol, kui praegu igast vastutusest vabanenud vekslit endisel viimasel žirandil, kes vekslit järgi midagi ei maksnud, enam ei jää; ning 3) et sellepärast Neggo edasikaebuses taotletud, rahukogu poolt tagasi lükatud, nõude teine punkt (vekslit tagasiandmise resp. tasumise kohta) põhjendatud ei ole ning selle punkti selgituseks avaldatud nõudja erapalved langevad ära.“

Eeltoodud Kohtupalati kaalutlused ei õigusta, kaebaja õige väite järgi, Viktor Neggo nõudmise tagasilüket kõnesolevas osas. Kohtupalat ei eita, et kõnes olev veksel oli Eesti Pangale Viktor Neggo, kui viimse vekslit pealekirjutaja ja seega õige vekslitpidaja, poolt mitte omanduseks, vaid ainult pandiks antud ning et niiviisi panga ja Neggo vahel tekkinud pandivahekord on jäädavalt lõppenud. Et aga pandiaandja ei kaota asja panditamise oma omandusõigust selle asja peale (BES § 1437), siis osutub mitte küllaldaselt põhjatuks Kohtupalati järeldus, et Neggol, vaatamata sellele, et poolte vahel tekkinud pandivahekord on lõppenud ja seega pandile antud veksel pantimisest vaba, ei olla õigust selle vekslit tagasiandmist nõuda. Oleks aga Kohtupalat leidnud mitte tõeks tehtud olevat, et mainitud pandivahekord tõepoolest on lõppenud, siis ei oleks ta ilma TKS § 366 rikkumiseta võinud rahuldumata jätta nõudja erapalvet, mis avaldatud oli nimelt selle asjaolu tõestamise eesmärgiga. Ei õigusta Kohtupalati lõputulemust ka tema viide sellele, et vekslit jõe kustutamise Neggo, kui žirandi, vastu ja pandivahekorra lõpetamise tagajärjel ei jäänud Neggol enam ühtegi nõudeõigust, sest kuigi vekslit mitteprotsestimise tagajärjel seaduses ette nähtud tähtajal vabanevad vekslit järgsest vastutusest kõik pealekirjutajad, jääb vekslitpidaja ees vastutavaks ikkagi vekslitandja (Vekslis. § 55). Lõpuks ei järgne asjaoludest Kohtupalati viide Vekslis. § 53-le, sest Neggo ei nõua vekslit tagasiandmist sel põhjusel, et ta oleks selle järgi pangale maksnud, vaid nõuab seda sel põhjusel, et veksel olevat tema käest pangale mitte omanduseks üle läinud, vaid ainult pandiks antud ning olla niiviisi tekkinud pandivahekorra lõppemise tagajärjel pantimise alt vabaks saanud.

II. Et Kohtupalati otsus nõude aine kohta käivas osas juba eeltoodud põhjustel tuleb tühistada, kuulub mainitud otsus, sõltumata nõudja voliniku kassatsioonkaebuses esitatud väidetest, tühistamisele ka selles osas, millega kostja vabastati kohtu- ja asjaajamiskulude tasumisest nõudjale kohtu esimese astme eest, sest asja teiskordsel arutamisel peab Kohtupalat TKS §§ 867 ja 863 põhjal ka uuesti seisukoha võtma küsimuse kohta, kes kohtukäijatest peab kandma kohtukulud nii esimese kui ka teise astme eest.

Kõik seda arvesse võttes Riigikohus otsustas: Kohtupalati otsus TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus (Toim. nr. 42/31 a.).

Nr. 63.

TSIVIIL-OSAKOND.

29. jaanuaril/5. märtsil 1931. a.

A./s. A. le Coq'i juhatuse voliniku vann. adv. M. Edelhaus'i kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 21. oktoobrist 1929. a. A./s. A. le Coq'i nõudes A.-s. Hans Kochi vastu 8.910 krooni suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 20. V 1924. a. antud nõudepalves seletab nõudja A.-s. A. le Coq'i volinik, et tema volitaja ostnud aprillikuul 1923. a. kostja, A.-s. Hans Kochi käest ühe Mannesmann-Mulagi tehases valmistatud veoauto nr. 3947, mis muu seas pidanud olema kostja kinnituse järgi vabriku-uus (fabrikneu), uuemat konstruktsiooni ja täieliku vabrikugarantiiga. Maikuu alguses 1923. a. võtnud nõudja auto kostja käest Tartus vastu ja maksnud kokkulepitud ostuhinnast 880.000 margast kostjale poole ära, s.o. 440.000 marka. Varsti tulnud ilmsiks, et autol müüja poolt lubatud omadused puuduvad ja peale 2300 kilomeetri ärasõitmist saanud auto edaspidine tarvitamine võimatuks. Auto kõlbmatusest teatanud nõudja kostjale kirjaga 26. VI 23. a., avaldades arvamust, et auto pole vabriku-uus, nõudnud auto tagasivõtmist ja ostusumma arvele äramakstud 440.000 marga tagasimaksmist, mida tegemast senini tõrkuvat kostja. Järelepärimise peale teatanud Mannesmann-Mulagi tehas, et vaidluse all olev auto on jaanuarikuul 1920. a. Hans Kochile Helsingisse saadetud ja et vabrikugarantii pooleaastane tähtaeg möödunud juba juulikuul 1920. a. Nõudja leiab, et säärase auto väärtus võiks olla kõige rohkem 300.000—400.000 marga ümber. Ka olla auto nelja isesuguse värviga värvitud ja mitte ainult vabrikus. Neist asjaoludest järgnevat, et kostja poolt nõudjale müüdüd veoautol puudunud vabrikugarantii, et auto ei olnud vabriku-uus (fabrikneu) ega kõige uuemat konstruktsiooni. Kostja teotsenud kuritahtlikult, mitte ainult temale tuntud puudusi varjates ja salaja pidades, vaid ka lubades mitte olemasolevaid omadusi. Säilitades täiel määral oma volitajale niisuguse auto hankega tekkitud kahjutasu nõude õiguse kostja vastu, palub nõudja volinik: 1) koha peal ekspertidega kohtulikku ülevaatus toime panna selitamiseks, kas auto kokkulepitud tingimustele vastab, ning samuti ka auto hinna kindlaksmääramiseks; 2) aktsiaseltsi A. le Coq'i ja aktsiaseltsi Hans Kochi vahel sõlmitud hankeleping Mannesmann-Mulag veoauto nr. 3947 kohta maksvuseruks tunnistada ja a.-s. Hans Kochi kohustada tema poolt hangitud veoauto tagasi võtma; 3) A.-s. Hans Kochilt A.-s. A. le Coq'i kasuks sisse nõuda viimase poolt äramakstud ostuhinna osa 440.000 marg. suuruses ühes 6%-ga, arvates 4. maist 1923. a. kuni äramaksupäevani. Rahukogu korraldusel pandi toime auto ülevaatus, küsiti üle tunnistajad ja asjatundjad andsid oma arvamuse. Oma otsuses leiab rahukogu, et nõue põhineb BES § 3257 esimesel lausel. Tunnistajate seletustest, järelevaatusse protokollist ning asjatundjate järeldusist jõuab rahukogu otsusele, et autol puudusid tähtsad lubatud omadused — uudsus ja garantii. Nende omaduste puudumist olla kostja meelega varjanud, sest temal võinud ja pidanud teada olema nende puudumine; seadus (BES § 3257) nägevat kuritahet juba selles, kui müüja lubab teatavate omaduste olemasolu, kuigi need omadused puuduvad. BES § 3257 annab nõudjale õiguse täielise huvi (Interesse) tasumise peale, mis käesoleval juhul võivat ka ainult seista poolte vahel sõlmitud lepingu tühistamises. Nõue ei olla mitte *actio redhibitoria*, vaid *actio emti*, mis allub üldisele aegumisele (BES § 3620) ja mitte lühiajalisele, nagu BES §§ 3271 ja 3272 ette nähtud nõuded. Neil kaalutlusil rahuldab rahukogu nõude ja jättis lahtiseks küsimuse käesoleval juhul BES § 3897 eventuaalse kohaldamise üle.

Rahukogu otsuse peale Kohtupalatile antud edasikaebuses seletas kostja volinik, et kostja on saanud auto vabrikust uueana; see olla tema käes tarvitamata seisnud üleandmiseni

nõudjale ja olla seega vabriku-uus. Auto konstruktsioon olnud uuem ja auto müümiseni kostjale pole selletüübilises Mannesmann-Mulagi veoautos esinenud ühtki konstruktsioonimuutust. Teel Helsingist Tallinna saanud auto värv viga, nii et auto tulnud ümber värvida ja lakeerida. Sellest ei saavat kuidagi järeldada, et auto oli pruugitud või vana; auto väärtus seisvat tema materjalil, mitte aga lakeerimises. Vead ja rikked tekkinud autol ainult osakamatu pruukimise ja ümberkäimise pärast võimatult halbadel teedel. Täieliku vabrikugarantii võtnud müümisel kostja enda peale; kostja ei olla millegagi kinnitanud ega toonitanud, et vabrik seda enda peale võtab. Tõestamata olla ka, et auto halvast materjalist oleks, või et auto pärast 2300 kilomeetri ärasõitmist kostja juures oleks tarvituseks kõlbmata. Oma väidete tõestuseks palus kostja volinik tunnistajaid üle kuulata, rahukogu otsust tühistada ning nõuet tagasi lükata. Asja arutamisel Kohtupalatis 29. X 1929. a. seletas nõudja volinik, et käesolevas asjas on tegemist juhuga, mis ette nähtud BES § 3257 ja et teiseks nõude aluseks on *laesio enormis*, s.o. liiga kõrge ostuhind. Kostja volinik vaidles mõlema nõudealuse vastu. Oma otsusega tühistas Kohtupalat rahukogu otsuse ja lükkas nõude tagasi järgmistel põhjustel: Kostja voliniku õige seletuse järgi rahukogus ja Kohtupalatis olevat nõue aegunud. Nõudepalvest olla näha, et nõudjale kostja käest ostetud veoauto üle anti 2. V 1923. a., kuna nõudepalve on antud 20. V 1924. a. — peale BES § 3271 ette nähtud kuuekuulist aegumistähtaega. Vastupidi rahukogu arvamusele, nagu oleks kostja halvas usus talitanud veoauto nr. 3947 müümisel, tuleb Kohtupalat järeldusele, et kostja on tõeks teinud, et tema on heas usus teotsenud. Edasi leiab Kohtupalat tunnistajate Hallberg-Büchtingi, Martinsoni, Aintsi, Billerbäki ja Patersi öeldistega kindlaks tehtud olevat, et auto oli nõudjale üleandmisel pruukimata, vabriku-uus, kõige uuemat konstruktsiooni. Auto olnud aga meie teede jaoks raske ja mittekohane ning läinud rikki halbade poriste teede tõttu. Seda arvamust ei olewat mitte ümber lükanud tunnistajad Sievers ja Hofmann, ei rahukogus ülekuulatud tunnistajad, ei ka asjatundjad. Viimased polevat suutnud kategooriliselt tõestada, et veoauto oli enne müümist pruugitud, vaid oletanud ainult pruukimisvõimalust. Nõudja oleks võinud kostja käest, kellega tema lepingulises vahekorras oli, garantii täitmist nõuda, mitte aga A.-s. Mannesmann-Mulagi käest. Kohtupalat ei loe seda kostja kuritahtlikuks teoviisiks, et ta autot ümber värvis, sest saatmisel Helsingist Tallinna kannatanud merel tormi tõttu atuo värv. Lõpuks seletab Kohtupalat, et põhjust nõude rahuldamiseks ei anna ka see asjaolu, et auto oli kostjale vabriku poolt 1920. a. müüdnud. Auto olnud müümise ajal vabriku-uus.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub nõudja volinik Kohtupalati otsust tühistada TKS §§ 339, 711, 515 ja 533 ning BES §§ 3257, 3271, 3893, 3897 rikkumise pärast.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus:

1) Õige on kaebaja väide, et Kohtupalati väide BES § 3271-le ja Kohtupalati seletus käesoleva nõude aegumisest on üleliigne ega käi üldse käesoleva asja kohta. BES § 3271 ette nähtud aegumise kuuekuuline tähtaeg puutub neisse ostu-müügi lepingu tühistamise nõudeisse, mis on tõstetud sama seadustiku §§ 3251, 3254, 3256 mainitud juhtudel, kus müüja on andnud eriti töötuse asjas olevate kasulikkude omaduste kohta, või jälle, et asjas, s.o. müügiobjektis olemas ei ole teatavaid puudusi, kui müüja seejuures ei toiminud kurikavalalt (съ злымъ умысломъ, arglistig). On aga müüja teotsenud kurikavalalt, vaikides temale teada olevaist puudusist, või andes töotusi mingite omaduste kohta, siis on ta kohustatud ostjale täielikku tasu andma (BES § 3257 esimene lause). See tasu võib ka ostu-müügi lepingu tühistamises seista ja selline nõue aegub harilikku, 10-aastase tähtaja möödumisel (BES § 3620). Kõigil neil juhtudel, s.o. kus müüjale ei saa ette heita kurikavalust, petmist, aegub ostu-müügi tühistamise nõue (*actio redhibitoria*) või jälle ostuhinna alandamise nõue (*actio quanti minoris*) BES §§ 3271 ja 3272 ette nähtud tähtaegadel (BES § 3257 teine lause). Nõudja nõue on käesoleval korral tõstetud § 3257 esimese poole alusel, nagu seda näitab nõudja palve ja nõudja voliniku seletused asja sisulisel arutusel ning sel alusel nimelt on rahukogu ka rahuldanud

nõude. Kohtupalati väide aegumisest käib aga § 3257 teises lauses loendatud juhtude kohta ja on käesolevas asjas ükskõikne, ehk, nagu kaebaja seda tähendab, üleliigne. Selles pole ka BES § 3271 rikkumist.

2) Riigikohus ei leia, et Kohtupalat oleks oma otsusega rikkunud BES § 3257 esimest lauset või selle osa. Kohtupalat eitab kõigepealt seda, et kostja oleks halvas usus või kuritahtlikult talitanud, ja leiab tõeks tehrud olevat, et kostja on teotsenud heas usus. Seega langeb üldse ära nõude rahuldamise võimalus § 3257 esimese poole järgi, mis nimelt eeldab müüja halba usku, kurja tahet. Peale selle on Kohtupalat veel leidnud, et müüdü auto oli pruukimata, vabriku-uus ja uuemat konstruktsiooni, nii nagu kostja seda on töötanud. Kaebaja vastuväide, nagu võiks ainult ekspertiisiga tõestada uuema konstruktsiooni olemasolu, pole lugupeetav. Pole ka kaebaja ise väitnud ega tõestanud, et Mannesmann-Mulagi tehastest vaidluse all oleva auto ostmise ajal nõudja poolt kevadel 1923. a. olid müügil autod uuema konstruktsiooniga kui seda on nõudja auto.

3) Lugupeetavad pole ka kaebaja väited TKS §§ 515 ja 533 rikkumise üle. Asjatundjad oletavad oma arvamuses ainult, et auto oli enne müümist pruugitud. Kohtupalat võis seepärast eelistada tunnistajate öeldusi, mis kinnitasid auto pruukimatust ekspertide arvamusele selles suhtes. Mõiste määramisel „vabriku-uus“ ei tarvitsenud Kohtupalat asjatundjate arvamust õigeks võtta, et vabriku-uus on auto, mida vabrik ise tunnistab uueks, ja et vabriku-uueks ei saa 1923. a. enam tunnistada autot seepärast, et juba lõppenud oli vabriku garantii. Kohtupalat seevastu on vabriku-uueks arvanud auto, nagu seda järeldada võib tema otsusest, et see enne müümist pruukimata seisnud nii nagu ta tulnud vabrikust. Asjatundjate arvamus ei võinud ka auto hobusejõu hindamises TKS § 533 põhjal siduv olla, sest 38/42 P. S., mida asjatundjad loevad auto ülesantud veojõuks (44/47 P. S.), on, nagu nähtub auto ülevaatuse protokollist (Tartu-Võru Rahukogu t. 1. 18 — pöördel), ainult auto pidurdamisjõud (Bremsleistung 38/42 P. S.).

4) Edasi väidab kaebaja, et Kohtupalat tunn. Sieversi, Hofmanni ja rahukogus ülekuulatud tunnistajate öeldisi on otsekohe moonutanud oma põhistusega, et nende tunnistajate öeldised ei lükka ümber Hallberg-Buchtingi seletusi. Siin tuleb kõigepealt tähendada, et Kohtupalat mitte nii, nagu kaebaja seda teeb, ainuüksi vastu ei sea Hallberg-Buchtingi tunnistust Sieversi ja teiste seletustele, vaid Hallberg-Buchtingi kõrval veel nimetab nelja teist tunnistajat Martinsoni, Aintsi, Billerbäki ja Patersit. Kui Kohtupalat nende viie tunnistaja öeldiste ja muude asjaolude põhjal omale arvamusele jõuab ja ühtlasi leiab, et tunnistajad Sivers, Hofmann ja teised ei lükka seda arvamust ümber, siis pole selles väljenduses veel mitte leida tunnistajate Siversi, Hofmanni ja teiste öeldiste moonutust.

5) Mis puutub kostja poolt antud täieliku vabrikugarantii töötusse, siis pidi see seisma auto tasuta kordaseadmises (kostenlose Wiederherstellung), mis ettepaneku nõudja on teinud Mannesmann-Mulagi tehastele (rahukogu t. 1. 5). Selle kohta tähendab Kohtupalat õigusega, et nõudja oli lepingulises vahekorras kostjaga ja oleks võinud kostja käest nõuda garantii täitmist, mitte aga Mannesmann-Mulagi vabrikult. Nähtavasti on Kohtupalat siinjuures õigeks võtnud kostja edasikaebe p. 4 asetatud seletuse, et kostja võttis vabrikugarantii enese peale ega ole seda kinnitanud ega toonitanud, et see tingimus täidetakse vabriku poolt, nagu arvab nõudja. Et selliste asjaolude juures poolte vahel valitseb lahkarvamus garantii kohta ja Kohtupalat üldiselt kinnitab, et kostja on teotsenud heas usus, siis ei saa vabrikugarantii töötust pidada kostja poolt kurikavalalt (arglistig) antuks.

6) Nõudja volinik toonitab oma kassatsioonkaebuses, et lepingu tühistamise nõue on esitatud kahel alusel: 1) BES § 3257 esimese poole ja 2) sama seadustiku § 3893 põhjal (*laesio enormis*). Poolte vaidlused Kohtupalatis on puudutanud ka nõude teist iseseisvat alust. Kohtupalat, lükates nõude tagasi ühe aluse (§ 3257) puudumisel, pidi seda arutama ka teise aluse seisukohalt (§ 3893). Seda mitte tehes on Kohtupalat oluliselt rikkunud TKS § 339

ja 711. Kuigi kaebaja väited pole lugupeetavad, mis sihitud Kohtupalati otsuse vastu § 3257 seisukohalt, tuleb siiski Kohtupalati otsus tühistada, sest asja uuel otsustamisel teise nõudealuse (§ 3893) põhjal võib Kohtupalat leida, et nõue teisel alusel tuleb rahuldada täiel määral.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 48/31 a.).

Nr. 63.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. märtsil 1931. a.

Raudteevalitsuse voliniku vann. adv. V. Bocki kassatsioonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 19. detsembrist 1929. a. Hans Mikk'i nõudes Raudteevalitsuse vastu 115 krooni suuruses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Mõisaküla jsk. rahukohtunikule antud nõudepalves seletas Hans Mikki volinik vann. adv. abi Johann Matson, et tema volitaja andnud Narvas raudteele veoks väikese kiirusega Mõisaküla jaamani ühe pruugitud elektridünamo ühes selle juurde kuuluva marmorlülitustahvliga, mis olnud kumbki eraldi kasti pakitud. Kauba vastuvõtul Mõisaküla jaamas selgunud, et see kast, milles oli marmortahvel, oli teel vigastada saanud ning tahvel olnud purunenud. Selle üle koostatud nõudja palvel Mõisaküla jaamas vastav akt. Et Raudteevalitsus keelduvat marmortahvli väärtust nõudjale tasumast, siis paluti käesoleva nõudega Riigi Raudteevalitsuselt välja mõista purunenud tahvli eest 113 kr. 20 s. Nõudepalvele oli lisatud väikekiiruse saatekiri, millest nähtub, et Hans Mikk 17. I 1929. a. andis Narvas raudteele veoks Mõisakülla kaks kasti, märkides kraami nimetusena vastavas lahtris: „Elektridünamo, pruugitud“.

Riigi Raudteevalitsus vaidles oma voliniku vann. adv. V. Bocki kaudu selle nõude vastu, väites, et nõudja polevat saatekirjas kraami nimetust täpsalt üles andnud, sest marmorlülitustahvel polevat mingisugune elektridünamo osa või päraldis, järelikult Raudteesead. §§ 56, 57 p. 5 ja 59 alusel oleks nõudja kui kaubasaatja pidanud omas saatekirjas kasti, milles oli marmortahvel, vastavalt ka ära märkima, sest raudtee vastutavat veolepingu põhjal ainult selle kauba eest, mis raudteele veoks saatekirja järgi on üle antud ja mis saatekirjas individuaalselt on märgitud. Et aga nõudja õrna marmortahvli veoks andis elektridünamo nime all, siis ei saanud Raudteevalitsus Raudtees. § 63 kohaselt kauba veoks vastuvõtmisel ka nõuda, et pakkimine oleks olnud vastav tahvlile, ega teadnud seepärast kastiga ettevaatlikum olla kui hariliku kaubaga. Et lülitustahvlit ei saa lugeda dünamo osaks, selle kohta esitas Raudteevalitsuse volinik Eesti Tehnilise Järevalve Seltsi tunnistuse 17. VI 1929. a. nr. 3035. Rahukohtunik rahuldab Hans Mikki nõude 64 kr. 50 senti suuruses ühes % ja kohtu- ning asjaajamiskuludega. Riigi Raudteevalitsuse voliniku edasikaebuse põhjal oli asi arutusel Viljandi-Pärnu Rahukogus, kus rahukohtuniku otsus kinnitati.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Riigi Raudteevalitsuse volinik vann. adv. V. Bock palub rahukogu otsuse tühistamist Raudteeseaduse §§ 57 p. 5, 59, 60, 63, 102 ja TKS §§ 81, 105 ja 129 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus, et Riigi Raudteevalitsuse voliniku vann. adv. V. Bocki kassatsioonkaebus tuleb rahuldada. Rahukogu on käesoleva nõude rahuldanud, lähtudes seisukohast, et Raudteevalitsus polevat kaubasaatjalt nõudnud Raudtees. § 63 kohaselt pakkimise täiendust ega märkinud saatekirjas kauba nõrka pakkimist, samuti ei olevat

Raudteevalitsus tõestanud, et nõudja kaup purunes mõnel Raudtees. § 104 ette nähtud põhjusel, mistõttu sama seaduse § 102 põhjal raudtee pidavat nõudjale tasuma purunenud tahvli väär- tuse. Need rahukogu kaalutlused, kaebaja õige väite järgi, ei õigusta lõpptulemust, millega käesolev nõue on rahuldatud. Rahukogu on täiesti kaalumata jätnud need väited, mis kostja volinik selle nõude vastu on esitanud.

Veolepingu järgi võtab raudtee enda peale kohustise toimetada määratud paika asja, mis individuaalselt on kindlaks määratud veole andmisel. Raudteesead. § 56 põhjal saatekiri (mis ühes selle duplikaadiga määrab kindlaks raudtee ja kaubasaatja suhted kaubaveos) koos- tatakse kaubasaatja enese poolt või tema näpunäidetel kauba saatejaama poolt. Sama seaduse § 57 näeb ette teated, mis peavad sisalduma saatekirjas, kusjuures p. 5 nõuab, et tähendatud oleks kauba nimetus, selle kaal, ja peale selle pakkimisviisi ning seisukord. Need teated saate- kirjas on tarvilikud kõigepealt selleks, et veohinda tariifikohaselt arvutada, kuid ka pakkimisviisi kontrollimiseks (Raudtee sead. §§ 63, 64, 65 jt.) on tingimata tarvilik teada, milline kaup sisaldub igas pakis, sest selle järgi võib raudtee otsustada, kas pakkimisviisi on küllaldane ja vastab kauba iseloomule. On ju selge, et õrnad asjad, näit. klaas, marmor, nõua- vad hoopis teissugust pakkimist ja ka suuremat hoolt vagunisse laadimisel ja sealt väljavõt- misel, kui näit. metallasjad. Raudteesead. § 60 annab küll raudteele õiguse kontrollida kaupa, selle kaalu ja väärtust, kuid seda pole raudtee kohustatud tegema (vt. Vene Senati ts. kass. dep. otsused 1901. a. nr. 38 ja 1911. a. nr. 37). Et aga saatekirjas tähendatud teated ja avaldu- sed õiged on, selle eest vastutab Raudteesead. § 59 põhjal kaubasaatja, kandes ühtlasi kõiki neid tagajärgi, mis tekkinud tema poolt antud teadete ebaõigsuse, ebatäpsuse või puudulikkuse tõttu. Järelikult, kui kaubasaatja saatekirjas annab kauba nimetuse suhtes ebaõigeid teateid, mille tagajärjel raudteeametnikud pakkimisviisi tunnistavad ülesantud kauba jaoks küllal- daseks, ning kui hiljemini selgub, et veoks oli antud hoopis teine kaup kui saatekirjas tähen- datud ning see kaup on tema omadustele mittevastava pakkimisviisi tõttu kannatanud, siis ei saaks säärasel korral Raudteesead. §§ 59, 63, 65 ja 102 p. 2 põhjal raudteed vastutavaks lugeda kaubasaatjale kauba rikkimineku tõttu tekkinud kahjude eest.

Et aga käesolevas asjas Raudteevalitsus on väitnud, et nõudja saatekirjas andis kauba nimetusena dūnāmo, tõelikult oli aga ühes kastis marmortahvel, mis kostja väite järgi ei kuuluvat dūnāmoosade hulka, ning et see tahvel olevat tema eriomadustele mittevastava pak- kimisviisi tõttu purunenud, siis eelpool-toodud kaalutlusil ei talitanud rahukogu kokkukõlas TKS §§ 81, 129 ja 142 normidega, kui ta käesoleva nõude lahendused need kostja väited koguni kaalumata jättis ning, järeldades raudtee vastutust Raudtees. §§ 63 ja 102 põhjal, arvesse ei võtnud asjaolu, et nõudja ise saatekirjas oli kauba nimetuse suhtes andnud ebaõigeid andmeid. Et kõige selle tõttu lõppjäreldus, millega nõue on rahuldatud, ei põhine kõigile asjas esitatud andmeile ning väidetele, siis ei või see kohtuotsus seadusjõusse jääda, mispärast Riigikohus **otsustas:** Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus selles asjas tühistada TKS §§ 81, 129 ja 142 rikku- mise pärast ja asi saata samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 179/31. a.).

Nr. 65.

TSIVIIL-OSAKOND.

16. aprillil 1931. a.

A.-s. „V. Schneider ja Ko“ liikvideerimiskomisjoni voliniku vann. adv. A. Stackelbergi kassat- sioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 15. jaanuarist 1930. a. Heinrich Böckleri nõudes A.-s.

„V. Schneider ja Ko“ vastu 1232,10 krooni suuruses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

2. mail 1927. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud nõudepalves seletas Heinrich Böckleri volinik vann. adv. Gabriel Poska, et 25. augustil 1925. a. sõitnud aktsiaseltsi

„V. Schneider ja Ko“ isesõitja aurukatel ühes rehepeksumasinaga Böcklerile kuuluvast „Karjamaa“ talust mööda ja jäänud tee peal „otse elumaja juures peatuma“. Aurukatla korstnast tulnud sädemest läinud taluhooned põlema ja põlenud maha ühes kõige taluinventariga ja muu Böckleri varaga. Selle läbi olla Böckler kahju kannatanud 14 574 krooni 10 senti suuruses. Mainitud summast olevat kindlustusselts Böcklerile ära tasunud 2 250 krooni. Neil põhjustel palus Böckleri volinik välja mõista aktsiaselts „V. Schneider ja Ko“lt“ (14 574, 10—2 250 =) 12 324 krooni 10 senti senikatmata kahjutasuna ühes 6%-ga.

Otsusega 4./22. maist 1928. a. rahuldab rahukogu Böckleri nõudmise 11 261 krooni 15 s. suuruses ja lükkas selle muus osas tagasi. Selle otsuse peale kostja poolt antud edasikaebuse jättis Kohtupalat oma otsusega 15. jaanuarist 1930. a. tagajärjeta ja kinnitas rahukogu otsuse. Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses taotleb aktsiaselts „V. Schneider ja Ko“ likvideerimiskomisjoni volinik vann. adv. Aleksander Stackelberg Kohtupalati otsuse tühistamist.

Asja ettekande ära kuulanud ja kostja voliniku kaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus selle mitte-rahuldamisväärse olevat järgmistel põhjustel:

Kohtupalat on kindlaks teinud, et 25. augustil 1925. a. liikus kostja isesõitja aurukatel ühes rehepeksumasinaga, — kostja teenijate- montööride juhatusel, — Rakkest Simuna sihis ja peatus umbes kella 12 ajal Heinrich Böckleri taluhoonete kohal hoonetepoolsel teeäärel hoovivärava juures. Ilm oli kuiv ja kõva tuul puhus katla poolt hoonete poole. Peale seisakut anti hoonete ligidal katlale käik, kuid katel kohe paigast käiku ei võtnud, vaid rapsis mitu korda enne kui liikuma hakkas, ja jäi veel kord seisma elumaja kohale enne kui täie käigu kätte sai. Katla seisaku ajal läks suits hoonete vahelt läbi, liikumise ajal aga langes suits otse nõudja hoonete peale. Mõni minut hiljem, kui katel oli umbes 4 telefonipostivahet edasi jõudnud, oli juba tuld näha nõudja rehealuse katusel teepoolsel küljel, mis katlale kõige lähemal oli ja tuli levis ka teistele hoonetele. Ühtlasi on Kohtupalat kindlaks teinud, et tol ajal rehetoaas pliidi all tuld ei olnud.

Eeltoodud asjaoludest, ühenduses Kohtupalati korraldusel kolme asjatundja abil toime pandud ekspertiisi tulemustega, on Kohtupalat järeldusele jõudnud, et tulikahju, milles hävisid nõudja Böckleri taluhooned ja muu varandus, sai alguse nimelt kostja isesõitva aurukatla korsnast tulnud sädemetest. See Kohtupalati järeldus asjaoludest kuulub asja olustikku, mida Riigikohus KS § 5 ja TKS § 11 põhjal kassatsiooni korras järele katsuda ei saa.

Oli aga niiviisi kindlaks tehtud tulikahju tekkimise põhjus ja ühtlasi nõudja õiguste rikkumise fakt, siis langes juba kostja peale, kelle korraldusel tulikahju tekitanud aurukatel mööda maanteed edasi toimetati, BES § 3304 põhjal kohustus tõeks teha, et aset leidnud õiguse rikkumist ei või temale süüks panna. Seda tõeks teha püüdis ka kostja volinik, tõsitades, et käesoleval korral olla tegemist õnnetu juhtumusega, mille tekkimises keegi süüdi ei olewat, ja paludes uut ekspertiisi toime panna selle asjaolu selgitamiseks, et aurukatel oli varustatud kõige uuemat konstruktsiooni sädemetepüüdjaga ja vastas igas suhtes seaduste ja määruste nõuetele; — et sädemete lend korstnast on võimalik ka kõige paremate sädemetepüüdjate puhul ning et sõidul ja iseäranis manööverdamisel sädemete väljapääsu korstnast täiesti ära hoida on üldse võimatu. — Tähendatud kostja voliniku poolt avaldatud palve võis Kohtupalat, kui asja kohta tähtsusetu, TKS § 366¹ põhjal rahuldamata jätta, sest kõik eeltoodud asjaolud, kui nad oleksid asjatundjate poolt kindlaks tehtud olnud, ei oleks võinud vähematki põhjust anda järelduseks, et käesoleval korral oleks tegemist õnnetu juhtumusega, mille tekkimise eest keegi vastutav ei oleks, ja seega juhusliku kahjuga, mida tasuma keegi kohustatud ei oleks (BES § 3439). Isesõitvate aurukatelde edasitoimetamine masina jõul mööda avalikke teid ja tänavaid ei ole küll seadusega keelatud, kuid see peab ikkagi toimuma nii, et ei oleks hädaohtlik kolmandatele isikutele ja nende varale. Et aurukatla liikumine tee ääres asetsevatest hoonetest mööda ja eriti selle manööverdamine nende hoonete läheduses

mitte hädaohuta ei ole, pidi kostjal, kui kaubandus- ja tööstusettevõtte omanikul, kelle eriala kauplemine masinatega, teada olema, kui ta teadis, et aurukatla varustamise korral ka kõige uuemat ja paremat konstruktsiooni südamepüüdjatega on sädemete lend korstnast ikkagi võimalik ning et on üldse võimatu seda ära hoida. Tegi aga kostja siiski korralduse oma aurukatla edasitoimetamise kohta masina jõul maanteed mööda, siis võttis ta enda peale ka riisiko ja ühtlasi vastutuse kõikide kahjulikkude tagajärgede eest, mis selle korralduse täitmisel võisid tekkida. Seepärast on ekslik kaebaja arvamus, et Kohtupalat oleks võinud uue ekspertiisi toimepanemise korral jõuda teisele otsusele, kui see, mida ta teinud, sest kõik need asjaolud, mille selitamist kostja volinik palus uue ekspertiisi abil, oleksid võinud ainult kinnitada, — mingil tingimusel aga mitte ümber lükata, — Kohtupalati järeldust, et käesoleval juhul ei ole tegemist juhusliku kahjuga, mille tekkimise võimalust kostja ette näha ei võinud.

Ei suutnud aga kostja tõeks teha, et nõudja õiguste rikkumist ei saa temale, kostjale, süüks panna (BES § 3304), siis kaotavad oma tähtsuse kaebaja väited Kohtupalati põhistuste õigsuse vastu, et kostja teenijad-montöörid olla ettevaatamatult talitanud ning et kostja ei olevat nendele küllaldaselt instruksioone andnud, sest kuigi see Kohtupalati põhjustus peaks, nagu kaebaja arvab, mitte vastama TKS §§ 893, 339 ja 711 nõuetele, ei võiks see veel kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Kohtupalati lõputulemus leiab ka tähendatud põhistuse äralangemise puhul õigustamist BES §§ 3304 ja 3444 määrustes.

Vastupidi kaebaja arvamusele ei või kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla ka see asjaolu, et Kohtupalat ei ole seisukohta võtnud kostja voliniku väite kohta, et nõudja ise olevat süüdi selles, et ta on nii suurt kahju kannatanud, sest tema „oleks pidanud võimaliku kahju ärahoidmiseks oma hooned ja vara õige hinna eest tule vastu kinnitama“, sest Kohtupalat ei ole kohustatud erilisi kaalutlusi esitama iga poolte põhjustuse kohta (TKS §§ 339 ja 711) ja seda vähem põhistuste kohta, mis, — nagu kostja voliniku ülalmainitud väide-, silmapaistvalt aluseru on. Kindlustada oma vara tule vastu ja sellega seotud kulused kanda oleks nõudja võinud ainult oma huvides, tegema seda aga kostja huvides ta seaduse järgi kohustatud ei olnud, rääkimata juba sellest, et ka maha põlenud vara kindlustamise korral nõudja poolt „õige hinna eest“ ei oleks ära langenud kostja kohustis tekkinud kahju tasumiseks täiel määral kahjukannatajale, kellena oleks seesugusel korral olnud nõudja Böckleri asemel vastav kindlustusselts.

Küsimused, kas Kohtupalati poolt TKS § 518 ette nähtud korras määratud asjatundjad, kelle vastu kostja taanduskõnet ei avaldanud, olid kompetentsed nendele esitatud küsimuste lahendamiseks ning kas Kohtupalati korraldusel 17. augustil 1929. a. toimepandud ekspertiis oli puudulik või mitte, ei kuulu TKS § 11 ja KS § 5 põhjal järelekatsumisele kassatsiooni korras, mistõttu langevad ära kaebaja poolt nende küsimuste kohta esitatud seletused.

Kõike seda arvesse võttes ei leia Riigikohus kaevatud otsuses TKS §§ 339, 515, 526 ja 711 ega BES §§ 3439, 3441 ja 3444 rikkumist.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: A.-s. „V. Schneider ja Ko“ likvideerimiskomisjoni voliniku vann. adv. Aleksander Stackelbergi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta. (Toim. nr. 277/31. a.)

Nr. 66.

TSIVIL-OSAKOND.

23. aprillil 1931. a.

1) *Eesti transport aktsiaseltsi „Gerhard & Hey“ voliniku vann. adv. August Peeti, 2) Joseph Kahni voliniku vann. adv. Schmuila Levini ja 3) Ernst Seppa, John Hahmanni ja Vassili Astanini voliniku vann. adv. abi Martin Puusepa kassatsioonikaebused kohtupalati määruse peale 10. oktoobrist 1929. a. A.-s. „Ladu“ likvideerimiskomisjoni konkursi avamise asjas.*

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo; ettekandja, riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulunud ja Eesti transport aktsiaseltsi „Gerhard ja Hey“ voliniku vann. adv. August Peeti kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus järgmist:

Kohtupalat on kindlaks teinud, et A.-s. „Ladu“ konkursivalitsus ei tunnustanud A.-s. „Gerhard ja Hey“ pandiõigust viimase valduses olevate A.-s. „Ladu“ kaupade peale, A.-s. „Gerhard ja Hey“ aga arvab enesel olevat pandiõiguse TKS § 1899 lisa p.p. 22 ja 23 põhjal tema valduses olevate A.-s. „Ladu“ kaupade peale kõikide, üle 90.000 krooni ulatuvate, nõudmiste kohta, mis temal üldse olemas A.-s. „Ladu“ vastu, olenemata sellest, kas nõudmised tekkinud selle kauba või teise speditiooni puhul. Seda arvesse võttes, on Kohtupalat leidnud, et küsimus, mil määral A.-s.-le „Gerhard ja Hey“ kuulub pandiõigus kõikide tema valdusel olevate A.-s. „Ladu“ kaupade peale, võivat lahendatud saada ainult nõude korras. Ühtlasi on Kohtupalat kindlaks teinud, et kõnes olevad kaubad on juba müüdud, ja leidnud, et neil tingimustel tulevat kauba müügist saadud raha tunnistada kohtu deposiidis alalhoitavaks kuni vaidluse all oleva küsimuse lahendamiseni poolte vahel nõude korras ja sellepärast määratud tunnistada müügist saadud raha alalhoitavaks kohtu deposiidis kuni tekkinud vaidluse lahendamiseni poolte vahel nõude korras.

Kohtupalati ülalmainitud määrus ei või, kaebaja õige väite järgi, jõusse jääda.

A.-s. „Gerhard ja Hey“ on ekspeditsiooniettevõtte ja tema poolt sellel alal sõlmitavad lepingud kuuluvad oma juriidilise iseloomu järgi kaubandusliku komisjoni tehingute liiki. Seesugustest tehingutest tekkivate vahekordade põhjal kuuluvad nimetatud aktsiaseltsile, kui ekspediitorile, kõik Vene Kaub. sead. §§ 54¹⁻²⁵ järgnevad õigused. § 54²² näeb ette, et nõudmiste pööramise korral komisjonääri (ekspediitori) korralduses olevatele kaupadele on temal eesõigus rahuldamist saada kõikide teiste, mitte-eesõigustatud võlauskujate ees. Ja see eesõigus kuulub temale ka käsustaja („препоручитель“ „komitendi“) maksujõuetuks tunnistamise korral ning on temal kõik õigused, mis pandipidajale antud maksujõuetuse kohta käivate seadustega (§ 54²³). Kokkukõlas eeltoodud reeglitega määravad TKS § 1899 lisa, § 22 p. 4 ja § 23, et väljaspool konkursitoimetust kuuluvad rahuldamisele komisjonääride ja ekspediitorite komisjoni või ekspeditsiooni vahekorrast järgnevad nõudmised, kui seda vahekorda kindlustavad kaubad konkursi avanemise ajal on veel komisjonääri või ekspediitori valduses. Et seesuguse pretensiooni rahuldamine võiks väljaspool konkursitoimetust toimuda ainult nõude korras, seda mainitud paragrahvid ei määra ning nendest ei järege.

Kõige selle pärast, ja et Kohtupalat ei eita, et A.-s. „Gerhard ja Hey“ nõudmisel kohtutäituri poolt oksjonil müüdud kaubad olid A.-s. „Ladu“ konkursi avanemise päeval A.-s. „Gerhard ja Hey“, kui ekspediitori, valduses, ei olnud Kohtupalatil seaduslikku põhjust keelduda oksjonil saadud raha välja andmast aktsiaseltsile „Gerhard ja Hey“ sel määral, millel viimase pretensioon oli müügile määratud kaubaga, kui pandiga, kindlustatud. Ulatus aga kauba müügist saadud summa üle A.-s. „Gerhard ja Hey“ eesõigustatud pretensiooni suuruse, siis kuulus see ülejääk alalhoidmisele kohtu deposiidis. Et Kohtupalati määrusest pole näha, kas kauba müügist saadud summa ulatus üle A.-s. „Gerhard ja Hey“ eesõigustatud pretensiooni suuruse, tuleb tema määrus A.-s. „Gerhard ja Hey“ voliniku poolt kaevatud osas tühistada TKS § 1899 lisa, § 22 p. 4 ja § 23 rikkumise pärast. Üle minnes a) Jooseph Kahni voliniku vann. adv. Schmuila Levini ja b) Ernst Seppa, John Hahmanni ja Vassili Astanini voliniku vann. adv. abi Martin Puusepa kassatsioonkaebuste arutlusele, leiab Riigikohus need mitterahuldamisväärased olevat.

Osa võtta konkursi koosseisu valimiseks kokkukutsutud kreditoride üldkoosolekust on lubatud mitte igähele, kes end nimetab maksujõuetu võlgniku võlauskujaks, vaid ainult isikutele, kes oma pretensiooni ülesandmisel on esitanud viimast kinnitavaid tõendeid. Neid tõendeid peab kohus arvesse võtma konkursivalitsuse kinnitamise küsimuse lahendamisel (vt. Vene Senati ts. kass. dep. ots. 1886. a. nr. 7). Jõuab kohus järeldusele, et kreditoride üldkoosolekust on osa võtnud isikud, kes maksujõuetu võlgniku võlauskujate hulka ei kuulu, ning et nende isikute hääl on mõju avaldanud üldkoosoleku otsusele, siis peab ta selle kinnitamata jätma ja tühistama, sõltumata sellest, kas mainitud koosoleku otsuse peale on huvi-

tatud isikute poolt kaevatud või mitte. Käesoleval juhul on Kohtupalat kindlaks teinud, et Kahn, Sepp, Hahmann ja Astanin ei ole tõendeid esitanud, mis kinnitaksid nende avaldusi, et nad kuuluvad A.-s. „Ladu“ kreditoride hulka. See Kohtupalati järeldus asjaoludest kuulub asja olustikku, mida Riigikohus K. s. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta, ja õigustab Kohtupalati lõputulemuse, et vannutatud hooldajad on täitsa õigesti toiminud, mitte lubades nimetatud isikutele osa võtta kokkukutsutud kreditoride üldkoosolekust.

Peatuda kaebajate volinikkude viitel sellele, et nende volitajate pretensioonid põhinevad mitte viimaste poolt A.-s. „Ladule“ välja antud „sõbravekslitel“, vaid nende ja A.-s. „Ladu“ vahel saavutatud kokkuleppel, mille järgi need vekslid pidanud A.-s. „Ladu“ poolt maksutähtpäevadel välja ostetama ning veksliaandjatele tagasi antama, puudus Kohtupalatil seaduslik põhjus, sest tema ülesandeks eelolevas asjas oli konkursivalitsuse koosseisu kinnitamise küsimuse lahendamine, mitte aga igasuguste tülküsimuste otsustamine õiguste ja kohustiste üle, mille tunnustamine oleks võinud toimuda ainult nõude korras tehtava kohtuotsusega. Sääraseid otsuseid kaebajad ei esitanud, mispärast Kohtupalat võis ilma mingi seaduserikkumiseta asjas leiduvatest andmetest järeldusele jõuda, et kaebajad, kui veksliaandjad, osutuvad vekslite järgi vastutavaiks isikuiks ja seega A.-s. „Ladu“ deebitorideks, mitte aga kreditorideks.

Kaevata selle üle, et kreditoride üldkoosolek olnud vannutatud hooldajate poolt kokku kutsutud enne seaduses ette nähtud 4-kuulise tähtaja kättejõudmist, puudus Kahni, kui deebitori, volinikul õigus, sest selle üle oleksid võinud kaevata ainult võlgniku kreditorid, kelle hulka Kahn Kohtupalati asja olustikku kuuluva järelduse järgi ei kuulunud.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus **otsustas**: 1) Kohtupalati määrus aktsiaseltsi „Gerhard ja Hey“ kohta käivas osas TKS § 1899 lisa § 22 p. 4 ja § 23 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks selles osas teises kohtukoosseisus; 2) Joseph Kahni voliniku vann. adv. Schmuila Levini ja Ernst Sepa, John Hahmanni ja Vassili Astanini voliniku vann. adv. abi Martin Puusepa kassatsioonkaebused tagajärjeta jätta (Toim. nr. 214/31. a.)

Nr. 67.

TSIVIL-OSAKOND.

23. aprillil 1931. a.

Marie Malsi (Malts) ja Liisa Vurma voliniku vann. adv. Jaan Teemandi kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 28. veebruarist 1930. a. Liisa Luubergi (Luubert) nõudes Marie Malsi ja Liisa Vurma vastu 870 krooni ja vastunõudes 1.000 krooni suuruses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja ettekande kuulanud, Riigikohus leidis järgmist:

Liisa Luubergi volinik seletas nõudepalves, et 3. märtsil 1924. a. surnud Läänemaal Mart Luuberg, nõudja mees. Kadunu teinud enne surma testamendi, millega pärandanud oma vallas- kui ka kinnisvara-poolse Enniste talust oma lasteta naisele Liisa Luubergile. Kohtupalati otsusega 18. IV 1928. a. tühistatud see testament kinnisvara suhtes, sest see olla pärandatud vara, mis pidavat Mart Luubergi veresugulasile, s.o. tema õdedele Maria Malsile ja Liisa Vurmale üle minema. Vallasvara suhtes jäänud aga testament jõusse. BES § 1744 põhjal olla Liisa Luubergil õigus oma mehe pärijailt Marie Malsilt ja Liisa Vurmalt tagasi nõuda kaasavara, mis tema abiellu toonud, ja nimelt: 1 hobune, 1 lehm, 1 härg, 4 siga, 3 lammast, 8 koormat heinu, mitmesuguseid riideid, linad ja pesu, kõigi koguväärtus 870 krooni.

Kostjad vaidlesid algnõude vastu ja esitasid omalt poolt vastu nõude, paludes nõudjalt välja mõista nende kasuks 1.000 krooni, seletades, et 1925.—1928. a. olla nõudja seadusliku aluseta kasutanud Enniste 1/2 talu, saades sellest kõik sissetulekud endale, mida vastunõudjad

hindavad 700 kr., samuti olla nõudja talus metsa müünud umbes 300 krooni eest. Kõik need seadusliku aluseta saadud rahad pidavat algnõudja Marie Malsile ja Liisa Vurmile välja maksuma, kui $\frac{1}{2}$ talu seaduslikele omanikele.

Rahukohtunik lükkas algnõude tagasi, rahuldades vastunõude 905 kr. 80 sendi suuruses.

Nõudja voliniku apellatsioonkaebuse põhjal vaatas asja läbi Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja 28. veebruarist 1930. a. otsustas: rahukohtuniku otsus tühistada ning sisse nõuda Marie Malsilt ja Liisa Vurmalt Liisa Luubergi kasuks 400 krooni ühes 6%-ga, arvates 30. augustist 1928. a. kuni maksupäevani, ja muus osas algnõue jätta tagajärjeta. Marie Malsi ja Liisa Vurma vastunõude rahuldamiseks Liisa Luubergi käest nende kasuks välja mõista 600 krooni ühes 6%-ga, arvates 25. septembrist 1928. a. kuni maksupäevani, muus osas vastunõue tagasi lükata. Kohtu- ning asjaajamiskulud mõlemas kohtuastmes vastastikku kaetuks arvata. Otsuse põhistes rahukogu arvab, et Liisa Luubergil, kui lasteta lesel, olla BES §§ 1744 ja 1745 põhjal õigus abiellu toodud kaasavara eest mehe pärijailt tasu nõuda. Vastunõude suhtes leiab rahukogu, et nõudja pidavat vastunõudjaile välja maksuma talu sissetulekud alates 19. aug. 1925. a., s.o. alates sellest momendist, millal Marie Mals ja Liisa Vurma nõude tõstsid surnud Mart Luubergi testamendi tühistamiseks. Need sissetulekud arvestab rahukogu iga aasta kohta 150 kroonile, seega 4 a. pealt kokku 600 krooni. Metsa eest nõude lükkas rahukogu tagasi, leides, et puude raiumine olla toimunud veel siis, kui nõudja talu kasutas heas usus, mispärast alus puuduvat temalt sel ajal ära tarvitatud metsasaaduste eest vastunõudjaile tasu mõista.

Omas kassatsioonkaebuses palus Marie Malsi ja Liisa Vurma volinik vann. adv. J. Teemant rahukogu otsuse tühistada terves ulatuses BES §§ 1745, 15, 16, 17, 2608, 2612 ning TKS §§ 129, 142 jt. rikkumise pärast. Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus tuleb rahuldada osas, mis käib Liisa Luubergi nõude rahuldamise kohta rahukogu poolt, ja seda järgmistel kaalutlustel.

Nagu rahukogu ise tõsitab, on Liisa Luuberg oma mehelt pärinud kõik vallasvara, mis seaduse mõtte järgi on ühtlasi vastutasuks naisele tema poolt abiellu toodud kaasavara eest (BES §§ 14, 15, 1744, vt. ka Erdmann, System, III, lk. 30 ning Bunge, Liv. und Estl. Privatr. 11. § 270 märk. h). Rahukogu ekslikult toetub käesolevas asjas BES § 1745-le, sest seal on jutt naise poolt abiellu kaasa toodud kinnisvarade ja kapitalide, nn. „Mitgabe“ või „Brautschatz“ kahekordse väärtuse (Widerlage) tagasisaamisest, kuna see seadusnorm kuidagi ei käi BES §§ 14 ja 15 ette nähtud kaasavara (Aussteuer) kohta, mis teatavasti koosneb igasugu vallasvarast. Rahuldades aga säärasel ekslikul eeldusel Liisa Luubergi nõude abiellu toodud vallasvara kohta, sattus rahukogu olulisse vastuollu BES §§ 15 ja 1745-ga ja selles osas ei või tema otsus seadusjõusse jääda.

Mis puutub rahukogu otsusesse Liisa Vurma ning Marie Malsi vastunõude kohta käivas osas, siis pole siin küllaldast alust kassatsioonkaebust rahuldada. Rahukogu on leidnud, et metsa raiumine toimus sel ajal, millal Liisa Luuberg talu valdas ja kasutas heas usus. Säärastel asjaoludel võis rahukogu BES §§ 909, 913 ja 2608 ja 2612 põhjal tagasi lükata Liisa Vurma ja Marie Malsi tasunõude selle metsa eest, seda enam, rahukogu sellekohase veendumuse järgi polevat tõestatud, et nõudjal metsasaaduste eest saadud raha vastunõude avaldamise ajal veel oleks olnud. See järeldus kuulub aga asja sisusse ega või K. s. § 5 põhjal tulla revideerimisele Riigikohtus kassatsiooni korras. Kaebaja väide, nagu poleks rahukogu säärasel seisukohale asumisel sugugi arvestanud tema poolt esitatud tõendeid, lükatakse ümber rahukogu põhistuses ette toodud kaalutlustega, mis põhinevad kõigi tõendite ja asjaolude koostuslikul hinnangul (TKS §§ 81 ja 129).

Kõigil neil kaalutsusil Riigikohus otsustas: Tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus Liisa Luubergi algnõude kohta käivas osas BES §§ 15 ja 1745 rikkumise pärast ja selles

osas asi saata samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. Muus osas Marie Malsi ja Liisa Vurma voliniku vann. adv. Jaan Teemandi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta (Toim. nr. 286/31. a.).

Nr. 68.

TSIVIL-OSAKOND.

23. aprillil / 7. mail 1931. a.

A.-s. „Dvigateli“ voliniku vann. adv. B. Markovitschi kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 20. novembrist 1929. a. O.-Ü. „E. Bergmann, Stahl- u. Maschinen-Ges. m. b. H.“ nõudes
A.-s. „Dvigateli“ vastu 1969 krooni 50 senti väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulunud ja aktsiaselts „Dvigateli“ voliniku vann. adv. abi Bernhard Markovitschi kassatsioonkaebuse arutusele asunud, leiab Riigikohus selle mitterahuldamisväärselt olevat.

I. Nagu asjatoimetusest näha, tõstis Saksamaal asuv osatühisus „E. Bergmann, Stahl- und Maschinen-Gesellschaft m. b. H.“ 21. septembril 1928 a. Tallinna-Haapsalu Rahukogus nõudmise a.-s. „Dvigateli“ vastu, paludes viimaselt välja mõista 1969 krooni 50 senti ühes 6%-ga, nõude alustamise päevast arvates. Nõude tõestuseks esitas nõudja väljavõtte oma kaubaraamatust („Conto-Auszug der Actien-Gesellschaft der Waggonfabrik Dvigatel, Reval, Estland“), mis algab 1. juuliks 1902. a. väljaviidud saldoga ja lõpeb saldoga 1. jaanuariks 1928. a.

Tähendatud nõudmise vastu vaidles kostja volinik kõigepealt sel põhjusel, et võla tekkimise ajal, 1902. aastal, „Dvigateli“ nimelist aktsiaseltsi Tallinnas üldse olemas ei olnud, vaid olnud tol ajal olemas ainult aktsiaselts „Dvigatel“, kelle juhatus asunud Peterburis. Sellel, Peterburis asuval aktsiaseltsil olnud üks vaguniehitamistehas Tallinnas ja teine Rjäsani kubermangus „Istinski“ tehase nime all. 1917. aastal Veneaegne aktsiaselts „Dvigatel“ Vene Nõukogude Vabariigi Valitsuse korraldusel natsionaliseeritud ja kaotanud oma olemasolu. Selle tagajärjel jäänud peremeheta nimetatud seltsile kuulunud varandus, mis asub praegusel Eesti Riigi territooriumil. Tähendatud varanduse üle seatud hoolekanne, kuid pärast poole loodud Eesti Vabariigi seaduste kohaselt (RT 1920 a. nr. 55/56 ja 1921. a. nr. 88/89) endise Vene a.-s. „Dvigateli“ asemele uus samanimeline aktsiaselts, kellele üle anti endisest Veneaegsest a.-s. „Dvigatelist“ Eestis maha jäänud varandus. Kõigest sellest järeldas kostja volinik, et praegu Eestis asuv a.-s. „Dvigatel“ ei olla Veneaegse a.-s. „Dvigateli“ universaal-järeletulija, kes peaks vastutama kõikide Veneaegse a.-s. „Dvigateli“ võlgade eest.

Vaatamata sellele, et nõudja ei esitanud mingisuguseid tõendeid, mis oleksid lubanud järeldada, et a.-s. „Dvigatel“ ja tema juhatus oleksid esialgu Tallinnas asunud, on Kohtupalat leidnud eeltoodud kostja voliniku vastuvaidluse aluseta olevat sel põhjusel, et see asjaolu, et Vene a.-s. „Dvigatel“ asus Tallinnas ning et tal siin oli vagunitehas, olla üldtuntud fakt, mida kostja ei eitavat. See Kohtupalati põhjend osutub, kaebaja õige väite järgi, ilmselt puudulikuks ega leia endale toetust asjaoludes, sest Kohtupalat ei ole kindlaks teinud, millal see üldtuntud sündmus, a.-s. „Dvigateli“ asutamine Tallinnas, oli aset leidnud, ja kostja volinik eitab protsessi kestel järjekindlalt, et a.-s. „Dvigatel“ oleks Vene valitsuse ajal Tallinnas asunud. Kuid selle Kohtupalati järelduse puudulikkus ei või veel kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest küsimusel, kas a.-s. „Dvigatel“ asus esialgu Tallinnas või mitte, ei võinud asja suhtes mingit tähtsust olla ja seda järgmistel põhjustel: Kohtupalat on kindlaks teinud, et Veneaegne a.-s. „Dvigatel“ oli administratsiooni all 1902. aastast 1916. aastani, ning seega oli väljaspool igasugust kahtlust, et nimetatud aktsiaselts asus 1902. aastast alates mitte Tallinnas, vaid Peterburis, sest Vene Kaub. kp. seaduse §§ 392—403 määrused, mis lubavad admi-

nistratsiooni seadmist kaubandusliikude seltside üle, endistes Eesti- ja Liivimaa kubermangudes kunagi kehtivad ei olnud (TKS § 1899 lisa p. 49) ja järelikult ei oleks 1902. a. üldse võimalik olnud a.-s. „Dvigateli“ üle administratsiooni asutada, kui ta tol ajal oleks Tallinnas asunud.

2. veebruaril 1920. a. sõlmitud Eesti-Vene rahulepingu lisamääruse järgi art. XI juurde (p. 2) kohustus Vene Nõukogude Vabariigi Valitsus üle andma Eesti Vabariigi Valitsusele nende aktsiaseltside aktsiad, millel olid ettevõtted Eesti piirides, nii palju, kui palju nende seltside aktsiad olid Vene Valitsusele üle läinud 14. detsembril 1917. a. (Sead. Kogu nr. 10) vastu võetud dekreeidi põhjal pankade natsionaliseerimise kohta. Ühtlasi avaldas Vene Valitsus nõusolekut selle kohta, et mainitud aktsiaseltside juhatuse asukoht saaks tunnistatud Tallinna üleviiduks ning et Eesti võimudel õigus oleks nende seltside põhikirju muuta, kuid tingimusega, et kõnes olevad aktsiad annaksid Eestile õiguse ainult nende aktsiaseltside ettevõtete peale, mis asetsevad Eesti territooriumil, mitte aga väljaspool Eesti piire asetsevate ettevõtete peale. Seejuures on eeltoodud rahulepingu määruses eriti ära tähendatud, et nende aktsiaseltside hulka, mille juhatuse asukoht tunnistati üleviiduks Tallinna, kuulub ka a.-s. „Dvigatel“.

17. aprillil 1920. a. ilmus „Riigi Teatajas“ (1920. a. nr. 55/56) Eesti Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud ajutine korraldus Vene Valitsuse poolt kinnitatud aktsiaseltside ja osähiuste valitsemise kohta ning 13. oktoobril 1921. a. (RT 1921 a. nr. 88/89) kuulutati välja seadus aktsiaseltside ja osähiuste varanduste hoolekande alt vabastamise kohta. Nende seaduste alusel registreeris Tallinna-Haapsalu Rahukogu 7. aprillil 1922. a. a.-s. „Dvigateli“ põhikirja (RT Lisa 1922. a. nr. 51) ja selles põhikirjas on öeldud, et viimases mainitud a.-s. „Dvigatel“ on asutatud 1897. aastal (§ 1) ning et tema juhatuse asukoht on Tallinnas (§ 19). Neil tingimustel aga ja et kostja enese voliniku seletuse järgi anti 7. aprillil 1922. a. registreeritud a.-s. „Dvigateli“ üle samanimelisest Veneaegsest aktsiaseltsist Eestis järgi jäänud vara ja muu seas ka Tallinnas asetsev vagunehitamisvabrik, osutub oma lõpptulemuses õigeks Kohtupalati järeldus, et praegu Tallinnas asetsev a.-s. „Dvigatel“ on Veneaegse a.-s. „Dvigateli“ juriidiline järeletulija kõigi õiguste ja kohustuste suhtes, mis olid tekkinud tähendatud, Tallinnas asetseva, vabriku ekspluateerimisel, ning et nimetatud aktsiaselts osutub õigeks kostjaks eelolevas asjas.

Kaebaja väide, et Eestis 1922. a. registreeritud a.-s. olla uus iseseisev selts, kes Veneaegse a.-s. „Dvigateli“ võlgade eest ei vastutavat, samuti kui Eesti Vabariik ei vastuta endise Vene riigi võlgade eest, puudub igasugune alus, sest rahulepingu § XII põhjal Eesti ei kannu mingisugust vastutust endise Vene riigi võlgade eest, samas rahulepingus aga ei leidu määrust, mille järgi Tallinna üleviidavad aktsiaseltsid oleksid vabastatud vastutusest nende võlgade eest, mis tekkinud olid Veneaegsetele aktsiaseltsidele kuulunud, Eesti territooriumil asetsevate, ettevõtete ekspluateerimisel.

II. Olgugi et Kohtupalati arvamus, nagu paneks administratsiooni asutamine seisma nõudmisõiguse aegumiskäigu, ei leia endale toetust kehtivas seaduses ega Vene Senati poolt antud seletustes, osutub oma lõpptulemuses ikkagi õigeks Kohtupalati järeldus, et käesolev nõue pole aegunud.

Nõudja nõudeõigus tekkis 1. juulil 1902. a. selleks päevaks kaubaraamatus väljaviidud saldo kohaselt ja oli, nagu kaevatud otsusest näha, tekkinud tehingutest, mis sõlmitud olid Tallinnas asetseva vabriku ekspluateerimisel.

1902. a. oli juba a.-s. „Dvigateli“ üle administratsioon seatud, mis, nagu juba eespool öeldud, võis toimuda ainult sel korral, kui tema juhatuse asukoht oli Peterburis, ja seepärast oleks nõudja tol ajal võinud oma nõudmist alustada ainult Peterburi kohtuasutistes Venemaa sisekubermangudes kehtivate seaduste põhjal. Seda ta omal ajal teinud ei ole ja seega algas nõude aegumistähtaeg 1. juulil 1902. a. Kuid 18. juulil 1907. a., samuti ka 16. aprillil 1910. a.

maksis a.-s. „Dvigatel“ nõudjale osa oma võlast ära, millega nõude aegumine katkes ja algas uue, kümneaastase aegumistähtaja käik (vt. Vene Tsiv. Õiguse §§ 1550 ja 694 märkuse lisa; Vene Senati tsiv. kass. dep. ots. 1879. a. nr. 347 ja 1895. a. nr. 21).

Sõja tekkimise tagajärjel Vene ja Saksa riigi vahel 24. juulil 1914. a. kaotsid Saksa riigi alamad ja nende poolt asutatud seltsid ja ühingud õiguse kohtuliku kaitse peale Venemaal (vt. Vene Senati Üldkogu ots. 1915. a. nr. 1). Seda õigust ei andnud neile tagasi ka Vene Nõukogude Vabariigi ja Saksa riigi vahel 3. märtsil 1918. a. Brest-Litovskis sõlmitud rahuleping, sest see annuleeriti Vene Valitsuse dekreediga 13. novembrist 1918. a. (vt. Vene Sead. Kogu 1918. a. nr. 95, art. 947) ja jäi seega üldse teostamata.

1920. a. tunnistati a.-s. „Dvigateli“ juhatuse asukoht üleviiduks Tallinna ja siin registreeriti tema põhikiri 7. aprillil 1922. a., s.o. pärast seda, kui Peterburis asunud a.-s. „Dvigatel“ ühes tema Venemaal asetsenud tehastega oli juba natsionaliseeritud ja selle tagajärjel kostja voliniku enese seletuse järgi oma olemasolu kaotanud. Kuid ka seltsi juhatuse asukoha üleviimise tagajärjel Tallinna ei omandanud nõudja, kui Saksamaal asutatud osahing, veel õigust oma nõudmisega pöörduga Eesti kohtute poole. See õigus avanes temal alles 20. detsembril 1923. a. Riigikogu poolt vastu võetud ja 29. jaanuaril 1924. a. „Riigi Teatajas“ (1924. a. nr. 16/17) avaldatud „Eesti-Saksamaa vahelise esialgse majanduskokkuleppe kinnitamise seaduse“ põhjal, mille artikkel 3. määrab, et kummagi lepinguosalise kodanikkudel on vaba võimalus teise lepinguosalise maa piirides kohtute ja kohtutega ühevääriste ametivõimude poole pöörduda oma õiguste teostamise ja kaitse otstarbél ja on selles suhtes kõigi õiguste ja soodustuste osalised, mida oma-maalased omavad.

Kõike seda arvesse võttes ja silmas pidades: 1) et nõudja nõudeõigus oli käesoleval juhul tekkinud 1. juulil 1902. aastal; 2) et nõude aegumiskäik katkes 16. aprillil 1910. a. ja algas samal päeval uuesti; 3) et nõudjal oli sõjaolude tõttu nõudeõiguse teostamisvõimalus täielikult ära võetud aja jooksul 24. juulist 1914. a. 29. jaanuarini 1924. a., s.o. 9 aasta 6 kuu ja 5 päeva jooksul; ning 4) et nõue on Tallinna-Haapsalu Rahukogus tõstetud 21. septembril 1928. a. ja järelikult peale 18 aasta 5 kuu ja 5 päeva möödumist tema aegumise katkestamise päevast arvates leiab Riigikohus, et vastus küsimusele, kas eelolev nõue on aegunud või mitte, on tingitud küsimusest, kas aegumiskäik tuleb seismapanduks lugeda sellel ajajärgul, millel nõudjal sõjaolude tõttu puudus igasugune võimalus nõude alustamiseks kompetentses kohtus. Viimasele küsimusele vastab Riigikohus jaatavalt. Kui sõjaolude tõttu tekkis täielik kohtute tegevuse seisak, määrab BES § 3625 p. 2, siis arvatakse mainitud seisaku aeg aegumistähtajast maha. Säärast määrust Vene Tsiviilõiguses ei leidu, kuid 23. septembril 1915. a. Vene keisri poolt kinnitatud seadusega kohtu tähtaegade seismapaneku kohta maa-aladel, kus kohtu- ja administratiiv-kohtuasutiste tegevus sõjaolude tõttu on lõpetatud (Vene Sead. Kogu 1915 a. art. 2004), määrati, et aegumistähtjad tsiviilasjades, mille katkemine võiks toimuda nõude tõstmise teel vastavas kohtuasutises, loetakse seismapanduks, kui see kohtuasutis on oma alalisest asupaigast sõjaolude tõttu evakueeritud. Olgugi et siin räägitakse kohtutest, mis oma alalisest asupaigast sõjaolude tõttu evakueeritud olid, ei jää mingit kahtlust, et mainitud seaduse tõsine mõte on see, et sõjaolud ei tohi mõju avaldada eraisikute eraõiguslikku laadi õigustele ning et viimaste alalhoidmise eesmärgiga tuleb aegumistähtjad seisma panna juhtumitel, kus eraisikul sõjaoludest tingitud kohtutetegevuse seisaku tõttu puudub igasugune võimalus samme astuda oma õiguste kaitsemiseks ja alalhoidmiseks. Oma kahjulikkude tagajärgede suhtes ei ole mingit vahet juhtumite vahel, kus eraisikul sõjaolude tõttu võimalust ei ole kohtu poole pöörduda viimase evakueerimise pärast ja kus temal samade sõjaolude tõttu see võimalus puudub teistel põhjustel, sest mõlemal juhtumil ei ole olemas kompetentset kohtuasutist, kelle poole ta võiks pöörduda oma õiguste kaitsemise ja alalhoidmise eesmärgiga. Seepärast, ja lähtudes eeltoodud seaduse tõsisest mõttest, leiab Riigikohus, et ka Venemaal kehtiva seaduse

järgi tuleb, samuti kui BES § 3625 p. 2 põhjal, aegumistähtajast maha arvata aeg, mille jooksul eraisikult sõjaolude tõttu oli võimalus ära võetud nõude tõstmiseks kompetentses kohtus.

Eeltoodud põhjustel leiab Riigikohus, et käesoleva nõue aegumistähtajast tuleb maha arvata 9 a. 6 kuud ja 5 päeva, ja ühtlasi, et tähendatud nõue on tõstetud (18 a. 5 k. 5 p. — 9 a. 6 k. 5 p. = 8 a. 11 k.) 1 aasta ja 1 kuu enne aegumistähtaja lõppu.

III. Nõudjal a.-s. „Dvigateli“ Tallinnas asetseva vabriku „direksiooni“ poolt saadetud kirja sisust 1. oktoobrist 1918. a. on Kohtupalat järeldanud, et see tõestab, et nimetatud direksioon on õigeks võtnud nõudja kaubaraamatus äratähendatud saldo 60,963 rubla 70 kop. suuruses ja lubanud seda tasuda ühes protsentidega. Ühtlasi on Kohtupalat leidnud tühisõnalise olevat kostja voliniku vastuvaidluse, et vabriku direksioon ei olnud õigustatud nõuet õigeks võtma ja maksmist lubama, sest seda oleks kostja arvates võinud teha ainult a.-s. „Dvigateli“ juhatus, kelle asukoht oli Peterburis. Kohtupalati järeldus mainitud kirja sisust, samuti ka kaebaja poolt selle järelduse vastu esitatud väited kuuluvad asja sisusse, mida Riigikohus K. s. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta. Kostja voliniku vastuvaidluse aga, et võlgade õiendamine ja tunnustamine ei kuulunud mitte vabriku direksiooni, vaid Peterburis asuva seltsi juhatuse kompetentsi, võis Kohtupalat ilma mingi seaduserikkumiseta alusetuks lugeda, sest kostja võlg nõudjale oli, nagu kaevatud otsusest näha, tekkinud nimelt Tallinnas asetseva vabriku ekspluateerimisel, mis oli vabriku direksiooni otseseks ülesandeks, siis järgnes juba sellest, et vabriku direksioon oli kohustatud seda võlga õiendama ja ühtlasi õigustatud tema tunnustamiseks. Eitas aga kostja, et vabriku direksioonil seesugune õigus oli, siis langes juba tema peale TKS § 366 põhjal kohustis tõeks teha, missuguste juhatuse poolt antud juhtnõudega oli kitsendatud direksiooni õigus vabriku ekspluateerimisel sõlmitud tehinguid täita ja nendest tehingutest järgnevaid vahekordi õiendada.

Tähtsusetu on kaebaja väide, et Kohtupalat olevat kaalumata jätnud kostja voliniku vastuvaidluse, et 1918. a. 1. oktoobri kirja koostamise ajal olnud nõue juba aegunud ning et aegumise tagajärjel kustunud nõude tunnustamine ei võinud uuendada nõudja õigusi, sest kui Kohtupalat oli juba järeldusele jõudnud, et nõue aegunud ei ole, siis puudus tal ka vajadus peatuda tähendatud kostja voliniku vastuvaidlusel.

IV. Küsimus, kas poolte vahel oli olemas kontokorrent- või mõni teine vahekord, oli asja kohta tähtsusetu, sest Kohtupalat oli juba kindlaks teinud, et kostjale kohusliku kirjaga 1. oktoobrist 1918. a. oli vabriku direksioon õigeks võtnud nõudja kaubaraamatus väljaviidud saldo ja selle, kui ka juurdekasvanud protsentide tasumise kohustise, sõltumata sellest, missugusest vahekorras nõutav võlg oli tekkinud. Seepärast, kuigi, nagu kaebaja arvab, peaks mitte küllalt põhjendatud olema Kohtupalati järeldus, et poolte vahel oli tekkinud kontokorrent-vahekord, ei võiks see ikkagi kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Kohtupalati lõpptulemus leiab õigustamist mainitud kirjas 1. oktoobrist 1918. a.

Eeltoodud põhjustel Riigikohus **otsustas:**

Aktsiaselts „Dvigateli“ voliniku vann. adv. abi Bernhard Markovitschi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta (Toim. nr. 299/31. a.).

Nr. 69.

TSIVIL-OSAKOND.

12. mail 1931. a.

Põllutöoministeriumi voliniku August Vodja kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 27. jaanuarist 1930. a. Põllutöoministeriumi nõudes Saare piimaühisuse vastu 2547,06 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Nagu Kohtupalati otsusest näha, nõuab Põllutöoministerium Saare piimaühisuselt kahju tasumist 2547 krooni 6 sendi suuruses sel põhjusel, et 11. juunil 1926. a. põlenud Saare

asunduses ära hooned, mille väärtus olnud 8146 krooni 80 senti. Peale hoonete põlemist olnud nende varemete väärtus 4329 kr. 74 senti. Tulekindlustusselts maksnud välja 1270 krooni ning seega võrduvat senini katmata kahju 2547 krooni ja 6 sendiga. Tulikahju alanud Saare piimaühisuse käes kasutada olnud hoonest ja nimelt Juhan ja Elmar Vadide päralt olevast lokomobiilist, mis töötanud hoonete juures. Et Vadid on kohtu poolt õigeks mõistetud tulega hoolerult ümberkäimises, loeb Põllutööministeerium Saare piimaühisust vastutavaks tekkinud kahju eest sellepärast, et ühisuse juhatus nõudnud aurukatla ülesseadmist ainult 30 sammu hoonest eemale.

Tartu-Võru Rahukogu lükkas Põllutööministeeriumi nõudmise tagasi järgmistel põhjustel: „Nõudja ise võtab oma nõudekirjas õigeks, et tuli sai alguse hoonete juures töötavast lokomobiilist, mis polnud mitte kostja, Saare piimaühisuse, omand, vaid kuulus Juhan ja Elmar Vadile. Edasi on samuti nõudekirjast näha, et nõudja leiab end õigustatuks nõudma kostjalt kahju tasumist sel alusel, et kostja, Saare piimaühisuse, juhatus nõudnud, et lokomobiili katel meierei hoonest 30 sammu eemale pandaks, millest tuli saanudki alguse ning mille tagajärjel olevat kostja vastutav kahjude eest. Neist nõude põhjustest nähtub, et see rajatakse mitte millelegi muule, kui BES § 3284 ette nähtud õiguse rikkumisele (Rechtsverletzung). Keelatud toimingu olemasolu kindlakstegemiseks (mis toiming võib väljenduda nii tegevuses kui ka tegevusetuses) on tarvilik mitte ainult vastava toimingu seadusvastasus objektiivses mõttes, s.t. õiguslikkude normide rikkumine, vaid ka sama toimingu ebaseaduslikkus subjektiivses mõttes, s.t., et vastav toiming oleks korda saadetud tahtlikult või ettevaatamatult (BES § 3289), teiste sõnadega, et seda toimingut oleks võidud süüks panna toimingut korda saatnud isikule. On endastmõistetav ning ei pruugi eriliselt põhjendatud saada, et kostjale kui juriidilisele isikule ei või kuidagi viisi süüks panna seda, et selle juriidilise isiku esinduse või organi ja nimelt juhatuse üksikud liikmed on täitsa omal algatusel ja tahtel, ilma et selleks oleks mingit otsust või korraldust tehtud kostja sellekohaste organite poolt, on ülalnimetatud korralduse teinud, mille tagajärjel on nõudjale kõnes olev kahju tekkinud. Kahju tasumist tsiviilõiguslikust deliktist võiks nõudja tarbe korral nõuda üksi Saare piimaühisuse juhatuse üksikutelt liikmetelt isiklikult, kes olid nõudnud lokomobiili katla ülesseadmist meierei läheduses.“

Eeltoodud rahukogu otsuse peale antud edasikaebuses taotles nõudja volinik nõudmise rahuldamist, seletades, et Saare piimaühisuse juhatus, korraldades vilja peksmist, teotsenud ühisuse esindajana ja huvides, mispärast vastutavat ka ühisus oma juhatuse tegevuse eest.

Otsusega 27. jaanuarist 1930. a. kinnitas Kohtupalat rahukogu otsuse, leides, et nõudja voliniku seisukohaga ei saa ühineda. „Viide BES § 3290-le“, ütleb Kohtupalat, „ei kõiguta rahukogu otsuses toodud kaalutlusi Kuigi silmas pidada, et juriidiline isik võib toimida oma esindajate kaudu *dolus*'ega, s.o. tahtlikult tekitada kahju, siis ei saa niisugust tahtmist iseene- sest eeldada juriidilise isiku poolele, ja kui on tegemist juhatuse poolt toime pandud õiguse- rikkumisega, siis peab iga kord tõeks tehtud olema, et juhatuse liikmed on toiminud nende poolt esindatud ühisuse eeskirja põhjal või vähemalt oma esinduse piirides. Iseenesest mõista, et piimaühisus ei ole ette kirjutanud ega üldiselt volitanud oma juhatuse liikmeid niisugusteks toimetusteks, mis kaasa toovad tulikahju hädaohtu kõige sellega seotud tagajärgedega. Kahtlemata lasub siin *onus probandi* nõudja poolel, kes pole tõeks teinud, et juhatus oleks talitanud ühisuse käsul või esinduse piirides. Seepärast ühineb Kohtupalat täiesti rahukogu otsuse põhjustega ...“ Ühtlasi on Kohtupalat rahuldamata jätnud nõudja voliniku poolt Kohtupalati istungil 27. jaanuaril 1930. a. avaldatud palve tunnistajaid üle kuulata nõudekirjas esitatud küsimuste selitamiseks: millest oli tuleõnnetus tingitud, kelle korraldusel aurukatel 30 sammu meiereist eemale paigutati, kas kostjat hoiatati, et nii lähedale hoonetest aurukatelt paigutada ei või, ja kas, vaatamata sellele, kostja nõudis katla ülesseadmist tähendatud kohal.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb Põllutöoministeeriumi volinik August Vodja Kohtupalati otsuse tühistamist. Mainitud kaebuse arutusele asudes leiab Riigikohus selle lugupeetava olevat.

Juriidilise isiku õiguste omandamiseks on kõik ühingud ja seltsid kohustatud registree-ruma seaduses ette nähtud korras ja ühtlasi esitama oma põhikirju, milles peab muu seas tähendatama nende juhatuse koosseis ja v õ i m u p i i r i d (RT 1926. a. nr. 37; sead. nr. 73). Seega osutub ühingu põhikiri tema juhatuse võimupiire kindlaks määravaks aktiks. Kohtu-palat ei eita, et juhatuse on ühingu seaduslik esindaja ning et kõik juhatuse toimetused, mis ette võetud temale põhikirjaga antud võimupiirides, on kohuslikud ühingule kui juriidilisele isikule, ning et vastutus nende toimetustega tekitatud kahjulikkude tagajärgede eest langeb ühingule. Seepärast, ja et nõudja volinik tõsisas, et käesoleval juhtumil korraldanud vilja-peksmist Vadide päralt oleva lokomobiiliga Saare piimaühisuse juhatuse, kui nimetatud ühisuse esindaja, ning palus selle asjaolu tõenduseks, samuti ka küsimuse selitamiseks, kelle, kas juha-tuse, kui ühisuse organi, või üksikute juhatuse liikmete, korraldusel aurukatel, vaatamata auru-katla omaniku hoiatusele, paigutati meierei hoonest kõigest 30 sammu eemale, oli Kohtupalat kohustatud selgitama, kas Saare piimaühisuse juhatuse võimupiiridesse kuulus tema poolt toime pandud viljapeksmise korraldamine ning kas korraldus aurukatla paigutamise kohta mainitud hoone läheduses oli tehtud juhatuse kui piimaühisuse esindaja või ainult mõne üksiku juhatusliikme poolt. Seda mitte tehes, vaid rahuldumata jättes nõudja voliniku poolt avaldatud erapalved, mis sihitud olid just nende küsimuste selgitamisele, on Kohtupalat rikkunud TKS §§ 339 ja 366 ning osutub mitte küllalt põhjatuks tema lõpptulemus, et vastutada nõudjale tekitatud kahju eest võiksid ainult Saare piimaühisuse juhatuse üksikud liikmed, mitte aga nimetatud ühisus kui juriidiline isik, seda enam, et Kohtupalati kriminaal-departemang oli juba oma seadusjõusse astunud otsuses 3. veebruarist 1928. a. kindlaks teinud, et nimelt „piimaühisuse j u h a t u s“ oli nõudnud, et katel asetataks 30 sammu meiereihoonest eemale, kuna katla omanik kavatsenud aurukatla üles seada 70 samrnu kaugusel tähendatud hoonest ning seega selles otsuses ei sisaldu mingisuguseid andmeid, et aurukatla ülesseadmine seal, kus ta õnnetusjuhtu ajal seisis, oleks tekkinud mõne üksiku juhatusliikme, mitte aga juhatuse kui piimaühisuse seadusliku esindaja korraldusel. Ei õigusta Kohtupalati lõppjäreldest tema põh-jend, et iseenesest mõista ei volitanud piimaühisus oma juhatuse liikmeid niisugusteks toime-tusteks, mis kaasa toovad tulikahju hädaohtu kõige sellega seotud tagajärgedega, sest tähtis võis asja otsustamisel olla ainult küsimus, kas viljapeksmine oli juhatuse poolt ette võetud tema võimupiirides ning kas ta oli õigusvõimne viljapeksmistööga seotud korraldusi tegema oma äranägemise kohaselt või mitte. Et Kohtupalati otsus juba eeltoodud põhjustel jõusse jääda ei või, langeb ära vajadus muude kaebaja väidete arutamiseks.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus **otsustas:**

Kohtupalati otsus TKS §§ 339, 366 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupala-tile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 383/31. a.)

Nr. 70.

TSIVIL-OSAKOND.

10./24. septembril 1931. a.

Kasaritsa valla omavalitsuse voliniku vann. adv. O. Rütli kassatsioonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 14. oktoobrist 1929. a. Põllutöoministeeriumi nõudes Kasaritsa valla omavalitsuse vastu 840 krooni suuruses.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees J. Lõo.

Võru 1. jsk. rahukohtunikule 5. I 1929. a. antud nõudepalves seletas Põllutöö-ministeeriumi kohtuasjade ajaja Mihkel Püss, et Asutava Kogu poolt 10. X 1919. a. vastu

võetud Maaseaduse § 1 alusel on kõik Vene endised kroonumõisad Eesti riigi omanduseks tunnistatud ja nende valitsemine ning korraldamine Põllutöoministeeriumi kätte antud. Mainitud seaduse alusel saanud Eesti riigi omaks Kasaritsa vallas asetsevad endised Vene kroonumõisad „Vana-Kasaritsa“ ja „Vastse-Kasaritsa“ ühes kõigi päraldistega ning võetud riigile üle. Ülevõetud maade hulgas olla ka krundid nr. nr. XIII, XIV, XV, XXIII ja XXIV, mis kostja käes pidada. Kostja polevat ilmunud sõlmima rendilepinguid nende kohtade peale ega ole ka nende eest maksnud renti. Sellise ilma lepinguta talude kasutamise läbi olla riik kahju saanud saamata jäänud rendiraha ja protsentide näol 1. V 1920. a. kuni 1. V 1929. a. Aastane rendisumma olla kindlaks määratud vastava komisjoni poolt 664,1 rukki kg suuruses. Palub seepärast välja mõista Kasaritsa valla omanduse käest Põllutöoministeeriumi kasuks 821 krooni 80 senti ühes protsentidega. Asja otsustamisel rahukohtuniku juures kostja volinik nõudmist õigeaks ei võtnud ja seletas, et maad on valla omanduseks üle läinud, mille tõenduseks ette pani muude tõenduste hulgas väljavõtte Vana- ja Vastse-Kasaritsa mõisa vakumaade üle, mis koostatud 1900. a. kust näha, et maad, mille eest nõudja kostjalt renti nõuab, on kolm koolikohta (nr. nr. XXIII, XIII ja XIV) ja kaks vallamajade alust krunti (nr. nr. XXIV ja XV). Need maad olid 1900. a. regulatsiooniaktide põhjal kostja valduses, vallamajade alused krundid maksuta ja koolikohad teatava iga-aastase obrokimaksu eest. Edasi seletas kostja, et pärastpoole olla maad ostu alla võetud, kuid sellekohased aktid olla läinud kaduma. Rahukohtunik lükkas nõude tagasi enneaegsuse pärast, leides, et poolte vahel veel lahendamata on omandiõiguse küsimus vaidluse all olevate maade kohta. Rahukohtuniku otsuse peale antud nõudja edasi-kaebust arutades otsustas 14. X 1929. a. Tartu-Võru Rahukogu selles asjas rahukohtuniku otsuse tühistada ja nõudja rendinõude rahuldada. Oma otsust põhistab rahukogu muu seas sellega, et Vana- ja Vastse-Kasaritsa mõis olla üle võetud ühes vaidluse all olevate kruntidega. Mõisade ja kruntide ülevõtmine olla tõestatud ülevõtmisaktidega ja maade nimekirjadega ja et maade üleandmise nimekirjale kirjutanud alla ka Kasaritsa valla esindaja. Nende kruntide ülevõtmine riigile olevat senini muutmata, mispärast ka riigil kui kruntide omanikul olevat õigus nende kasutajalt saada renti.

Rahukogu otsuse peale Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses väidab kostja volinik, et need maad on veel vallalt üle võtmata ja et vald neid kui omanik heas usus valdab, ja nende eest tema käest renti nõuda ei saa, kuni otsustatud pole omandiõigus nende kohta.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kostja voliniku kassatsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel põhistel:

1) Vastse-Kasaritsa ja Vana-Kasaritsa mõisa ülevõtmisaktidest 1920. a. nende rentnikkude Linno ja Lüüsi käest pole näha, et ühes oleks üle võetud ka vaidluse all olevad maa-alad. Need ei olnud ei Linnole ega Lüüsil renditatud ja neid kasutas ja valdas mõisa rentnikkudest sõltumata Kasaritsa vald regulatsiooniaktide põhjal, mispärast ka mõisa rentnikud neid üle anda ei saanud ja tegelikult pole ka need maad kostja, valla, käest üle võetudki, nagu seda näha on asjas olevatest andmetest. Ka maade nimekirjadest (rahukogu t.l. 6 ja 7), mis koostatud alles 1923. a., kolm aastat pärast mõisade ülevõtmist rentnikkude käest, pole näha, et Kasaritsa vald oma õigustest nende maade peale oleks loobunud või neid üle oleks andnud riigile.

2) Rahukogu pole sugugi tähele pannud, et Kasaritsa vald neid maid juba 1900. aastal valdas regulatsiooniaktide põhjal. Nende aktide põhjal eraldati valla maad lõplikult mõisa maadest ja anti alaliseks kasutamiseks teatava maa-maksu, obroki eest (Vene Sead. täielik kogu 1869. a. 10. III. seadus nr. 46833). Regulatsiooniakti põhjal maakasutajalt või valdajalt võis maa omanik, riik, nõuda aktis kindlaks määratud maksu (obrokit), aga mitte renti. Maa kasutamine oli alaline, s. o. põline, seega õiguseinstituut, mis oma loomu poolest mahub BES §§ 942 ja 952 ette nähtud kasutamiseõiguse piiridesse. Regu-

latsiooniaktidel põhinev kasutamine muudeti 1886. a. (V. S. täielik kogu 15. VII. 1886. a. nr. 3807) ümber väljaostuks. Kas need maad pärast 1900. a. täiesti Kasaritsa valla omanduseks üle läksid või vald regulatsiooniaktide põhjal nende kasutajaks edasi jäi, pole asjas esitatud andmete järgi küllalt selginud. Vaidluse all olevate kruntide suhtes ei saanud Eesti riik Põllutööministeeriumi näol mitte suuremaid õigusi Kasaritsa valla vastu, kui seda oli Vene riigil. Kui ka krundid kinnistusraamatutes peamõisast lahutamata peaksid olema, ei tähenda see veel mitte, et need õigused, mis Kasaritsa vald nende maade peale oli omandanud Vene keisririigi seaduste järgi, oleksid tühised ja et Põllutööministeerium võiks nende maade eest renti nõuda ja toimetada maareformi teostamise määruste alusel.

Seda mitte arvesse võttes on rahukogu selles asjas oluliselt rikkunud TKS §§ 105 ja 129.

Neil põhjustel Riigikohus otsustas: Tartu-Võru Rahukogu otsus selles asjas TKS §§ 105 ja 129 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 552/31. a.)

Nr. 71.

TSIVIL-OSAKOND.

10./24. septembril 1931. a.

Veera Pasternaki, Pauline Kraemeri, Rebekka Kremeri ja David Pasternaki voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonkaebus Tartu-Võru Rahukogu määruse peale 9./14. maist 1930. a. surnud Abram Pasternaki pärandi asjas.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees J. Loo.

Tartus 21. XI 1928. a. surnud Abram Pasternaki lesk ja kolm täisealist last palusid endid Tartu 3. jsk. rahukohtunikule 29. V 1929. a. antud avaldises kinnitada seaduses ette nähtud korras pärijateks Abram Pasternakist järele jäänud vara peale varühisuse edasikestvuse õigusega. Oma määrusega 7./10. aprillist 1930. a. rahuldab rahukohtunik pärijate palve, leides, et BES §§ 1703, 1706, 1880, 1822, 1831 ja TKS §§ 2019 ja 2020 põhjal tuleb pärimisõigustesse kinnitada kõige pärandijätjast järele jäänud varanduse peale: a) tema lesk, Veera Pasternak, $\frac{1}{3}$ mõttelises osas, b) tema lapsed Pauline Kraemer, Rebekka Kremer ja David Pasternak, igaüks $\frac{2}{9}$ mõttelises osas kogu pärandist, kusjuures lesele jääb eluaegne kasutamise ja pidamise õigus kogu päritava varanduse peale ka laste osade kohta. Edasi tõsitab rahukohtunik, et maksualust pärandvara on käesoleval korral olemas 156540 krooni väärtuses, millest langeb lese osaks 52180 kr. ja igale lapsele $34786\frac{2}{3}$ kr., kuna lese eluaegse pidamise väärtus teeb välja 49571 krooni. Pärandusmaksu määras rahukohtunik võtta: 1) leselt Veera Pasternakilt lastele langeva osa varanduse eluaegse kasutamise eest 5948 kr. 52 s. suuruses ja lastelt igaühelt 3826 kr. 54 s., kusjuures lastelt tulev pärandusmaks kuulub sissenõudmisele alles pärast nende ema, lese Veera Pasternaki eluaegse pidamise lõppu. Et abielupaar Abram ja Veera Pasternakil BES § 80 põhjal oli ühisvaranduse õigus, siis lesele enesele omanduseks ülemineva osa pealt ei tulevat võtta pärandusmaksu. Rahukohtuniku määruse peale andsid pärijad Tartu-Võru Rahukogule erakaebuse, milles nad palusid Veera Pasternakile pärandusmaksu määramist lastele kuuluvate osade kasutamise ja valdamise pealt ära muuta ja leske sellest maksust vabastada. Pärandusmaksu seaduse §§ 4 ja 36 olla ette nähtud küll varanduse määramine eluaegseks kasutamiseks pärandijätja poolt, mitte aga selle kasutamine ega valdamine seaduse alusel, eriti veel siis, kui pärandi üleminek aset ei leia ja lesk edasi kasutab abielupaari ühist varandust varühisuse alusel. Säärane varanduse valdamine ja kasutamine lese poolt ei kuuluvat pärandusmaksu alla, sest seda polevat Pärandusmaksu seaduses

ette nähtud. Rahukogu jättis pärijate erakaebuse tagajärjeta, leides, et lesk saab laste osade kasutamiseõiguse pärimise teel ja et see õigus kuulub maksustamisele Pärandusmaksu sead. § 4 alusel. Rahukogu määruse peale andis pärijate volinik vann. adv. J. Kriisa Riigikohtule kassatsioonkaebuse, milles ta esiteks väidab, et ühe abikaasa surma korral ei tule teist abikaasat, praegusel korral Veera Pasternaki, lugeda surnud mehe Abram Pasternaki pärijaks, kes osa varandusest pärimise teel omandab. Lesk omandavat varandust alles jagamise korras, lapsed ja teised seaduslikud pärijad aga pärimise teel. Teiseks käivat Pärandusmaksu sead. §§ 4 ja 36 varanduste kohta, mis üle lähevad pärijate määramise korras eluaegseks kasutamiseks, kuna aga lesele varaühisuse alusel üle minevad varanduse valitsemise ja kasutamise õigusi isegi kitsendavat ja lõpetavat lese soovist hoolimata (BES § 286). Lesk olevat varaühisuse edasikestmise ajal kohustatud tema kasutamisel ja valitsemisel olevast varandusest kasvatama ja ülal pidama oma lapsi (BES § 1825). See kohustis võivat isegi ületada lese kasutamisel oleva varanduse väärtust. TKS § 129, Pärandusmaksu sead. §§ 4 ja 36 ning BES §§ 80, 1819, 1822, 1825, 1830 ja 1831 rikumise pärast palub kaebajate volinik tühistada rahukogu määrus.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus, et pärijate voliniku kassatsioonkaebuse rahuldamiseks ei ole alust:

1) Kuigi Pärandusmaksu sead. § 36 tekstist üksi vahest järeldada võiks, et seal on jutt eluaegseks kasutamiseks saadud varandusest, mis määratud testamendi või päranduslepingu järgi, mitte aga seadusjärgse päranduse teel üleläänud kasutamiseõigusega (BES § 1825), siis ei jäta sama seaduse §§ 4 ja 22 ühtegi kahtlust, et pärandusmaksu alla kuuluvad kõik eluaegsed kasutajad üldse, vahet tegemata seadusjärgsete ja testamendijärgsete pärijate vahel.

2) Lese õigus kasutada laste osasid ühises varanduses (BES §§ 1825 jj.) on seadusjärgne pärimiseõigus, nagu seda näitab juba nende paragrahvide koht meie õiguste süsteemis, ja see õigus avaneb teise abikaasa surmaga. See asjaolu, et lesel selle juures varaühisus lastega jätkub (BES § 1822), ei tee tema kasutamiseõigust mitte mõneks õiguseks, mis oleks saadud väljaspool ja sõltumata seadusjärgsest pärimisest, nagu seda arvab kaebaja.

3) Lese kasutamiseõigus on omalt kestuselt eluaegne. Ta võib selle kestust lühendada oma äranägemise järgi, kui ta ette võtab vara jagamise enese ja laste vahel, või uuesti abiellub (BES § 1829). Väljaspool neid juhtumeid kestab tema kasutamine surmani.

4) Laste varanduse kasutamine paneb küll lesele peale teatavaid kohustisi laste suhtes, mis kasutamiseõiguse väärtust võivad vähendada. Käesoleval korral pole aga kaebaja mitte ära näidanud ega tõendanud, millisel määral oleks vähenenud lese Pasternaki kasutamiseõiguse väärtus pärandusmaksu võtmiseks.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Veera Pasternaki, Pauline Kraemeri, Rebekka Kremeri ja David Pasternaki voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 554/31.)

Nr. 72.

TSIVIL-OSAKOND.

24. septembril 1931. a.

Kristjan Bääri voliniku vann. adv. H. Reimanni kassatsioonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse peale 30. juunist 1930. a. „Orajõe-Allika“ nr. 14-b, kinn. nr. 1466, väiketalu üle sõlmitud ostu-müügi lepingu kinnistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus järgmist:

31. märtsil 1930. a. pöördus Kristjan Bääri volinik vann. adv. Hugo Reimann Viljandi-Pärnu kinnistusjaoskonna ülema poole palvega kinnistada Kristjan Bääri omandu-

seks Pärnumaal, Orajõe vallas asetsevat talukohta „Allika nr. 14-b“ (kinnistu nr. 1466) 23. aprillil 1924. a. Jaan Alliku, kui müüja, ja Kristjan Bääri, kui ostja, vahel sõlmitud ostu-müügi lepingu põhjal.

Määrusega 5. aprillist 1930. a. jättis kinnitusjaoskonna ülem selle palve tagajärjeta põhjusel, et 13. märtsil 1926. a., s. o. juba pärast mainitud ostu-müügi lepingu sõlmimist, on „Allika nr. 14-b“ talu omanik Jaan Allikas selle koormanud hüpoteegiga Prits Jürgensi kasuks 1600 krooni suuruses, mis võlga ostja Bäär enese kanda ei võtnud, ning et obligatsiooniomaniik Jürgens ei ole oma nõusolekut avaldanud ostu-müügi lepingu kinnistamiseks võla ülevõtmiseta ostja poolt.

Viljandi-Pärnu Rahukogule antud erakaebuses palus Kristjan Bääri volinik tühistada kinnistusjaoskonna ülema määrust ja temale ette kirjutada kõnes olevat ostu-müügi lepingut kinnistada.

Määrusega 30. juunist 1930. a. jättis rahukogu Kristjan Bääri voliniku erakaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb Kristjan Bääri volinik rahukogu otsuste tühistamist.

Mainitud kaebust arutanud, leiab Riigikohus selle rahuldamisväärse olevat.

BES § 1595 määrab, et panditatud kinnisvara võõrandamine võlgniku poolt müügi teel ei muuda hüpoteekaarkreeditoride õigusi ning et seesugune võõrandamine võib toimuda ainult võõrandatava kinnisvara peal lasuvate pandiõiguste alalhoidmisega. Käesoleval juhul on Jaan Allikas, nagu kaevatud otsusest näha, 23. aprillil 1924. a. oma „Allika nr. 14-b“ talu kohta ostu-müügi lepingu sõlminud Kristjan Bääriga ning juba pärast selle lepingu tegemist sama talu koormanud hüpoteegiga Prits Jürgensi kasuks, mis kinnistusregistrisse kantud 13. märtsil 1926. a. Hüpoteegi aluseks pandud obligatsioonis on öeldud, et Jaan Allikas on Prits Jürgensi käest laenuks saanud 160000 Eesti marka, mis vastab 1600 Eesti kuldkroonile, ja kohustub oma võlauskujale või igale obligatsiooni seaduslikule omanikule 10% aastas maksma, ning et kapitali, protsentide ja muude kulude kindlustuseks panditab tema päralt oleva väikekoha „Allika nr. 14-b“ (krep. nr. 1466) ühes hoonete ja päraldistega. Seda võlga ostja Bäär, nagu kaevatud otsusest näha, enese kanda ei võtnud ja seega on Jaan Allikase ja Prits Jürgensi vahel tehtud võlavahekord muutmata jäänud: vastutavaks mainitud, hüpoteegiga kindlustatud võla eest jääb Jürgensi ees Jaan Allikas. Ei täida Allikas oma tähendatud võlavahekorra järgnevaid kohustisi, siis on Jürgens õigus-tatud oma pandiõiguse teostamiseks võla sissenõudmisega pöörduma panditatud kinnisvarale, sõltumata sellest, kelle omandiks see osutub. See asjaolu, et kõnesolev kinnisvara on Allikase poolt hüpoteegiga koormatud pärast Allikase ja Bääri vahelise ostu-müügi lepingu sõlmimist, ei või tähendatud lepingu kinnistamise korral mingit mõju avaldada Jürgensi pandiõigusele, sest see tema õigus, mis kindlustatud vastava hüpoteegi sissekandmisega kinnistusregistrisse, jääb ka panditatud vara võõrandamise korral ikkagi alalhoiduks, sõltumata sellest, kas üks omanik on panditatud varaga kindlustatud võla enese kanda võtnud või mitte (BES § 1595).

Ei õigusta rahukogu määrukses väljendatud lõppjäreldest ka tema viide Not. sead. § 340 p. 2. peale, sest see näeb ette, et esitatud tehingu kinnistamise võimalus on tingitud selle isiku nõusolekust, kelle vastu kinnistamine on sihitud. Käesoleval juhtumil ei ole ostu-müügi lepingu kinnistamise palve sugugi sihitud Prits Jürgensi kui hüpoteegi-omaniku vastu, sest tema pandiõigus jääb alalhoiduks ka panditatud vara võõrandamise korral müügi teel, ilma et seejuures peaks toimuma tema pandiõiguse uuendamist. Kõige selle pärast osutub alusetuks rahukogu järeldus, nagu takistaks Bääri poolt esitatud ostu-müügi lepingu kinnistamist see asjaolu, et Jürgens ei ole selleks oma nõusolekut avaldanud.

Neil põhjustel ja silmas pidades, et ostu-müügi lepingu kinnistamist taotleb mitte müüja, kes müüdnud vara pärast mainitud lepingu sõlmimist on koormanud hüpoteegiga, vaid ostja, kellel teada on Jürgensi pandiõiguse olemasolu, leiab Riigikohus, et rahukogu määrus jõusse jääda ei või, ja seepärast **otsustas**: Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus BES § 1595, Not. s. § 340 p. 2 ja TKS §§ 129 ja 142 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 618/31. a.)

Nr. 73.

TSIVIIL-OSAKOND.

1./15. oktoobril 1931. a.

1. H. Herodese voliniku vann. adv. K. Pikka ja 2. K. Herodese, Pauline Tombergi, surn. H. Herodese pärandustombu, O. Herodese, Otto Herodese, Alise Virmanni, Magda Virmanni, Paul Viirese, Mari Laane ja Artur Herodese voliniku vann. adv. V. Johanson'i kassatsioonkaebused Kohtupalati määruse peale 20. I 30. a. K. Herodese, P. Tombergi, surn. H. Herodese pärandustombu, O. Herodese, A. ja M. Virmanni, P. Viirese, M. Laabe ja A. Herodese nõudes Helene Herodese vastu, Lungo maakoha kasutamist laastavaks tunnistamise, metsaraiumise ärakeelamise ja metsa järelevalve sisseseadmise pärast 2000 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Oma nõudepalves Pauline Tombergi, Oskar Herodese ja teiste volinik vann. adv. N. Kruuse seletas, et tema volitajad kinnitatud ühes teiste kaaspärijatega pärimisõigustesse nende surnud isast Hans Herodesest järele jäänud pärandvarale, kusjuures kadunu lesele, s. o. kostjale Helene Herodesele jäänud kogu pärandi kohta BES §§ 1711—1720 ette nähtud eluaegne kasutamisoigus. Kui Helene Herodes pärandvara, s. o. Lungo maakoha kasutamisele asunud, olnud seal katastrimetsa 97,67 tiinu ja 51,70 tiinu muud metsa, kõiki kokku 149,37 tiinu. Nelja aasta jooksul olevat kostja 40 tiinu kõige paremat metsa maha raiunud ja ära müünud, ka nõude tõstmise ajal käinud metsa raiumine edasi, nii et see lausa laastavaks olla kujunenud. Kostja olevat metsa umbes 8 aasta kohta ette raiunud. Et nõudjad olevat huvitatud, et nad peale Helene Herodese pärandvara kasutamise lõppu saaksid oma isast järele jäänud maakoha samas seisundis, nagu see oli pärandijätja surma korral, ja tähele pannes, et BES §§ 1711—1720, 1213, 1214, 1229 ühise mõtte järgi lesk kinnisvara peab kasutama korraliku peremehe hoolega ning metsa võib raiuda mitte rohkem kui metsa kasutamise norm lubab, palusid: tunnistada, et Lungo maakoha pidamine Helene Herodese poolt on laastav; ära keelata Helene Herodesele selle maakoha peal kasvavat metsa müügi otstarbel raiuda; sisse seada Lungo kohal kasvava metsa üle Metsaseaduse §§ 695—701 ette nähtud järelevalve.

Rakvere-Paide Rahukogu otsustas: Tunnistada „Lungo“ maakoha metsa majandamine laastavaks ja ära keelata Helene Herodesele sellel maakohal metsaraiumine müügi otstarbeks 14 aasta jooksul, arvates 4. detsembrist 1928. a. „Lungo“ maakohal kasvava metsa üle seada Metsasead. §§ 694—701 ettenähtud järelevalve, pannes metsa järelevalve ja puude raiumiseks loa andmine kohaliku riigi metskonna metsaülema ja kohaliku politsei peale.

Selle otsuse peale andis kostja oma voliniku kaudu edasikaebuse Kohtupalatile. Kohtupalat otsustas: Rakvere-Paide Rahukogu otsuse muutmiseks tunnistada, et Lungo maakoha kasvava metsa raiumine müügi otstarbeks Helene Herodesele on keelatud, kuid rahukogu otsus järelevalve sisseseadmise osas kinnitada. Muus osas rahukogu otsus tü-

histada. Kohtupalat oma otsuse põhistuses leiab, et kostjal üldse puuduvat õigus metsa müügiks raiuda, nagu seda õieti taotlevat nõudjad nõudepalves ja millest nad kinni pidavat asja arutamisel Kohtupalatis. Mis puutuvat aga nõudjate taotlusse tunnistada metsa majandamist „Lungo“ maakohal laastavaks, siis see asjaolu olevat tõestamata, sest nõudjad polevat tõestanud, palju üldse metsa „Lungo“ maakohal olnud, ja asjasse polevat selgust toonud ka kahekordne ekspertiis.

Selle Kohtupalati otsuse peale andis oma voliniku vann. adv. K. Pika kaudu kassatsioonkaebuse kostja Helene Herodes. Nõudjad omalt poolt on oma voliniku vann. adv. V. Johanson poolt andnud seletuse selle kassatsioonkaebuse peale, kusjuures nad omalt poolt Kohtupalati otsuse tühistamist taotlevad osas, milles tagasi oli lükatud palve tunnistada „Lungo“ talu metsa majandamist laastavaks, leides, et Kohtupalat olevat siin rikkunud TKS §§ 777, 456, 339 ja 711.

Asja esituse kuulanud ja arutanud kostja voliniku vann. adv. K. Pika kass. kaebuse, kus Kohtupalati otsuse tühistamist taotellakse TKS §§ 339, 366, 610, 611, BES §§ 1057, 1714, 1715 ja Metsaseaduse §§ 714, 722 rikkumise pärast, leidis Riigikohus järgmist:

1) Ei saa ühineda kaebaja väitega, nagu võiks lesknaine, kes mehest järele jäänud pärandvara BES §§ 1711—1720 korras kasutab, selle pärandvara hulka kuuluval kinnisvaral kasvavat metsa kasutada kui omanik BES § 1057 alusel. Kuigi BES § 1714 annab lastega lesele õiguse valitseda ja kasutada oma mehest järele jäänud kogu pärandit (Leibzuchtsrecht) oma näengu järgi aruandmatult oma surmani, uuesti abiellumiseni või jaotamiseni teiste kaaspärijatega, on see tema õigus ainult vallasvara suhtes (välja arvatud võlanõuded) piiramatu (§ 1717). Koguni kitsad on tema kasutamise- ja korraldamisõigused kinnisvara suhtes: tema ei või kinnisvara võõrandada, panditada, koormata; isegi seda osa mitte, mis temale jääks pärandi jagamisel. Ainult kaaspärijate-lastele nõusolek võib talle kinnisvara üle korraldamiseks suuremad õigused anda (BES § 1715). Muidu on lehel õigu kasutada ainult kinnisvara tulusid nende kitsendustega, mis seaduses ette nähtud (BES §§ 1208, 1714, 1715, 1716). Et mets on kinnisvara lahutamatu osa ja tõstab kinnisvara väärtust, siis on BES § 1715 mõtte järgi ka kinnisvara külge kuuluva metsa kasutamine lesele ainult niipalju lubatud, kui võrt see on tarvilik üldse kinnisvara korraliku majandamise huvides. Üldiseks juhtnõõriks on siin BES § 1213. Millises ulatuses ühes või teises kinnisvaras metsa raiuda lubatud, vastavalt selle seadusnormi mõistele, see on kinnisvara iseloomust, mis sisuliselt asja arutava kohtu kindlaksmääramisele kuulub. Mingil tingimusel ei tohi lesk metsa rohkem raiuda, kui seda korraliku metsamajandamise norm lubab. Vastasel korral ei saaks enam juttu olla kinnisvara kasutamisest, vaid selle kurnamisest, väärtuse langetamisest, mis oma tagajärgede poolest oleks võrdne BES § 1715-s keelatud kinnisvara koormustega. Et selline kitsendus kinnisvara kasutamisel lehel on seatud teiste kaaspärijate-lastele huvides, siis on neil loomulikult ka õigus paluda lese tegevuse takistamist, kui see nende huve rikub. Et TKS §§ 610 ja 611 põhjal juba nõude kindlustamise korras metsa raiumist võib ära keelata ja selleks Metsaseaduses § 695 ette nähtud korras järelevalve seada, siis loomulikult ei saa kohus ära öelda palujaile selles korras järelevalve sisseseadmise võimaldamisest, kui nende nõue metsaraiumise ärakeelamiseks on BES §§ 1715 ja 1213 põhjal rahuldatud, sest vastasel korral muutuks praktiliselt võimatuks kohtuotsust täita, s. o. kontrollida, kas metsaraiumise keeld leiab täitmist, seda enam, et TKS selleks mingisuguseid teisi juhtnõõre ei anna. Küsimus aga, kas lese metsa kasutamine ei riku teiste kaaspärijate huve, on puht eraõiguslik ja kuulub lahendamisele tsiviilkohtus TKS § 1 korras, nagu seda Kohtupalat, vastupidiselt kaebaja arvamusele, päris õieti on põhistanud.

2) Õigeks osutub aga see kaebaja väide, et käesolev nõue oli tõstetud sel alusel, et kostja on metsa üle normi raiunud, hakates seda laastama. Sel alusel oli rahukogu ka asja otsustanud, nagu asjast näha, ja lesele 14 aastaks metsa raiumise „Lungo“ maa-kohal müügi otstarbeks ära keelanud. Selle otsuse peale nõudjad polnud edasi kaevanud, järelikult polnud neil seepärast ka õigust Kohtupalatis kostja apellatsioonkaebuse arutusel taotella muud, kui ainult seda, mis rahukogu oli mõistnud, sest nad olid rahukogu otsusega rahule jäänud. Kui aga Kohtupalat, olles asja arutanud ainult kostja edasikaebuse piires, metsa raiumise kostjale üldse on ära keelanud, s. o. kaugemale läinud, kui rahukogu nõude rahuldanud oli, siis on sellega kahtlemata rikutud TKS §§ 773 ja 706. Rikutud on need seadusnormid ka sellega, kui Kohtupalat kostjale metsa raiumise ära keelas, ise aga laastavat metsamajandamist tõestamatuks peab. Need olulised seaduserikkumised põhjustavad Kohtupalati otsuse tühistamise Riigikohtu poolt.

Arutanud nõudjate voliniku vann. adv. V. Johanson kassatsioonkaebust, leidis Riigikohus ka selle rahuldamisväärse olevat.

Kohtupalat on tagasi lükanud nõudjate taotluse metsa raiumise laastavaks tunnistamise üle, leides, et „nõudja oleks pidanud kõigepealt kindlaks tegema, kui palju oli „Lungo“ karjamõisas metsa pärandijätja Hans Herodese surma momendil. Seda aga tehtud pole ja nagu näha kahekordsest ekspertiisist, üheks peaeeltingimuseks on maamöödutööd, kuid olemasolevate andmete põhjal maamöödutööd ette võtta ei saa.“ Selle juures ei nähtu aga Kohtupalati põhistusest, et kaalutlemisele oleksid võetud need andmed, mis nõudepalves metsa suuruse kohta olid esitatud ja millise tõenduseks vastavad dokumendid (metsainspektori akt ühes selle juurde kuuluva metsateadlase Auksmanni arvamusega) olid esitatud. Samuti on kostja poolt esitatud protokoll 20. juunist 1929. a. katastrimetsa kohta. Samuti osutub mitte küllaldaselt põhistatuks Kohtupalati järeldus, et kahekordne ekspertiis polevat võinud anda vastust küsimusele, kas kostja metsa laastab, sest esimene ekspertiis, nagu see kaebaja põhjendatud väite kohaselt nähtub vastavast protokollist („üle raiutud on 29,3 tiinu ehk 14 a. norm. Sellega leiame, et metsa majapidamist „Lungo“ laastatud on“, Rahukogu toimetuses olev Paide jsk. rahukohtun. akt nr. 596 — 1928. a. leht 27). Seega on Kohtupalati motiivides selgitamatu vastuolu, sest ta järeldused ei põhine kõigi asjaolude koostuslikul hinnangul, osalt seisavad aga loogilises vastuolus toimetuses leiduvate andmetega. Sellega on rikutud TKS §§ 339 ja 711.

Teine ekspertiis leiab, et esimese ekspertiisi andmed ei olevat vastuvõetavad: ei olevat teada, mispärast esimene ekspertiis leidis, et Rauaraba metsas on raiutud 16 tiinu. Ometi on näha, et esimene ekspertiis selle järelduse aluseks on võtnud tunn. Mihkel Uusi (rahukogu akt leht 18) seletused. Seda asjaolu pole Kohtupalat ekspertiisi andmete hindamisel jällegi arvestanud, nagu õieti väidab kaebaja. Lõppeks pole Kohtupalat sugugi arvesse võtnud, et teiskordsel ekspertiisil mets ainult osaliselt ekspertide poolt üle vaadati, „kuna aeg õhtule jõudis ja pimedaks läks“. Seepärast oleks Kohtupalat pidanud kaalumisele võtma küsimuse, kas säärase ekspertide arvamine, kes raiutud metsa pole terves ulatuses üle vaadanudki, võib üldse kaaluv olla; eriti eelmisel ekspertiisil saavutatud andmetega võrreldes.

Et aga need asjaolud Kohtupalati poolt, kaebaja õige väite kohaselt, on hoopis selitamata jäetud, neil aga asja otsustamisel oluline tähtsus võib olla, siis osutub Kohtupalati järeldus, et polevat tõestatud, et lesk Helene Herodes metsa oleks laastanud, mitte küllalt põhistatuks ja seisab vastuolus TKS §§ 339 ja 711 reeglitega. Sel põhjusel väärrib rahuldamist ka nõudjate voliniku kassatsioonkaebus.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: 1) Kostja H. Herodese voliniku vann. adv. K. Pika kassatsioonkaebuse rahuldamiseks Kohtupalati otsus TKS §§ 339, 706, 711 ja 773 rikkumise pärast tühistada; 2) Nõudjate voliniku vann. adv. V. Johanson kass-

satsioonkaebuse rahuldamiseks tühistada TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast Kohtupalati otsus osas, millega tagasi lükati nõudjate taotlus tunnistada kostja teoviis metsamajandamisel laastavaks; 3) Käesolev asi Kohtupalatile uueks arutamiseks saata teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 645/31.)

Nr. 74.

TSIVIL-OSAKOND.

8./15. oktoobril 1931. a.

Semjon Jegorovi pärandustombu voliniku vann. adv. Viktor Johanson ja kolmanda isiku Feodor Ivanov-Gavrilovi voliniku vann. adv. A. Stackelbergi kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 12./26. maist 1930. a. Semjon Jegorovi pärandustombu nõudes Chaze Goldbergigi vastu 2700 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Asjas olevatest andmetest on näha, et August Adamsonile kuulus Tallinnas, Maakri t. nr. 17 kinnisvara kinn. nr. 953 obrokiõiguse põhjal, kuna krundi otsene omanik oli keegi H. Schmidt. Pärast August Adamsoni surma pärisid selle kinnisvara tema seadusjärgsed pärijad: lesk Scharlotte, poeg Alfred ja tütar Aurelia Dannenberg, sünd. Adamson. Eellepingu põhjal 1. XII 1910. a. müüs lesk ühes lastega päritud kinnisvara ära Ljubov Verikas'ele ja andis üle 4. XII 1910. a. Eellepingu järgi pidid müüjad viibimata taotlema krundi nende nimele kinnistamist ja ka otsest omandiõigust krundi peale. Vormiline ostu-müügi leping pidi tehtama kohe pärast kinnisvara kinnistamist ostjate nimele. Ostja Ljubov Verikas, teise mehe nime järgi Berger, tasus 1. V 1917. a. ostuhinna viimase osa müüjatele, kellest veel oli elus Aurelia Danneberg, kuna surnud olid Charlotte ja Alfred Adamson. Viimase eest teotsesid tema pärijad: lesk Helene Adamson ja alaealiste laste Eugen ja Steven (ka Etienne-Leo) Adamsonide eest nende seaduslikud eestkostjad. Ühtlasi täiendasid müüjad ja ostja eellepingut sellega, et vormiline ostu-müügi leping tuli sõlmida kas ostja, või jälle isiku nimele, keda näitab ostja. Samal päeval 1. V 1917. a. müüs ostja Ljubov Berger kõik oma õigused eellepingu järgi ära Feodor Ivanovile (ka Gavrilov) ja Semjon Jegorovile ja andis kinnisvara neile üle. Sellest ajast peale olid maja tegelikud peremehed Semjon Jegorov ja Feodor Ivanov, kes üürisid ruume välja ja võtsid üüriliste käest vastu üüri. Muude seas asus majja üürnikuks Chaze Goldberg, makstes üüri 20000 marka kuus. Vahepeal olid müüjad kui pärijad kinnisvara lasknud kinnistada oma nimele: Aurelia Danneberg $\frac{1}{3}$ osas ja Eugen-Alfred ja Steven Adamson $\frac{1}{6}$ osas kumbki, Aurelia Dannenberg kinkis oma $\frac{1}{3}$ osa veel Eugen-Alfredile, nii et viimane oli $\frac{1}{2}$ kinnisvara omanik, kuna $\frac{1}{3}$ osa kinnistati Helene, Eugen-Alfred ja Steven Adamsoni nimele jagamata juba pärast käesoleva protsessi algust. 1: I 1927. a. peale keeldus Goldberg Jegorovile maksmast üüri. Tallinna-Haapsalu Rahukogu 9. II 1927. a. antud nõudepalves taotas nõudja Semjon Jegorovi volinik vann. adv. A. Stackelberg: 1) üürivahekorra tühjaks tunnistamist ja kostja väljatõstmist ja 2) nõudja kasuks kostja käest üüriraha väljamõistmist 20000 marka kuus, arvates 1. I 1927. a. kuni väljakolimise päevani. Kirjalikus seletuses nõude vastu teatab Chaze Goldbergigi volinik: 1) nõudja ei olevat selle maja omanik, millest palub välja tõsta kostjat; 2) kostja saanud 29. XII 1926. a. not. Kristelsteini kaudu Eugen-Alfred Adamsoni volinikult kirja, milles viimane teadustanud, et Eugen-Alfred Adamson on kõnes oleva kinnisvara omandanud päranduse ja kingituse teel ja et see on kinnistatud Eugen-Alfred Adamsoni nimele. Kirjas teinud Adamson Goldbergile kohuseks 5 päeva jooksul sõlmida temaga uut üürilepingut, ähvardades vastasel korral teda välja tõsta üüritud ruumidest; 3) selle avalduse põhjal sõlminud

Goldberg Adamsoniga uue üürilepingu. Kõige selle pärast palus kostja volinik TKS § 653 põhjal kostja poolt kolmanda isikuna asjasse juurde tõmmata Eugen-Alfred Adamsoni ja nõudmist tagasi lükata. Kolmas isik Adamson protsessi astudes teatas kohtule omalt poolt, et maja, milles kostjal äiruumid kasutada, on kinnistusraamatutes tema, kolmanda isiku nimel, et kostja on ruumid üürinud temalt ja on seni maksnud üüri korralikult. Nõudja poolt olevat küll tema, Adamsoni, vastu tõstetud nõue kõnesoleva kinnisvara omandi- ja valdamisõiguste pärast, kuid see nõue olevat alusetu ja seni otsustamata kohtu poolt, mille pärast palus: käesoleva nõude asjatoimetust seisma panna omandiõiguse tüli lahendamiseni tema ja nõudja vahel. Oma otsusega 18./25. okt. 1927. a. lükkas rahukogu Semjon Jegorovi nõudmise tagasi, leides, et kostja Goldbergil tekkis põhjendatud kahtlus tema kohustiste suhtes S. Jegorovi ja F. Ivanovi vastu, ja et kostjat seega ei saa lugeda viivituses olevaks (BES § 3310). Vahepeal oli Semjon Jegorov surnud ja tema pärandustombu volinikud andsid Kohtupalatile edasikaebuse, milles nad seletasid, et kostja üüris ruumid Feodor Ivanovi käest, kes hiljemini maja valdamise Semjon Jegorovile üle andis. Sest ajast saadik maksnud kostja Goldberg üüri Semjon Jegorovile kui isikule, kes tegelikult maja valdas ostu-müügi eellepingu põhjal. Chaze Goldberg olla kohustatud maksma üüri Jegorovile ega võivat juttugi olla põhjendatud kahtlusest, sest Goldbergil olnud väga hästi teada Semjon Jegorovi õigused maja suhtes. Otsusega 13. XII 1928. a. kinnitas Kohtupalat rahukogu otsuse ja jättis tagajärjeta nõudja edasikaebuse. Nõudja volinikkude kassatsioonkaebuse peale tühistas Riigikohus 6. II 1930. a. Kohtupalati otsuse ja saatis asja tagasi Kohtupalatile uueks otsustamiseks, leides, et Kohtupalat, samuti nagu rahukogu, oli arvesse võtnud asja otsustades ainult kostja kahtluse ja viivituse küsimuse, kuna üürivahekorra maksvus nõudja Jegorovi ja kostja Goldbergi vahel ja üüriraha nõue olid jäänud hoopis arutamata. Asja uuesti arutamisel Kohtupalatis palus Feodor Ivanov-Gavrilovi volinik temale lubada kolmanda isikuna astuda asjasse nõudja poolel. Nõude tõstmise ajal vallanud Semjon Jegorov tegelikult üksi vaidluse all olevat kinnisvara, kus asetsevad kostja käes olevad ruumid. Pärast Semjon Jegorovi surma olla tema volitaja ühes Semjon Jegorovi pärandustombuga asunud jälle selle kinnisvara valdamisele. Kohtupalat rahuldab Ivanov-Gavrilovi palve. Nõudja pool toetas edasikaebust ja palus tingimisi üle kuulata notar Hofmanni selle tõenduseks, et kostja ja kolmas isik toimetasid halvas usus, ja täiendavalt üle kuulata Jüri Viisemanni, kes teab, et maja on 1910. a. peale vahetpidamatult nõudja poole valduses ega ole kunagi olnud selle aja sees Adamsoni ega Goldbergil valduses. Kostja volinikud esitasid kaheksa kviitungit selle tõenduseks, et üür on kostja poolt tasutud Adamsonile, kes on kinnistusraamatute järgi maja omanik. Edasi palusid kostja volinikud kinnitada rahukogu otsust ja seletasid, et nõue oleks tulnud tõsta Jegorovi ja Ivanovi poolt, sest ka viimane taotab õigusi vaidluse all oleva vara peale kui omanik. Kostjal olnud enne üürivahekord just Ivanoviga. Sellega, et Ivanov astus asjasse kolmanda isikuna, et saavat tehtud nõude viga parandada. Otsusega 12./26. maist 1930. a. kinnitas Kohtupalat uuesti rahukogu otsuse. Kohtupalat leidis, et kostja Goldberg on üüriraha alates 1. I 1927. a. tasunud õigele isikule, Eugen-Alfred Adamsonile. Üürileandja ei tarvitse küll tingimata olla majaomanik (BES § 4029) ja ka kinnistamata majavaldaja võib sõlmida üürilepinguid. Tekib aga kokkupõrge valdaja ja kinnistatud omaniku vahel, siis ei või üürnik ignoreerida viimase õigusi. Kinnistatud omanik olevat seaduse järgi (BES §§ 809, 810 ja 813) säärasel korral üürniku peremees ja üürnik olla kohustatud üüri maksma omanikule. Kui ka peaks kuuluma nõudjatele Semjon Jegorovile ja F. Ivanovile käesoleval korral mõni õigus, mida peab tunnustama kinnistatud omanik, siis olevat see nende omavaheline asi, mis ei võivat eksitada üürnikku üüri maksmisel kinnistatud omanikule. Need asjaolud, et nõudja pidas maja enda käes, ei puutuvat kostjasse, kes nõudjale üüri ei võlgnevat ega olevat selle maksmisega viivituses. Neil kaa-

lutlusil ei leidnud Kohtupalat ka alust üle kuulata viimasel kohtuistungil üles antud tunnistajaid.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses paluvad Semjon Ivanovi pärandustombu volinik vann. adv. V. Johanson ja Feodor Ivanov-Gavrilovi volinik vann. adv. A. Stackelberg rühistada Kohtupalati otsust, sest maksukviitungeid Goldbergi ja Adamsoni vahel ei oleks tulnud võtta arvesse. Tunnistaja Hoffmanni ülekuulamisega tahtnud kaebaja tõendada, et kviitungid on fiktiivsed, ja tunnistaja Viisemanni läbi, et nõudja oli maja valdaja ja mitte Adamson, mis palve aga Kohtupalat on ebaõigelt tagasi lükanud. Edasi seletavad kaebajad, et kinnisvara oli eellepingu põhjal nõudja poolt ostenud ja temale ka müüjate poolt üle antud. Kostja Chaze Goldberg ei võinud omavoliliselt üürimaksimisest loobuda ja lõpetada üürivahetorda nõudjaga. Kostja olevat kohustatud täitma nõudjaga sõlmitud üürilepingut seni, kuni üüriobjekt nõudja poolt kätteandmise põhjal seisab tema kasutuses.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus järgmist:

1) Pole lugupeetav kaebajate väide TKS § 366 rikkumise üle Kohtupalati poolt tunnistajate üle kuulamata jätmise suhtes. Tunnistajat Hoffmanni palusid kaebajad üle kuulata ainult tingimisi, kuid mitte kviitungite kohta, vaid selle üle, et Goldberg ja Adamson toimetasid halvas usus, kui nad omavahel lepinguid sõlmisid nõudja valduses oleva kinnisvara peale. Tunnistajat Viisemanni palusid nõudjate volinikud täiendavalt üle kuulata selle tõenduseks, et maja oli nõudja valduses. Et Viisemann oli rahukogu poolt juba üle kuulatud ja ta seal oli tõendanud, et maja tegelikud peremehed olid Semjon Jegorov ja Feodor Ivanov, kes andsid majas kortereid üürile ja võtsid vastu üüri, siis ei tarvitsenud Kohtupalat TKS §§ 366 ja 366¹ põhjal kumbagi tunnistajat üle kuulata: Hoffmanni võis Kohtupalat üle kuulamata jätta sellepärast, et tema tunnistus käesoleval korral on tähtsusetu, sest poolte vahel on tüli nõudja ja Goldbergi vahel sõlmitud üürilepingu maksvuse üle, mitte aga Goldbergi ja Adamsoni vaheliste lepingute üle. Tunnistaja Viisemann oli rahukogus oluliselt seda juba tunnistanud, milleks teda veel kord paluti üle kuulata.

2) Tekib käesoleval korral küsimus: kas võib üürnik ühekülgselt loobuda kinnisvara valdajaga (*possessor suo nomine*) sõlmitud üürilepingust, kui seda nõuab isik, kes on märgitud kinnistusraamatutes sama kinnisvara omanikuna? Selle küsimuse lahendamiseks tuleb lähtuda üürilepinguid normivatest seadustest. Üürileping kustub lepingus tingitud aja või tingimuse möödumisega. On lepingu lõppemise aeg tingitav veel eelkäivast lepingu ülesütlemisest, siis tuleb ka sellekohaseid määrusi tähele panna (BES §§ 4103—4106). Enne tähtaega kustub üürileping üüriobjekti hukkumisega (§ 4108), tolle õiguse kustumisega, mis oli üürileandjal üüriobjekti peale (§ 4109) ja õiguste ühtumisega (§ 4111), s. o. kui üürnik saab üüriobjekti omanikuks. Üürnik võib nõuda ühekülgselt ilma üürileandja nõusolekuta enne tähtaega üürilepingu lõpetamist: kui üürileandja viivituses on üüriobjekti kätteandmisega (§ 4121), kui üürileandja ei tee vajalisi parandusi (§ 4122), kui korteris tehakse ümberehitusi, nii et selle töö ajal korter muutub elamiskõlbmatuks (§ 4123), kui korteri koht on kardetav üürniku isiklikule julgeolekule, või korter ise kahjulik tervisele (§ 4124). Väljaspool loendatud põhjusi ei või üürnik ühekülgselt taganeda sõlmitud üürilepingust. Üürnik võib ja peab, kui temale kallale tungitakse, tema kasutamist takistatakse või temalt ähvardatakse ära võtta üüriobjekti, otsima kaitset oma üürileandja juures (BES §§ 4053, 4054, 4056) ja viimane peab talle seda andma, või kui ta seda ei tee, või anda ei jaks, tasuma üürnikule saadud kahjud. Valdaja ja tema üürnik on kaitstud valduse rikkumise ja omaabi vastu, ükskõik kelle poolt need tulevad (BES § 682 jj.). Omandinõudele (*rei vindicatio*) kinnistatud omaniku poolt võib asja valdaja vastu seada omad õigused (BES § 919) ja seega ühtlasi kaitseda oma üürnikku, kui temast

sõltuvat isikut. Nende kaalutluste põhjal leiab Riigikohus, et eespool üles seatud küsimusele tuleb vastata eitavalt. Kohtupalat aga on asunud kaevatud otsuses vastupidisele seisukohale, toetudes BES §§ 809, 810 ja 813 määrustele. Nende määruste põhjal leiab Kohtupalat, et kinnistusraamatutesse kantud omanik on asja valdaja poolt võetud üürniku peremees ja tema ähvardus andis üürnikule küllaldast põhjust loobuda üürilepingust nõudjaga kui ainult valdajaga. Seda tehes on Kohtupalat laiendanud neis paragrahvides leiduvate normide mõju ka valduse ja üürivahekordade peale, milleks pole ühtegi alust, sest neid vahekordi reguleerivad sellekohased seadused, nagu loendatud eespool. Nii on Kohtupalat oluliselt rikkunud nende paragraafide õiget mõtet ja ulatust, mispärast ka tema otsus ei või jääda seadusjõusse.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus selles asjas BES §§ 809, 810 ja 813 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus (Toim. nr. 688/31. a.)

Nr. 75.

TSIVIL-OSAKOND.

22. oktoobril/12. novembril 1931. a.

Põllutöoministeeriumi Riigimaade ja Metsade Valitsuse voliniku Adolf Andersoni katsatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 7. maist 1930. a. Põllutöoministeeriumi Riigimaade ja Metsade Valitsuse nõudes Mihkel Fridolini vastu 5683,43 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Viljandi-Pärnu Rahukogule 9. IX 1927. a. antud nõudepalves seletas Põllutöoministeeriumi Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse volinik, et Enge valla Põravere riigirenditalu „Ruistoma“ XVIII rentnik Mihkel Fridolin raiunud omavoliliselt selle talu katastrimetsast 1924., 1925. ja 1926. aastal 3464 puud metsa taksihinna järgi 5683,43 marga väärtuses ja palus välja mõista seda summat kostja käest nõudja kasuks. Nõude tõenduseks lisas nõudja volinik juurde metsaraie protokollid ja palus protokollid kokkuseadjaid tunnistajatena üle kuulata. Kostja Fridolin vaidles nõude vastu ja väitis, et „Ruistoma“ XVIII talul ei ole katastrimetsa, milleks esitas väljavõtte vakuraamatust (rahukogu t. l. 45). Puid raiunud tema talu karjamaal kasvavast metsast, mis mets sellekohase komisjoni poolt tunnistatud tema omaks 25. II 1922. a. (rahukogu t. l. 46). Raiumisprotokollid kokkuseadjad tunnistajad Schicht ja Eisenberg seletasid (rahukogu t. l. 48), et protokollid on võetud 1921.—1926. a. kännud. Need tunnistajad seletasid ka, et nende arvates on raiutud katastrimetsa, kuna teised tunnistajad (Madisson, Eamets) seda eitasid. Otsusega 6. III 1928. a. lükkas Viljandi-Pärnu Rahukogu nõude kui enneaegse tagasi, leides, et talu on alles planeerimata ja seega katastrimetsa küsimus veel lõplikult lahendamata Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduse (RT 51/52 — 1924) § 2 märkuse 2 põhjal. Nõudja kaebas edasi Kohtupalatisse. Nõudja voliniku palvel pandi toime kohapealne ülevaatus. Asjatundjate arvates on raiumised olnud katastrimetsas, mis varemini olnud põld ja karjamaa. Et raiekoht on katastrimetsas, seda teinud nad kindlaks väljavõtte järgi, mis valmistanud Põravere mõisa plaanist maamõõtja Rutopõld 3. VIII 1927. a. (Kohtupal. t. l. 33). Otsusega 5. V 1930. a. määras Kohtupalat: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse muutmiseks nõue sisuliselt tagasi lükata, leides, et rendilepingu § 20 järgi on mets, mis „Ruistoma“ talu maa peal kasvab, kostja oma; kostja omandiõigus metsa peale olla tõestatud ka 25. II 1922. a. kokku seatud aktiga, mis Põllutöoministeeriumi poolt kinnitatud 16. III 1923. a. Maa-ala, kust metsa on raiu-

tud, olnud varemini põld ja siamaani kostja karjamaa. Kuigi 1908. a. talu ümber hinnati, ei olnud protokollki kokkuseadmiseni 12. IX 1926. a. see maa-ala looduses üldse märgitud katastrimetsana, vaid alles pärast seda. Et enneaegsuse küsimus ära langes, mõistis Kohtupalat nõudmise sisuliselt tühja, olgugi et kostja ei olnud edasi kaevanud rahukogu otsuse peale.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub nõudja volinik Kohtupalati otsust tühistada järgmistel põhjustel:

1) Enne „Ruistama“ talu korraldamist ja planeerimist, mis läbi viidi 1928. a., ei võinud kostjal olla omandiõigust metsa kohta;

2) Kohtupalat polevat arvestanud katastriameti poolt antud tõendusi ja kaartide väljavõtteid, millel eraldi näidatud katastrimets;

3) kaebaja vaidleb mõningate Kohtupalati otsuse põhiste vastu, leiab et Kohtupalatil polnud õigust nõuet tagasi lükata sisuliselt, et nõudjal on õigus raiutud metsa eest tasu saada, et oli olemas katastrimets, on näidatud koht, kus see asetseb, ja andmed selle kohta olla kantud kaardile 1908. a. Kõiki neid asjaolusid kokku võttes leiab kaebaja, et Kohtupalat on rikkunud ja ebaõigelt tõlgendanud Vabariigi Valitsuse määrust, mis RT 89/90 — 1920 avaldatud renditalude vahekorra uuendamise kohta; poolte vahel sõlmitud lepingu § 20 mõistet. Riigikogu poolt 12. IV 1924. a. vastu võetud ja RT 51/52 — 1924 seaduse § 2 ning selle juurde antud Põllutööministeeriumi juhtnõore (RT 91/92 — 1924); BES §§ 3435, 3440 ja 2955, kui ka TKS §§ 339 ja 366, mille pärast palub tühistada Kohtupalati otsust.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus, et nõudja voliniku kassatsioonkaebuse rahuldamiseks ei ole küllaldast alust:

1) Mis puutub mõistesse „katastrimets“, siis esineb see sõna Eesti Vabariigi seadusandluses esimest korda Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduses (RT 51/52 — 1924, seadus nr. 16, § 2, märkus 2). Sõna „kataster“ tähendab kinnisvara hindamise andmeid, nende kogu või raamatut maksude ning andamite võtmiseks ja orjuste täitmiseks kinnisvaralt. Sellised andmete kogud olid 1924. a. seaduse ilmumise ajal talude juures vakuraamatud ja Lõuna-Eesti endisis Liivi kubermangu osades veel 4. VI 1901. a. seaduse (Vene 1901. a. sead. kogu art. 1391) põhjal toimetatud hindamise andmed. Katastrimets on seega 1924. a. seaduse mõttes mets, mis on sellisena tähendatud vakuraamatutes või jälle 1901. a. seaduse põhjal toimetatud hindamistes. Selle tõenduseks, et kostja talus on katastrimetsa, esitas nõudja: 1) väljavõtte Põravere mõisa katastriplaanist „Ruistama“ XVIII renditalu maade hulka kuuluva katastrimetsa kohta, mis väljavõtte valmistanud maamõõtja J. Rutopõld 3. VIII 1927. a. (Kohtupal. t. l. 33); 2) tähendatud väljavõtte alusel on maamõõtja H. Paas valmistanud 17. VII 1929. a. plaani, kus ära tähendatud raiekoht tähega „f⁶“ (Kohtupal. t. l. 41); 3) on esitatud väljavõtte „Vanatoa“ nr. 111 (enne „Ruistama“ XVIII) renditalu katastrimetsa kohta, mis valmistatud maamõõtja Rutopõllu poolt 16. I 1930. a. (Kohtupal. t. l. 61) ja 4) veel osaline skits Põravere mõisa katastriplaanist. Ühelgi neist väljavõtetest ja plaanidest pole näha, millal, kelle poolt ja millistel hindamisandmetel on koostatud alg- ehk originaalplaanid. Pealegi seisavad need lausa vastuolus vakuraamatu andmetega „Ruistama“ XVIII talu kohta, kus pole ära tähendatud metsa, küll aga metspõldu (rahukogu t. l. 45). Samuti vastuolus on need ka rendilepinguga (Kohtupal. t. l. 62, 63), mille järgi kostjale 19. VII 1920. a. rendile anti kuuks aastaks kuni 1. IV 1926. a. „Ruistama“ XVIII talu. Talu on rendile antud samas suuruses (201,5 vakamaad), nagu ära tähendatud vakuraamatus, kuid ka rendilepingus loendatud maade hulgas pole olemas metsa, vaid „metsamaad“ 18 vakamaad, mis nähtavasti on vakuraamatus märgitud metspõld. Katastriamet oma teadaandes (Kohtupal. t. l. 74) seletab, et „Ruis-

tama“ talu sisaldab 1908. a. hindamise järgi 38,83 Riia vakamaad metsamaad, kuid metsamaa pole veel mitte katastrimets. Metsamaade hulka kuuluvad peale metsa enese metspõllud, raiendikud jne. Neil asjaoludel võis Kohtupalat järeldusele jõuda, et maa, kust kostja puid raius, oli varemini põld ja siiaamaani kostja karjamaa, mis polnud looduses ära märgitud katastrimetsana enne raieprotokolli koostamist. Sellega langevad ära kaebaja väited katastrimetsa olemasolust „Ruistama“ talus enne raiumist ja kaebaja viited TKS §§ 339 ja 366 rikkumisele Kohtupalati poolt.

2) Ka väited 1920. a. ja 1924. a. seaduste rikkumise üle (RT 89/90 — 1920 ja RT 51/52, 90/91 — 1924) selles, et kostja ei võinud enne „Ruistama“ talu maade planeerimist raiuda karjamaal kasvavat metsa, pole lugupeetavad, sest: a) nõue on tõstetud „Ruistama“ talu katastrimetsa raiumise eest 1924.—1926. a. tasunõudena ega käi karjamaametsa raiumise kohta; b) „Ruistama“ talu karja- ja heinamaal kasvav mets oli juba rendilepinguga 1920. a. seaduse ja erilise komisjoni otsusega tunnistatud kostja omaks, mis otsus leidis kinnitust Põllutööministri poolt 16. III 1923. a. Pärastised seadused ja Põllutööministri juhtnõõrid ei võinud enam muuta seda kostja poolt varemini omandatud õigust.

2) Sama vähe alust on kaebaja väitel BES §§ 3435, 3440 rikkumise üle. Nõudja, kes taotab tasu metsa raiumise eest, pidi tõestama kohtus seda kahju ja ühtlasi ära näitama, et kostja oli selles süüdi. Seda pole nõudja käesolevas asjas teha suutnud, sest Kohtupalat tõsitab omas otsuses, „et nõudja õigus tasu saada pole millegagi tõendatud“.

4) Milles kaebaja BES § 2995 rikkumist näeb, on jäänud seletamata kaebaja poolt, nii et Riigikohus ei saa arutada seda väidet.

5) Kohtupalatil oli õigus nõuet sisuliselt tagasi lükata Kohtupalati otsuses tähendatud asjaoludel.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas:** Põllutööministeeriumi Riigimaade ja Metsade Valitsuse (endise Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse) voliniku Adolf Andersoni kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 757/31. a.)

Nr. 76.

TSIVIL-OSAKOND.

5. novembril 1931. a.

Ivan Ivanovi ja Feodor Jegorovi volinikkude vann. adv. V. Johanson ja V. Kaznelsoni kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 3. juulist 1930. a. Aleksei Gorbatshevi nõudes Ivan Ivanovi, Feodor Jegorovi ja Ivan Fokini vastu 1300 krooni ja vastunõudes 1300 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees J. Lõo.

Asjas olevatest andmetest on näha, et Ivan Fokin (ka Petrov) müüs ära Aleksei Gorbatshevile 21. I 1918 oma Nõmmel asetseva kinnisvara 10000 marga eest. Samal päeval toimunud ka krundi ja sellel olevate hoonete üleandmine ostjale, kuna tegemata jäänud vormiline ostu-müügi leping. 13. V 1924 müüs Ivan Fokin selle kinnisvara notariaalse lepingu põhjal uuesti ära Feodor Jegorovile ja Ivan Ivanovile 130000 marga eest. Müügilepingu esitas notar J. Linnamägi kinnistamiseks Tallinna-Haapsalu kinnistusjaoskonda 14. V 1924, mis sisse kantud päevaraamatu järgi nr. 728. Vahepeal oli Gorbatshev tõstnud Fokini vastu nõude 21. I 1918 sõlmitud lepingu kavale allakirjutamise pärast ja oli kohtult ühtlasi oma nõudele kindlustuse saanud. Sellekohane täiteleht esitati kinnistusjaoskonnale 15. V 1924 ja kanti päevaraamatusse järjekorra nr. all 738. Mõlemad kinnistamispalved tulid arutusele oma järjekorranumbrite järgi 17. V 1924. Ostulepingu jättis

kinnistusejaoskonna ülem kinnistamata sellepärast, et polnud näha, kas on õigel määral sisse nõutud kinnistusmaks. Kindlustusmärkus A. Gorbatshevi kasuks otsustati aga sisse kanda ja tehti seda samal päeval 17. V 1924. Otsuse peale, millega tagajärjeta jäeti lepingu kinnistamise palve, saabus, kinnistusjaoskonda 26. V 1924 kaebus rahukogu nimele. Seda kaebust lahendas Tallinna-Haapsalu Rahukogu 20. VI 1924 ja leidis, et kinnistuslõivu nõuavad sisse notarid (Not. sead. § 285¹) ja mitte kinnistusjaoskonna ülemad. Nad peavad ainult selle järele valvama, et lõiv on tasutud. Juhul, kui ta leiab, et kinnistuslõiv pole õieti määratud notari poolt, peab tema toimetama korras, mis on ette nähtud ametialaste üleastumiste avalikukstuleku puhul, kuid mitte tagasi lükkama kinnistuspalvet. Pealegi olnud notar Linnamäe poolt kindlaks määratud kinnistuslõiv lepingu pealt 7800 marga suuruses summas ja 14. V 1924 tasutud Tallinna Eesti Panga osakonda. Seda silmas pidades määras rahukogu ära muuta kinnistusjaoskonna ülema määrus 17. V 1924 ja temale ette kirjutada lepingus mainitud kinnisvara kinnistada ostjate Feodor Jegorovi ja Ivan Ivanovi nimele. Kinnistusjaoskonna ülem jättis 23. VIII 1924 selle ettekirjutuse täitmata Not. sead. § 317 põhjal, sest seda takistas vahepeal sisse kantud kindlustusmärkus Gorbatshevi kasuks. Uue kaebuse peale tühistas rahukogu 19. I 1924 ka selle määruse, leides, et takistava kindlustusmärke sissekandmine tuleb käesoleval korral lugeda Not. sead. § 368 ette nähtud kõrvaldatavaks veaks ja määras: 1) ära muuta kinnistusjaoskonna ülema määrus ja temale ette kirjutada Not. sead. § 368 põhjal uus määrus teha 17. V 1924 A. Gorbatshevi kasuks sisse kantud keelumärke kohta, tunnistades seda ekslikult sisse kantuks ja 2) rahukogu määrus 20. VI 1924 täita. Rahukogu ettekirjutuse punkt 2 täideti seega, et 30. IV 1926 kinnistati ostulepingu alusel 13. V 1924 Fokini poolt müüdü kinnisvara Feodor Jegorovi ja Ivan Ivanovi omanduseks; kuna p. 1 on seni täitmata. Selle aja jooksul kestis protsess esimese ostja Gorbatshevi ja Fokini vahel edasi ja Kohtupalat oma otsusega 3. X 1927 määras rahuldada Gorbatshevi nõue ja tunnistada lepingukavas nimetatud kinnisvara kuuluvaks sissekandmisele kinnistusraamatutesse nõudja Gorbatshevi nimele.

Esitades Kohtupalati otsuse ära kirja, tõstis Aleksei Gorbatshevi volinik 24. VIII 1928 uue nõude Feodor Jegorovi, Ivan Ivanovi ja Ivan Fokini vastu, milles ta Not. sead. § 365 põhjal palub Tallinna-Haapsalu Rahukogu: 1) tunnistada maksvaks ja kohustavaks kostjatele ostu-müügi lepingut, mis tehtud 21. I 1918 Ivan Fokini ja Aleksei Gorbatshevi vahel Nõmmel asetseva kinnisvara nr. 2582 suhtes ja kinnistatavaks seda kinnisvara A. Gorbatshevi nimele; 2) maha kustutada sama kinnisvara kohta 30. IV 1926 tehtud sissekanne selle kinnisvara ümberkirjutuse suhtes Feodor Jegorovi ja Ivan Ivanovi nimele. Kostjate Jegorovi ja Ivanovi volinik ei tunnustanud algnõuet ja esitas vastunõude, milles palus: maha kustutada keelumärkus, mis vaidluse all oleva kinnisvara kohta sisse kantud 17. V 1924 Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse põhjal 14. V 1924 ja mille järgi selle kinnisvara võõrandamine, panditamine ja võlgadega koormamine oli keelatud Aleksei Gorbatshevi 15000 marga suuruses nõude kindlustuseks. Otsusega 5. XI 1929 lükkas rahukogu tagasi algnõude ja rahuldab vastunõude. Otsuse põhistes seletab rahukogu, et kostjate õigused vaidluse all oleva kinnisvara peale on vanemad. Palve nende lepingu kinnistuse üle saabus varemini ja oli läbivaatamise järjekorras Gorbatshevi nõude kindlustamise kinnistuse palvest eespool. Et kostjate palve tagajärjeta jäeti 17. V 1924, siis avanes samal päeval võimalus nõudja palve rahuldamiseks, mis ka täideti ja kindlustusmärkus kanti sisse kinnistusraamatutesse. Nõudja õigused selle põhjal oleksid vastuvaidlematud, arwab rahukogu, kui kostjate palvet tagasilükkav kinnistusjaoskonna ülema otsus oleks jäänud jõusse. See aga muudeti rahukogu poolt ja kirjutati kinnistusjaoskonna ülemale ette kinnistamist toimetada vastavalt kostjate palvele. Kinnistusjaoskonna ülemal tulnud jätkata toimetust, mis alanud kostjate palvega 14. V 1924 ja lõppenud nende omandusõiguse sissekandmisega 30. IV

1926. Kinnistuspalve esitamisega tekkinud vanus jäänud püsima. Ennem esitatud ja ennem läbivaatamisele võetud kostjate palve oleks tulnud rahuldada ja mitte tagasi lükata 17. V 1924. Siis ei oleks Gorbatshevi palvet enam rahuldada tulnud Not. sead. §§ 350 ja 317 põhjal. Gorbatshevi voliniku edasikaebel rahukogu otsuse peale tuli asi arutusele Kohtupalatis 3. VII 1930. Kohtupalat muutis rahukogu otsuse, rahuldades algnoude ja lükkas tagasi vastunõude. Kohtupalat leiab, et ekslik on rahukogu arvamus, nagu võiks tagasilükatud kinnistuspalvele järgnenud kinnistused jääda jõusse ainult siis, kui palvet tagasi lükkav otsus ise jääb püsima. Kui võtta õigeks rahukogu vaadet, kaoks ära kinnistusraamatute ustavus, sest keegi ei teaks, millised õiguste kinnistused jäävad püsima ja millised mitte. Et kinnistuseks esitatud ja seal tagasi lükatud õigustele anda kindlust, selleks näeb seadus ette eritoimingut (Not. sead. §§ 367 ja 316 p. 5), määruste sissekannet selle üle, et on antud kaebus kinnistusjaoskonna ülema otsuse peale. Seda õigust aga ei ole tarvitanud kostjad Ivanov ja Jegorov, kui tagasi lükati nende palve 17. V 1924. Sellega vabanes tee kindlustusmärkuse sissekandmiseks Gorbatshevi kasuks, sest sellele ei seisnud vastu ühtegi varemalt õiguste sissekannet. Kostjate omandiõiguse kinnistus 30. IV 1926 on Kohtupalati arvates tehtud seadusvastaselt, sest sellele seisis vastu nõudja kindlustuse märkus 17. V 1924. Edasi seletab Kohtupalat, et rahukogu väide, nagu moodustaks kostjate palve 14. V 1924 ja selle rahuldamine 30. IV 1926 ühe kestva toiminguga, mille vanusust tulla arvata palve avaldamise päevast, ei vasta tegelikule olukorrale ega põhine seadusel. Kohtupalati otsuse peale antud kassatsioonkaebuses paluvad kostjate volinikud otsust tühistada: 1) Not. sead. §§ 348, 350, 352, 367, 316 p. 5 ja BES § 3016 ja 2) sama Not. sead. §§ 286, 300, 353, 354, 357, 366 ja TKS § 11 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulunud, Riigikohus leiab: Kassatsioonkaebuse p. 1 all toodud väited tahavad tõestada seda, et vareminti kinnistusjaoskonda jõudnud ja tagajärjeta jäetud kinnistuspalve omab sel puhul, kui kaebus tagajärjeta jätmise peale rahuldati ja edasikaebeinstants, rahukogu, kinnistusjaoskonna ülemale ette kirjutas teha kinnistusmäärust, mingisuguse sissekande vanususe nende õiguste ja märkuste suhtes, mis on kinnistatud pärast mainitud kinnistuspalve tagasilüket, kuni selle kinnistamiseni edasikaebeinstantsi käsul. Seda vaadet ei õigusta kaebajate poolt esitatud Notariaalseaduse määrused. Ainult sellekohase märkuse sissekanne kinnistusregistris (Not. sead. §§ 367, 316 p. 5), et on antud kaebus kinnistusjaoskonna ülema määruse peale, kindlustab tagasi lükatud õigusele vanususe järgnevate sissekannete suhtes. Kaebajad pole käesoleval korral mitte palunud sisse kanda sellist märkust ja järelikult ei võinud nende palve varem jõudmine kinnistusjaoskonda, ei ka pärastine nende kaebuse lugupeetavaks ja palve rahuldamisele kuuluvaks tunnistamine rahukogu poolt, anda ühtegi vanusust vahepeal sisse kantud Gorbatshevi õiguste vastu.

Mis puutub vanususse (старшинство) üldse, siis esineb see sõna Not. sead. §§ 317 ja 354. Esimese paragraafi (317) viimases lauses mainitakse, et kinnistusraamatutesse kantud märkused hoiavad alal nende läbi kindlustatud õiguse vanususe (s. o. eesõiguse, paremuse) märkuse tegemise ajast alates ja annavad sellele õiguse kohusliku jõu (обязательную силу) kinnisvara kohta õigusi omandanud isikute vastu, kellele õigused on kinnistatud hiljem kui need märkused. Teise paragraafi (354) p. 3 nõuab, et kinnistusjaoskonna ülema määrus peab sisaldama vanususe äratähendamist, kui mitu ühel ajal sissetulnud nõudmist või palvet (требований и просьбъ) puudutavad üht ja sedasama kinnisvara, ja mõnel neist on vanusust teiste ees, või kui on palutud märkusega kindlustatud õiguse kinnistamist. Esimeses (§ 317) on jutt ainult vanususest, mida annab kinnistatud märkus, teine (§ 354) kõneleb samuti märkusega kindlustatud õiguse vanususest, kuid ka peale selle veel nõuetest ja palvetest, millel on vanusust teiste ees. Need vanusused (s. o. paremused, eesõigused) võivad olla tekkinud kas seaduse käsul või poolte kokkuleppel. Kaebajad väidavad, et Not. sead. § 350 ette nähtud nõuete ja palvete läbi-

vaatamise järjekord annab sama vanususe nagu §§ 317 ja 354, kui tühistati kinnistuspalvet tagasilükkav otsus kaebe korras. Et see väide õige pole, on näidatud juba eespool. Kui ka kinnistusjaoskond esimesel korral eksis, jättes tagajärjeta kostjate lepingu kinnistamise põhjusel, milleks ei olnud seaduslikku alust, siis see eksimine ei halva pärastiste sissekannetega omandatud õiguste jõudu. Seda vaadet kinnitab veel enam Not. sead. § 368. Selles kõneldakse vigadest, mis juhtunud kinnistuses, ja kuidas neid parandada uue määrusega. Seaduse enese tekst ütleb, et uuel määruisel ei ole mingit jõudu nende isikute suhtes, kelle õigused on kinnistatud uue määruse tegemiseni, välja arvatud juhtum, kus kohtulikus korras on kindlaks tehtud nende isikute halb usk kindlustuspalve avaldamisel. Kinnistuspalve ekslikult tagajärjeta jätmine on analoogiline kinnistusel juhtunud veaga (Not. sead. § 368). Kui juhtunud vea puhul tehtud uus määrus ei vähenda pärastiste sissekannete jõudu, siis samuti ei tee seda erakaebuse korras (Not. sead. § 365) kinnistusjaoskonna ülema määruse peale saavutatud sissekanne, kui mitte polnud kindlustatud kinnistatav õigus Not. sead. § 316 p. 5 mainitud märkusega. BES § 3016 määruisi ei saa lugeda kaebajate väidete toetuseks, Jegorovi ja Ivanovi omandiõiguse sissekandmine vaidluse aluse kinnisvara peale rikkus kolmanda isiku, Gorbatshevi, varem, 17. V 1924, sisse kantud õigusi. Aluseta on kaebajate seletus, et Gorbatshev pole kolmas isik BES § 3016 mõttes. Gorbatshev ei võtnud osa kostjate kinnistustoimingust, ei võistelnud nendega, sest tema kindlustusmärkuse taotlus sama vara peale jõudis kinnistusjaoskonda hiljemini ja tuli arutusele alles siis, kui oli juba jäetud tagajärjeta kostjate lepingu kinnistuse palve. Just sel alusel, et nõudja Gorbatshev ei olnud asjaosaline, vaid ainult pärast asja otsustamist asjasse astuda tahtev kolmas isik, on ka Riigikohus läbi vaatamata jättnud tema kassatsioonkaebuse rahukogu määruse peale 19. IX 1924. Mis puutub kostjate volinikkude kaebuse teise osasse, siis vaidlevad nad seal Kohtupalati vaate vastu ja pooldavad rahukogu arvamust, nagu moodustaks kostjate palve 14. V 1924 nende lepingu kinnistamiseni 30. IV 1926 ühe kestva toimingu. Kuid selle küsimuse otsustamine, kas kostja lepingu suhtes aset leidnud kinnistusjaoskonna ülema määrused, kostjate kaebused ja rahukogu määrused nende kaebuste puhul moodustavad ühe kestva toimingu või mitte, on ükskõik käesolevas asjas. Pärast esimest määrust, mis lükkas tagasi kostjate palve, tekkis nende lepingu kinnistuses vaheaeg selle kinnistuse jaatavalt otsustamiseni ja sissekandmiseni 30. IV 1926. Sellel vaheajal teiste kolmandate isikute, kinnistatud õigused ei tarvitse taganeda hiljemini kinnistatud kostjate õiguste eest, mis ei olnud kindlustatud vastavate märkustega krepostiregistris. Kinnistusjaoskonna ülema määrusega mitte rahule jäävale ja selle peale edasikaebavale isikule on antud võimalus oma taotluse vanusust kindlustada märkuse sissekandmisega. Ta võib sellist palvet avaldada ja ühtlasi kaebust anda viibimata, sest seadus võimaldab (Not. sead. § 357) kinnistust palunud eraisikutel olla määruse tegemise juures ja sellest teada saada sedamaid.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: kostjate voliniku vann. adv. V. Johanson ja vann. adv. V. Kaznelsoni kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 804/1931.)

Nr. 77.

TSIVIL-OSAKOND.

12. novembril 1931. a.

Johannes Posti, Jüri Posti ja Anna Espaki kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 26. juunist/13. juulist 1930. a. Mari Posti nõudes kassaatorite ja Leena Lubja vastu 2000 kr. väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Mari Post avaldas Tallinna-Haapsalu Rahukogus Jüri Posti, Johannes Posti, Anna Espaki, Liisa Posti ja Leena Lubja vastu nõude Peeter Posti kirjaliku testamendi kin-

nitamise pärast. Nõudepalves seletatakse, et nõudja esitanud surnud Peeter Posti testamendi hoiu korras kinnitamiseks Hiiumaa jsk. rahukohtunikule; rahukohtunik avanud testamendi, kuid kostjad ilmunud rahukohtuniku juurde ja suuliselt väelnud testamendi kinnitamise vastu, väites, et surnud Peeter Post olla testamendiga korralduse teinud oma isalt päritud vara suhtes, milleks tal polnud õigust, sest see vara oleks pidanud seadusjärgse pärimise teel üle minema veresugulastele. Rahukohtunik lõpetanud selle vaidluse põhjal toimetuse hoiu korras ära.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu jättis käesoleva nõude läbi vaatamata, leides, et testamendi kinnitamine võib toimuda ainult erilises selleks seatud korras (TKS §§ 1956—1970), mitte aga nõude korras. Nõudja apellatsioonkaebuse põhjal oli asi arutusel Kohtupalatis. Kohtupalat leidis, et BES §§ 2599, 2600, 2602 ette nähtud normid (*hereditatis petitio*) andvat õiguse testamendi kinnitamist taotella ka nõude korras iga vaidleja vastu, mispärast nõudjal käesoleval korral olnud õigus testamendi kinnitamist taotella ka erilise nõudega kostjate vastu, kes testamendi vastu väelnud ja kelle vaidluse põhjal hoiu korra toimetuse lõpetatudki. Neil kaalutlusil ja lugedes ka teised kostjate väited põhjendamatuks, Kohtupalat tühistas rahukogu otsuse ja rahuldas Mari Posti nõude, tunnistades surnud Peeter Posti testamendi seadusjõusse astunuks.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses kostjad Johannes Post, Jüri Post ja Anna Espak paluvad Kohtupalati otsust tühistada, leides: 1) et Kohtupalati seisukoht, nagu võiks testamendi kinnitamine toimuda ka nõude korras, olla alusetu, eriti ei õigustavat seda ka BES § 2599 ja järgm. ette nähtud reeglid, sest *hereditatis petitio* võiks aset leida peale hoiu korras testamendi kinnitamist ja ainult siis, kui pärandvara väljaandmist kostjailt nõutakse, käesoleval korral olla aga kõik pärandvara nõudja enese käes; kui rahukohtunik ekslikult lõpetas testamenid kinnitamise hoiu korras, siis polevat Mari Postil takistusi seda toimetust uuesti alustada; 2) et Kohtupalatil polnud õigust asja sisuliselt arutada, sest rahukogu oli nõude läbi vaatamata jätnud; järelikult, kui Kohtupalat leidis rahukogu otsuse, millega nõue oli jäetud läbi vaatamata, ebaõige olevat, siis oleks võinud ta rahukogu otsuse tühistada ja asja talle tagasi saata sisuliseks otsustamiseks, mitte aga ise seda hakata otsustama; 3) et Kohtupalat polevat talitanud seaduspäraselt, kui ta tähele panemata jättis kostjate vaidlused testamendiga pärandatud vara suhtes tehtud korralduste vastu.

Asjaesituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus väärrib rahuldamist.

Riigikohus on juba üksikasjalise seletuse andnud (vt. otsus nr. 61, 1928. a. avaldatud otsustekogus) küsimusis, kuidas asjast huvitatud isikud peavad vaidlusi testamendi vastu tõstma ja millistel asjaoludel hoiu korras testamendi kinnitamine tuleb jätta tagajärjeta (Riigikohtu üldkogu ots. 1926. a. nr. 4, tsiviilosak. otsus 1922. a. nr. 84), ning millises korras testamendi kinnitamine üldse võib toimuda. Muu seas on Riigikohus selles otsuses seletanud, et [testamendi avamine ja kinnitamine võib toimuda ainult selleks eriti määratud korras (TKS §§ 1956—1970), mitte aga nõude korras. Ainult need isikud, kes avaldavad vaidlusi testamendi vastu, leides, et testamenditegija korraldustega olevat rikutud nende kui seadusjärgsete pärijate eraõiguslikku laadi õigused, peavad oma vaidlused tõstma üleskutse toimetuse jooksul (TKS §§ 2061, 2064, 2065, 1966, BES §§ 2477, 2451, 2452). On säärane nõue testamendi tühistamiseks tõsterud, ainult siis peab kohus, kes hoiu korras testamendi kinnitamist toimetab, oma toimetuse seisma panema ja selle jälle alustama, kui vaidlus nõude korras testamendi vastu kõrvaldati. Hoiu korra toimetust säärase nõude avaldamise korral aga kohus lõpetada ei tohi, veel vähem võib ta seda teha hoiu korra toimetuses, s. o. mitte vastavas korras avaldatud vaidluste puhul testamendi maksvuse vastu.] Oli rahukohtunik surnud Peeter Posti testamendi toimetuse hoiu korras ilma seadusliku põhjusega lõpetanud ega taotlenud omal ajal vastava erakae-

buse andmisega Mari Post sellise määruse tühistamist, siis pole ometi Mari Postil mingit seaduslikku takistust esineda uuesti rahukohtuniku juures palvega, et see testamendi kinnitamise hoiu korras lõpule viiks TKS §§ 1966 ja 1967 ette nähtud korras. Esineda aga nõude korras testamendi kinnitamise üle isikute vastu, kes õieti mingit seaduspärast vaidlust (TKS §§ 1, 1966 p. 2, 2065, BES §§ 2477, 2789) testamendi maksvuse vastu polnud tõstnud, on ilma ühegi aluseta ega õigusta seda kuidagi ka BES §§ 2599, 2600, 2602, 2603 normid, sest nagu neist järgneb, *hereditatis petitio* võib tõstetud olla ainult nende isikute vastu, kelle valduses on pärandvara ja kes seda keelduvad pärijale välja andmast, vaieldes tema pärimisõiguste vastu. Käesoleval korral pole aga üldse vaidlust selles, et testamenditegijast järele jäänud vara on nõudja enese valdamises, samuti pole asjas mingisuguseid tõendusi selle kohta, et kostjad oleksid mingisuguse nõude tõstnud testamendi tühistamiseks, s. o. seaduslikult ainumaksvas korras vaidluse tõstnud pärija Mari Posti vastu.

Neil kaalutlusil ei saa Riigikohus küllalt seaduslikeks pidada põhistusi, millega Kohtupalat oli tagasi lükanud kostjate väited, et käesoleva nõude tõstmiseks ja rahuldamiseks puudus seaduslik alus, sest testamendi kinnitamine võib toimuda ainult selleks ette nähtud erikorras, ning millel Kohtupalat käesoleva nõude testamendi seadusjõusse astunuks tunnistamises rahuldas.

Neil kaalutlusil leidis Riigikohus kaevatud otsuse vastuolus seisvat TKS §§ 1956—1970, 339 ja 711 reeglitega, mispärast see otsus tuleb tühistada ning langeb ära tarvidus peatuda teistel kassatsioonkaebuses esitatud väidetest.

Seepärast ja TKS § 793 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus selles asjas tühistada TKS §§ 339, 711 ja 1956—1970 rikkumise pärast ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 849/31. a.)

Nr. 78.

TSIVIIL-OSAKOND.

23. novembril 1931. a.

Maksude Valitsuse kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 24./28. maist 1930. a. Tallinna I alevi hüpoteegiringkonnas immobiili kinnistu nr. 2962 peale hüpoteegilise võlana riigikassa kasuks Maksude Valitsuse näol Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika Aktsiaseltsi maksude ja trahvide sissekandmise pärast 11223,58 krooni suuruses.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnistusjaoskonna ülema otsusega 5. aprillist 1930. a. (pvr. nr. 702) kanti Tallinna I alevi hüpoteegiringkonna registri 7¹ köite 2962. ossa (Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika Aktsiaseltsi immobiil) IV jao 1 ja 2 lahtrisse järgmine märge: „Maksude Valitsuse otsuse põhjal 4. aprillist 1930. a. on kindlustatud Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika Aktsiaseltsi 1923., 1924., 1925., 1926., 1927., 1928., 1929. ja 1930. a. kapitali-, Tallinna linna, Kaubandus-tööstuskoja ja kaitseliidu maksud ja lisarahad üheteistkümnepuhaste kahesaja kahekümne kolme (11223) krooni 58 senti suuruses summas, ühes viivitusrahaga“.

15. aprillil 1930. a. oli Maksude Valitsus pöördunud uue esitisega Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnistusjaoskonna poole, paludes ülalmainitud maksud, kogusummas 11223 krooni 58 senti, kanda võlgniku, s. o. Vene-Balti Laevaehituse ja Mehaanika Aktsiaseltsi kinnisvarale, mis asetseb Tallinnas I alevi hüpoteegiringkonnas kinn. nr. 2962 all, hüpoteekidena Riigikassa kasuks Maksude Valitsuse näol, sest need maksud olevat võlgni-

kule vaidlematus korras määratud ja võlgnik polevat seaduslikul tähtajal nende vastu administratiivsete kaebuste andmisega protestinud, mispärast vastavad Maksude Valitsuse määrused nende võlguolevate maksude suhtes olevat seadusjõulised.

Otsusega 26. aprillist 1930. a. jättis kinnistusjaoskonna ülem selle Maksude Valitsuse esitise tagajärjeta, leides, et see ei vasta BES §§ 1383 ja 1412 nõuetele, mille järgi hüpoteek võib tekkida vastavate asjaosaliste vabal kokkuleppel või kohtuotsuse põhjal lõpliku kohtuotsuse sissekandmisega kinnistusraamatusse või jälle § 1413 alusel.

Selle kinnistusjaoskonna ülema otsuse peale andis Maksude Valitsus erakaebuse Tallinna-Haapsalu Rahukogule, kes oma määrusega 24./28. maist 1930. a. selle erakaebuse tagajärjeta jättis, leides, et kinnistusjaoskonna ülem olevat talitanud seaduspäraselt.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Maksude Valitsus palub rahukogu otsuse tühistamist, leides, et see otsus olevat vastuolus Not. sead. §§ 316, 317, 323 ja TKS § 9-ga.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leiab, et käesolevas asjas, seoses Maksude Valitsuse kassatsioonkaebuses toodud väidetega, kuulub lahendamisele järgmine küsimus: „Kas on võimalik maksvate seaduste alusel kindlustada hüpoteegilises korras võlgniku kinnisvarale taotlusi, mis talle määratud vaidlematus korras haldus- või teiste avalikõiguslikul alusel toimivate asutuste või isikute poolt (TKS § 1, märkus 1), kui need määrused pealepandud maksude või taotluste suhtes pole võlgniku poolt seaduslikul tähtajal halduskohtu korras edasi kaevatud või tema sellekohased kaebused on jäänud tagajärjeta?“

1889. aastani tundis BES, välja arvatud Eestimaa linnaõigus (§ 1383 juures olnud märkus), erilist seaduse põhjal tekkivat vaikivat pandiõigust terve deebitori varanduse, järelikult ka kinnisvarade, suhtes teatud eesõigustatud kreditoride kasuks (§§ 1394—1409), mille hulka kulusid muu seas ka fiskus ja teised avalikõiguslikud asutised võlgnikult isiklikult ja tema varanduselt määratud maksude ja andamite suhtes (§ 1394). 1889. a. 9. juuli kohtukorralduse seadustega võeti muu seas ka BES pandiõigusi käsitlevais normides ette põhjalik muudatus. Kaotati üldse vaikivad ning üldhüpoteegid, samuti hüpoteegid vallasvarale (§ 1391 märkus). Iga hüpoteek tuleb sisse kanda kinnisvara kohta peetavasse kinnistusregistrisse kindlaksmääratud summas (BES §§ 1569, 1389, märk. 2, 1580). Olgugi tihedas seoses teatud kinnisvaraga, hüpoteek moodustab siiski kõrvalise, aktsessoorse õiguse, eeldades taotluse olemist, millist ta tagab (§ 1337). Järelikult hüpoteek ei tekita isenesest mingisuguseid taotlusi, kuid ta eeldab mingisuguse taotluse olemasolu, millele ta on kindlustiseks kui teatud kinnisvarale kantud pandiõigus. Muu seas teeb 1889. a. 9. juuli seadus (Ajutised määrused kinnistusasjade toimetamise kohta § 15, nüüdne Not. sead. § 316) kindlat vahet eelmärkmete ehk märkmete (otmetki), mis ajutist laadi, ja sissekannete suhtes, millel on lõplik tähendus. Pearinevus märkmete ja sissekannete vahel seisab selles, et sissekanded põhinevad alati mõne lõplikult tunnustatud õiguse sissekandmisel kinnisvarale. Märkmed ei sea aga kas üldse mingit õigust kinnisvarale endale, olles vaid sihitud kinnisvara omaniku vastu, takistades talle kinnisvara võõrandada teatud isikute kahjuks, või aga on nende märkmete eesmärgiks kindlustada tulevat, lõplikult veel otsustamata õigust kinnisvarale endale. Esimene neist eesmärkmetest (takistada kinnisvara võõrandamist) on eriliselt väljendatud Not. sead. § 316 p.p. 1 ja 2-s, kuid sama eesmärk on omane ka sama paragrahvi p.p. 3, 5 ja 6-le, kui neis loendatud märkmed on tehtud omandiõiguse nõude kindlustamiseks. Kui aga need märkmed, samuti ka selle paragrahvi p. 4-s ette nähtud märkmed on kantud kinnistusregistrisse kinnisvara omaniku vastu avaldatud rahaliste taotluste puhul, siis on märkmete eesmärgiks tagada säärase taotluste rahuldamisvõimalust vastavate kreditoride kasuks, kui nende taotlused on lõplikult kohtuotsusega kindlaks määratud ja nende kindlustuseks sissekandmine vastava hüpoteegi näol kinnisvarale osutub võimalikuks (BES § 1412). Seega mainitud

märkmed ei loo veel teatud taotlusele pandiõigust kinnisvaral, kuid nad kindlustavad sellele teatud koha ja vanuse hiljemini sissekandavate teiste taotluste ees ja pandiõigus nende järgi loetakse nende märkmete sissekandmise päevast, kui kohus taotluse lõplikult on rahuldanud ning otsus seadusjõusse astunud ning vastav täiteleht kinnistusjaoskonnale esitatakse kinnistamiseks (Not. sead. § 317, BES § 1412). On õige, et ei Not. sead., ei BES, ei ka Riigi vaidlematute maksude sissenõudmise seadustik (VSK XVI k. 2. j.), mille § 14 käsib Baltimail silmas pidada vaidlematute riigimaksude sissenõudmisel BES norme, muu seas ka § 3945, mis kinnisvarade sundmüükide toimetamiseks nägi ette erineva korra Sise-Venemaa korrast, — ei sisalda otseseid ja täpsaid määrusi, kuidas lahendada Not. sead. § 316 p. 4 ette nähtud haldusasutiste vaidlematute taotluste (TKS § 1, märk. 1) kindlustamiseks sisse kantud märkmete asendamist lõplikkude sissekannetega, mis võiksid Not. s. § 317 korras neile vaidlematuile taotlusile anda kindlustise pandiõiguse näol võlgniku kinnisvaral. Kuid see asjaolu ei anna veel sugugi alust eitada säärase sissekannete võimalust, vaid siin tuleb TKS § 9 põhjal küsimus lahendada seaduste üldmõtte kohaselt. Nagu juba eespool märgitud, olid 1889. a. 9. juuli seaduse maksamahakkamiseni fiskuse ja teiste avalikõiguslike asutiste taotlused maksude ja andamite näol võlgniku vastu kindlustatud vaikiva üldhüpoteegiga tervel võlgniku varandusel seaduse eeldusel. Kuigi 1889. a. 9. juuli seadus vaikivad üldhüpoteegid, mis tekkisid seaduse eeldusel, kaotas, pole seadusandja sellega tahtnud riigi ja teiste avalikõiguslikul alusel toimivate asutiste taotlusi halvemasse seisukorda asetada kui eraisikute taotlusi. See ilmneb muu seas ka sama 1889. a. 9. juuli seadusega maksuma pandud konkursimenetlusest (lisa TKS § 1899 juurde, § 36 p. 4), kus riiklikele ja teiste avalikõiguslike asutistele võlgu jäänud andamid, maksud ja kinnisvaramaksud loetakse esimese järgu võlgadeks. Samuti kinnisvara sundmüügist saadud raha jaotamisel (TKS § 1890) tasutakse kõige pealt kinnisvaral olevad andamid ja kohustised. Need erilised soodustused riiklikele ja teiste avalikõiguslike asutiste kasuks on seadusandja tarvilikuks pidanud 1889. a. maksvaisse seadustesse üles võtta, silmas pidades selle juures kahtlemata riigi ja teiste avalikõiguslike asutiste ülesandeid ja tahtes kindlustada, et avalikõiguslikul alusel määratavad maksud ja kohustised, mis lähevad riiklikele ülesannete teostamiseks, laekuksid korrapäraselt ja takistamatult. Samad kõrged riiklikud eesmärgid olid seadusandjal kahtlemata juhtnööriks ka Not. sead. § 316 p. 4 redigeerimisel. Ka siin taheti võimalust luua, et vastav märke võlgniku kinnisvaral tagaks vaidlematu taotluse kindlustamist, kuni vastav haldusasutise määrus maksu võtmiseks on saanud lõplikuks. Et säärase maksude määramine ei allu tsiviilkohtule (TKS § 1, märk. 1), vaid lahendatakse sisuliselt haldusasutiste eneste poolt, kusjuures asjaosalistel on lubatud teatud tähtaja jooksul administratiivkohtu korrast ametiasutiste otsuse kontrollimist nõuda, siis pole kahtlust, et neis asjus lõplikkude seadusjõuliste kohtuotsuste aset täidavad haldusasutise või ametniku selline otsus, ja kui võlgnik selle üle enam kaevata ei saa ja see lõplikult täitmisele kuulub. Et seadusandja pole tahtnud haldusasutiste taotluste äramärkimist kinnistusregistris sisse seada ainult selleks, et võlgnikult võimalust võtta oma kinnisvara üle vabalt korraldusi teha võla tasumiseni, nagu see toimub harilikku nõuete pöörämisel kinnisvarale, selgub ka sellest, et haldusasutiste vaidlematud taotlused märgitakse kinnistusregistri neljandas jaos (Not. sead. § 323 p. 1), mis on määratud pandiõiguste ning nende kindlustamiste jaoks, mitte aga teise jao teises lahtris (Not. sead. § 32), mis on määratud kinnisvara omaniku käsustamisõigusi kitsendavate märkmete jaoks (vt. Not. sead. § 316 p.p. 1, 2, TKS § 1847, BES §§ 954, 959 ja 1385). Lõppeks kinnitavad seda seisukohta ka seadusandlikud põhised (vt. Gassmann ja Nolcken, I osa, lk. 359—365, 301—305).

Kõigil neil kaalutlusil jõudis Riigikohus eespool ülesseatud küsimuse lahendamisel jaatavale vastusele, ning et kaevatud rahukogu otsus osutub ülaltoodud kaalutlusil vastu-

oluliseks TKS § 9, Not. sead. §§ 316, 317 ja 323 tõsise mõttega, siis ei või see seadusjõusse jääda, mispärast TKS § 186 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus tühistada TKS § 9, Not. sead. §§ 316, 317 ja 323 rikkumise pärast ja asi saata samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 746/31. a.)

Nr. 79.

TSIVIIL-OSAKOND.

23. novembril 1931. a.

Marie Baumanni kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 22./29. jaanuarist 1931. a. Marie Rüigi nõudes Marie Baumanni ja Johannes Lutsu vastu 1100 krooni väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts.

Selle asjaolud on Kohtupalati otsuse järgi järgmised: 9. detsembril 1929. a. nõudja Marie Hendriku t. Riik andis Viljandi-Pärnu Rahukogule nõudmise Marie Baumanni ja Juhan Lutsu vastu, milles oma teises palvepunktis palus: tunnistada, et nõudja Marie Riik ostis Loodi vallas oleva „Kondi nr. 19-B“, kinnistu nr. 739 talukoha lepingu põhjal 3. detsembrist 1926. a., mis kinnistatud 11. detsembril 1926. a. nr. 1956 all, ilma Marie Baumanni kasuks arvatava korteri ja ülalpidamise kohustisteta, ja kustutakse selle „Kondi“ koha pealt järgmised kinnistuse sissekanded kinnistusjaoskonna kinnistusregistrist maha, ja nimelt: a) 3. jao 1. lahtris kustutatakse sissekanne 20. oktoobrist 1928. a., nr. 1503, kus märkus tehtud erakaebuse andmise kohta kinnistusjaoskonna ülema otsuse peale ja b) 3. jao 2. lahtris kustutatakse maha sissekanne 1. detsembrist 1928. aastast nr. 1813, kus Marie Baumanni korteri ja ülalpidamise kustutus tühistati ja tunnistatakse Loodi vallas olev „Kondi nr. 19-B“ koht vabaks Mari Baumanni kasuks arvatavast korteri ja ülalpidamise kohustistest.

Asja arutanud rahukogu oma otsusega 1. aprillist 1930. a. lükkas nõudmise tagasi. Sellega ei olnud päri nõudja Marie Riik, kes andis apellatsioonkaebuse, milles palus rahukogu otsust tühistada ja nõuet rahuldada täies ulatuses.

Kohtupalat leidis, et asjatoimetusest nähtub, et Viljandimaal, Loodi vallas oleva „Kondi nr. 19-B“ kinnistu nr. 739 all talu kinnisturaamatu III jao 1 lahtri registrisse 27. oktoobril 1916. a. oli järgmine sissekanne tehtud: kinnistuakti § 4 põhjal 10. juulist 1916. a. kinkija Karl Jaani p. Baumanni ja ta naise Mari sünd. Kulli kasuks korteri ja eluaegse ülalpidamise kohustis. See „Kondi“ talu müüdi avalikul enampakkumisel 12. oktoobril 1925. a., ning ostjaks oli Juhan Luts, kes kostja käesolevas asjas. Viljandi-Pärnu Rahukogu, kinnitades seda avalikku müüki oma määrusega 22. detsembrist 1925. a., kustutas maha ka kõik kohustised ja võlad, peale kahe obligatsiooni, mis lasusid sellel „Kondi“ talul. 6. märtsil 1926. a. ühes „Kondi“ talu Johan Lutsu nimele kinnistamisega kustutati ka kinnistusregistris III jaos, eeltähendatud rahukogu 22. detsembri 1925. a. määruse põhjal, Mari Baumanni heaks olnud sissekanne 27. oktoobrist 1916. a. korteri ja ülalpidamise kohta. Lepingu järgi 3. detsembrist 1926. a. Johan Luts müüs selle „Kondi“ talu Marie Riigile, ilma et oleks midagi maininud viimasele Mari Baumanni õigustest, nagu seda tõendab tunnistaja Paul Lill. See leping kinnistati 11. detsembril 1926. a. Peale selle nähtub veel asjatoimetusest, et käesoleva ostu-müügi lepingu sõlmimise ja kinnitamise vaheajal, s. o. 3. ja 11. detsembri 1926. a. vaheajal, ja nimelt 7. dets. 1926. a. Marie Baumann, sünd. Kull, andis Viljandi-Pärnu Rahukogule nõudmise ainult Johan Lutsu vastu, paludes tühistada 6. märtsi 1926. a. kinnistusraamatute sissekannet selles osas, millega tema, Baumanni, heaks „Kondi“ talu peal lasunud koormus korteri ja ülalpidamise

üle kustutati. See nõudmine rahuldati rahukogu poolt 29. jaanuaril 1927. a. Et aga selle otsuse täitmise ajaks „Kondi“ talukoht oli juba Marie Riigi nimele kinnistatud ja et viimane selles protsessis ei kostjana ega kolmanda isikuna asjast osa ei võtnud, siis kinnistusjaoskonna ülem Not. sead. §§ 340 ja 352 põhjal keeldus seda otsust täitmast. Selle kinnistusjaoskonna ülema tegevuse peale Mari Baumann andis erakaebuse, mis leidis rahuldamist. Mainitud kaebuse andmise puhul Not. sead. § 367 alusel kanti kinnistusregistri III jao 1 lahtrisse 20. oktoobril 1928. a. vastav märkus. Selle märkuse mahakustutamist taotlebki nüüd Marie Riik oma petitumis p. 2 lit. „a“ all. Et, nagu eespool tähendatud, Mari Baumann nõudmisel kinnistusjaoskonna ülemat kohustati rahukogu 1927. a. 29. jaanuari otsus täita, siis ka viimane 1. detsembril 1928. a. nr. 1813 all kustutas sissekande 6. märtsist 1926. a. kinnistusraamatu registris 3. jaos 2. lahtris Marie Baumann korteri ja ülalpidamise üle, s. o. „Kondi“ talu peal lasuv koormis korteri ja ülalpidamise üle Marie Baumann heaks seati jalule rahukogu 1927. a. 29. jaanuari otsuse põhjal. Seda 1928. a. 1. detsembri sissekande kustutamist taotlebki Marie Riik käesolevas asjas oma petitumis p. 2 lit. „b“ all. Asudes käesoleva Marie Riigi nõudmiste arutamisele, Kohtupalat leidis esiteks, ei ole kahtlust, et need eeltähendatud kohtuotsused, millega Mari Baumann õigused korteri ja ülalpidamise asjus jalule seati kui „Kondi“ talu peal lasuvad koormised, Marie Riigile TKS § 895 juhatusel kohustavad ei ole, kui asjast mitteosavõtnud isikule. Teiseks, et pole ka kahtlust, et „Kondi“ talu kinnistusregistri III jao 1. lahtris 27. oktoobril 1916. a. sissekantud elatiskoormis Mari Baumann heaks rahukogu määrusega 22. detsembrist 1925. a. selle kinnisvara avaliku müügi kinnitamisel BES §§ 1209 ja 3967 juhatusel kustutatud ei võinud saada.

Kohtupalat seadis üles küsimuse, kas Marie Riik eelkirjeldatud asjaolude juures ja heas usus talitades peab tunnustama Mari Baumannile kuuluva korteri ja ülalpidamise õigust kui asjaõiguse koormist, mis lasub „Kondi“ talul, ning vastas sellele eitavalt järgmistel kaalutlustel: Marie Baumannile kuuluv elatisõigus põhineb kinkelepingul ja asjaõigusena ning kohustav kolmandatele isikutele on ta ainult kinnistusraamatusse sissekandmisel, nagu nähtub BES § 3004 märk. 2 ja § 1310. Viljandi-Pärnu Rahukogu 1925. a. 22. detsembri määrusega, mis astus seadusjõusse, see Mari Baumann asjaõigus anuleeriti, kustutati kinnistusjaoskonna raamatutes 6. märtsil 1926. a. ja lõpetati kui „Kondi“ talu koormis ning järelikult kolmandale isikule Marie Riigile ta enam kohustav ei olnud, kui ta 3./11. detsembril 1926. a. ostis „Kondi“ talukoha. Et see nõnda on, nähtub ka Notariaalseadusest ja meil maksvast hüpoteegilisest süsteemist ja seal maksma pandud põhireeglitest. Iga kinnisvara kujutab hüpoteegisüsteemis täiesti iseseisvat ühikut. Kõik õigused, mis kellelgi on selle ühiku suhtes, kantakse kinnistusraamatute registrisse, mis on kinnistusraamatute lahutamata osa. Selle iseseisva ühiku suhtes põhireeglina maksab ustavus, s. o. kõik sissekanded on õiged ja on tehtud vastavalt formaalnoüetele. Teine põhireegel, mis siin maksab, on avalikkus. See tähendab mitte ainult seda, et kõik, mis on kinnistusraamatutes, peab kõikidele teada olema, vaid ka seda, et õigused, mis ei ole kinnistusraamatutes, ei ole kohustavad ega siduvad kolmandatele isikutele. Kolmas põhireegel on vanadus, see on kord, kuidas lahendada niisuguste vastamisi seisvate õiguste kokkupõrkeid, mis kinnistusraamatusse kantud ja on mitmel isikul ühe ja sama kinnisvara suhtes. See põhireegel ütleb, et kinnistusraamatusse enne sisse kantud õiguse ees peab taganema hiljemini sisse kantud õigus. Kui nüüd neis põhireegleid võtta juhtnööriks ja käesoleva konkreetse juhuse juurde üle minna, siis nähtub järgmist: 3./11. detsembril 1926. a. Marie Riik ostis heas usus „Kondi“ talu, millelt oli maha kustutatud koormis Mari Baumann heaks, seaduse alusel, aga see koormis sellel talul ei lasu, vaid selle koormise alus on kokkulepe. Järelikult põhireeglite ustavuse ja avalikkuse järgi 11. detsembril 1926. a. mingisugust koormist ei lasunud „Kondi“ talul ja Mari Baumann

elatisõigused selle talu suhtes Marie Riigile kohustavad ega siduvad ei võinud olla. Nüüd aga peale 11. detsembrist 1926. a. on selle „Kondi“ talu suhtes sisse kantud Mari Baumanni elatisõigused kui „Kondi“ talu koormis. See riivab Marie Riigi õigusi ja kutsub välja Riigi ning Baumanni õiguste kokkupörke „Kondi“ talu suhtes. Vanaduse põhireegli juhatusel Baumanni õigused peavad taganema Riigi õiguste ees. Tahtis aga Mari Baumann oma mahakustutatud elatisõigused „Kondi“ talu suhtes jalule seada ja maksma panna juba 7. detsembril 1926. a., s. o. enne talu kinnistamist 11. detsembril 1926. a. Riigi nimele vanaduse põhireegli juhatusel, siis võis ta seda ka saavutada, kindlustades oma nõudmist vastava märkuse sissekandmisega, nagu Not. sead. § 316 p.p. 3 ja 5 ja § 317 on ette nähtud. Ei ole aga Mari Baumann seda õigel ajal teinud, siis ei saa ta nüüd nõuda, et Marie Riiki enne sisse kantud vanemad õigused peaksid taganema nõudja, Baumanni, pärast sisse kantud nooremate õiguste ees.

Kõikidel neil kaalutlustel ja käsitades TKS §§ 366, 773 ja 868 Kohtupalat otsustas: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 1. aprillist 1930. a. tühistada ja Marie Riigi nõudmine rahuldada.

Kohtupalati otsuse peale on Mari Baumann kassatioonkaebusega Riigikohtusse pöördunud. Kaebaja väidab kõigepealt, et Kohtupalat on jätnud tähele panemata, et tema korteriõigus ja elatiskohustus ei võinud „Kondi“ talu reaalkoormistena kustuda ainult kinnistusjaoskonna ülema juhusliku eksituse pärast, sest reaalkohustised lähevad seaduse järgi ka sundoksjonite puhul uuele ostjale üle ilma selle nõusolekuta või kokkuleppe tarviduseta, et kinnistusjaoskonna ülema ekslik ja seadusvastane koormise mahakustutamine ei võinud talu omandajale head usku tekitada, nagu ostaks ta seda talu mainitud koormiseta; hea usk, kui seda oleks olnud, pidanud ära langema BES § 912 nõudel juba selle protsessi tagajärjel, mis Mari Baumann oli alustanud Lutsu vastu kõnesoleva reaalkoormise jaluleseadmise pärast; koormise kustutamine ise olla vastuolus BES §§ 1297—1305 ja 1311—1316, milles viimastes koormiste kustutus põhjused on loendatud, sest nende hulka ei ole kinnistusjaoskonna ülema otsuseid viidud. Ka kostja hea usu puhul olevat tema, Baumanni, elatiskoormis kinnisvaral edasi jääma pidanud BES §§ 3250 märkus 2, 3223 ja 3243 põhjal, sest need paragraafid kindlustavat temale vastava evintseerimise õiguse, jättes ostjale ainult kahjutasu nõudmise või ostust tagasiastumise õiguse; ka jäetud tähele panemata, et küsimus reaalkoormise maksvuse ja tagasikinnistamise üle kohtulikult juba jaatavalt otsustatud olevat, mis pärast nüüd vastupidi tehtud otsus TKS §§ 339 ja 589 rikkumist tähendavat. Kõige selle pärast palub Mari Baumann Kohtupalati otsust eelmainitud seadusmääruste rikkumise pärast muuta.

Riigikohus leiab, et Mari Baumanni kaebus ei vääri lugupidamist: 1) Riigikohus ühineb Kohtupalati seletustega, kuidas kokkupörkeid mitme isiku vaheliste õiguste pärast ühe ja sama kinnisvara suhtes lahendada kinnistusraamatutes leiduvate sissekannete põhjal, lähtudes nende avalikkuse, ustavuse ja vanemuse põhimõtetest. 2) Sealjuures ei või isenesest tühised aktid, näit. võltsitud, kõlblusvastased või seadusega keelatud (BES §§ 2922 ja 3214), kinnistusraamatutesse kandmisega jõudu omandada (BES § 3016), samuti nagu pahas usus toimunud isikute õiguste vastu võib vaielda ka siis, kui need õigused on kinnistusraamatusse sisse kantud, nagu seda Riigikohus juba oma 1925. a. otsuses nr. 70 on seletanud. 3) Vastavalt sellele on kohus ka tunnistanud Mari Baumanni elatiskoormise maksvaks talu oksjonilt ostja Lutsu suhtes, sest et koormis talul selle ostu ajal lasus. 4) Mis puutub aga Mari Riigisse, kes hiljemini sama talu Lutsult enesele ostis, nimelt siis, kui koormis juba kustutatud oli, siis on Kohtupalat tunnistanud Paul Lilli seletuse varal kindlaks teinud, et Luts on „Kondi“ talu Riigile müünud ilma et ta midagi oleks maininud Mari Baumanni õigustest, kinnistusraamatutes oli tol ajal, kui Riik talu ostis, 3. dets. 1926. a., Mari Baumanni elatiskoormis kustutatud ja Kohtupalat luges tõeks, et

Mari Riik ostis talu heas usus niisuguses seisukorras, milles koormis oli maha kustutatud. Seepärast loomulikult ei või Mari Riiki, kes talu vabana Mari Baumanni elatiskoormisest omandas ja tegelikult Mari Baumanni elatiskoormise maksvusest ei olnud in-formeeritud, sundida selle koormise kandmist üle võtma oma kinnisvarale. 5) Kaebaja väide, et Mari Riiki tulevat lugeda talu omandajaks pahausuliseilt ilma tema, Baumanni, elatiskoormiseta BES § 912 põhjal, sest et tema, Mari Baumann, Lutsuga protsessima hakkas mahakustutatud elatisõiguse uuesti jaluleseadmise pärast, on alusetu, sest et BES § 912-s käsitatakse küll kaebalust ehk kostjat, kes protsessi kestel taoteldava asja osa võõrandab, kui pahatahtlikku valdajat, aga mitte kolmandat isikut, kes asja omandab, kui tema heas usus toimib, pealegi oli Riik juba 3. detsembril 1926. a. ostu-müügi lepingu sõlminud, kuna alles 7. detsembril 1926. a. Lutsu vastu nõudmisega esines. 6) Et Mari Riik Baumanni ja Lutsu vahelise protsessi ei olnud tõmmatud, siis on ka väide *res judicata*'st ja TKS §§ 339 ja 589 rikkumisest alusetu. 7) Järgnev väide, nagu ei tuleks Mari Riigil Baumanni elatiskoormise kustutamist arvestada seepärast, et BES määrustes asjaliste koormiste üle ei ole ette nähtud koormise tühistamise võimalust sundoksjoni puhul, ei vääri lugupidamist, sest koormise lõppemise loend BES §§ 1311—1319 ei ole purgiv, peale seal loendatute on TSK § 1872 ette nähtud koormiste kustutamise võimalus teatavatel eeldustel ka sundoksjonil, samuti nagu on mõeldav, et koormis ka nõude korras tehtud kohtuotsuse järgi kustub ja kustutatakse. 8) Samuti on alusetu ka kaebaja väide, nagu võiks temale veel BES § 3250 märkuse 2 ja 3223 põhjal kuuluda *jus evictionis*. BES § 3250 räägib asiservituutidest, mis BES väljaandmise ajal 1864. a. veel ei olnud kantud kinnistusraamatutesse. BES väljaandmisega nõuti servituutide maksvuseks nende sissekandmist kinnistusraamatutesse, milleks 2-aastane tähtaeg anti. 1889. a. mindi avaliku hüpoteegi süsteemi arendamises veel edasi, hakati nõudma kindlustatud võlakohustiste fikseerimist täpsates summades, kaotati seni seaduse põhjal maksvusel olnud tummad ehk registreerimata pandiõigused (BES §§ 1394—1402) sootuks ära jne., et kinnisvaral lasuvate kohustiste seis avalikuks teha ja kõigile asjasthuvitatuile võimalikult selget pilti pakkuda iga kinnisvara seisust ja eriti temal lasuvatest võlgadest ja kohustistest. Kaebaja taotlus kinnistusraamatust kustutatud tema korteri õiguse ja elatiskoormise jaluleseadmise kohta kinnisvara uue omaniku vastu, kes heas usus selle vabana neist koormistest on omandanud, käib risti maksva hüpoteegisüsteemi põhimõtete vastu.

Kõigil eeltoodud kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: Marie Baumanni kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta. (Toim. nr. 1769/31. a.)

Nr. 80.

TSIVIL-OSAKOND.

23. novembril 1931. a.

1. Maksude Valitsuse, 2. Peet Sarepera voliniku vann. adv. August Peedi ja 3. Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritsoni kassatsioonkaebused Kohtupalati määruse peale 11. maist 1931. a. Jaan Ritsoni ja Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky vahel sõlmitud abieluvaranduse lahutuse lepingu kinnitamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

1930. a. märtsikuu 28. päeval olid Eesti kodanikud Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritson esitanud Viljandi notarile Peet Sareperale tõestamiseks samal päeval nende poolt sõlmitud eelabieluvaranduse lahutamise lepingu, milles muu seas järgmised

punktid: § 1. Varandus, mis meie, Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritson, meie tulevastele abiellu toome ja mis meie kummagi poolt selle abielu kestel omandatakse, olgu ostu, kingituse, päranduse või muul teel, peab jääma isiklikuks piiramata omanduseks, pidamiseks ja kasutamiseks sellele abielupoolele, kellele ta tegelikult kuulub. § 3. Kinnisvarad ja igasugused ärilised kui ka tööstuslikud ettevõtted on selle poole omanduseks, kelle nimele on need kinnistatud või kelle nimele äritunnistused välja antud. § 2. Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzkyle kuulub tema korteris Viljandis, Väiketuru tän. nr. 1 asuv korteri sisseead, nagu mööbel, riided, pesu, ilu- ja ehteasjad ja kõik muu vallasvara, mis ühises elukorteris olemas. Edasi on selles lepingus konstateeritud, et kummagi abikaasa varandus ei kanna vastutust teise poole võlgade ja kohustiste eest ja et abikaasade vahel maksivad pole BES ette nähtud normid abikaasaliiku nõuande ja abielumehe abielulise vara valitsemise suhtes, vaid et kumbki valitseb ja kasutab oma olevat ja adaspidi tekkida võivad varandust iseseisvalt. Lepinguobjekti väärtuse olid lepinglased hinnanud 500 kroonile. Selle lepingu oli notar P. Sarepera tõestanud ja võtnud selle pealt tempelmaksu 10 kr. 35 senti, mis markides lepingul kustutatud. Viljandi-Pärnu Rahukogu 3. aprillil 1930. a. määras selle lepingu seaduslikus korras välja kuulutada. Vastav kuulutus ilmus „Riigi Teatajas“ nr. 40 lisas, 23. mail 1930. a.

14. novembril 1930. a. saabus Viljandi-Pärnu Rahukogule Maksude Valitsuselt kiri, milles teatatakse, et Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzkyl olla Viljandis, Lossi tän. nr. 19 ja Väiketuru t. nr. 11 kinnisvara kinn. nr. 12 all, mille kõrgem seaduslik hind olla 59040 kr. (kasvatades Pärandusm. sead. § 31 p. 5 põhjal linna kinnisvarade maksu võtmiseks kindlaks määratud kasutoovuse alust 3542 kr. 40 senti 16²/₃ korda); Kieseritzky korteri sisseade olla aga tulekahju vastu kindlustatud 8000 kr. eest. Seega olla Kieseritzky varanduse koguväärtus, mis lepinguga tema isiklikuks omanduseks kindlustatud, 67040 kr., mis ka lepingusummaks tulevat lugeda. Sellelt summalt tulevat tempelmaksu võtta tariif nr. 13 põhjal 1340 kr. 80 senti, s. o. 2%; sellest olevat tasutud lepingu tõestamisel ainult 10 kr., kuna muu osa kr. 1330.80 puuduvat, mis tulevat sisse nõuda ühes Tempelm. s. § 19 ette nähtud trahviga.

Viljandi-Pärnu Rahukogu 29. novembril 1930. a. määras: Anna-Elisabeth-Dagmar Keiseritzkylt ja Jaan Ritsonilt sisse nõuda solidaarselt puuduvat algtempelmaksu 1330 kr. 80 senti, mis maks aga nende maksujõuetuse korral panna notar P. Sarepera kanda. Viljandi notar P. Sareperale määrata tempeltrahvi 1330 kr. 80 senti.

Selle rahukogu määruse peale andsid erakaebused Kohtupalatile notar Peet Sarepera ning Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritson, paludes seda määrust tühistada, sest tempelmaks lepingu tõestamisel olla arvestatud ja tasutud seaduslikult.

Kohtupalat 11. mail 1931. a. määras: Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse muutmiseks Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzkylt ja Jaan Ritsonilt sisse nõuda solidaarselt puuduvat tempelmaksu 1170 kr. 80 senti, mis maks nende maksujõuetusel sisse nõuda notar P. Sareperalt. Notar P. Sareperale määrata tempeltrahvi 1180 kr. 80 sent. Muus osas P. Sarepera ning Anna-Elisabeth-Dagmar Keiseritzky ja Jaan Ritsoni erakaebused jätta tagajärjeta.

Omas põhistes väidab Kohtupalat, et polevat õige kaebajate väide, nagu tuleks tempel-tariifi nr. 13 ette nähtud tempelmaksu võtta ainult siis, kui abielulepinguga kinnisvara omandusõigus teisele abikaasale üle läheb, sest tariifi nr. 13 ja Tempelm. sead. § 6 alusel tulevat 2%-list tempelmaksu võtta kõigilt abielulepingu ja abieluvaranduse lahutamise lepingu, sõltumata sellest, kas sõlmitava lepinguga üks abikaasast abielludes jätab temale kuuluva kinnisvara oma erivaranduseks või aga abielu kestel ühiselt muretsetud vara jäetakse ühe abikaasa erivaranduseks. Seepärast pidanud notar P. Sarepera lepingu tõestamisel selitama, millised kinnisvarad lepinglastel sel momendil olid ja mis lepingu ko-

haselt eelolevas abielus pidid erivaranduseks neile edasi jääma. Et aga notar seda ei teinud ja tempelmaksu puudulikult võtnud, siis tulevat Tempelm. s. § 19 p. 5 viimase lõike alusel lepinglastelt puuduv tempelmaks sisse nõuda, mis nende maksujõuetuse korral tuleb notar Sarepera kanda panna. Sama seaduse § 19 p. 5 põhjal tulevat notar Sarepera kanda panna templetrahvi 2% suuruses summast, mille järgi dokument kuulus tempelmaksustamisele, mis teeb välja 1180 kr. 80 senti. Mis puutuvat aga lepingus mainitud vallasvarasse, siis puuduvat seaduslik alus selle hinda kindlaks määrata tulekindlustuse hindamise andmeil; aluseks võiks olla selle turuhind, kuid selle kohta polevat Maksude Valitsus tõendeid esitanud. Seepärast tulevat tühistada rahukogu määrus osas, mis käsitleb tempelmaksu ja trahvi määramist lepingus mainitud vallasvara pealt.

Selle Kohtupalati määruse peale on Riigikohtule andnud kassatsioonkaebused: 1) Maksude Valitsus, kes palub tühistada Kohtupalati määruse osas, millega tempelmaks ja trahv vallasvara pealt võtmata jäetud, leides, et selles osas kaevatud määrus seisvat vastuolus Tempelm. sead. § 6 p. 1 ja § 8 reeglitega; 2) notar Peet Sarepera volinik vann. adv. August Peet ja 3) Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritson.

Need kaebajad väidavad, et tempeltariifi nr. 13 järgi abieluvaranduse lahutuslepingu hinna kindlaksmääramine Pärandusm. sead. §§ 30 ja 31 alusel võiks aset leida ainult siis, kui lepingus on ette nähtud kinnisvara omandiõiguse üleminek ühelt lepinglaselt teisele. Eelabieluvaranduse lahutuslepinguga 28. III 1930 pole aga tegelikult mingisugust kinnisvarade omandiõiguse üleminekut olnud ja Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky omanduseks jäänud edasi juba enne seda talle omandina kuuluvad kinnisvarad ja ei oleks seda tema omandiõigust õieti tühistanud ka abielu ilma lepingu sõlmimisetagi. Ainus muutus seisnud selles, et lepinguga muudetud BES § 82 põhjal abielumehele antav ühisvara valitsemise ja kasutamise õigus, mis õigus Jaan Ritsonil oleks lepingu mittesõlmimise korral võinud tekkida abiellumise momendist. Et aga säärane õigus tuleks tempelmaksustada, selleks ei leiduvat juhtnõore seaduses. Seepärast olevat notar talitanud õieti, kui ta tempelmaksu määramisel aluseks võttis lepingus eneses ette nähtud kokkuleppe hinna. Kuna aga Kohtupalat olevat asja otsustamisel teisele seisukohale jõudnud, järeldades tempeltariifi nr. 13 ja Tempelm. s. § 6-st, et tempelmaks tulnud võtta ka sellelt kinnisvaralt, mis Kieseritzkyle kuulub ja talle jäi ka edaspidi, siis olevat Kohtupalat ekslikult tõlgendanud ja oluliselt rikkunud Tempelm. seaduse §§ 3, 6, 19 p. 5, tariifi nr. 13 ja ka TKS §§ 339 ja 711, mispärast kaebajad not. Sarepera, Kieseritzky ja Ritson paluvad Kohtupalati määrust tühistada.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus, et asjaoludest, seoses Maksude Valitsuse, Peet Sarepera ning Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritsoni kassatsioonkaebustes esitatud väidetega, tekib lahendamisele järgmine küsimus: Kuidas tuleb tempelmaksustada eelabielulised varanduse lahutamise lepingud, millega abiellujad ainult määravad, et eelolevas abielus ei teki nende vahel seaduses ette nähtud abielulist varaühisust, vaid et kummalegi abikaasale jääb tema poolt abiellu toodud või abielu kestel muretsetud vara erivaraks, mis teise võlgade ja kohustiste eest ei vastuta, ning et abielumehel ei saa olema oma naise vara suhtes seaduses ette nähtud valitsemis- ja kasutamiseõigust.

Tempelmaksu kohustis teatud dokumendi pealt oleneb selle dokumendi sisust (Tempelm. s. § 3 p. 1). Dokumendi sisu juriidiliselt kindlaksmääramine oleneb aga selle tehingu juriidilisest iseloomust, mis on olnud vastava dokumendiga fikseeritud asjaosaliste tahteavalduse objektiks. ning sihiks. Säärase tehingu aluseks olnud tahteavalduse juriidilise iseloomu kindlaksmääramine võib aga toimuda ainult maksvate tsiviilõiguse normide alusel ja Tempelmaksuseadus loomulikult ei saa selles suhtes juriidilise tehingu sisu kindlaks-

määramisel juhtnööre anda. On dokumendi sisu juriidiliselt kindlaks määratud, siis alles tuleb pöörduda Tempelmaksuseadustiku reeglite juurde, määrata nende põhjal kindlaks dokumendis väljendatud tehingu varanduslik väärtus rahas, mis õieti on selleks aluseks, millelt toimub tempelmaksu arvutamine (Tempelm. s. § 6 p. 1) ja võtta siis sellelt hinnalt tempelmaksu vastava tariifi nr. järgi.

Ka abielulepingud on tempeltariifi nr. 13 all arvatud nende selle tariifi II osas ette nähtud „varanduslike aktide ja dokumentide“ hulka, mille sõlmimisel tuleb võtta tempelmaksu. Nende lepingute pealt on ette nähtud 2% tempelmaksu, arvestatud lepingusummast. Kui lepingusumma on väiksem kui Tempelm. sead. § 6 ette nähtud seaduslik hind, siis tuleb tempelmaksu arvata sellest seaduslikust hinnast, kuid tempelmaks säärast lepingult ei või igal tingimusel olla vähem kui 10 krooni.

Tempelmaksuseadus loomulikult mingisuguseid juhtnööre selleks ei anna, mis tuleb mõista abielulepingu summa all, sest selle fikseerimine oleneb selle lepingu sisust, s. o. nende juriidiliste tehingute iseloomust, mis olid lepingu aineks ja sihiks. Selleks on tarvis peatuda abielulepingu juriidilisel konstruktsioonil, selitada need tsiviilõiguslikud tehingud, mis võivad olla abielulepingu sisuks.

Abieluline ühendus tekitab abikaasade vahel isiklikke ning varanduslikke vahekordi, kuid samad vahekorrad tekivad abielust ka vanemate ja laste suhtes. Eraõigus näeb nende vahekordade jaoks ette täpsaid norme. Kuid seadusandja on võimaluse andnud neid norme teatud määral asendada vastava kokkuleppega, abielulepinguga. BES §§ 33—40 annavad abieluliste lepingute sõlmimiseks võrdlemisi avaraid võimalusi; on keelatud lepingusse võtta vaid sääraseid tingimusi, mis oleks vastuolus üldise abielu eesmärgiga, mis tühistaksid abikaasade vahel seadusega määratud isiklikud vahekorrad, või mis oleksid vastakad moraalile ja sellistele seadusnormidele, mis ilmtingimatult midagi käsivad või keelavad (§ 37). Oma varanduslike suhteid võivad abikaasad niihästi juba enne abielu sõlmimist kui ka abielu kestel korraldada oma näengu järgi täiesti vabalt, olgu see abiellu toodud või abielus muretsetud varanduse kohta, samuti võivad nad abielulepingusse võtta korraldusi oma varanduse suhtes surma korraks. Ainult kolmandate isikute õigusi, mis need omandanud enne lepingu sõlmimist, ei tohi leping riivata. Nii võib siis abieluleping sisaldada väga mitmekesiseid tehinguid: siin võivad aset leida kokkulepped, mille puudub rahaline väärtus, kuid mis abikaasade ühiselus on siiski olulise tähtsusega, näit. võivad abikaasad kokku leppida oma laste kasvatamise suhtes, võivad määrata, et abielumehel pole oma naise vara suhtes abielulise eestkostja õigusi. Need oleksid õieti isiklikke vahekordi reguleerivad tehingud, mis tihti abielulepinguis esinevad, kuid mingisuguse rahalise summa peale neid hinnata ei saaks, eriti ka mitte Tempelm. seaduse § 6 alusel. Oleksid abielulepingus ainult säärased puhtisiklike kohustiste korraldamised, siis tuleks säärast lepingut tempeltariifi nr. 13 põhjal tempelmaksustada ainult 10 krooni suuruses, kui lepinglased ise pole lepingu väärtust kõrgemalt hinnanud. Kuid abieluleping võib sisaldada ka puhtvaranduslike tehinguid varanduste ja õiguste ülemineku näol. Nii võivad abikaasad säärase lepinguga lõpetada nende vahelise varühisuse (BES §§ 78, 79, 109); võivad vastastikku teineteisele kinkida varandusi, võivad määrata, et abielu kestel ühiselt muretsetud vara läheb ainult teise abikaasa ainuomanduseks; neil on võimalus määrata, et teatud varanduse sissetulekud lähevad ainult ühele neist; samuti võivad abielulepingus ette nähtud olla korraldused surma korraks, mille jaoks aga on ette nähtud erikord tempelmaksustamiseks (vt. tariif nr. 38, 44). Ka need abielulepingud, mis BES § 34 lubab sõlmida mõnel kõrvalisel isikul ühe abikaasaga või mõlemaga, võivad abikaasadele tuua varandusi kaasavara või kingituste näol (BES §§ 17, 19, 27 p. 2, 4470 jt.). Kõigi sääraste tehingute pealt, millega abielulepingus on määratud ühele abikaasale teiselt või kõrvaliselt isikult ühele abikaasale või neile mõlemale teatud varanduste ja nende kasu-

tamisõiguse üleminek, tuleb tempelmaksu võtta tempeltariifi nr. 13 täpsa mõtte järgi lepingu-summalt, aluseks võttes kas lepingus tähendatud hinda või seaduslikku hinda, mille arvutamiseks Tempelm. s. § 6 juhtnõõrid antud, vaadates selle järgi, kumb hind on kõrgem.

Kui võtta aga säärased eelabelulised lepingud, millega ainult konstateeritakse, et ühiele abikaasale või mõlemale neist jääb eelolevas abielus alale erivarandusena kõik see vara, mis ta abiellu kaasa toob või mis ta selle kestel ükskõik mil viisil omandab, siis siin mingisugust sellist õiguste või varanduste üleminekut ei toimu, mis võiks olla tempelmaksustamise aineks Tempelm. sead. § 6 mõttes. Siin ei toimu mingisugust tsiviilõiguslikku tehingut õiguste või varanduste võõrandamise mõttes. Konstateeritakse ainult teatud majandusliku seisundi edasikestmist, millele abiellumine mingisugust muudatust ei too ja kummalegi abikaasale uusi õigusi ei loo (BES §§ 32, 38). Säärase lepinguga takistavad õieti abiellujad uute juriidiliste vahekordade tekkimist oma varanduste suhtes, jättes omad varanduslikud vahekorrad abielulisest ühiselust tekitatud mõjust välja, endisse seisukorda. Järelikult, kui abieluleping ainult tõsitab kummagi abikaasa iseseisva omaette varandusliku vahekorra edasikestmist abielus, esitades seega igasuguse uue vahekorra tekkimist nende vahel varanduste suhtes, siis puudub õieti säärases lepingus niisugune tsiviilõiguslik tehing, mille pealt võiks võtta tempelmaksu selle seaduse § 6 alusel, eriti ka mitte selle paragrahvi § 2 alusel, mis sisaldab tempelmaksustamise juhtnõõre „kinnisvarade omandiõiguse ülemineku kohta“, sest ükski maksuseadus ei või kuuluda laiendavale tõlgendamisele ja teda tuleb kohaldada ainult selles ulatuses ja ainult neis piires, mis selles seaduses eneses täpsalt ja selgelt määrateldud (vt. Vene Sen. Ts. Kass. Dep. otsus 1913. a. nr. 5, 1907. a. nr. 24, 1901. a. nr. 99, I ja Kass. Dep. üldkoguotsused 1895. a. nr. 23, 1889. a. nr. 35 ja p. t.).

Kõigil nei kaalutlusil tuleb eespool üles seatud küsimusele vastata järgmiselt: Eelabieluliselt lepingult, kui sellega ainult tõsitatakse, et kummalegi abikaasale jääb omaette erivara tema poolt abiellu toodud ja abielus muretsesud vara ning et abielumehel naise vara suhtes pole abielulise nõuandja ehk eestkostja õigusi (BES §§ 11, 12), tuleb tempeltariifi nr. 13 põhjal tempelmaksu võtta selle hinna pealt, mis lepingusõlmijad ise sellele lepingule määranud, kuid see tempelmaks ei või siiski vähem olla kui 10 krooni.

Olles sääraselt eelabieluvaranduse lahutamise lepingu juriidilise sisu ja selle tempelmaksustamise alused määratelnud ja üle minnes käesoleva asja juurde, leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsuse põhistuses väljendatud seisukoht, nagu tuleks Tempelm. sead. § 6 alusel tempelmaksustamiseks määrata iga abielu lepingu väärtus, sõltumata sellest, kas selle lepinguga üks abikaasadest abiellu astudes jätab temale kuuluva kinnisvara oma erivaranduseks või aga ühiselt abielu kestel omandatud kinnisvara läheb üle ainult ühe abikaasa omanduseks, ei osutu kokkukõlaliseks nende eelpooltoodud BES normidega, mis korraldavad abielu lepingu sõlmimist, kui ka Tempelm. s. §§ 6, 3 ja tariif nr. 13 tõsise mõttega, mis pärast ei saa seaduslikuks pidada Kohtupalati määrust, millega Tempelm. s. § 19 p. 5 põhjal Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritsonilt määratud puuduvat tempelmaksu sisse nõuda 1170 kr. 80 senti ja notar Peet Sareperalt tempeltrahvi 1180 kr. ja see Kohtupalati määrus tuleb nende seaduserikkumiste pärast Peet Sarepera, Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritsoni kassatsioonkaebuste põhjal tühistada. Maksude Valitsuse kassatsioonkaebuse rahuldamiseks puudub aga seaduslik alus.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas:**

1. Notar Peet Sarepera ning Anna-Elisabeth-Dagmar Kieseritzky ja Jaan Ritsoni kassatsioonkaebuste rahuldamiseks Kohtupalati määrus tühistada Tempelmaksu seaduse §§ 3, 6, 19 p. 5, tariif 13 ja TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus.

2. Maksude Valitsuse kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 1856/31. a.)

Nr. 81.

TSIVIL-OSAKOND.

26. novembril 1931. a.

Irmgard-Alvine Guldenstubbe kassatsioonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse peale 20. oktoobrist 1930. a. Viljandi linnas asetseva kinnisvara nr. 58 kinn. nr. 53 mõttelisele osale obligatsiooni ingrosseerimise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande kuulunud, leiab Riigikohus järgmist:

Nagu asjatoimetusest näha, on Viljandi notar Gustav Taltsi poolt 3. juulil 1930. a. nr. 4597 all tõestatud obligatsioon, milles öeldud, et Irmgard-Alvine Karli t. Guldenstubbe, sünd. Kroll, on Vilhelmine Stammi käest laenuks saanud 1.000 krooni kohustisega selle summa pealt maksta 12% aastas ning kapitali, protsentide ja muude kulude kindlustuseks Stammile panditanud tema, Guldenstubbe, omanduses oleva mõttelise osa Viljandi linnas asetsevas kinnisvaras nr. 53, kinn. nr. 53, selle hoonetes ja päraldistes. Selle obligatsiooni kinnistamist taotlema volitas Irmgard Guldenstubbe Viljandi notarit Gustav Taltsi. 4. juulil 1930. a. pöörus notar Talts sellekohase palvega Viljandi-Pärnu kinnistusjaoskonna poole. Kinnistusjaoskonna sekretär tegi järgmise öienduse: „Viljandi linna kinnistusraamatu registri I köite 53 osa järele pärisid Irmgard-Alvine Karli t. ja Erich-Oskar Karli p. Krollid sellest kinnisvarast Karl Karli p. Krolli mõttelise osa ühisomanduse alusel“. Määrusega 5. juulist 1930. a. jättis kinnistusjaoskonna ülem mainitud palve tagajärjeta, leides, et „puudub Erich-Oskar Karli p. Krolli nõusolek, mis BES §§ 929 ja 1358 märkus 2. alusel tarvilik, kuna eelnimetatud isikud omavad sellest kinnisvarast mõttelist osa condominiumi näol“.

8. juulil 1930. a. pöördus notar Talts uuesti sama palvega kinnistusjaoskonna poole, seletades, et Erich-Oskar Kroll olevat, — nagu esitatud perekonnatunnistusest näha, „kaheaastaselt ära surnud“ ja järelikult „temast lapsi järele jääda ei saanud“. Määrusega 12. juulist 1930. a. jättis kinnistusjaoskonna ülem ka selle palve tagajärjeta, lähtudes sellest, et samasisuline palve oli juba rahuldamata jäetud Erich-Oskar Krolli nõusoleku puudumise pärast ning et „esitatud perekonnatunnistuse ärakiri Erich-Oskar Krolli surma kohta asjaolusid ei muuda, sest kinnistusjaoskond ei saa ilma vastava kohtuotsuseta paluja voliandjale, Irmgard Guldenstubbele, kinnistusraamatute järgi kuuluvaid õigusi suurendada; samuti pole palves ära näidatud mõttelise osa suurust, mille peale sissekannet taotellakse“. Määrusega 20. oktoobrist 1930. a. jättis Viljandi-Pärnu Rahukogu tagajärjeta Irmgard Guldenstubbe poolt kinnistusjaoskonna ülema määruse peale antud erakaebuse, tühinedes selle määruse aluseks võetud põhistega.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb Irmgard Guldenstubbe rahukogu määruse tühistamist.

Mainitud kaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus selle rahuldamisväärse olevat:

I. Kinnistusjaoskonna ülem, kelle määruse aluseks võetud põhistega rahukogu on tühinenud, oli leidnud, et Irmgard Guldenstubbe ja Erich-Oskar Kroll on oma isast järele jäänud mõttelise osa pärimise teel omandanud „condominiumi“ näol. „Condominium“ („общая собственность“, „Miteigentum“) on BES § 927 järgi olemas, kui üks ja sama asi jagamata kuulub mitmele isikule — kaasomanikule, kuid mitte teatavates reaalosades, vaid mõttelistes osades. Seesugusel korral on iga kaasomanik õigustatud oma mõttelise osa kohta igasuguseid korraldusi tegema ja eriti seda tervikuna panditama ja võõrandama (§ 938) ning ta võib seda teha muude kaasomanikkude nõusolekuta (§ 1358). Ainult osa panditamine mõttelisest osast on keelatud BES § 1368 märkus 2 eeskirjaga.

Käesoleval juhtumil on Irmgard Guldenstubbe Vilhelmine Stammile panditanud mitte osa oma mõttelisest osast, vaid selle mõttelise osa terves ulatuses. Seepärast ei vasta BES §§ 938 ja 1358 nõuetele rahukogu seisukoht, nagu oleks esitatud obligatsiooni kinnistamise võimalus tingitud Erich-Oskar Krolli või tema pärandustombu või õiguslikkude järeletulijate nõusolekust.

II. Mis puutub rahukogu põhistisse, et esitatud obligatsiooni kinnistamist takistavat see asjaolu, et Irmgard Guldenstubbe ei ole oma palves näidanud selle mõttelise osa suurust, mille peale sissekannet taotellakse, siis tähendatud põhistis osutub mitte küllaldaselt põhistatuks, sest rahukogu ei ole oma määruses esitanud seadust, mis selle põhistise õigsust kinnitaks. Peale selle on rahukogu tähele panemata jätnud, et Irmgard Guldenstubbe oli oma erakaebuses täpsalt ära näidanud pandile antud mõttelise osa suuruse ja seega on täidetud sellekohane kinnistusjaoskonna ülema nõue.

III. See asjaolu, et 31. märtsil 1900. a. nr. 587 all kinnistusregistrisse tehtud sissekandes, mille järgi Irmgard-Alvine ja Erich-Oskar Kroll olid pärimise teel saanud surnud Karl Krolli päralt oleva mõttelise osa omanikkudeks Riia ringkonnakohtu otsuse põhjal 21. veebruarist 1900. a., ei ole tähendatud eriti igale pärijale üle läinud mõttelise osa suurust, ei võinud rahukogule takistuseks olla mainitud osade suuruse kindlakstegemiseks, sest seesugusel korral, kui sissekande aluseks võetud aktist ei ole näha, missuguses osas kuulub sissekantav õigus igale kaasomanikule, loetakse, et see õigus kuulub kaasomanikkudele (välja arvatud juhtumid, kus tegemist on varaühisusega) ühesuurustes osades (Notariaals. § 326). Sõltumata sellest, on rahukogu jällegi tähelepanemata jätnud, et 31. mail 1900. a. nr. 587 all tehtud sissekande aluseks võetud Riia ringkonnakohtu määrusega 21. veebruarist 1900. a. olid surnud Karl Krollist järele jäänud pärandi peale pärimisõigustesse kinnitatud pärandijätja lapsed Irmgard-Alvine ja Erich-Oskar nimelt ühesuurustes osades („въ равныхъ доляхъ для каждаго изъ сихъ сонаслѣдниковъ“) ja seega kõrvaldatud igasugune kahtlus Irmgard Guldenstubbele kuuluva mõttelise osa suuruse kohta.

IV. Tähtsusetu on rahukogu iseenesest õige arvamine, et kinnistusjaoskond ei saa ilma kohtuotsuseta Irmgard Guldenstubbe kuuluvaid õigusi suurendada, sest obligatsiooni järgi on pandile antud see mõtteline osa, mis Irmgard Guldenstubbele kuulus obligatsiooni tegemise ajal.

Kõike seda arvesse võttes, Riigikohus otsustas: Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus BES §§ 938 ja 1358 ning TSK §§ 129 ja 142 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 914/31. a.)

Nr. 82.

TSIVIIL-OSAKOND.

7. detsembril 1931. a.

Ida Passi voliniku vann. adv. Erich Beicki kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 14. augustist 1930. a. Ida Passi nõudes Emilie ja Tannil Paringa vastu 1515 krooni 85 sendi väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

1923. a. juulikuu 23. päeval tegi lesk Kadri Huul Võru linnas notariaalse testamendi, millega ta pärandas omalt mehelt Jakob Huulelt seadusjärgse pärimise teel saadud kinnisvara, s. o. mõeldava poole Orava vallas asetsevast „Kamnitza“ (Metsa) nr. 5 talukohast oma kasutütrele Emilie Paringule ja selle mehele Tannil Paringule ja vallasvara oma

päristüttele Ida Passile (sünd. Huul). Pärast Kadri Huule surma (20. VII 1927. a.) esitas Emilie Paring tema testamendi avamiseks ja kinnitamiseks Petseri 1. jsk. rahukoh-tunikule. Tartu-Võru Rahukogu 18. IV 1928. a. antud nõudepalves Emilie ja Tannil Paringate vastu palus nõudja Ida Passi volinik tühistada Kadri Huule testamendi kinnis-varasse puutuv osas, sest Kadri Huule käes oli see „päranduslik kinnisvara“ Liivi Talu-rahvaseaduse § 973 mõttes, mille kohta Kadri Huul ei võinud teha korraldusi surma korraks (BES § 1995). Pealegi ei olevat Emilie Paring Kadri Huule poolt seaduslikult kasutütreks adopteeritud. Rahukogule antud täiendavas palves seletas nõudja volinik veel, et Kadri Huule mees Jakob Huul on surnud 1919. a. alguses ja tema kinnisvara, „Kamnitsa“ talu on pärinud tema lesk Kadri Huul ja tütar Ida Pass kumbki pooles osas seadusliku pärimise teel. Pärand avanenud Kadri Huulele Talurahvaseaduse maks-vuse ajal, mispärast ka Kadri Huule osa kohta tulevat kohaldada Liivi Talurahvaseadust (§§ 973 ja 985). Otsusega 23. IX 1929. a. lükkas rahukogu nõudmise tagasi. Rahukogu leidis, et Talurahvaseadus pole enam kohaldatav pärast 1930. a. tehtud testamentide suhtes ja BES § 960 järgi pole mehelt päritud kinnisvara päranduslik, sest mees pole naise verisugulane ja sellise vara kohta pole maksev BES § 1995 keeld teha testamendilisi korraldusi. Rahukogu otsuse kinnitas Kohtupalat, ühinedes rahukogu otsuse põhistusega. Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub nõudja volinik tühistada Kohtupalati otsust.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus, et nõudja voliniku kassatsioonkaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1. Kui ka Seisuste kaotamise seadusega (RT 128/130 — 1920) kõrvaldati muu seas Liivi Talurahvaseaduse maksvus, jäi siiski lahtiseks küsimus, kas ühtlasi pidi ka lõp-pema nende juriidiliste tehingute jõud, mis olid sõlmitud Talurahvaseaduse järgi ja selle maksvuse ajal ja juriidiliste faktide mõju, nagu pärandi avanemine, mis aset leidsid enne Seisuste kaotamise seaduse avaldamist. Nende kohta pole seni ilmunud erilisi määrusi, nagu seda oleks võinud oodata Vabariigi Valitsuse poolt 20. VIII 1920 vastu võetud sea-duse põhjal (RT 129/130 — 1920, seadus nr. 255). Juba Riigikohtu üldkogu (otsus nr. 6 — 1927) on seletanud, et seadusandjatel polnudki tahet Talurahvaseadusi ära kaotada ühes kõigi järeldustega, vaid jõusse jäid veel mõned määrused, mis ei kanna puhtseisus-likku iseloomu. Seisuste kaotamise seaduse andjate tahe ei võinud ka mitte olla enne-tehtud tehinguid tühistada ja enneolnud fakte korraldada uute seaduste järgi, vaid juba omandatud, pälvitud õigused (*jura acquisita*) võisid edasi kesta. Ainult tulevikus, s. o. alates 27. VIII 1920, s. o. Seisuste kaotamise seaduse avaldamise päevast ei võinud talu-rahvaseadused enam normida tehtavaid tehinguid ega mõjustada fakte juriidiliselt. Sei-suste kaotamise seadusel ei olnud ega võinud olla tagasiulatuvat jõudu tehingute suhtes ja faktide mõjustamises. Need jäid, nagu nad kord olid kujunenud talurahvaseaduste maksvuse ajal.

2. Käesoleval korral on Jakob Huul surnud 20. III 1919. a., nagu näha asjatoi-metusele juurde lisatud Katre Huule testamendi kinnitamise aktist (leht 6). Jakob Huule pärand avanes seega Liivi Talurahvaseaduse maksvuse ajal ja tuli korraldada selle seaduse järgi, kui ka tema pärijad lesk Kadri Huul ja tütar Ida Pass kinnitati pärimisõigustesse Tartu-Võru Rahukogu poolt alles 8. XII 1921 a. „Kamnitsa“ ehk „Metsa“ nr. 5 talu, mille pärisid Kadri Huul ja Ida Pass Jakob Huulelt, on Liivi Talurahvaseaduse § 973 järgi päranduse teel saadud kinnisvara, mille kohta Kadri Huul ei võinud teha korraldusi oma surma korraks (§§ 973 ja 985). Selle läbi, et pärast Jakob Huule pärandi avane-mist kaotati talurahva seisus, ei muutunud „Kamnitsa“ talu Kadri Huule käes veel mitte oma päritud vara iseloomu, vaid püsis sellena edasi ja tema kohta ei võinud Kadri Huul teha testamenti (BES § 1995). Seda mitte arvesse võttes on Kohtupalat oluliselt rik-kunud BES § 1995 ja Liivi Talurahvaseaduse § 973.

Neil põhjustel Riigikohus otsustas: Kohtupalati otsus selles asjas BES § 1995 ja Liivi Talurahvaseaduse § 973 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 1006/31. a.)

Nr. 83.

TSIVIL-OSAKOND.

7. detsembril 1931. a.

*Elisabeth Budbergi voliniku vann. adv. S. Bremeni kassatsioonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 1./5. detsembrist 1930. a. surn. Roman Budbergi kreditoride välja-
kutsumise asjas.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus järgmist:

Nagu asjatoimetusest näha, pöördus surnud Roman Budbergi pärandustombu volinik vann. adv. Siegfried Bremen 3. septembril 1929. a. Tallinna 7. jaoskonna rahukohtuniku poole palvega, milles seletas, et 3. veebruaril 1929. a. surnud Nõmme sanatooriumis Roman Budberg, kelle alaline elukoht olnud Tallinnas, Narva maanteel nr. 26 all asetsevas majas. Seepärast ja toetudes BES § 2597 peale, palus nimetatud pärandustombu volinik välja kutsuda kuulutuse teel kõiki isikuid, kellel kui pärijatel, võlausaldajatel j.n.e., õigusi ja nõudmisi on surnud Roman Budbergilt järele jäänud pärandi kohta, oma õigusi ja nõudmisi üles andma, hoiatades, et kõik ülesandmata jäänud õigused ja nõudmised peale kuulutuse tähtaja täissaamist kustunuks tunnistatakse. Palvele juurde lisatud teadaandes, pärandvara koosseisu üle seletas Roman Budbergi pärandustombu volinik, et Roman Budbergilt on järele jäänud „ $\frac{1}{7}$ osa tasunõudmisest Eesti Vabariigilt võõrandatud mõisade „Vanamõisa“ ja „Seira“ (Läänemaal) eest“ ning et selle tasu suurus on teadmata.

Rahukohtunik rahuldab Roman Budbergi voliniku palve üleskutse väljakuulutamise kohta ja see on „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud 17. septembril 1929. a. (vt. RT Lisa 1929. a. nr. 73).

16. oktoobril 1929. a. andis Eesti Panga volinik rahukohtunikule palve, milles seletas, et Eesti Pangal olevat saada surnud Roman Budbergi pärandustombult nelja vekslit järgi palves üksikasjaliselt äratähendatud summad ja palus „tunnistada eeltähendatud võlgnevad summad õigel ajal ülesantuks ja alalhoituks“.

1. aprillil 1930. a. rahukohtunikule antud palvekirjas seletas Elisabeth Budbergi volinik vann. adv. Siegfried Bremen, et Roman Budbergi isalt, Otto Budbergilt, järele jäänud pärandi peale, mille koosseisu kuulusid „Vanamõisa“ ja „Seira“ mõisad, on 10. detsembril 1927. a. Tallinna ringkonnakohtu määrusega pärimisõigustesse jagamata kinnitatud tema lesk Elisabeth Budberg ja nende lapsed, seal hulgas ka praegu surnud Roman Budberg. Seepärast, — ja et lastel oma ema eluajal iseseisvat pärimisõigust ei olevat, — palus Elisabeth Budbergi volinik tunnistada, et Roman Budbergi surma puhul temale kuulunud osa Otto Budbergilt järele jäänud varandusest ja nimelt „Vanamõisa“ ja „Seira“ mõisa suhtes on üle läinud juurdekasvamise õiguse tõttu Elisabeth Budbergile.

Määrusega 15. septembrist 1930. a. otsustas rahukohtunik: 1) tunnistada õigel ajal ülesantuks ja alalhoituks Eesti Panga nõudmised tema voliniku palves äratähendatud vekslite järgi ja 2) tunnistada, et „Roman Budbergi osa varandusest, mis on järele jäänud kadunu isast Otto Budbergist „Vanamõisa“ ja „Seira“ mõisa suhtes, kuuluvad Roman Budbergi surma puhul tema emale Elisabeth Budbergile“.

Selle määruse peale andis Eesti Panga volinik era-adv. Adolf Korris Tallinna-Haapsalu Rahukogule erakaebuse, milles palus tühistada kõigi järeldustega rahukohtuniku määrus selles osas, milles tunnistatud, et Roman Budbergi osa varandusest, mis on järele jäänud kadunu isast Otto Budbergist „Vanamõisa“ ja „Seira“ mõisa suhtes, kuuluvad Roman Budbergi surma puhul tema emale Elisabeth Budbergile, sest mainitud osa peaksid erakaebaja arvates juurdekasvamise õiguse põhjal saama kõik Roman Budbergi kaaspärijad, mitte aga ainult tema ema Elisabeth Budberg.

Määrusega 1./5. detsembrist 1930. a. otsustas Tallinna-Haapsalu Rahukogu tühistada Tallinna 7. jaoskonna rahukohtuniku 15. IX 1930. a. otsuse punkt 2. Roman Budbergi päranduse asjas kõigi järeldustega ja toimetus saata tagasi hoiu korra seaduste nõuete täitmiseks. Oma määruse on rahukogu põhistanud järgmiselt: „Rahukohtunik on hoiu korras lahendanud küsimuse, mis nimetatud korras lahendamisele ei kuulu. Peale üleskutse toimetamist oli rahukohtunik õigustatud ainult Roman Budbergi pärijaid kinnitama ehk kinnitamata jätma, või üldse ainult pärijate suhtes seisukohta võtma. Jättes seda tegemata ja tunnistades hoiu korra toimetuses Roman Budbergi varanduse Elisabeth Budbergi omaks, on rahukohtunik selle asja arutamiseks määratud korrast üle astunud. Sellega on rikutud kreditori Eesti Panga huvid. Viimase poolt antud erakaebus on esitatud õigel ajal. Ei ole näha, et Eesti Pangale asja arutamise puhul kutset oleks saadetud. Ärakirja otsusest on Eesti Panga volinik saanud 25. oktoobril ja tähtajal 31. oktoobril on kaebus juba kohtus olnud“.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb Elisabeth Budbergi volinik vann. adv. Siegfried Bremen rahukogu määruse tühistamist.

Selle kaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus järgmist:

I. Erakaebuse andmise tähtaeg rahukohtuniku määruse peale algab selle määruse tegemise ja kuulutamise päeval asjaosalistele (TKS § 139). Oli asjaosalistele seaduses ette nähtud korras teada antud asja arutamiseks määratud kohtuistungist, siis loetakse rahukohtuniku määrus nendele kuulutatuks samal istungil, sõltumata sellest, kas nad olid tähendatud istungile ilmunud või mitte. Ei teatanud aga rahukohtunik asjaosalisele oma istungi määramisest asja arutamiseks ja puudus seega asjaosalisel võimalus ilmuda kohtuistungile määruse kuulutamise päeval, siis loetakse rahukohtuniku määrus temale kuulutatuks sel päeval, mil ta tegelikult teada sai määruse tegemisest ja sisust. Käesoleval juhtumil oli, nagu kaevatud määrusest näha, rahukohtunik asja otsustanud oma istungil 15. septembril 1930. a. Selle istungi määramisest rahukohtunik Eesti Pangale ega tema volinikule ei teatanud vastava kohtukutse saatmisega, mispärast osutub, vastupidi kaebaja arvamusel, õigeks rahukogu seisukoht, et erakaebe tähtaja jooks algas Eesti Pangale mitte 15. septembril 1930. a., s. o. rahukohtuniku määruse tegemise päeval, vaid sel päeval, millel Eesti Pank teada sai mainitud määruse tegemisest ja sisust.

II. Rahukogu istungil 1. detsembril 1930. a. palus Elisabeth Budbergi volinik tagajärjeta jätta Eesti Panga erakaebuse, sest viimasel ei olnud TKS § 2068 põhjal õitust kaevata rahukohtuniku määruse üle selles osas, mille peale tema erakaebus antud. Eeltoodud Elisabeth Budbergi voliniku väite kohta ei ole rahukogu üldse seisukohta võtnud ja ta on seega, kaebaja õige väite järgi, oluliselt rikkunud TKS §§ 129 ja 142.

III. Rahukogu tõsitab, et rahukohtuniku määrusega olevat rikutud Eesti Panga, kui surnud Roman Budbergi kreditori „huvid“. Milles nimetatud panga „huvide“ rikkumine rahukogu arvates peaks seisma, seda ta oma määruses näidanud ei ole. Seepärast, ja et Eesti Pank oli rahukohtuniku poole pöördunud ainult ühe palvega ja nimelt palvega tunnistada õigel ajal ülesantuks ja alalhoituks nimetatud panga pretensioonid surnud Roman Budbergi pärandustombu vastu 4 vekslit järgi ja see tema palve on rahukohtuniku

poolt rahuldatud, osutub mitte küllaldaselt põhjatuks rahukogu järeldus Eesti Panga huvide rikkumise kohta rahukohtuniku määrusega.

IV. Ilmsesti ekslik on rahukogu põhjend, et rahukohtunik olevat eeloleva asja toimetamisel üle astunud seaduses ette nähtud korrast.

BES § 2597 järgi peab pärandustombu hooldajaks määratud isik hooldamisele asudes kohe vastava kohtu poole pöörduma palvega üleskutse toimetuse algamise kohta. Sama palve avaldamiseks on õigustatud ka pärijad. Üleskutse toimetamise kord, ütleb § 2597 märkus, on ette nähtud TKS-s. Viimase § 1907 määrab, et sama seaduse määrused, mis käivad hoiu korra kohta, välja arvatud §§ 1460⁴⁹—1460⁶⁴ (märk.) määrused ja määrused, millele viitavad §§ 1908—2097, on Eestis asendatud III peatükis (s. o. §§ 1908—2097) väljendatud reeglitega „iseäraliste toimetuste kohta“ („объ особыхъ производствахъ“). Nende iseäraliste toimetuste hulka kuulub ka üleskutsetoimetus („вызывное производство“; §§ 2054 ja järgm.) ning üleskutsetoimetuste kohta seatud „iseäralises korras“ oli ka rahukohtunik täitsa õieti Roman Budbergi pärandustombu voliniku palve rahuldamiseks vastava üleskutse väljakuulutamise teel kutsunud kõiki isikuid, kellel kui pärijatel, võlausaldajail jne., on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi Roman Budbergi pärandi kohta, oma nõudmisi ja õigusi rahukohtunikule üles andma kuue kuu kestel, arvates kuulutuse ilmunise päevast „Riigi Teatajas“. Samas toimetuses oli rahukohtunik kohustatud ka seisukohta võtma Eesti Panga ja Elisabeth Budbergi poolt üleskutse tähtaja piirides tehtud avaldiste kohta, nagu ta seda jällegi täitsa õieti oli teinud. Seepärast puudub igasugune alus rahukogu järeldusel, et rahukohtunik ei olevat käesoleva asja arutamisel ja otsustamisel kinni pidanud seaduses ette nähtud korrast, vaid olevat sellest korrast üle astunud. Ühtlasi ei olnud rahukogul seaduslikku põhjust määrata „toimetus saata tagasi hoiukorra seaduse nõuete täitmiseks“, sest hoiukorra kohta käivad reeglid ei ole, nagu juba eespool öeldud, Eestis kohaldatavad, ja siin tuli käia üleskutsetoimetuste kohta seatud iseäralise korra järgi. Leidis aga rahukogu rahukohtuniku määruse Elisabeth Budbergi palve kohta käivas osas sisuliselt ebaõige olevat, siis oleks ta olnud TKS §§ 80 ja 772 jõul kohustatud asja selles osas iseseisvalt otsustama ning temal ei olnud vähematki õigust piirduda rahukohtuniku määruse tühistamisega tähendatud osas ja asja tagasisaatmiseks rahukohtunikule uueks otsustamiseks.

V. Et rahukogu asja sisuliselt arutanud ja otsustanud ei ole, puudub Riigikohtul võimalus järele katsuda kaebaja viiteid BES §§ 1854, 2878 ja 2897 peale.

Kõike seda arvesse võttes, Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus TKS §§ 80, 129, 772, 1907, 2011 ja 2054 rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 1021/31. a.)

Nr. 84.

TSIVIL-OSAKOND.

17. detsembril 1931. a.

Gotthard Höhne voliniku vann. adv. Friedrich Karlsoni kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 16. oktoobrist 1930. a. Anna-Elisabet Gerke nõudes Gotthard, Trude, Magda ja Fritz Höhne, Berta, Heinrich ja Magdalene Briesemeisteri, Gerhard Briesemeisteri, Alide ja Leonhard Obeti, Villy, Kurt ja Susanne Gerke, Terese Fedderi ja Konrad Höhne vastu surn. Johan ja Anna Höhne testamendi tühistamise asjas.

Eesistuja riigikohtunik V. Ditmar, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulunud, leidis Riigikohus järgmist.

Omas nõudepalves oli Anna-Elisabeth Gerke volinik vann. adv. K. Sild, väitnud, et poolte vanemad Karl ja Anna Höhne olnud Võru linnas koduselt koostatud kirjaliku

aktiga 14. novembrist 1919. a. tühistanud nende vastastikuse notariaalse testamendi, mis oli koostatud 1904. a. 25. mail. Sel põhjusel palus ta tunnistada tühistatuks see testament, mis oli kostja Gotthard Höhne poolt kohtule esitatud ja seal avatud. Omas nõudepalves, samuti asja sisulisel arutusel, oli nõudja volinik eriti veel rõhutanud, et 14. nov. 1919. a. mil Anna ja Karl Höhne testamendi tühistamise akti tühistasid, olnud vabadsõda; Võru linnas valitsenud ärev meeleolu; seal polnud notarit ja Anna ning Karl Höhne pole saanud sealt kuhugi mujale sõita akti notariaalselt sõlmima. Riigikohtus käesoleva kassatsioonkaebuse arutusel, on nõudja volinik veel seletanud, et nõudepalve aluseks seatud dokumenti tuleb lugeda just testamendi tühistamise aktiks.

Kostja Gotthard Höhne on oma voliniku kaudu nõudele vastu vaidlenud, väites, et käesoleval korral testamendi tühistamine pole toimunud seaduslikult, mispärast 14. nov. 1919. a. sõlmitud aktil, mis pealegi ei kanna Karl Höhne allkirja, polevat mingit jõudu ega saavat selle põhjal tühistada 1904. a. 25. mail notariaalselt koostatud testamenti.

Kohtupalat oli nõude rahuldanud, leides, et RT nr. 24 — 1919 avaldatud Ajutise notariaalseadusega muudetud ära Not. sead. § 280, mille p. 2 järgi Liivimaa linnades võis testamente teha ainult notariaalselt. Seega olla oma jõu kaotanud ka BES § 2095, millest järgnevat, et Liivimaa linnades peale RT nr. 24 — 1919 avaldatud Ajutise notariaalseaduse jõustumist võib teha ka kirjalikke koduseid testamente. Et akt 14. XI 1919 sisaldavat vanemate korraldusi oma lastele surma juhuks, siis olevat siin tegemist BES §§ 2090 ja 2091 p. 4 ette nähtud korraldustega surma korraks, mispärast nõue tulevat BES § 2801 alusel rahuldada. Pealegi nähtuvat sellest aktist, et eelmine testament olevat ära hävitatud.

Gotthard Höhne volinik vann. adv. Friedrich Karlson palub omas kassatsioonkaebuses Kohtupalati otsuse tühistamist, leides muu seas, et Kohtupalati seisukoht, nagu võiks koduse aktiga tühistada notariaalset testamenti, olevat ekslik. Samuti polevat Kohtupalat arvesse võtnud tema väiteid, et see kodune akt ise polevat koostatud seaduspäraselt.

Seda kassatsioonkaebuse arutanud, leidis Riigikohus, et Kohtupalati otsus tuleb tühistada alljärgnevail kaalutlusil.

BES § 2799 lubab testamenditegijale igal ajal oma testamenti muuta, mispärast iga hilisem tahteavaldus surma juhuks, kui see ainult toimunud seaduspäraselt, on eelistatav varemtehtule. BES § 2800 järgi võib testamendi tühistamine toimuda vastava juriidilise tehinguga, nimelt kas uue testamendi tegemisega või seaduses ette nähtud korras tehtud tahteavaldusega testamendi tühistamise kohta (§ 2806) või jälle testamendi kui akti hävitamisega (§§ 2806, 2809). Et notariaalse testamendi tühistamine uue testamendiga võib toimuda ka hiljemini tehtud koduse testamendiga (§ 2801 märk. 1), kui muidugi säärane hilisem testament oma vormi ja sisu poolest vastab seaduse ettekirjutustele, siis säärane notariaalse testamendi lihtne tühistamine vastava aktiga, s. o. uue testamendi tegemiseta (§§ 2806, 2800), võib § 2799 märk. 2 kategoorilisel ettekirjutusel, mis kohaldatav on ka §§ 2800, 2806 ja 2809 suhtes, toimuda ainult notariaalses korras koostatud aktiga. Säärane notariaalse testamendi algupärandiks loetakse see tahteavaldus, mis kantud notari aktiraamatusse, ja sealt asjaosalisele antud väljakirjutus on küll samajõuline algupärandiga, kuid vaidluse korral ikkagi notari aktiraamatusse kantud algupärandi tekst võetakse algallikaks ja sellest algupärandist võib testamenditegijale endale ja tema pärijaile tarbe korral ka teisi väljakirjutusi anda, kui esimene väljakirjutus on hävinud või kadunud, kusjuures ka hilisem väljakirjutus võib algupärandi jõuline olla (BES §§ 2031, 2032, Not. s. §§ 115—120, 122—127). Järelikult see asjaolu, et testamenditegija on ainult hävitanud temale BES §§ 2029, 2030 ja 2031 korras notariaalsest testamendist notari poolt antud väljakirjutuse, ilma et oleks teinud uut testamenti või koostanud notariaalses korras akti testamendi tühistamise üle, ei või veel iseenesest põhjust anda eeldada notariaalse testamendi tühistamist.

mist, sest selle tühistamine võib toimuda ainult notariaalses korras koostatud aktiga (§ 2799 m. 2) või uue testamendi tegemisega (§ 2801 m. 1).

Käesoleval korral nõudja ei väida üldse, et akt 14. novembrist 1919. a. kujundaks testamenti, vaid, nagu see nähtub nõudepalvest, samuti nõudja voliniku suulistest seletustest, nõudja leiab selle dokumendiga tühistatud olevat Anna ja Karl Hühne 1904. a. notariaalselt tehtud testamendi, andes järelikult sellele dokumendile lihtsa testamendi tühistamise akti jõu (§§ 2800, 2806, 2807) ja rajades sellele alusele ka käesoleva testamendi tühistamise nõude. Et aga säärane tühistamisakt notariaalse testamendi suhtes igal tingimusel peab koostatud olema notariaalses korras (BES § 2799 m. 2) ja privilegeeritud testamendi koostamist korraldavate seadusnormide kohaldamiseks säärase dokumendi tegemisel igasugune alus puudub, seda enam, et nagu asjast nähtub, Võrus 14. novembril 1919. a. kohalik rahukohtunik täitis notari kohuseid ja seega Anna ja Karl Hühnel täielik võimalus oli ka Võrus koostada notariaalses korras testamendi tühistamise akti, kui neil selleks tõsine soov oleks olnud, siis ei saa pidada kokkukõlaliseks BES § 2799 märk. 2 tõsise mõttega ja selge tekstiga Kohtupalati seisukohta, kui ta käesoleva nõude rahuldamiseks tühistas Anna ja Karl Hühne notariaalse testamendi koduse, s. o. mittenotariaalselt koostatud akti põhjal ja tähele panemata jättis kostja Gotthard Hühne poolt selle nõude vastu esitatud väited, nimelt, et nõude aluseks seatud akt 14. nov. 1919. a. oma vormi ja koostamisviisi poolest ei või notariaalselt tehtud testamenti tühistada. Ei pea paika ka see Kohtupalati põhjend, et käesoleval korral olla tegemist 14. nov. 1919. a. Võru linnas Anna ja Karl Hühne poolt tehtud koduse kirjaliku testamendiga, sest säärast asjaolu pole asja sisulisel arutusel nõudja üldse esitanud (TKS §§ 339, 366, 706) ning Kohtupalat ei näita oma põhistes ka kaalutlusi, millistel ta jõudnud järeldusele, et see akt kujundab viimse tahteavalduse testamendi näol (BES § 1981).

Kõigil neil kaalutlusil tuleb Kohtupalati otsus BES § 2799 m. 2 ning TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja pole seepärast tarvidust enam peatuda teistel kassatsioonkaebuses toodud väidetest, mispärast TKS § 793 jõul Riigikohus **otsustas:** Kohtupalati otsus tühistada BES § 2799 märk. 2 ja TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 1098/31. a.)

Nr. 85.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. jaanuaril 1931. a.

1) *Tartu-Võru Rahukogu prokuröri abi H. Musta kass. protest ja 2) Tartu 3. jsk. politseikomissari kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 13. nov. 1930. a. Karl ja Ida Veberi süüü. RNS § 29 ja UNS § 528 järgi.*

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, leidis Riigikohus, et Tartu-Võru Rahukogu prokuröri abi H. Musta kass. protest ja Tartu 3. jsk. politseikomissari kass. kaebus tuleb rahuldada.

Tartu-Võru Rahukogu kinnitas 13. XI 1930 Tartu 3. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Karl ja Ida Veber'id on süüdi tunnistanud selles, et nad, olles Tartus „Tallinna“ võõrastemaja pidajateks, 1929. a. suvel ja sügisel ärilisel otstarbel on välja üürinud mainitud võõrastemajas tube suguliseks kokkuelamiseks avalikkude naiste ja võõraste meesterahvaste vahel, kuid määras neile karistusena RNS § 29 alusel kummalegi 50 krooni rahatrahvi, maksujõuetusel aga kaks nädalat aresti kummalegi, kuna rahukohtunik neile on määranud karistuse UNS § 528 alusel kummalegi kaks kuud aresti.

Kassaatorid paluvad rahukogu otsuse tühistada RNS § 29 ja UNS § 528 rikkumise pärast, leides, et kirjeldatud süütegu karistatakse UNS § 528 järgi.

Riigikohus leiab, et RNS § 29 järgi (1925. a. redakts.) trahvitakse süüdlasi valitsusvõimude kui ka omavalitsusasutuste seaduslike korralduste, nõudmiste ja määruste mittemääramise eest, kui selles seaduses teist trahvi ei ole määratud. Sama seaduse § 44 oli ette nähtud karistus valitsusvõimude eeskirjade täitmatajätmise eest, mis olid määratud sugukõlvatuse ärahoidmiseks ja selle kahjulikkude tagajärgede kõrvaldamiseks, mis pärast määrati kirjeldatud süüteo eest karistus § 44 järgi. 1909. a. 25. detsembril antud seadusega (Vene seadl. ja korrald. kogu 1910. a. nr. 58) on RNS § 44 oma kehtivuse kaotanud ning on asendatud UNS § 528-ga, mille järgi karistatakse süüdlasi seatud eeskirjade täitmatajätmises, mis olid määratud sugukõlvatuse ärahoidmiseks ja selle kahjulikkude tagajärgede kõrvaldamiseks. Riigikogu poolt 16. XII 1926 vastu võetud Suguhaiguste vastu võitlemise seaduse § 2 põhjal (RT 1 — 1927) on suguhaiguste vastu võitlemistööde korraldamine linna- ja maakonnavalitsuste ülesanne. Heakorra ja julgeoleku seaduse § 324 põhjal on keelatud kodanikele ilma loata oma maja või korterit prostitutsiooni otstarbeks teistele isikutele välja üürida. Tervishoiu Peavalitsuse määruse § 2 järgi prostitutsiooni ja sellega kaasaskäivate suguhaiguste vastu võitlemise kohta (RT 18 — 1921) võivad löbunaisterahvad ainult neis ruumes oma äri ajada, mis on tervishoiu-osakonna poolt registreeritud ja nõuete kohaselt sisse seatud. Tartu linnavolikogu poolt on vastu võetud 23. IV ja 11. VI 1928. a. Linna-seaduse § 108 põhjal sundmäärus võõrastemajade ja möbleeritud tubade sisseseadmise, korra, puhtuse ja tervishoidlikkude nõuete kohta Tartu linnas (RT 67 — 1928). Selle määruse § 26 järgi on keelatud asutise ruumide väljaüürimine prostitutsiooni otstarbeks või neis ruumes asuda lubamine naisterahvastel, kes elatuvad prostitutsioonist. Kuigi selle määruse § 33 on öeldud, et süüdlased käesoleva sundmääruse rikkumises langevad karistuse alla RNS § 29 põhjal, tuleb kõigepealt selle paragrahvi täpsa sõnastuse järgi otsustada, kas on RNS-s olemas paragrahv, kus määratakse karistus eriliste eeskirjade täitmatajätmise eest, mis olid määratud sugukõlvatuse ärahoidmiseks ja selle kahjulikkude tagajärgede kõrvaldamiseks. Vastus on jaatav, olgugi et RNS § 44 on asendatud UNS § 528-ga. Toodud põhjustel käib rahukogu otsuses kirjeldatud süütegu UNS § 528, mitte aga RNS § 29 ette nähtud karistuse alla, mis pärast kaevatud otsus tuleb karistuse määramise osas tühistada.

Käsitelles KKS § 174, Riigikohus **otsustas**: Tartu-Võru Rahukogu otsus 13. nov. 1930. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 86.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. jaanuaril 1931. a.

Gustav Bommi ja tema kaitsja vann. adv. Rudolf Kuuskmanni kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 6. novembrist 1930. a. Gustav Bommi süüd. RNS § 47³ järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Gustav Bommi kaitsja vann. adv. R. Kuuskmanni kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnitas 6. XI 1930 Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Gustav Bomm on süüdi tunnistanud selles, et ta loata toime pani lumepallisüsteemi järgi k/m. „Fortuna“ ennustuskaartide müügi preemiatega kuulutustes tähendatud asjade näol, ning karistatud RNS § 47³ põhjal kolmekuise arestiga.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada RNS § 47³ ja KKS §§ 12, 119 ja 130 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) seaduseandja ei ole lähemalt määranud,

mida tuleb mõista „lumepalli- ehk hüdrasüsteemi“ järgi kupongide, seeriade või mingisuguste asjade müügi all preemiatega raha, kaupade või asjade näol, ning kohtud on seletamata jättnud, mispärast on Bommi tegevus RNS § 47³ alla viidud; 2) kuigi käesoleval juhul võiks rääkida lumepallisüsteemist, ei oleks Bommi tegevus karistatav, sest ta ei teotsenud loata, vaid temal olid vastavad tunnistused soetatud; 3) reklaamilehes ei öelda, et ühe komplekti ostja peab ära ootama, millal ta ära müüb veel 5 komplekti ja millal uued ostjad omakorda müüvad ära 5 komplekti, vaid lehest nähtub, et 5 komplekti kaartide müümise korral saab ostja preemia oma valiku järgi.

Riigikohus leiab, et Riigikogu protokollidest ja nende lisadest (prot. 6. IV 1927 ja lisa nr. nr. 90—91) nähtub, et kõnesoleva seaduse eelnõu on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt põhjendusega, et viimasel ajal on mõned spekulandi iseloomuga ärimehed Eestis toime pannud piltpostkaartide seeriade müüki nõndanimetatud hüdrasüsteemi järgi, mille juures piltpostkaartide seeriade edasimüüjad selle järel, kui ostjad omakord äriit teatava arvu seeriaid ostnud, preemiatena teatava hulga kaupu saavad. Siinjuures tuleb silmas pidada, et mida rohkem seeriade ostjaid, seda vähem võimalusi on võiduks ja teatava arvu järel muutub preemiade saamine ostjatele võimatuks. Sisuliselt tuleb asjale pettuse maik juurde. Valitsuse arvates on siin tegemist sama toiminguga, nagu loteriide puhul, ja seepärast tuleks karistatavuse suhtes määrata sama sanktsioon kui loteriide kohta, mis ette nähtub RNS § 47. Üldkomisjon ühines Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõuga selle tähendusega, et peale kupongide ja seeriade keelatakse igasuguste asjade müük hüdrasüsteemi järgi, kuna komisjonis arvati, et näiteks piltpostkaartide loata müügi korral tähendatud süsteemi järgi valitsusel ei ole võimalust müüjaid vastutusele võtta. Peale selle arvas üldkomisjon tarvilikuks selguse mõttes RNS § 47³ p. 2 alla kriipsutada, et avalikult väljakuulutatud küsimuste lahendamise eest preemiade lubamine ainult siis karistatav on, kui osavõtmine on eriliselt maksustatud, nii et vaateakende võistlused, samuti ajakirjanduses tarvitata hinnamõistatuste lahendamine auhindadega, kus osavõtjateit mingit erilist maksu ei võeta, karistuse alla ei kuulu.

Nii rahukohtunik kui ka rahukogu on õieti põhistanud oma otsuse motiives, mispärast Gustav Bommi ennustuskaartide müük moodustab keelatud müügi lumepalli- ehk hüdrasüsteemi järgi. Nii tähendab rahukohtunik, et kaardid ise on päris väikese väärtusega ja reklaamilehe järgi on preemia saamine minimaalne, sest ühe seeria, komplekti ostja, makstes selle eest 1 kr., peab 5 komplekti k/m. „Fortunalt“ ostma, makstes 5 krooni, ja neid komplekte edasi müüma ja ootama, millal uued ostjad omakorda välja kirjutavad igauks 5 komplekti, makstes nende eest 5 kr. Kassaatori sellekohane vastuväide on alusetu. Ka asuvad rahukogu ja rahukohtunik õigel seisukohal, väites, et äritunnistus on Bommile antud ennustus- ja piltpostkaartide müügi jaoks, kuid ilma loata seda müüki toimetada lumepalli- ehk hüdrasüsteemi järgi.

Toodud põhjustel ning käsitletes KKS § 174, Riigikohus otsustas: Gustav Bommi ja tema kaitsja vann. adv. R. Kuuskmanni kassatsioonkaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 87.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. veebruaril 1931. a.

Rudolf Steini kaitsja vann. adv. Jaan Teemandi kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 31. oktoobrist 1930. a. Rudolf Steini süüd. NS § 354 jao II järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rāgo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Rudolf Steini kaitsja vann. adv. J. Teemandi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et Kohtupalat olevat tähele panemata jätnud, et meie seadusandlus ei seo valimistest osavõtmise kitsendust teenistusest jäädavalt väljaheitmisega, nagu see selgub Riigikogu, maavolikogude, linnavolikogude ja vallanõukogude valimise seadustest. Sellest järgnevat, et NS § 66 olevat meil ära muudetud. Seepärast ja arvesse võttes veel seda, et meie seadusandluses valitsevat vool karistusi üldse pehmemdada, tõusvat tõsine kahtlus, kas Vene Senati üldkogu seletused 1880 nr. 54 ja 1888 nr. 22 on meil kehtivate seadustega kokkukõlas ja kas ei tule NS § 354 jao II ette nähtud kuriteo aegumise tähtaega arvata mitte lisakaristuse, vaid peakaristuse järgi ja selle aegumise tähtajaks lugeda NS § 158 p. 4 järgi 6 kuud.

Riigikogu poolt 20. mail 1927. a. vastu võetud Õiguste kaotamise muutmise seadus (RT 54 — 1927) räägib õiguste kaotamisest kui kuriteo tagajärjest ja lisakaristusest, mis järgneb üldise kuriteo eest määratud sunnitööle, parandusmajja, kindluse ja türmi (viimasel kahel juhul, kui õiguste kaotamine on eriti seaduses ette nähtud) mõistmisele ja missugused õigused tagasi antakse sunnitööle mõistetule — kümne aasta pärast, vangiroodu või kindluse või türmi mõistetule — viie aasta pärast, arvates kinnipidamise lõpust. NS § 66 räägib aga õiguste kaotamisest, kui erikaristuse — teenistusest väljaheitmise tagajärjest, mis määratakse ametnikkudele (erisubjektidele) ametialaste (eri-) süütegude eest NS § 65 p. 1 põhjal.

Et Riigikogu poolt 20. mail 1927. a. vastu võetud Õiguste kaotamise muutmise seadus räägib ainult õiguste kaotamisest kui üldkuriteo eest määratud karistuse tagajärjest ja lisakaristusest, mitte aga õigustekaotamisest kui erikaristuse — teenistusest väljaheitmise tagajärjest, siis tuleb sellest järeldada, et 1927. a. 20. mai seadusega ei ole NS § 66 oma kehtivust kaotanud. NS § 354 jagu 2 ette nähtud sanktsioon — teenistusest jäädavalt väljaheitmine — ei ole mitte lisakaristus rahatrahvile või selle tagajärg, nagu seda arvab kassaator, vaid erikaristus, mis määratud süüteo erisubjektile — ametnikule. Seepärast järgneb sellele teenistusest väljaheitmisele NS § 66 ette nähtud õiguste jäädav kaotamine. Toodud põhjustel on Kohtupalat üsna õigesti tähendanud, et NS § 354 j. 2 ette nähtud erikaristuse aegumise tähtaeg peab olema vähemalt nii suure kestusega, nagu see neil juhtudel ette nähtud, kus sama karistus lisakaristusena esineb, see on 5 aastat.

Seepärast ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Rudolf Steini kaitsja vann. adv. Jaan Teemandi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 88.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. veebruaril 1931. a.

August Värbergi kaitsja vann. adv. abi Imant Siimeri kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 2. detsembrist 1930. a. August Värbergi süüdi. NS § 1160 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse, millega kohtualune August Värberg on NS § 1160 järgi süüdi mõistetud ning 3-aastase vangiroodu heitmisega karistatud.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Värbergi kaitsja vann. adv. abi Imant Siimer tühistada Kohtupalati otsuse järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat on tähele panemata jätnud apellatsioonkaebuses esitatud väited, et veksliplank mitte iga kord täitmiseks ei omanda veel vekslil jõudu, ja on oma otsusega sattunud vastuollu tsiviilkohtute praksisega. Veksliseaduse tõlgendamisel ja käesoleval korral veksliplank pole kunagi juriidiliselt omanud vekslil jõudu

ja ta diskonteeriti Kernu Ühispangas lausa BES § 3113 vastaselt, viimase Žirandi Jüri Treibergi volitusega, mispärast käesoleval juhul ei leidu NS § 1160 koosseisu; Kohtupalat olevat tähele panemata jätnud palve, asitõendused — vekslid, mis A. Värbergi poolt välja ostetud, temale välja anda.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kass. kaebuses seletatakse, et käesoleval korral puudub vekslivõltsimise kuriteo koosseis, sest Žirandi Treibergi allkiri on võltsitud veksliplangil, kui veel vekslit juriidiliselt olemas ei olnud. See kassaatori väide ei vääri tähelepanu. Kohtupalat on päris õieti järeldusele tulnud, et käesoleval korral süüteo koosseisu olemasoluks on vaid tarvilik, et võltsitud allkirjaga veksliplank muutuks võltsija (kohtualuse) teadmisel ja tahtmisel selle vastava täitmisega vekslis. Seepärast on ka ükskõik, mis ajal allkirja võltsimine ette võeti, kas siis, kui veksel juba oli täidetud või enne seda. On harilik nähtus, et tagajärg saabub peale tahteteonduse ettevõtmist. Kohtupalat on kindlaks teinud, et kohtualune võltsis veksliplangil Treibergi allkirja ja et kohtualuse tahtmisel ja teadmisel veksliplank täideti ja veksel vale allkirjaga diskonteeriti. See teoviis on õieti kohtu poolt NS § 1160 alla viidud. Õige ja seadusega kokkukõlas on ka Kohtupalati seisukoht, et igasugused protsessuaalrikked, mis vekslile jõule mõjuvad, ei muuda vekslivõltsimise süüteo iseloomu. Nii näiteks vekslit mitte tähtajal protestimine mõjub vekslit tsiviilõiguslikule iseloomule, jätab aga mõju avaldamata vekslivõltsimise süüteo koosseisule. Oluline on ainult süütegija tahtlus vekslivõltsimist teostada ja tagajärg, et tema (süütegija) tahteteonduse läbi tahetud tagajärg saabub. Asjatoimetuse juurde lisatud kolm vekslit on rahukogu ja Kohtupalat õieti välja anda otsustanud nendele, kes need asjatoimetuse juurde andsid, nimelt kaks Treibergile ja üks A. Värbergile.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: August Värbergi kaitsja vann. adv. abi Imant Siimeri kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 89.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. veebruaril 1931. a.

Maksudevalitsuse direktori kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 2. detsembrist 1930. a. Anton Reisko, Peeter Jentsi ja Jüri Jentsi süüdi. Tollisead. § 419 p. 1 jt. järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Maksudevalitsuse direktori kassatsioonkaebus tuleb rahuldamata jätta.

Kohtupalati otsusega 2. detsembrist 1930. a. on kinnitatud Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus, millega Reisko ja Jentside vastu tollidirektori poolt tõstetud süüdistis TS §§ 419 p. 1 420 p. 7, 422, 426 p. 3 ja 428 järgi on lõpetatud tollinõukogu vastava otsuse puudusel.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse tühistada TS §§ 31, 447 ja 430 p. 2 ja KKS §§ 1177, 1179 ja 1180 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Kohtupalat leiab, et riigi huvide rikkumise eest määratud karistus on sega-iseloom, kuna Riigikohus on asunud vastupidisele seisukohale ja seletanud, et tollitrahvil on puht karistuse iseloom, mispärast eeluurimise alustamiseks ei olewat sugugi tähtis, et tolliasutis täpsalt süüdlastel lasuva trahvisumma kindlaks määrab; see võivat KKS § 1177 põhjal toimuda eeluurimise kestel tollidirektori poolt, nagu käesolevas asjas toimuski. 2) TS § 447 põhjal tulevat KKS §§ 1177, 1179 ja 1180 tähendatud asutise „казенное управление“ all mõista tollidirektorit. 3) Tollinõukogu otsusega 9. detsembrist 1927. a. on 2 raudvaati piiritust tunnistatud salakaubaks ja tollidirektoril olevat TS §§ 31 ja 447 ning KKS § 1180 järgi õigus kohtuvõime paluda hilje-

mini kindlaks tehtud süüdlasi vastutusele võtta ja trahvisumma kindlaks määrata. 4) Käesoleval juhtumil olevat salakaubana sisse veetud 290,28 liitrit piiritust ja TS § 430 p. 2 põhjal ähvardavat süüdlasi türmikiristus, mida ainult kohus võis määrata.

Riigikohus leiab, et TS § 7 järgi (RT 34 — 1929) on tollinõukogu ülesandeks muu seas salakaubaasjade otsustamine ja trahvide määramine samas seadustikus ette nähtud alustel. Et see õigus ei kuulu tollidirektorile, nähtub sellest, et tolliametid, kus nõukogu puudub, peavad saatma nõukogu võimkonda kuuluvad asjad lähemale tolliametile, kus nõukogu olemas. Tollidirektori õigused on ette nähtud TS §§ 22—32 ja nende hulka ei kuulu eespooltähendatud tollinõukogu ülesanne. KKS § 33 märkuse 1 järgi alluvad rahukohtule piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja veetud piirituse varjamise asjad, kui rahatrahvi summa ei ulatu üle 5000 krooni (RT 33 — 1926), millest järgneb, et allumuse lahendamiseks peab kõigepealt teada olema, missugune rahatrahv ähvardab süüdlasi. Kui see rahatrahvi summa ei ole kindlaks määratud ega ole teada sisse- või väljaveetud piirituse kvantum, ei või kohus asja arutamisele võtta, sest iga kohus peab käima allumuse kohta määratud reeglite järgi. Kuigi on teada, et sisse veetud on üle 10 liitri piiritust ja seepärast ähvardab süüdlasi peale rahatrahvi veel türmikiristus, siiski ei ole seeläbi veel asja allumus kindlaks määratud. Nii seletab ka TS § 441 (RT 45/46 — 1923), et salakauba süüasjad otsustatakse tollinõukogus (§ 7) ja salakaubaveo tõestatuks tunnitamise korral määrab tollinõukogu niihästi aluseks võetavad Tolliseadustiku paragraafid (422—433) kui ka süüdlastel lasuva trahvisumma. Kui aga tollinõukogu kinnipeetud kaupa salakaubaks ei tunnista, siis määrab ta nad omanikkudele tagasiandmiseks, kui viimased on olemas, või aga politseile üleandmiseks, kui kaubad on kinni peetud ilma kandjata või vedajata. Kui tollidirektor niisugust otsust õigeks ei pea, siis on tal ainult õigus vastavat salakaubaasja rahaministri juures asutatud tollikomiteele esitada. TS § 442 järgi antakse salakaubaasjad, mille eest süüdlased peale konfiskeerimise ja rahatrahvi veel isikliku karistuse alla käivad, tolliasutise poolt üle kohe pärast nõukogu (või tollikomitee) otsustamist (§ 441) vastavale kohtuasutisele allumuse järgi nuhtlusseadustes vastutusele võtmise jaoks ette nähtud tähtaja igamise jooksul. Kassaatori viide TS §§ 31 ja 447, kui ka KKS §§ 1177, 1179 ja 1180 peale on alusetu, sest need §§ pole sugugi vastuolus eeltooduga; need käivad mitte salakaubaasjade üleandmise kohta kohtute arutamiseks, vaid protsessi teise staadiumi kohta. Nii tähendab TS § 447 (RT 45/46 — 1923) et kohtuasutised toimetavad salakaubaasju, mis neile tolliasutiste poolt on üle antud, KKS ette nähtud korras, kusjuures tuleb saata kohtu-uurija poolt lõpetatud eeluurimistoimetused (ja ka kohtu määrused asja lõpetamise kohta peale niisuguseid eeluurimisi) — tollidirektorile, kohtu teadaanded aga salakaubaasjade kuulamise kohta, niisama ka kohtu otsuste ärakirjad salakauba asjas sellele tolliasutisele, kelle poolt asi on üle antud. Toodud põhjustel ei vääri kassatsioonkaebus rahuldamist.

Käsitles KKS § 912, Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse direktori kass: kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 90.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. veebruaril/18. märtsil 1931. a.

Kohtupalati prokuröri vanema abi O. Ordliku kass. protest Kohtupalati otsuse peale 5. detsembrist 1930. a. Rudolf Aase süüü. NS §§ 236 ja 942 jao III järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

☞ Rudolf Aase (Ahse) vastu oli süüdistus tõstetud selles, et tema, enne tema süüdistus- asja RNS § 38 järgi avalikku arutamist Väike-Maarja jsk. rahukohtus, avatles tunnistajat

Bernhard Frickhoffi kohtus valet tunnistama, nagu ei oleks 25. dets. 1928. a. Aleksander Mulla korteri ukse lõhkumist olnud ja nagu ei oleks Frickhoff kuulnud, et tema, Aase, hässitas teisi mürglit tegema, missuguse tööoludele mittevastava seletuse Frickhoff tema avatlusel Väike-Maarja jaoskonna rahukohtus 6. juulil 1929. a. vande all tunnistajana andis. Oma otsusega 5. dets. 1930. a. mõistis kohtupalat Rudolf Aase temale esitatud süüdistuses süüteo koosseisu puudusel õigeks.

Kohtupalat leidis, et kihutamine kuulub NS § 13 jõul süüteost osavõtu^vnormidesse. Osavõtt süüteost olevat aga § 13 sissejuhatuses otsese mõtte järgi võimalik ainult siis, kui vähemalt kaks isikut selleks omavahel kokku leppisid, kusjuures üks neist vähemalt süüteo täide saatis või süüteokatse teostas. Kokkulepe osavõtuks olevat aga võimalik ainult siis, kui mõlemad osavõtjad — kokkuleppijad olid süüdivad isikud. Käesoleval juhul olevat aga Frickhoff, kes teo kordasaatmise ajal olnud 16 aastat vana ja kes olevat toiminud arusaamiseta, olnud mittesüüdiv isik, kellega Aase ei olevat võinud kokku leppida, ja järelikult ei olevat ka Aase NS § 13 mõttes kihutaja. Ka ei olevat Aase süüdi vahendilises valetunnistuse andmises, sest NS § 942 jao 1 järgi ei karistata mitte ainult seepärast, et tunnistus või tõendus on osutunud objektiivselt valeks, vaid just selle eest, et tunnistajal on tahtlus tekkinud vale abil kohut eksiteele viia. Käesoleval juhul olevat Aase küll olnud juhitud seesugusest tahtest, kuid tema ise olnud kohtualune ja seepärast olnud ta õigustatud tahteks saavutada ebaõiget, kuid teda õigeksmõistvat otsust. Seepärast ei vastavat Aase tahtlus sellele, mida eeldavat sisuliselt NS § 942 1. jagu.

Selle Kohtupalati otsuse vastu esitas Kohtupalati prokuröri vanem abi O. Ordlik kass. protesti, milles ta palub Kohtupalati otsust tühistada alljärgnevatel põhjustel: Ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, nagu ei saaks kihutajat kui niisugust karistada siis, kui kihutuse tagajärjel süüteo vahenditult toimepanija on süüdimatu isik, sest et NS § 13 järgi olevat kõik süüteoosalised, ka kihutajad, süüteo kordasaatjad, kes vastutavad toimepandud süüteo eest solidaarselt ka siis, kui mõni neist süüdimatuna süüteo kordasaatjate hulgast välja langeb. Tähtis olevat, et süütegu oleks aset leidnud ja et süütegu oleks toimunud süüteo osalise tahte tagajärjel, kusjuures olevat ükskõik, kas teine osaline teotses teadvalt ja tahtlikult või mitte.

NS § 13 nõudvat küll kokkulepet, kuid teiselt poolt sama paragraafi tekst^vpeaaegu eitavat kokkuleppe vajadust. Ka end. Vene Senat ei olevat igakord süüteo osavõtuks kokkulepet nõudnud, näit. sel juhtumil, kui kihutatu on mittesüüdiv (end. VSS nr. 813 — 1871. a.). Seepärast arvab kassaator, et kui süüteo tegelik kordasaatja on süüdimatu isik, tuleb kihutajat ikkagi kui kihutajat karistada, vaatamata sellele, kas kihutaja aru saab või mitte, et tal on tegemist süüdimatu isikuga. Samale seisukohale olevat asunud ka Riigikohus Amalie Esko jt. süüdistuseasjas (Riigikohtu kr. os. toim. nr. 1003 — 1929. a.), kus öeldud, et avatleja süüdimõistmine ei sõltu mitte süüteo kordasaatja karistamisest, vaid sellest, kas süütegu on aset leidnud ning kas see on nimelt avatluse tagajärjel toime pandud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Kohtupalati prokuröri v. a. O. Ordliku kass. protesti rahuldamiseks tuleb Kohtupalati otsus tühistada. Riigikohus leiab, et Kohtupalati poolt kihutaja suhtes võetud seisukoht ei vasta NS § 13 kolmanda jao mõttele ja on vastuolus kohtupraktisega.

NS § 13 räägib süütegudest, mis mitme isiku poolt korda saadetud. Seepärast võib § 13 loendatud süüteoosalistest (algatajaist, osavõtjaist, kihutajaist j.n.e.) rääkida ainult siis, kui on korda saadetud süütegu. Kas käesoleval juhul on tegemist süüteoga? Kas kohtu poolt mittesüüdivaks tunnistatud alaealise Frickhoffi poolt antud valetunnistus on süütegu, või tuleb sellele kriminaalseaduse seisukohast vaadata kui ükskõiksele teole?

NS § 92 p. 2 räägib lapsealistest, kes oma teo iseloomust ei võinud aru saada, ja loeb neid mittesüüdivaiks. NS § 136 loeb lapseasust ja alaeasust süüdi vähendavaks asjaoluks. Kuni 1897. a. 2. juuni alaealiste kohta käiva seaduse maksamahakkamiseni mõisteti NS § 92

p. 2 mainitud „lapseeasuse“ all lapsi kuni 10 a. vanaduseni, ja NS § 136 nimetatud „lapseeasuse“ all mõisteti lapsi 10 a.-st 14 aastani ja „alaeasuse“ all alaealisi 14 a. kuni 17 a., kusjuures need lapsealised kui ka alaealised loeti ikkagi süüdivateks, ükskõik, kas nad olid toimunud arusaamisega või arusaamiseta; viimastele olid karistused ette nähtud NS § 137. 1897. a. 2. juuni seaduse kehtimahakkamisest peale tuleb aga NS § 92 p. 2 järgi mittesüüdivaiks lugeda mitte ainult lapsi 10 a. vanaduseni, vaid ka alaealisi 10 a. kuni 17 a. vanaduseni, kes on toimunud arusaamiseta; ja NS § 136 järgi tuleb alaeasust süüdepehmendavaks asjaoluks lugeda vaid neile alaealistele, kes on toimunud arusaamisega. Sellest selgub, et kehtiv seadus ei loe arusaamiseta toimunud alaealisi süüdivaiks. Kuid NS § 137-st, mis räägib alaealiste poolt arusaamiseta kordasaadetud süütegudest, selgub (vt. ka Krim. seadustik § 41), et kehtiva seaduse järgi arusaamiseta toimunud alaealiste poolt kordasaadetud seaduserikkumised loetakse ikkagi süütegudeks (nende objektiivse teokoosseisu mõttes), olgugi et neid süütegusid neile alaealistele süüks ei arvata.

Neil kaalutlusil tuleb käesoleval juhul Frickhoffi poolt antud valetunnistus lugeda süüteoaks, mis ette nähtud NS § 942, mis aga talle subjektiivsetel asjaoludel ei ole süüks arvatud. NS § 13 tekst, mis räägib sellest, et „süütegudes, mis mitme isiku poolt korda saadetud, tunnistatakse algatajaiks, osavõtjaiks, kihutajaiks ja aitajaiks neid, kes j.n.e.“, ei jäta mingit kahtlust ses, et ses seaduses loendatud süüteoosalised loetakse süüteo kordasaatjaiks. Seega tuleb ka kihutajat lugeda selle süüteo kordasaatjaks, mis teine tema kihutusel on toime pannud. On see nii, siis vastutab ka kihutaja ise tema kihutusel kordasaadetud süüteo eest kui selle süüteo kordasaatja. Sellest seisukohast lähtudes on kihutaja kui süüteo kordasaatja vastutavuse ja karistatavuse mõttes täiesti ükspuha, kas süüteo füüsiline kordasaatja oli süüdiv või mittesüüdiv, kas jääb ta mingisugustel põhjustel (surm, leidmatus) karistamata või määratakse talle tema isiklikkude vahekordade või tingimuste tõttu kergendatud või raskendatud karistus, tähtis on vaid, et kihutaja avatlemisel on süütegu korda saadetud. Samale seisukohale on omal ajal asunud ka end. Vene Senat. Nii on end. V. S. omas otsuses nr. 1 — 1899 (Mentši asjas) seletanud, et süüteo süüks mitteamine peasüüdlasele või tema vabastamine mingisugustel põhjustel karistusest ei vabasta veel kihutajat vastutusest. Oma otsusega nr. 813 — 1871 kinnitas end. V. Senat kohtuotsuse, millega Malanõtšev oli süüdi tunnistatud 13-aastase lapse valetunnistusele kihutamises, kus laps oli toimunud arusaamiseta j.n.e.

Mis puutub Kohtupalati väitesse, nagu ei oleks käesoleval juhul tegemist kihutusega sel põhjusel, et NS § 13 nõudvat kihutaja ja kihutatu vahel kokkulepet, kuna aga R. Aase ja arusaamiseta toimunud alaealise B. Frickhoffi vahel ei olevat kokkulepe mõeldav, siis leiab Riigikohus, et see seisukoht ei ole kokkukõlas NS § 13 kolmanda jaoga. NS § 13 kolmanda jao mõttes on kokkulepe kihutaja ja kihutatu vahel olemas, kui kihutatu kallutamise tagajärjel korda saatis süüteo, millele teda kihutaja avatles. Et § 13 kolmandas jaos loendatud kallutamisevahendite hulgas on ette nähtud muu seas ka sund, ähvardus ja pettus, siis peab tunnustama, et kihutatu vaba kokkuleppe võime võib kokkuleppe momendil väga piiratud olla või koguni täiesti puududa, nagu näit. juhul, kui kihutaja kallutab füüsilist kordasaatjat pettuse abil süüteo, võib füüsiline kordasaatja mitte teada, et ta süüteo avatellakse ja et ta süüteo korda saab. NS § 13 kolmanda jao järgi on, nagu ülalpool juba öeldud, nõutav kokkuleppe olemas, kui kihutatu korda saab süüteo, millele teda kihutaja kallutas. Kuidas selle kokkuleppe osalised suhtusid kokkuleppesse ja toimepandud süüteosse ja kas nad toimisid arusaamisega või mitte j.n.e., need küsimused kerkivad üles alles kordasaadetud süüteo süüspanemise juures. Käesoleval juhul on kohus õigeks võtnud, et Bernh. Frickhoff on kohtus valetunnistuse andnud, see on, et ta on süüteo toime pannud just Rudolf Aase kihutusel. Seepärast on käesoleval juhul NS § 13 kolmanda jao mõtte kohaselt R. Aase ja Bernh. Frickhoffi vahel kokkulepe aset leidnud. Et alaealine Bernh. Frickhoff oli süüteo korda saatnud

arusaamiseta, siis on kohus päris õieti talitanud, kui ta seda süütegu ei ole Frickhoffile süüks arvanud. Kuid sel asjaolul ei või mingit tähtsust olla kohtualuse R. Aase suhtes, kes Frickhoffi kihutas süütele täie teadmise ja arusaamisega.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et Kohtupalat on oluliselt rikkunud NS § 13 p. 3.

Neil põhjustel ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 5. detsembrist 1930. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 91.

KRIMINAAL-OSAKOND.

4. märtsil 1931. a.

Maksudevalitsuse kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 16. detsembrist 1930. a. Joosep Višnevski süüd. Akts. sead. § 1113 märkuse järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Maksudevalitsuse direktori kassatsioonkaebus tuleb rahuldamata jätta.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu tühistas 16. XII 1930 Tallinna 1. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Joosep Višnevski on süüdi tunnistatud loata viina ja õlle hoidmises „Bjaliku“ seltsi einelaua ruumides 8. III 1924 ja Akts. sead. § 1113 märkuse põhjal karistatud 50-kroonise rahatrahviga, maksujõuetusel aga kolmenädalase arestiga. Rahukogu leidis, et Aktsiisivalitsuse juhatusel määrus Joosep Višnevski trahvimise kohta Akts. sead. § 1113 rikkumise üle on tehtud 7. VI 1924 ja saaderud politseisse 9. VI 1930 kuulutamiseks Višnevskile, kes oma allkirja andnud määruse kuulutamise kohta 23. VII 1930, seega peale RNS § 21 ette nähtud aegumistähtaega, ning lõpetas selle süüdistuse KKS § 16 p. 2 põhjal.

Kassaator palub rahukogu määruse tühistada RNS § 21 ja KKS § 119 olulise rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: Aktsiisivalitsuse juhataja määrus on tehtud 7. VI 1924, see on aegumistähtaja jooksul, ning sellega on aegumistähtaeg katkestatud, kuna pärastisel viivitusel asja otsustamisel polevat mingit tähtsust, nagu seda Riigikohus olevat korduvalt seletanud.

Riigikohus on 29. III 1924 Karl Kalbergi asjus seletanud, „et sel juhtumil, kui Aktsiisiseaduse rikkumiste kohta on politseivõimude poolt RNS § 21 ette nähtud tähtaja piirides nende rikkumiste pärast keegi isik süüalusena üle kuulatud, või kui Aktsiisi Peavalitsuse juhataja nende rikkumiste pärast kellegi isiku suhtes trahvimääruse teinud ülaltoodud tähtaja piirides siis ei ole Aktsiisiseaduste rikkumiste aegumist olemas“.

RNS § 21 näeb ette kaht liiki aegumist: sündmuse ja karistamise aegumist. Esimesega on tegemist, kui Aktsiisiseaduse rikkumine pole aegumistähtaja jooksul teatavaks saanud kohtule, politseile ega Aktsiisivalitsusele, kuna karistamiseaegumisega on tegemist, kui selle tähtaja jooksul Aktsiisiseaduse rikkuja pole kindlaks tehtud või kui kindlakstehtud rikkujale pole sama tähtaja jooksul vastavat süüdistust esitatud. Seega ei või tekkida mingit kahtlust selles, et Aktsiisivalitsuse juhataja määruse süüalusele kuulutamata jätmise korral aegumistähtaja jooksul langeb iseenesest ära õigus süüalusele vastutusele võtmiseks. Käesoleval juhul on kuus aastat möödunud, arvates Aktsiisivalitsuse juhataja määruse päevast, ja alles siis on see määrus kaebelusele kuulutatud, mispärast Aktsiisivalitsusel praegu ei ole mingit õigust nõuda Višnevski karistamist.

Toodud põhjustel ei vääri Maksudevalitsuse direktori kassatsioonkaebus lugupidamist ning käsitletles KKS § 174, Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 92.

KRIMINAAL-OSAKOND.

25. märtsil 1931. a.

Johan Peeti (Otto) kaitsja Mihkel Palu erakaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu krim. osak. juhataja määruse peale 16. veebruarist 1931. a. Johan Peeti (Otto) süüid. RNS §§ 174 p. 2 ja 175 p. 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Johan Peeti (Otto) voliniku Mihkel Palu erakaebus tuleb rahuldamata jätta.

Viljandi-Pärnu Rahukogu kriminaalosakonna juhataja määrusega 16. II 1931 on Johan Peeti (Otto) voliniku Mihkel Palu kassatsioonkaebus vastu võtmata jäetud ja temale tagasi saadetud 20. II 1931 põhistusega, et eraisikule Mihkel Palule välja antud volitus on tõestatud Holstre vallavalitsuse poolt.

Oma erakaebuses seletab Mihkel Palu, et maksva seadusega polevat keelatud teotseda kohtus volitusega, mis on tõestatud vallavalitsuse poolt, ning palub eespool-tähendatud määrus tühistada ja rahukogule ette kirjutada temalt kassatsioonkaebus vastu võtta.

Riigikohus leiab, et KKS § 44 järgi võivad volinikkudena teotseda kriminaalasjus rahu-kohtus ka need eraisikud, kellel pole keelatud ajada võõraid asju, ning et volinikkude kohta kriminaalkohtus maksavad samad reeglid, mis on ette nähtud TKS §§ 45—50. Nende reeglite järgi pooled võivad anda oma volinikule seatud korras tõestatud volikirja (§ 46) või suuliselt teatada rahukohtule valitud volinikust, või sellest kirjalikult teatada rahukohtule, kusjuures säärasel kirjalikul avaldisel volitaja allkiri peab tõestatama rahukohtuniku, notari, politsei või vallavalitsuse poolt (§ 47). Kassatsioonkaebuse esitamise õigus peab eraldi volikirjas ära tähendatama (§ 48). Riigikohtu üldkogu (Riigikohtu otsused 1923. a. nr. 8) seletas 19. XI 1923, et eraadvokaat, kui ta Kohtute sead. § 406^t põhjal rahukohtuniku juures alustatud tsiviilasja Riigikohtus edasi soovib ajada, ei tarvitse esitada TKS § 247 tähendatud korras välja antud volikirja, vaid selleks õigustab teda ka volitus, mis temale on antud TKS §§ 46 ja 47 ette nähtud korras. Mihkel Palu ei ole eraadvokaat ega ajanud käesolevat asja Johan Peeti (Otto) volinikuna rahukohtus ja rahukogus, vaid esines Peeti volinikuna alles peale asja otsustamist rahukogus, mispärast ta isegi siis, kui tal oleks eraadvokaadi õigused, ei võiks välja astuda Riigikohtus Johan Peeti esindajana kaebuse juurde lisatud volikirja põhjal.

Riigikogu poolt 16. VI 1925 vastu võetud Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seaduse (§ 172¹) järgi on keelatud isikutel, kellel puudub amet või kutse, võõraid asju ajada, töönduslikult igasuguste ameti- või kohtuasutistele määratud kirjatööde valmistamine, samuti juriidiline nõuandmine võõrastes asjades (RT 109/110 — 1925). Vaadeldes nende seaduste kohta käivaid seletuskirju (II Riigikogu protokollide lisa nr. 79 — 6. istungjärk 1924. a. ja 1925. a., 8. istungjärk, lisa nr. 49) tuleb otsusele jõuda, et seaduseandja tahe on sihitud sellele, et piirata võõraste asjade ajamist kohtutes nende isikute poolt, kellel puudub vastav juriidiline ettevalmistus, mispärast Riigikohus ühineb Viljandi-Pärnu Rahukogu kriminaal-osakonna juhataja määrusega, et Mihkel Palul puudub õigus esitatud volikirja põhjal esitada kassatsioon-kaebust Johan Peeti (Otto) nimel.

Toodud põhjustel ning käsitelles KKS § 152 Riigikohus **otsustas**: Johan Peeti (Otto) kaitsja Mihkel Palu erakaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 93.

KRIMINAAL-OSAKOND.

1./22. aprillil 1931. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 14. veebruarist 1931. a. Osvald Sommeri, Minna Viitmanni, Hans Kuke (Kukk), Helene Habermanni, Alide Rose, Gustav Krügeri, Albert Nõmmiku, Anette Magnuse, Dimitri Nikitini, Fanny Volffi ja Karl Joakiti süüd. RNS § 29 jt. järgi.

Eesistuja esimees K. Parts; ettekandja riigikohtunik R. Koemets;
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna linna majaomanikkude Osvald Sommeri, Minna Viitmanni, Hans Kuke, Helene Habermanni, Alide Rose, Oskar Freibergi, Gustav Krügeri, Albert Nõmmiku, Anette Magnuse, Dimitri Nikitini, Fanny Volffi ja Karl Joakiti vastu on tõstetud süüdistus selles, et nemad on täitmata jätnud Tallinna linnavalitsuse ehitusosakonna korralduse 24. aprillist 1930. a. Koidu tänava kõnniteede servakivide kohaleasetamise asjas. Tallinna 5. jsk. rahu-kohtunik, asja läbi vaadates leidis, et nagu näha Tallinna Linnavalitsuse ehitusosakonna inseneri Anton Farsmanni seletusest, anti osakonna poolt 24. aprillil Koidu tänava ääres asetsevate kinnisvara omanikkudele, nende hulgas ka kaebealustele, korraldus „asetada kohale Koidu tänava kõnniteede äärde servakivid osakonna poolt antavale sihile ning kõrgusele“; et osakond aga sihti ega ka kivide asetamise kõrgust koha peal ära ei märkinud, vaid jäi ootama, kuni kinnisvara omanikud ise juhtnööride saamiseks osakonna poole pöörduvad, siis võis säärasel viisil ja sisuga antud korraldus arusaamatusi tekitada juba eeskätt selle poolest, kas ehituskohuslased pidid ise osakonda ilmuma juhtnööride saamiseks või kas nad ei võinud ootama jääda, kuni osakond ise neile tööd kätte näitab, ja rahukohtuniku arvates on viivituse korral korralduse täitmises säärase eeltingimiste juures raske leida kaebealuste teoviisi RNS § 29 ette nähtud süüteo tunnuseid. Edasi leidis rahukohtunik, et linnavalitsus on põhjendanud süüdistust Tallinna linnavalitsuse poolt antud kõnniteede ehitust käsitleva sundmääruse §§ 1 ja 12-ga; tähendatud sundmääruse § 1 kohustab kinnisvara omanikke ehitama ning korras hoidma kõnniteid nende kruntide kohal, jätab aga määramata kõnniteede ehituse viisi; tunnistaja Parsmanni seletusest on näha, et linnavalitsus 1927. aastal parandatud Koidu tänava rentslid ära parandas, millega üldiselt kindlaks määrati kõnniteede laius ja äärejoon ja et sellele vastavalt ka kõnniteed majaomanikkude poolt korda seati; nii siis sundmääruse § 1 rikkumist kaebealuste poolt märgata ei ole; sundmääruse § 12 näitab ainult kõnniteede äärte tegemise viisi juhul, kui need tehakse tahatud äärekidest; et aga kõnniteede säärane ehitusviis sunduslik oleks üldiselt ja et linna ehitusosakonnal oma näengu järgi igal ajal õigus oleks säärast kõnniteede ehitamisviisi nõuda, seda sellest paragraafist ei järgne, järelikult ei leidu kaebealuste teoviisis ka § 12 rikkumise tunnuseid. Rahukohtunik leidis viimaks ka veel, et sundmääruste § 3 järgi määratakse kõnniteede äärejoon linnavalitsuse poolt üks kord ja jäädavalt kindlaks ja see on juba toimunud, kui arvesse võtta Parsmanni tõendust selle üle, et 1927. a. üldiselt Koidu tänava kõnniteede äärejoon ära määrati; et käesoleval juhul kõnniteede äärekidest asetamise siht linna ehitusosakonna poolt koha peal veel pole märgitud, siis ei saa kontrollida, kui võrd osakonna poolt kaebealustele antud korraldus selles osas kokkukõlas seisab sundmäär. § 3-ga. Et RNS § 29 ette nähtud karistus võib järgneda ainult omavalitsuse seaduslike korralduste mittetäitmise eest ja käesoleval juhul linna ehitusosakonna korraldust Koidu tänava kõnniteede äärekidest kohaleasetamise asjas ei saa lugeda põhjendatuks kõnniteede sundmääruse § 12-ga, siis otsustas rahukohtunik kaebealused koh- tulikult õigeks mõista.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku apellatsioonkaebusel tuli asi Tallinna-Haapsalu Rahukogus arutusele. Rahukogu leidis, et rahukohtuniku otsus tuleb kinnitada järgmistel põhjustel: 1927. a. olid kaebeluste majade kohal ja üldse Koidu tänaval munakividega uued sillutud rentslid ja majaomanikkudelt — kaebelustelt nõuti kõnniteede vastavat ümberkorraldamist arssinakivide ümberpaigutamise teel (vt. Tallinna linnaval. kiri 30. 6. 1927.); 1929. a. asus linnavalitsus ehitama uut tüüpi sõiduteed — asfaltbetoon-tänavat, rahukohtuniku toimetusest nr. 1262, l. 8 ja 9 ning ehitusosakonna inseneri Parsmanni tunnistusest selgub, et kaebelustelt nõutakse rentsli äärekivide panemist selleks, et asfalt-katte äärt murenemisest hoida ja et ilma säärase ääreta uus asfaltbetoon-sõidutee ei kõlba; sellega kuulub töö, mida kaebelustelt nõutakse, uue asfaltbetoon-tänavaga ehitustööde hulka. Ei ole näha, et endise — hariliku tänavaga sillutise puhul linnavalitsus äärekive tarvilikuks oleks pidanud ja ka nüüdki ei ole neid nõutud kõnnitee korrashoiu otstarbel. Säärane kaebelustele esitatud nõudmine ei ole seaduslik. Linn võib tema omandusse kuuluvate ja üldkasutuses olevate kõnniteede suhtes kodanikkudele ainult niipalju kohustisi peale panna, kui seda lubab seadus. Käesoleval juhtumil lahendab kohustise ulatuse Linnaseaduse § 108 p. 2, mille järgi linnavolikogu sundmäärusi võib anda kõnniteede korrashoiu kohta. Nagu varemini näidatud, ei kuulu äärekivide panemine käesoleval korral kõnniteede korrashoiu, vaid tänavaga ehitustööde hulka ning sellega ei ole esitatud linnavalitsuse nõudmine kaebeluste vastu seaduslik. Et väljaspool kompetentsi piire antud sundmäärusel kohustavat jõudu ei ole, siis tuleb ka kõnniteede määruse §§ 1 ja 12 (mille rikkumises kaebeluseid süüdistatakse) seletada selles mõttes, et nendes näidatud nõudeid kaebelused kohustatud on täitma ainult seevõrra, kuivõrra nad puutuvad kõnniteede korrashoidu.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Aronson rahukogu otsust ära muuta põhjusel, et praegu maksva Linnaseaduse (1917. a. redaktsioonis) § 79 p. 4, 71 p. 5, 63 p. 7 märkus 2 ühes lisaga ja § 108 p. 3 kordavad uuesti endist seaduseandja seisukohta, et tänavaga sõidu- ja kõnnitee tegemine ja muud § 63 p. 7 loendatud kohustised lasuvad kinnisvara omanikkudel; rahukogu viide oma otsuse põhistamisel Ehitusseaduse § 181 ja Linnaseaduse § 2, 8 ja 108 p. 2 peale ei õigusta kaevatud otsust, sest neid viimaseid seadusi tuleb võtta mitte eraldi omaette, vaid ühiselt eespool tähendatud Linnasead. § 79 p. 4, 71 p. 5 ja 63 p. 7 märkus 2 ja selle lisaga; kaebelused ei ole linnavalitsuse korralduse seaduspärasuse vastu seaduses ette nähtud korras vaielnud ja korraldus on administratiivselt jõusse jäänud; otsuse põhistamisel olevat rahukogu rikkunud KKS § 170, lugedes nõutud paranduse tegemist tänavaga paranduseks.

Asja esituse, vann. adv. Aronsoni, Grau ja vann. adv. abi Hansoni seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Ehitusseaduse § 181 allutab uulitsate ja kõnniteede ehituse ja korrashoiu linnaomavalitsuse võimkonnale alustel, mis linnaseaduses ette nähtud. Linnaseaduse (1915. a. väljaanne) § 2 p. 4 (IV) järgi kuulub kõnniteede ja uulitsate ehitamise ja korrashoiu eest hoolitsemine linnaomavalitsuse võimkonda. Linnaseaduse § 108 p. 7 järgi (vt. 1917. a. Vene sead. ja seadl. kogu nr. 157), mis vastab sama seaduse § 108 endise punkt 2-le, võib linnavolikogu muu seas sundmäärusi anda tänavate, sõiduteede ja kõnniteede puhtuse ja korrashoiu kohta, ning p. 3 järgi tänavatel ning platsidel istutuste tegemise ning kõnniteede ehituse kohta (ustroistvo), mille täitmine on elanikkude kohuseks. Sama seaduse § 63 p. 7 juurde käiva märkuse 2 järgi on lubatud linna sillutiste (mostovõh) korrashoidu ja kõnniteede ehitust ja korrashoidu, mis majaomanikkudel lasuvad, üle võtta ning iseäraliste, majaomanikkudelt võetavate maksude arvel teha. Sellest selgub, et seaduse järgi lasub majaomanikkudel sõiduteede ja kõnniteede korrashoiu kohustis ja kõnniteede kohta ka veel nende ehituse kohustis, mis kohustiste teostamise kohta linnavolikogu võib sundmäärusi anda. Pöör-

dudes käesolevate asjaolude juurde, leiab Riigikohus, et kaebealuseid Sommeri, Viitmanni ja teisi süüdistatakse selles, et nemad on täitmata jätnud linnavalitsuse ehitusosakonna nõudmise asetada kõnniteele servakivid. Arvesse võttes asja arutamisel ilmsiks tulnud asjaolusid, jõudis rahukogu järeldusele, et töö, mida kaebealustelt nõutakse, kuulub uue asfaltbetoon-tänavava ehitustööde hulka. Kassaatori vaie selle kohta järelduse vastu kuulub asja sisusse, mis KS § 5 järgi ei tule arutuse alla kass. korras. Linnatänavava sõidutee ehitamine, nagu eespool juba ette toodud, ei kuulu majaomanikkude kohuste hulka. Kuigi teisele seisukohale asuda ja tunnustada, et äärekivide panek kuulub kõnnitee tööde hulka, siis ei muudaks ka see asja. Nagu juba eespool öeldud, on küll kõnnitee ehitus ja korrashoid majaomaniku kohuseks, kuid sellest ei järgne, et linnavalitsus pärast seda, kui majaomanik on linnavalitsuse juhatus järgi kõnnitee ehitanud, võiks temalt varsti jälle selle ümberehitamist oma näengu järgi nõuda, nii kuidas Tallinna linnavalitsus käesolevas asjas on talitanud, nagu seda rahukohtunik oma otsuses on konstateerinud. Kõnnitee uuesti ümberehitamist võib linnavalitsus loomulikult ainult siis nõuda, kui senine kõnnitee enam ei kõlba. Kõnnitee ümberehitamise nõue võib seega oleneda kõnnitee enese seisukorrast ja tema vastavusest kõlblikkuse ja sobivuse nõuetele, aga mitte sõidutee pärast. Rahukogu on kindlaks teinud, et äärekivide panemist ei ole kaebealustelt kõnnitee korrashoiu otstarbel nõutud, vaid uulitsa sillutuse tagajärjel. Õige on ka rahukohtuniku seisukoht, et kõnniteede kohta käiva sundmääruse § 12 („E. Kub. Teat.“ 1911. a. nr. 2) linnavalitsust celarutatud süüdistuse tõstmiseks ei õigusta.

Eeltoodud arvesse võttes on õiged rahukogu ning rahukohtuniku otsuste tulemused, millega kaebealused on õigeks mõistetud, ja kassatsioonkaebuses esitatud seaduserikkumisi asjas ei leidu.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tallinna Linnavalitsuse voliniku vandeadvokaat Johan Aronsoni kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 94.

KRIMINAAL OSAKOND.

22. aprillil 1931. a.

Gustav-Julius Hüppleri kaitsja vann. adv. Karl Grau kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 14. nov. 1930. a. G. Hüppleri süüd. NS § 1160 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; Ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse, millega kohtualune Gustav-Julius Hüppler on süüdi mõistetud kahe välismaa vekslivõltsimises, nimelt Mendel Schamesi nimele 2000 Inglise naelsterlingi peale, ja teise Reinhold Breverni nimele 200 Inglise naelsterlingi peale. Karistusena tähendatud kuritegude eest on kohtualusele Hüpplerile määratud NS § 1160 — 1 jao järgi 4 aastat vangiroodu ühes seaduses ette nähtud õigustekaotamisega.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub G. Hüppleri kaitsja vann. adv. Karl Grau tühistada Kohtupalati otsuse järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat olevat ekspertide Kallase ja Reinvaldi arvamust küsinud mitte teatava fakti või asjaolu, vaid juriidilise küsimuse või külje selgitamiseks, mis aga KKS § 325 ja teiste paragraafide mõttega kokkukõlas ei seisvat; 2) Kohtupalat on ebaõigelt käesolevas asjas lugenud veksliteks vaidluse all olevad dokumendid, mis aga kuidagi seaduse järgi veksliteks loetud ei või saada; 3) Kohtupalat on oma otsuse rajanud oletustele ega ole kõiki asjaolusid arvesse võtnud; ja viimaks 4) apellatsioonkaebuses ülesantud tunnistajad Hans Lohki, Marie Hüppleri, Robert Barauchi ja Florentine Kaiseri on Kohtupalat üle kuulamata jätnud. Selles kõiges näeb kassaator KKS § § 1, 325, 692, 766, 797, 879¹, NS § 1160, Vekslisead. § 83 ja Inglismaa veksliakti § 38 rikkumist.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaatoril on selles õigus, et KKS § 325 ja teiste järgi võivad asjatundjad kohtusse kutsutud ja üle kuulatud saada teatavate asjaolude selitamiseks, milleks tarvis eriteadmisi teaduse, kunsti, käsitoo või mõne muu tegevuse alal. Asjatundjad võivad oma arvamusi anda kohtule fakti või asjaolu kindlakstegemiseks või selitamiseks, aga mitte puhtjuriidiliste küsimuste lahendamiseks, mis eranditult kuulub kohtu kompetentsi. TKS § 709 näitab, kuidas tuleb kohtul toimida, kui temal tekib raskusi välismaa seaduste kohaldamises ja käsitamises. Käesolevas asjas oli kohtul selitada Inglismaal, Londonis, väljaantuina tähendatud kahe veksliseaduslikkus. Rahukogu, arvesse võttes Inglismaa seadust, on otsusele tulnud, et eespool-tähendatud kaks vekslit on vekslid Inglismaa seaduste järgi ja sellisena on neid võtnud ka Riia notar Meike, kes nad protestinud. Nagu toimetusest ja kohtuotsusest nähtub, rahukogul raskusi Inglismaa veksliseaduse käsitamisel ja kohaldamisel ei olnud. Kohtupalat nagu rahukogugi on leidnud, et eeltähendatud vekslid on Inglismaa seaduste kohaselt koostatud ja neil on olemas veksliljõud. Seejuures on küll Kohtupalat ära kuulanud kahe eksperdi arvamust selle kohta, kas eeltähendatud kaks vekslit on Inglismaa seaduste järgi vekslid või mitte, kuid sellel vääratusel ei ole olulist tähtsust, sest kohtualuse kaitsja selle kohtutoimingu vastu asjaarutamisel ei vaielnud ja ka ekspertide arvamus langeb ühte juba ennemalt rahukogu poolt võetud seisukohaga. Ei vääri tähelepanu ka kassaatori seletus Inglise veksliakti § 38 ja Veksliseaduse § 83 ebaõige tõlgendamise kohta. Õige on rahukogu ja Kohtupalati seisukoht, et eeltähendatud 2 dokumenti on vekslid Inglismaa seaduste järgi. Inglismaa seadus ei nõua valitsuse poolt trükitud veksliplanke ja vekslid kirjutatakse lihtpaberile. Et eelnimetatud vekslite järgi maksukohaks oli märgitud Riia linn, olid need Inglise veksliseaduse järgi välismaa vekslid, mille väljaandmise kohal mittemaksustamine ei muuda nende juriidilist iseloomu. Tunnistajad Marie Hüppler, Robert Barauch ja Florentine Kaiser on Kohtupalati poolt õieti KKS § 557 kohaselt välja kutsumata jäetud. Tunnistaja Hans Lohki mitteilmumine kohtusse on seaduslikuks tunnistatud (KKS § 642) ja seepärast asi õieti tema ülekuulamiseta otsustatud. Kassaatori seletus, nagu oleks Kohtupalati otsus oletustele rajatud, ei vääri tähelepanu. Kohtupalati otsuses on esitatud need tõendid ja asjaolud, millega kohtualuse süü temale inkrimineeritavas teos leitakse kindlaks tehtud olevat.

Neid seaduste rikkumisi, mis kass. kaebuses esitatud, käesolevas asjas ei leidu.

Seepärast ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Gustav-Julius Hüppleri kaitsja vann. adv. Karl Grau kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 95.

KRIMINAAL-OSAKOND.

6. mail 1931. a.

1) *Ado Johanson* kaitsja vann. adv. Karl Grau, 2) *Johannes Lenziuse* kaitsja vann. adv. Alfred Maureri ja 3) *Johan Sakeuse* kaitsja eraadv. Villem Jaurami kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 7./8. nov. 1930. a. A *Johanson* süüd. NS § 1059 pp. 1 ja 2 ning *J. Lenziuse* ja *J. Sakeuse* süüd. NS § 411 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalati otsusega 8. novembrist 1930. a. on süüdi mõistetud: kohtualune Ado Johanson selles, et tema, olles ehitusinsener ja ehitades omal vastutusel Tartu maavalit-

susega Tartus 22. märtsil 1928. a. sõlmitud lepingu järgi Kärevere uue raudbetoon-silla, selle silla ehitustööde juures kaldus kõrvale kinnitatud ehitusprojektist ja selle lahutamata osadest, kui ka üldtunnustatud ehitustehnilistest nõuetest ja nimelt ei ehitatud silla kandesammaste spunkaste küllalt tihedaks, kuivalt betoonimise asemel betoonis vee all ja pealegi veel mittevastava betooni-koosseisuga ning betooni eelproovimiseta, vaiade rammimisel ei teinud kindlaks tarvilist vaiade vastavust ja nende kandejõudu ning üldse ei kohastanud tööde läbiviimise viisi nimetatud silla ehitamisel valitsenud oludele, mille tõttu tema, Johanson, poolt ehitatud silla tööd osutusid mittevastupidavateks ja mille otsesel tagajärjel nimetatud sild peale rakendist vabastamist 14. dets. 1928. a. kokku langes; kohtualune Johannes Lenzius selles, et tema Tartu maavalitsuse insenerina maavalitsuse teede ja tehnika jaoskonna juhatajaks olles ja oma ametikohuste täitmise otstarbel 1928. a. suvel ja sügisel korduvalt Tartu maavalitsuse poolt ettevõtjale insenerile Johansonile ehitamiseks antud Kärevere silla ehitustööde järelevaatust toimetades hooletuse pärast silla ehituse projektist, projekti lahutamata osadest ja ehitustehnilistest nõuetest kõrvalekaldumisi ja puudulikke töötamisviise ei selgitanud ja leitud puudustest maavalitsusele ei teatanud, mille tõttu Johansonil korda läks ehitustööd niikaugele viia, et betoonivalamise rakendid kõrvaldi ja ehitatud sild kokku langes; ja kohtualune Johan Sakeus selles, et tema, olles ehitusinsenerina Teedeministeeriumi nõunikuks ja olles ametialaselt 26. juulil 1928. a. komandeeritud Tartumaale üle Emajõe viiva uue ehitatava nn. Kärevere raudbetoon-silla kaevikute ülevaatusest osa võtma Teedeministeeriumi esindajana, ilmudes tähendatud ajal sillatööde juurde Käreveresse, oma ametikohuseid hooletult on täitnud, mis selles väljendus, et tema, Sakeus, ei pannud tähele, et mainitud silla ehitaja ettevõtja ins. A. Johanson silla ehitustööde teostamisel on kõrvale kaldunud kinnitatud ehitusprojekti ja tema lahutamata osade tingimustest, eriti silla kandesammaste betoonimisest vee all — kuivalt betoonimise asemel — ebatihedatesse spunkkastidesse ja ilma betooni koosseisu eelproovita, mis puuduste kindlakstegemine temale, Sakeusele, kui eriteadlasele oma ameti hoolikalt täitmise juures täiesti võimalik oli ja mis puudused Sakeuse ametikohuste hooletult täitmise tõttu sel korral Teedeministeeriumile teatavaks ei saanud.

Nende süütegude eest karistas Kohtupalat kohtualust A. Johansonit NS § 1059 pp. 1 ja 2 järgi arestiga üheks kuuks, kohtualust Johan Sakeust NS § 411 ja 149 järgi teenistuslehte sissekantava noomitusega ja kohtualust Johannes Lenziust NS § 411 ja 149 järgi teenistusest kõrvaldamisega. Tartu Maavalitsuse tsiviilnõude rahuldamiseks mõistis kohus kohtualuselt A. Johansonilt välja 69264 kr. 44 s. ühes % ja trahviraha lepingu summa 59.000 kr. pealt $\frac{1}{2}$ % kuus jne.

Ado Johansonit kaitsja vann. adv. Karl Grau palub Kohtupalati otsust 8. novembrist 1930. a. tühistada järgmistel põhjustel:

1) Kohtulikul uurimisel ülekuulatud eksperdid Pihlak, Laane ja Grasnov olevat kategooriliselt kinnitanud, et Kärevere silla kokkuvarisemist olevat põhjustanud *vis major*. Kohtupalat aga, käsitades ekspertide arvamust *vis major*'i suhtes, olevat leidnud, et Emajõe kõrget veeseisu ei võivat käesoleval juhul nimetada *vis major*'iks. See Kohtupalati väide olevat aga rajatud puht oletustele ja asjas puuduvat igasugused andmed selleks, millest võiks säärast loogilist järeldust teha. Selles näeb kassaator KKS §§ 1, 12, 766, 797 ja teiste rikkumist. 2) Kohtulikul uurimisel olevat selgunud, et sammaste betoneerimise ajal olnud jõevesi allpool natuke sogane. Seda olevat Kohtupalat seletanud seega, et betoonisegu olevat spunkkastist välja uhetud. See Kohtupalati seisukoht ei olevat õige, sest tunnistajate seletustega ja asjatundjate arvamusega olevat kindlaks tehtud, et betoneerimistööde juures olevat spunkkastidest sogast vett välja loksunud ja et betoonisegu olevat vette kukkunud ka väljaspool spunkasti seinu. Peale selle olevat kohtus selgunud, et sillasammaste betoonis olevat leidunud tsementi suuremal määral kui seda lepingu järgi nõuti. Selles näeb kassaa-

tor KKS §§ 766, 797 ja teiste rikkumist. 3) Ei olevat õige Kohtupalati väide, nagu ei oleks Kärevere-poolsest spunkkastist kivistamatu betoonisegu üldse välja võetud, sest tunn. Kivi olevat seletanud, et spunkkasti põhjas olevat leidunud kivistunud betoon, ja tunn. Kensaf olevat tõendanud, et enne tuukri tulekut ei olevat vist sinna betooni valatud. Selles näeb kassator KKS §§ 766 ja 797 rikkumist. 4) Kohtupalati oletus, nagu oleksid spuntseinad pidanud valmistatud olema 6-tollistest plankudest, olevat täiesti alusetu, sest millegagi ei olevat tõendatud, et selle läbi oleks silla sammaste betoon tugevam saanud, ja see olevat vastuolus lepingu tingimustega, mille järgi spuntseinad pidi valmistatama 3-tollistest plankudest. Ei olevat ka õige Kohtupalati seisukoht, nagu oleks kohtualune A. Johanson pidanud sillasammaste betoonist proovikahad võtma, sest seda ei olevat nõudnud leping. Sellega olevat Kohtupalat lepingu tingimusi ebaõigelt tõlgendanud. 5) Kohtulikul asja arutamisel ei olevat ilmsiks tulnud asjaolusid, mis lubaksid järeldada, et sillasammastes oleks olnud ka halvemat betooni, kui see selgus betooni proovitükkide koosseisu järgi; seepärast olevat oletustele rajatud Kohtupalati seisukoht, nagu ei saaks betooni proovi koosseisu järgi järeldada, et betooni koosseis oleks tervel sillal olnud täiesti kõlblik. 6) Kohtualuse A. Johanson teos puuduvat süüteo koosseis, mis ette nähtud NS § 1059, sest et Kärevere sild ei olevat veel valmis ehitatud olnud, kuna § 1059 rääkivat aga ainult valmis ehitistest. Pealegi kuulunud BES § 4229 järgi tol ajal Kärevere sild Johansonile ja temal olevat ka õigus olnud seda silda tarbe korral lammutada.

Kohtualuse Johannes Lenziuse kaitsja vann. adv. Alfred Maurer palub Kohtupalati otsust tühistada järgmistel põhjustel:

1) Ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, nagu oleks Lenzius olnud see isik, kes oli kohustatud teostama otsest tehnilist järelevalvet ehitatava Kärevere silla suhtes, sest Teedeministeeriumi ringkirja põhjal 5. juulist 1928. a. jäid pärast Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) jõustumist kehtima Teedeministeeriumi määrus 5. maist 1925. a. (RT 83/84 — 1925) ja määrus nr. 4515 (RT 27/28 — 1924), milledest igatahes ei järgnevat, nagu oleks maavalitsuse või selle teede ja tehnika osakonna ülesandeks olnud tehnilist järelevalvet teostada ehitatava silla suhtes. Tehnika osakonna kodukord ja RT nr. 83/84 — 1925. a. avaldatud määruse § 14 rääkivat ainult „korrashoiu järelevalvest“. Maanteede seaduse § 61 järgi olevat maavalitsuste kätte küll antud sildade ehitamine ja otsene tehniline järelevalve, kuid kõike seda teostavat Maanteede seaduse järgi alaline tehniline organisatsioon ja selle organisatsiooni peajõud maakonna insener, kes peab maavalitsuse ettepanekul ametisse kinnitatud olema teedeministri poolt. Säärane organisatsioon ei olevat aga veel ellu kutsutud ja ins. Lenzius ei olevat selle organisatsiooni peajõuks maavalitsuse ettepanekul teedeministri poolt kinnitatud.

2) Maavalitsuse otsusest 19. apr. 1928. a. (eel. t.l. 247) selguvat, et Kannik olevat määratud mitte ainult maanteede tööde peale, vaid ka Kärevere silla tööde peale; 1928. a. juuni-, juuli-, oktoobri- ja novembrikuu aruannetest, mis maavalitsuse osakond saatnud Teedeministeeriumile, olevat näha, et Kärevere silla ehitustööde vastutavaks juhatajaks olevat olnud kümnik Kannik; Teedeministeeriumi kirjadest maavalitsusele (eel. t. lehek. 32, 33 ja 37) olevat näha, et seal juhitakse tähelepanu alalise järelevalve inseneri puudumisele; eksperdid olevat arvamust avaldanud, et Lenziust ei saa lugeda ühel üksikul ehitusel alalist järelevalvet teostavaks isikuks; kassator olevat kohtule esitanud aruanded ja väljavõtte 1928. a. eelarvest väljamakstud päevarahade kohta, millest selguvat, et olevat ühel ja samal ajal teostatud terve rida sildade ja muid ehitusi riigisummade arvel ja et Lenzius olevat väljasõitudel olnud 117 päeva, mispärast tema ei olevat võinudki Kärevere silla ehituse järelevalvet korralikult teostada.

Kõike seda ei olevat Kohtupalat oma otsuse tegemisel arvesse võtnud. Sellega olevat rikutud KKS § 766 ja NS 411.

Kohtualuse Johan Sakeuse kaitsja eraadv. Villem Jauram palub Kohtupalati otsust 8. novembrist 1930. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalati väide, nagu oleks pidanud ins. Sakeus teadma, et betoneerimine pidi kuivalt toimuma, olevat rajatud oletustele, sest et sellest rääkivat ainult seletuskiri ja seletuskirja ei olevat koha peal olnud. Seletuskiri olevat koostatud ins. Johanson poolt, lisatud projektile ja saadetud ministeeriumile, kuid kohtualune Sakeus ei olevat lepingu kinnitamisest osa võtnud. 2) Samuti olevat oletustele rajatud Kohtupalati väide, nagu oleks pidanud kohtualune Sakeus nägema ja märkama, et spunkastid on ebatihedad. Spunkastide ehitust ja tihedust võib kindlaks teha ainult vee all, kuna aga vee alla võib laskuda ainult tuuker. Peale selle ei olevat koha peal sel momendil tuukriülikonda olnud. Kõige sellega olevat Kohtupalat rikkunud KKS §§ 766 ja 892.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Ado Johanson kaitsja vann. adv. K. Grau, kohtualuse Johannes Lenziuse kaitsja vann. adv. Alfred Maureri ja kohtualuse Johan Sakeuse kaitsja eraadv. Villem Jaurami kassaatsioonkaebused tuleb tagajärjeta jätta.

Kohtualuse Ado Johanson kaitsja vann. adv. K. Grau kassaatsioonkaebuse suhtes leidis Riigikohus, et ses kaebuses esitatud väited ei vääri tähelepanu. 1) Kohtupalat on leidnud, et Emajõe kõrget veeseisu suvel 1928. a., mille tõttu Johansonil polnud võimalik betoonimistöid tarvilise headusega läbi viia, ei või nimetada *vis major*'iks, sest esiteks ei olnud see veeseis kõrgem kui ehitusprojektis oli ette nähtud, ja teiseks ei ole A. Johanson mingisuguseid samme astunud selleks, et tööd seisma panna, mispärast kohus otsusele jõudis, et Johanson oli nähtavasti kindlal arvamisel, et ta sellest takistusest silla ehitamisel üle saab. Seega ei olnud Emajõe veeseis suvel 1928. a. ei ettenähtamatu ja äkiline ega ka Johansonile ülesaamatu looduse ürgjõud, mis iseloomustavad *vis major*'it (BES § 3438). Seega on alusetu kassaatori väide, nagu oleks Kohtupalati seisukoht *vis major*'i suhtes rajatud oletustele. Pealegi see küsimus, kas Emajõe veeseisu suvel 1928. a. Kärevere silla ehitamisel võib pidada *vis major*'iks või mitte, käib asja sisu kohta, mis Kohtute sead. § 5 põhjal kass. korras Riigikohtus arutusele ei tule. 2) Kohtupalati järeldus, et spunkastid tsemendi sees ei pidanud, on tehtud kohtulikul asja uurimisel selgunud asjaoludest, et pärast parandamist ei läinud korda spunkaste veest tühjaks pumbata ja et allpool jõevoolu oli spunkastide juures väljaspool kaste jõevesi sogane, hallikat värvi. See viimane asjaolu on tõendatud tunnistajate Mart Tärna, Mitini, Jaan Tusti ja teiste seletustega. Nii seletas näiteks Jaan Tusti, et „vesi allpool spunkaste betoonimise ajal olnud sogane ja see olevat sellest tulnud, et spunkastid ei olevat kindlad olnud“. Tunn. Mitin seletas, et spunkasti „oli järele jäänud ainult kruus, kuna vesi oli tsemendi ära uhtunud“ jne. Seepärast ei vasta tõeloludele kassaatori väide, nagu oleks Kohtupalati seisukoht ses suhtes alusetu. Mis puutub aga Tartu ülikooli tehnoloogialaboratooriumi analüüsi andmetesse betooni proovitükkide koosseisu kohta, siis on Kohtupalat selles suhtes oma seisukoha võtnud ja selle seisukoha vastu ei saa kass. korras vaielda. 3) Samuti käib asja sisu kohta see küsimus, kas Kärevere-poolsest spunkastist kivistumata betoonisegu välja võeti või mitte. Kohtupalat on seisukohale asunud, et seal ei ole kivistumata betoonisegu välja võetud ja selle järelduse tegemiseks oli Kohtupalatil küllalt andmeid. Nii näiteks selgus kohtus, et ükski tunnistaja ei ole seletanud, et ka Kärevere-poolsest spunkastist oleks kivistumata betoonisegu välja võetud, kuna aga tunn. tuuker Kivi seletas, et „Kärevere-poolne samm on olnud purunenud“ ja et Kärevere-poolsest spunkastist olnud „betoon augu kaudu välja voolanud ja kui ta august läbi roninud, siis jäänud betoon tema alla“ (Rahuk. toim. lk. 192). Kassaatoril on õigus, et tunn. Kivi seletus, et „jalgade all tunda olnud betoon kivilinenud“, kuid tunnistaja Kivi lisas sellele seletusele juurde, et tema ei olevat betooni järele katsunud. Nagu Kohtupalati otsusest selgub, ühines Kohtupalat ekspertide arvamusega, et projektis ette nähtud ühekordsed

spunkkastid 3-tollistest laudadest pidid jääma alusmüüri kaitseks, kuna tööde teostamise viisi projektis ei ole üksikasjaliselt ette nähtud ja et see peab ettevõtja hooleks jääma. Ehitustehniliste tingimuste järgi pidi aga ettevõtja vee all betoonimiseks tarvitama 6-tolliseid laudu. See lepingu tingimuste tõlgendamine käib asja sisu kohta, mis Koht. sead. § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Kohtupalati seisukoht, et lepingu nõuete järgi olnud Johanson kohustatud enne betoonitöö algust betooni tugevuse proovimiseks betoonkehad omal kulul Riigi Katsekotta saatma, vastab täpsalt aktile lisatud „tehnilistele tingimustele“, kus öeldud: „Betooni tugevuse proovimiseks valmistab ettevõtja omal kulul enne betoonitööde algust ja ka nende kestusel betoonkuubid $20 \times 20 \times 20$ sm vastavates raudvormides. Proovikehade transporteerimine Riigi Katsekotta peab sündima kuivas saepurus ettevõtja kulul“ jne. Lepingu § 20 põhjal moodustavad aga tehnilised tingimused lepingu lahutamata osa. (Eel. toim. lehek. 38 ja 58). Seega on aluseta kassaatori väide, nagu oleks Kohtupalat ebaõigelt tõlgendanud lepingu tingimusi. Kohtualuse kaitsja poolt kohtuistungil esitatud väide, et proovikehade võtmine ja nende proovikotta saatmine oleks pidanud toimuma kontrollorganite juuresolekul, on õige ja seepärast oleks pidanud ettevõtja proovikehade võtmist toimetama just järelevalvet teostava inseneri juuresolekul, enne kui ta betoonimisele asus. 5) Ei ole ka õige kassaatori väide, nagu oleks oletustele rajatud Kohtupalati seisukoht, et betooniproovi koosseisu järgi ei saa järeldada, et betooni koosseis oleks tervel sillal olnud täiesti kõlblik, sest nagu kohtuotsuse motiividest selgub, tegi Kohtupalat selle järelduse esiteks asjaolust, et kohtulikul uurimisel ei ole täpsalt kindlaks tehtud, kust kohast saadetud kohtu-uurija poolt ülikooli betooniproov võeti, ja teiseks ekspertide arvamusest, et silla ehitamiseks tarvitatud betoon oli nõrk (ekspert O. Maddisson, ja t.). 6) Mis puutub lõpuks kassaatori väitesse, et NS § 1059 olevat jutt „valmishitustest“ ja ehitustest, mis ettevõtja poolt juba üle antud, ja et Kärevere sild ei olevat veel lõplikult valmis ehitatud olnud, mispärast ei olevat võimalik käesoleval juhul NS § 1059 kohaldada, siis leiab Riigikohus, et ka see väide ei vääri tähelepanu. NS § 1059 tekstist selgub, et see seadus räägib ainult püstitatud (vosvedennoe) ehitisest, mitte aga lõplikult valmistatud või ehitaja poolt juba üleantud ehitisest. Oleks seaduseandja tahtnud § 1059 järgi karistada ainult lõplikult valmistatud ehitiste eest, siis oleks ta ka seaduse tekstile vastava redaktsiooni andnud. NS § 1059 maksmapanemisega on tahetud kõrvaldada seda hädaohtu, mis ehitusseaduste reeglite vastaselt (ebaõige ehitusviis, halb materjal, halb ja puudulik töö) püstitatud ehitise või selle osade kokkulangemine võib ümbruskonnale tekitada. Sellest seisukohast ei ole aga tähtis, kas püstitatud ehitis on juba lõplikult valmis ja ehitaja poolt üle antud. Ka end. Vene Senat on samale seisukohale asunud ja ehitusel oleva maja osade mahakukkumise puhul NS § 1059 kohaldamise õigeks tunnistanud (v. end. Vene Sen. sel. nr. 7 — 1893). Käesoleval juhul langes ehitusseaduste reeglite vastaselt püstitatud Kärevere sild kokku pärast seda, kui silla rakend oli kõrvaldatud, s.o. kui sild oli püstitatud. Seepärast on Kohtupalat üsna õieti seletanud, et Kärevere sild oli juba NS § 1059 mõttes püstitatud, kui ta kokku langes.

Kohtualuse Johannes Lenziuse kaitsja vann. adv. Alfred Maureri kass. kaebuse suhtes leidis Riigikohus: 1) Kassaatori seisukoht, nagu kuuluks maavalitsusele või selle teede ja tehnika osakonnale ainult kõigi olevate ja ehitatavate teede kui ka sildade „korrashoiu järelevalve“, mitte aga ehitatava silla suhtes teostatav tehniline järelevalve, ei ole õige. Teedeministeeriumi määruse järgi 5. maist 1925. a. (RT 83/84 — 1925) teostavad teede ja sildade ehitamist ja parandamist riigi kulul linnade, maakondade ja alevite omavalitsused (§ 1). Iga ehitust peab teostama ehitusõigusliku isiku valve all, keda omavalitsus ametisse paneb ja kes tööde eest vastutab (§ 10). Kõrgem tehniline järelevalve ehituste teostamisel kuulub aga Teedeministeeriumile (§ 13). Sellest selgub, et maavalitsus peale „korrashoiu järelevalve“ teostab ka sildade ehitamist riigi kulul tema poolt ametisse

pandud ehitusõigusliku isiku valve all ja viimase vastutusel, kusjuures kõrgem tehniline järelevalve ehituste teostamisel on jäetud Teedeministeeriumi kätte. Kohtulikult asja arutusel on selgunud, et Tartu maanõukogu otsuse järgi 31. maist 1923. a. on teede tehnika jaoskonna peale pandud järelevalve, maa- ja veeteede ja sildade ehitamine ja parandamine, ja et Tartu Maavalitsuse otsusega 20. veebr. 1925. a. on insener Lenzius kinnitatud teede jaoskonna juhatajaks, mis ametis tema oli ka Kärevere silla ehitamise ajal. Neist asjaoludest on Kohtupalat üsna õige järelduse teinud, et insener Lenzius, kui Tartu maavalitsuse teede osakonna juhataja, pidi teostama tehnilist järelevalvet Kärevere sillatööde juures ja et tema seda ka tegelikult teostas (tunn. Kanniku seletus). 2) Kassaatori väited, nagu oleks Kärevere silla ehitustööde vastutavaks juhatajaks olnud kümnik Kannik ja nagu ei oleks saanud insener Lenzius Kärevere sillaehituse järelevalvet korralikult teostada seepärast, et tema oli veel igasuguste teiste kohustustega koormatud, on Kohtupalat läbi arutanud ja nende suhtes oma seisukoha võtnud. Nagu toimetusest selgub, nimetas Tartu maavalitsus M. Kanniku „kümnikuks Kärevere silla ja maantee tõstmise tööde peale“. (Eel. t. 247). Mis puutub lõpuks kohtualuse Johan Sakeuse kaitsja eraadv. Villem Jaurami kass. kaebusesse, siis leiab Riigikohus, et ses kass. kaebuses ettetoodud väited, nagu oleksid oletustele rajatud Kohtupalati arvamused selle kohta, et Sakeus oleks pidanud teadma, et betoonimine pidi toimuma kuivalt, ja nägema, et spunkkastid on ebatihedad, ei leia tähelepanu. Kohus on õigeks võtnud, et 21. juulil 1928. a. aset leidnud Kärevere silla kaevikute ülevaatusel oli Teedeministeeriumi poolt komandeeritud ins. Sakeus ja et viimane sellest ülevaatusest ka tegelikult osa võttis.

Sellest ja veel asjaolust, et ins. Sakeus oli 20. märtsil 1928. a. osa võtnud Kärevere silla projekti „Ahti“ läbivaatamisest, järeldas kohus üsna õieti, et ins. Sakeus oma komandeerimise ülesannet pidi tundma ja teadma, et betoonimine pidi toimuma kuivalt, ja et Kärevere silla kaevikute ülevaatusel pidi Sakeus nägema, et spunkkastid oma ehitusviisi ja ebatiheduse tõttu ei võimaldanud kuivalt betoonimist.

Need kohtu järeldused on tehtud kohtus ilmsiks tulnud asjaoludest ja on loogilised.

Seepärast ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Ado Johansonini kaitsja vann. adv. Karl Grau, Johannes Lenziuse kaitsja vann. adv. Alfred Maureri ja Johan Sakeuse kaitsja eraadv. V. Jaurami kassatsioonkaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 96.

KRIMINAAL-OSAKOND.

20. mail/10. juunil 1931. a.

Erasüüdistaja Heinrich Ellisoni kass. kaebus Rakvere-Paide rahukogu otsuse peale 17. märtsist 1931. a. Artur Kiisa (Kiisk) süüd. UNS § 530 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koe-mets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

25. III 30 Tapa linna konstaablile tehtud avalduses seletab Heinrich Ellison, et samal päeval käinud tema, kui linnavalitsuse esindaja, ühes loomaarst Einiga Tapal Kiisa vorstitööstust kontrollimas. Kiisk ajanud neid tapatallist välja, sõimates teda, Ellisoni, valimata sõnadega ja nimetades teda muu seas „kuradi pätiks“. Ellison palub Kiiska vastutusele võtta tema ametikohuste täitmisel sõimamise ja takistamise eest. 16. mail 1930. a. Tapa jsk. rahukohtunik, läbi vaadanud Artur Kiisa süüdistusaja UNS § 532 p. 3 järgi, leidis, et toimetuses olevate ja asja-arutusel selgunud asjaolude põhjal tuleb otsusele jõuda, et Ellison ei olnud Kiisa juures ametikohuste täitmisel. Kiisa tööstuse kontrollimine ei ole tema peale pandud seadusega ega voli-

kogu otsusega. Linnavalitsuse vahekirjast on näha, et Ellisonile on linnapea poolt suusõnaline korraldus tehtud järelevalvet teostada, kuid säärane korraldus ei või võetud saada kui ameti määramine, mis peab avalikult tunnistatama. Sisuliselt ei olnud aga säärane korraldus kaeb. Kiisale teatavaks tehtud ja kui sõnavahetuse juures haavamine oli, siis oli see kui eraisiku haavamine. Kiisale võis teada olla, et Ellison on linnanõunik, kuid linnanõunik ei ole mitte igal ajal ametikohuste täitmisel, ükskõik kus tema viibib, ja eriti Kiisa juures ei olnud tema ametikohuste täitmisel, vähemalt Kiisale ei võinud temast rohkem teada olla, kui et tema linnanõunik on. Neil põhjustel rahukohtunik otsustas Artur Kiisa kohtulikult õigeks mõista. Selle otsuse peale pooled edasi kaevanud ei ole.

6. juulil 1930. a. andis Heinrich Ellison Tapa jsk. rahukohtunikule kaebuse, milles seletab, et 25. III 1930 astunud Artur Kiisk, kelle vorstitööstust tema ühes loomaarstiga kontrollinud, tema vastu toorelt üles, tähendades, et nagu käiksid nemad tema tööstuses kihvti lihale peale panemas, ja ütles eriti tema, Ellisoni, kohta „välja, niisugune pätt“. Niisuguse ülesastumise tema vastu ja sääraste haavavate sõnade ütlemise loeb kaebaja enese kohta haavavaks ja seepärast palub Artur Kiiska tema, Ellisoni, auhaavamises ja söimamises süüdi tunnistada ning vastavalt karistada.

Rahukohtunik selle Ellisoni kaebuse 15. aug. 1930. a. läbi vaadanud, leidis, et kaebeluse kaitsja poolt esitatud otsuse ärakirjast on näha, et sama juhtum on kohtulikult arutusel olnud 16. mail s.a. ja kaebelune on õigeks mõistetud. Et KKS § 21 põhjal kaebelune, kelle süütegu juba arutusel on olnud, teist korda vastutusele võetud ei või saada, tuleb käesolev kaebus läbi vaatamata jätta ja toimetus ära lõpetada. Selle rahukohtuniku otsuse peale kaebas erasüüdistaja Ellison edasi rahukogule, paludes rahukohtuniku otsuse tühistamist ning temale ette kirjutada kaebust sisuliselt läbi arutada. Rakvere-Paide Rahukogu, läbi vaadanud Ellisoni erakaebuse, leidis selle põhjendatud olevat. Rahukohtuniku toimetuse juures olevast ärakirjast Tapa jaoskonna rahukohtuniku otsusest 16. maist 1930. a. nähtub, et kaebeluse Kiisa vastu oli süüdistus enamalt tõsterud UNS § 532 p. 3 põhjal, s.o. ametliku isiku auhaavamises ametikohuste täitmisel, missuguses süüdistuses kaebelune Kiisk kohtulikult õigeks mõistetud. Käesolevas asjas aga on Kiisa vastu süüdistus tõstetud Heinrich Ellisoni kui eraisiku poolt UNS § 530 põhjal, s.o. eraisiku auhaavamises. Need süüdistused erinevad üksteisest iseloomu ja arutuse korra poolest, mispärast neid ei saa üheks ja samaks süüdistuseks pidada, sest süüdistus UNS § 532 p. 3 põhjal on avalik süüdistus, mis algatatakse ametivõimude poolt kahjukannataja kaebuseta ja arutatakse kahjukannataja osavõtmiseta asjaosalise poolena, kuna süüdistus UNS § 530 põhjal on erasüüdistus, mis võetakse arutusele ainult kahjukannatanud eraisiku soovil ja palvel. Kui UNS § 532 p. 3 põhjal tõstetud süüdistuse arutamisel kahjukannataja Ellison ei viibinud ja tema poolt kaebust süüdistuse kohta UNS § 530 põhjal ei olnud tõstetud, siis rahukohtunik loomulikult ei saanud sel ajal viimast süüdistust sisuliselt arutada, vaid peab selle süüdistuse sisuliselt arutusele võtma käesolevas asjas, kus kahjukannataja Ellisoni kui eraisiku poolt sellekohane süüdistus seaduslikus korras algatud.

Asja teist korda läbi vaadanud 24. nov. 1930. a., mõistis rahukohtunik Kiisa süüdi UNS § 530 põhjal ja karistas teda 10 krooniga. Selle rahukohtuniku süüdimõistva otsuse peale andis kaebeluse Kiisa kaitsja vann. adv. Sirk rahukogule apellatsioonkaebuse, paludes selle tühistamist. Rakvere-Paide Rahukogu 17. III 1931, läbi vaadanud Kiisa apellatsioonkaebuse, otsustas Tapa jaoskonna rahukohtuniku otsuse 24. nov. 1930. a. ära muuta ja käesoleva asjatoimetuse KKS § 21 põhjal lõpetada. Rahukogu põhjendab seda oma otsust KKS § 21-ga, mille järgi ei või kaebelune enam vastutusele võetud saada sama süüteo pärast, mis üks kord juba kohtus sisuliselt arutusel olnud ja milles kaebelune kohtulikult õigeks mõistetud. Kui kaebelusele Kiisale oli enne läbiarutatud asjas süüdistus esitatud mitte UNS § 530 järgi, vaid UNS § 532 p. 3 järgi, siis see asjaolu ei õigusta veel erasüüdistajat Ellisoni uue asja algamiseks süüdistusega UNS § 530 järgi, vaid erasüüdistaja Ellison oleks võinud rahukohtuniku õigeksmõistva

otsuse peale kahjukannatajana rahukogule edasikaebuse anda ja kaebealuse Kiisa süüdimõistmist UNS § 530 järgi taotella.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Heinrich Ellison tühistada Rakvere-Paide Rahukogu otsust 17. III 1931 järgmistel põhjustel: Käesolevas asjas ei võiks kuidagi kohaldatav olla KKS § 21. Erasisiku auhaavamine olevat süütegu, mis ette nähtud UNS § 530, ja ametniku auhaavamine süütegu, mis ette nähtud UNS § 532 p. 3. Nende mõlemate süütegude jaoks olevat seaduses ette nähtud eriline jälgimiskord, sest esimene nendest olevat erasüüdistuse korras ja teine avalikus korras jälgitav süütegu. Käesoleva asja juurde tõmmatud Tapa jsk. rahukohtuniku toimetusest (nr. 425 — 1930. a.) nähtuvat, et tema oli selles asjas (A. Kiisa süüdistus UNS § 532 p. 3) kohtusse kutsutud tunnistajana, mitte aga kahjusaajana. Kui teda aga selles asjas kohtusse ainult tunnistajana olevat kutsutud, siis ei olewat tema kuidagi saanud seal kahjusaajana teotseda. Rahukogu arvavat küll, et tema oleks võinud esitada rahukohtuniku otsuse peale edasikaebuse kahjusaajana, kuid et tema oli ainult tunnistajana kohtusse kutsutud, siis seega ei saanud ju tema kahjusaajana teotseda, nagu juba eelpool nimetatud, ning seega puudunud temal võimalus edasikaebuse esitamiseks. Pealegi ei võivat saada kahjusaajaks arvatud süütegude asjades UNS § 532 p. 3 põhjal isikut, kellele au on haavatud ametnikuna. Ka ei olewat neis asjades, tema arvates, võimalik üle minna avalikult süüdistuselt erasüüdistusele. Käesoleval korral eelmises asjas erasüüdistust esitatud ei olewat olnud ja seega ei saanud rahukohtunik erasüüdistust selles asjas üldse arutada. Kui aga rahukohtus erasüüdistust arutatud ei olewat ja kuigi oletada, et tema oleks selles süüdistuse asjas (UNS § 532 p. 3) edasikaebuse esitada saanud, siis ei oleks erasüüdistust rahukogu arutada üldse saanud, sest see rikuks täiesti kahes kohtuastmes asja arutamise põhimõtet. Et selles eelmises asjas käesolevat süüdistust üldse esitatud ei olnud, siis ei saanud ka selle arutamist olla, sest kohus ise erasüüdistuse asja algatada ei saavat ega ka üle minna avalikult süüdistuselt erasüüdistusele. Seega tulevat vaadata käesoleva asja peale, kui esmakordselt arutusel olevale. KKS § 21 keelab aga ainult teise järgi jälgimise ja kohtu alla andmise ühe ja sama süüteo eest. Et aga siin esimene süüdistus oli esitatud UNS § 532 p. 3 ja käesolev UNS § 530 põhjal, siis olevat siin tegemist hoopis kahe süüteoga ja pealegi säärastega, mis täielikult erinevad jälgimise korras (avalik ja erasüüdistus), ning seetõttu ei võivat ka kohaldatav olla KKS § 21, sest käesolev süütegu polevat teiskordselt arutusel. Pealegi leidnud ka rahukogu alguses (v. Rahukogu määrus erakaebuse puhul 16. oktoobrist 1930 a.), et käesoleval korral ei olnud rahukohtunikul alust KKS § 21 põhjal käesolevat süüteoasja lõpetada ning kirjutas rahukohtunikule ette seda asja sisuliselt arutada. Kuigi rahukogu väitvat, et alguses olnud andmed puudulikud, kuid, tema arvates, olevat andmed vaevalt muutunud, ning rahukogu siin enesega vastuollu sattunud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kass. kaebus tuleb rahuldada.

Teatud sündmuses või juhtumis, mis kohtuliku arutamise aineks võetud, võib sageli mitu süütegu sisalduda. Seepärast ei või süüteo ja kohtulikul arutusel oleva sündmuse mõisteid sarnastada. KKS § 21 keelab teiskordse jälgimise ja kohtu alla andmise ühe ja sama süüteo eest. Käesoleva asja juurde üle minnes leiab Riigikohus, et kassaatori väited tähelepanu vääriavad. Esimene Kiisa süüdistus oli UNS § 532 p. 3 järgi, ametniku ametikohuste täitmisel haavamine, mis jälgitav avaliku süüdistuse korras. Rahukohtuniku otsusest 16. maist 1930. a. nähtub, et tema ei ole sündmust täies ulatuses arutanud, vaid ainult UNS § 532 p. 3 ette nähtud süüteo piirides, mõistes kaebealuse õigeks seepärast, et tol korral Ellison kui linnanõunik ei olnud ametikohuste täitmisel. Käesolev asi, süüdistus UNS § 530 järgi, on erasisiku auhaavamine, mis erasüüdistuse korras jälgitav. See süütegu on teine kui süüdistus § 532 p. 3 järgi, seda ennem arutatud ei olnud ja selle peale tuleb vaadata kui asjale, mis esmakordselt kohtus arutusel.

Seda arvesse võttes ei või rahukogu otsus KKS § 21 ebaõige tõlgendamise pärast jõusse jääda. Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas:** Rakvere-Paide Rahukogu otsus 17. märtsist 1931. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale rahukogule teises koosseisus.

Nr. 97.

KRIMINAAL-OSAKOND.

3./13. juunil 1931. a.

Helene Kuusiku kaitsja vann. adv. Th. Rõugu kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 24. märtsist 1931. a. H. Kuusiku süüdi. RNS § 51⁶ ja t. järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas Rakvere-Paide Rahukogu otsuse, millega kohtualune Helene Kuusik on RNS §§ 51⁶, 51⁹ ja Alkoholi müügiseaduse § 35 järgi süüdi mõistetud ning 10 kr. rahatrahviga karistatud.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Helene Kuusiku kaitsja vann. adv. Th. Rõuk tühistada Kohtupalati otsuse KKS §§ 766, 797, RNS § 51⁶, 51⁷, 51⁹ ja Alkoholi müügiseaduse § 35 ja Veksliseaduse rikkumise pärast.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb osaliselt rahuldada.

Kohtupalat on ühinenud rahukogu otsuse motiividega. Rahukogu on kindlaks teinud, et Helene Kuusiku, kui einelaua vastutava müüja, teadmisel müüdi Aleksander Turrole alkohoolseid jooke võlgu ja et Turrole müüdi alkohoolseid jooke Kuusiku teadmisel ka siis, kui ta juba joobnud oli. Kassaatori vaie nende kohtu poolt õigeks võetud asjaolude kohta puutub asja sisusse, mis ei tule KS § 5 järgi arutusele kass. korras.

Tunnistajate seletustest ja asjaoludest on Kohtupalat võimalikud ja õiged järeldused teinud.

Mis puutub kassaatori seletusse Veksliseaduse rikkumise kohta, siis väärib see tähelepanu. Rahukogu ja Kohtupalat on 7 vekslit-asitõendust maksvusetuks tunnistanud ja need otsustanud akti juurde jätta. See seisukoht oleks õige olnud, kui vekslid oleksid kandnud ainult vekslit väljaandja Turro allkirja. Need vekslid on maksvusetu Turro kohta. Kuid tähendatud vekslid on pealkirjadega edasi antud ja arvesse võttes Veksliseaduse §§ 23 ja 32 pealekirjutuste kohta, ei ole need maksvusetud ja seepärast ei oleks võinud kohus neid akti juurde jätta, vaid oleks pidanud peale vastava märkuse tegemist nende seaduslikkudele omanikkudele välja andma.

Seda arvesse võttes ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas:** Kohtupalati otsus, millega 7 vekslit-asitõendust on maksvusetuks tunnistanud ja akti juurde jäetud, tühistada ja ses osas anda asi Kohtupalatidele uueks otsustamiseks teises koosseisus. Muus osas Helene Kuusiku kaitsja vann. adv. Th. Rõugu kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 98.

KRIMINAAL-OSAKOND.

16. septembril 1931. a.

Maksudevalitsuse direktori erakaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 12. maist 1931. a. Gustav Steinbergi süüdi. Tollisead. § 420 p. 9 jt. järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrusega 12. maist 1931. a. võimaldas Gustav Steinbergile tasuda tollitrahvi osakaupa. Selle otsusega ei jäänud rahule Maksudevalitsus ja andis Riigikohtule erakaebuse, milles ette toob järgmist:

KKS § 187, mis käesoleva trahvi ajatamise aluseks võetud, ei ole kohaldatav fiskuse huvide vastu sihitud süütegude asjus ja et tollitrahvide ajatamine kuulub Tollisead. § 449 järgi majandusministri võimkonda. Seepärast palub Maksudevalitsus tühistada rahukogu otsuse 12. maist 1931. a. KKS § 1210 ja Tollisead. § 499 rikkumise pärast.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Maksudevalitsuse erakaebus väärrib rahuldamist.

On õige Maksudevalitsuse seisukoht, et KKS § 187 ei ole kohaldatav fiskuse huvide vastu sihitud süütegude asjus määratud trahvide kohta ja et neis asjus määratud trahvide ajatamine kohtute poolt osutub KKS § 1210 ja 1211 rikkumiseks. Tollisead. § 449 järgi tollitrahvide ajatamine kuulub majandusministri võimkonda ja seepärast Steinbergi palve ei kuulu läbivaatamisele kohtus.

Seepärast ja KKS § 152 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus 12. maist 1931. a. tühistada.

Nr. 99.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. septembril 1931. a.

Tartu 1. jsk. politseikomissari kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 9. maist 1931. a. Hans Männiku süüd. RNS § 47 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tartu-Võru Rahukogu tühistas 9. V 1931 Tartu 2. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega nädalalehe „Noole“ juhatuse esimees Hans Männik on süüdi tunnistatud loata avaliku loterii korraldamises Tartu linnas ja karistatud selle eest RNS § 47 põhjal 50-kroonise rahatrahviga, maksujõuetusel aga 10-päevase arestiga. Rahukogu otsusega on Männik õigeks mõistetud põhjusel, et rahukohtunik oleks pidanud asjaarutamisel piirduma 6. detsembril 1930. a. aset leidnud ja vastavas politseiprotokollis tähendatud andmetega, nimelt et samal päeval ilmunud nädalalehe „Noole“ number 54-ndasse on paigutatud kuulutus „Noole“ suurest hinnamõistatusest, mis kuulutus moodustavat ettevalmistuse loteriile ja niisugusena ei olevat karistatav.

Kassaator Tartu linna 1. jsk. politseikomissar palub rahukogu otsuse tühistada KKS §§ 119, 130 ja RNS § 47 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: rahukogu olevat oma otsuse motiives õigeks võtnud asjaolu, et nimetatud nädalalehes on olnud kupongid võitude tarvis, mis asjaolu aga moodustavat RNS § 47 ette nähtud süüteo koosseisu, ja kui loosimine on aset leidnud, nagu käesoleval juhul, siis ei võivat juttu olla süüteo ettevalmistusest, vaid lõpuleviidud süüteost.

Asja esituse, kohtualuse kaitsja seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et lahendamisele kuuluvad järgmised küsimused: 1) kas oli rahukohtunikul õigus käesoleva asja arutamisel arvestada ka neid asjaolusid, mis on aset leidnud pärast süüdistuse tõstmist ja 2) eitava vastuse korral esimesele küsimusele, kas on käesoleval juhul tegemist loata avaliku loterii ettevalmistusega? Kõigepealt ühineb Riigikohus rahukogu väitega, et rahukohtunik oleks pidanud arvestama ainult neid asjaolusid, mis olid süüdistuse aluseks. Nädalaleht „Nool“ ilmub igal laupäeval. Number 54-ndas 6. detsembrist 1930. a. kuulutatakse, et „Noole“ talitusel on koostatud sajaasjaline võitude kogu tasuta väljajagamiseks luge-

jatele ning et sellest numbrist alates ilmuvad „Nooles“ järgemööda kuus äralõigatavat kupongi nr. nr. 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Kes 20. jaanuarini 1931. a. saadab neile vähemalt viis erinumbriga kupongi, saab õiguse iga kupongikomplektiga koos esitada viis lahendust, s.o. ära tähendada, millise numbriga all mingi asi, mis võitude nimekirjas leidub, tema oletuse järgi on. Seejuures on lahendajal võimalik oma soovi kohaselt esitada numbrid viie asja kohta (iga asja kohta üks number) või ühe ja sama asja kohta mitu numbrit, et oma võiduvõimalusi antud asja peale suurendada — tingimus on ainult, et lahendusi poleks mitte üle viie (see on muidugi ühe komplekti kupongide puhul, esitab keegi mitu komplekti, suureneb vastavalt sellele ka tema lahendusvõimaluste arv). Viimase kupongiga ühel ajal ilmub „Nooles“ ka äralõigatav plank lahenduste esitamiseks. Nädalalehe „Noole“ üksiku numbriga hind — 10 senti — pole muudetud. Juhtumil, kui ühe ja sama asja kohta esitatakse mitu õiget lahendust, saab asja see, kelle lahenduskirjal leidub väiksem registratuurnumber. Registreerimine ise toimub „Noole“ talituses sel teel, et kõik lahenduskirjad kogutakse ja 21. jaanuari hommikul segatakse segi ning hakatakse registreerima. Ümbrikkude avamine toimub 25. jaanuaril 1931. a. — Iga asi on numbriga märgitud. Nummerdamine 1—100 piirides toimus Tartu notari H. Vihalema juuresolekul tema kontoris kinniste ümbrikkude segamisega sel teel, et sada valget ümbrikku sisaldasid igaüks ühe asja nimetuse ja 100 sinist ümbrikku igaüks ühe numbriga (1—100). Ümbrikud aeti kõik segi ja siis tõmmati nende hulgast kahekaupa (sinine ja valge) ning pandi mõlemad need tõmmatud ümbrikud koos kolmandasse ümbrikku. Need omakorda kleebiti kinni ja anti hoiule notar Vihalema juurde. Seega on kõigile praegu täieliseks saladuseks, millise numbriga all mingi asi on.

BES § 4346 järgi loetakse loteriiks niisugune leping, kus peremees välja mängib oma asja väljakuulutatud plaani järgi, kuna õnnemängust osavõtjad omavad lootust võita selle asja kas määratud tasu eest või tasuta. Loteriid toimetatakse ainult vastava võimu loaga määruste järgi, mis on ette nähtud Vene Sead. Kogu XIV k. Heakorra ja julgeoleku seaduses (BES § 4348). Käesoleval juhul on kupongid õnnemängust osavõtmise juures tasuta, kuid nad osutuvad nädalalehe „Noole“ üksiknumbriga osaks ja seega on need kupongid kättesaadavad ainult „Noole“ üksiknumbriga ostu teel, s.o. 10 senti eest. Seadusandliku delegatsiooni poolt 2. VIII 1919 vastuvõetud seadusega loteriide kohta (RT 53 — 9. VIII 1919, sead. nr. 103 § 15) on Heakorra ja julgeoleku seaduse §§ 197—207 maksusetuks tunnistatud. Praegu meil maksva seaduse järgi loteriide kohta on lubatud toime panna loteriisid seltsidel ja asutistel ainult heategelisteks, kunstilisteks või teaduslikkudeks otstarveteks (§ 1) ja võib neid korraldada ainult vastava loaga (§§ 2 ja 6). RNS § 47 järgi karistatakse vastava loata avaliku loterii korraldamine, kusjuures karistuse — rahatrahvi — suurus oleneb müüdud piletite eest saadud rahasummast ning selle rahatrahviga kaasas käib leitud piletite konfiskatsioon; kui aga on teadmata müüdud piletite eest saadud rahasumma, siis määratakse rahatrahvi mitte üle 200 krooni. Selle paragrahvi sisust nähtub, et karistatakse mitte sama loosimist, vaid loterii korraldamist, s.o. avaldatud kuulutuse põhjal toimepandud piletite (kupongide) müüki, olgugi et loosimine üldse jäi ära. Nii tuleb rahukogul, arvesse võttes RNS § 47 õiget mõistet ja BES § 4346 ning Loterii seadust, otsustada, kas on tegemist käesoleval juhul avaliku loterii korraldamisega, ja kui sellega tegemist on, siis missuguse karistuse alla langeb süüdlane.

RNS § 47 ebaõige tõlgendamise pärast ei või rahukogu otsus jõusse jääda. Käsitelles KKS § 174 Riigikohus otsustas: Tartu-Võru Rahukogu otsus 9. maist 1931. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 100.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. oktoobril 1931. a.

Rudolf Rehema kass. kaebus *Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 5. juunist 1931. a. Rudolf Rehema süüd. RNS § 177 järgi.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kohtualuse Rudolf Rehema kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab: 1) kohus ei olewat kahjukannatajat kohtusse kutsunud ja on rikkunud seega KKS § 92; 2) rahukogu ei olewat kohtusse kutsunud tema tunnistajaid ja on seega rikkunud KKS § 159; 3) tema ei olewat raha saanud ja seepärast ei olewat võimalik rääkida raiskamisest.

KKS § 92 põhjal on kohus kohustatud kahjusaaaja üle kuulama siis, kui kahjusaaaja on kohtuistungil või kui teda on palutud kohusse kutsuda ja üle kuulata. Mitte üks ega teine neist tingimustest ei ole käesoleval juhul aset leidnud ja seepärast ei olnud kohus kohustatud kahjusaaajat üle kuulama.

Nagu kohtuistungi protokollist 5. juunist 1931. a. selgub, jäeti EEKS raamatupidaja kohtusse kutsumata seepärast, et asjaolud, mida see tunnistaja pidi tõendama, ei olnud tähtsad. See määrus vastab KKS § 159 nõuetele.

Kolmas kaebuses esitatud väide käib asja sisu kohta.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Rudolf Rehema kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 101.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. oktoobril 1931. a.

Arnold Orntlichi kaitsja eraadv. Aleksander Jõeääre kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 9. juulist 1931. a. Arnold Orntlichi süüd. UNS § 531 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrusega 9. juulist 1931. a. on jäetud tagajärjeta Arnold Orntlichi voliniku eraadv. A. Jõeääre erakaebus Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku määruse peale Orntlichi süüdistuses UNS § 531 järgi, millega see asi on KKS §§ 36 ja 45 põhjal lõpetatud Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku juures ja üle antud Tallinna 1. jsk. rahukohtunikule, kelle jaoskonna piirides see süütegu on korda saadetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub A. Orntlichi volinik eraadv. A. Jõeäär valve korras tühistada rahukogu määrust KKS §§ 45 ja 117 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses, et mõlemas paragraafis räägitakse niisugustest kriminaalasjadest, mis oma iseloomu ja liigi poolest üldse ei allu rahukohtule, kuna käesoleval juhul olewat tegemist lokaalse, s.o. süüteo kordasaatmise koha järgi määratava allumuse rikkumisega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kõigepealt kuulub lahendamisele küsimus, kas lubab KS § 250 rahukogu määruse tühistamist valve korras? Selle küsimuse lahendamine oleneb sellest, kuidas aru saada korrast, milles on tehtud rahu-

kogu määrus 9. VII 1931 A. Orntlichi voliniku eraadv. A. Jõeääre kaebuse puhul. KKS § 152 loendab kõik erakaebused, mille esitamine on lubatud eraldi apellatsioonkaebusest, kuid nende hulgas ei leidu erakaebusi, mille aluseks oleks rahukohtuniku määrus kriminaal- asja üleandmise kohta teisele rahukohtunikule kohaallumuse järgi või üldse allumuse järgi. Et KKS § 152 järgi erakaebuste loend on purgiv, järgneb otsekohe selle paragraafi sõnas- tusest (toljko sledujuštšije), seega ei olnud rahukogul mingit alust võtta A. Jõeääre kaebust arutusele. Rahukogu, võttes arutusele Jõeääre kaebuse, on endaga vastuollu sattunud, leides, et rahukohtunik olevat öieti talitanud KKS § 117 põhjal, määrates asja üle anda Tallinna 1. jsk. rahukohtunikule, sest selle § 117 sõnastusest on selgesti näha, et siin kaebusest ei või juttugi olla, sest et „rahukohtunik on kohustatud v i i b i m a t a ü l e a n d m a temale mitte alluva asja“, kui asjaarutamisel selgub asja tegelik allumus. Käesoleval juhul aga tali- tanud rahukohtunik mitte KKS § 117, vaid § 45 j. 2 põhjal, sest kohtukutse kätte saanud, saatis Orntlich oma voliniku eraadv. Jõeääre kohtusse, kus ta otsekohe vaidles süüdistuse allumuse vastu Tallinna 2. jsk. rahukohtunikule, nii et viimane ei asunudki asja sisulisele arutusele. Rahukohtunik, kellele antakse üle käesolev asi, peab ise otsustama, kas see kuulub antud tingimustel tema arutusele, või tuleb talitada KKS § 37 kohaselt, s.o. tõsta vaidlust Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku määruse vastu rahukogus. Seega osutub Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus 9. VII 1931 tehtuks väljaspool seaduses ette nähtud korda ning selle taga- järjel kuulub ta tühistamisele KS § 250 p. 2 põhjal, sõltumata A. Jõeääre kaebusest.

KKS § 45 ühenduses § 36 ei jäta kahtlust selles, et rahukohtunikul on õigus temale saadetud administratiivvõimude kirjalikud teadaanded ja eraisikute kaebused süütegude üle, kui nad alluvad teise jaoskonna rahukohtunikule, viimasele üle anda, jättes omalt pool neid arutamata.

Esitatud põhjustel tuleb valve korras rahukogu määrus 9. VII 1931 tühistada ja asi saata sama rahukogu kaudu Tallinna 2. jsk. rahukohtunikule asjale edaspidise käigu andmiseks.

Käsitelles KS § 250 Riigikohus **otsustas**: valve korras Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus 9. juulist 1931. a. tühistada ja asi saata sama rahukogu kaudu Tallinna 2. jaoskonna rahukohtunikule asjale määratud edaspidise käigu andmiseks.

Nr. 102.

KRIMINAAL-OSAKOND.

28. oktoobril 1931. a.

Kohtupalati prokuröri vanema abi O. Ordliku protest Kohtupalati määruse peale 24. juulist 1931. a. Konstantin Stepanovi süüd. RNS §§ 169 jt. järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Ju- cum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat, arutades avalikul kohtuistungil 24. VII 1931 Rakvere-Paide Rahukogu prokuröri eraprotesti sama rahukogu korraldava koosoleku määruse peale 13. juunist 1931. a., millega prokuröri ettepanek Narva 1. jsk. rahukohtuniku liitotsuse 26. märtsist ja rahukogu otsuse 7. märtsist 1930. a. koostamise üle kohtualuse Stepanovi kohta on tagajärjeta jäetud, otsustas: Rakvere-Paide Rahukogu prokuröri eraprotest sama rahukogu määruse peale 13. juu- nist 1931. a. Konstantin Stepanovile karistuse mittekoostamise kohta jätta tagajärjeta.

Selle Kohtupalati määruse peale esitas Kohtupalati prokuröri vanem abi O. Ordlik protesti, milles palub Riigikohut Kohtupalati määrus 24. juulist 1931. a. NS §§ 152 ja 133 rikkumise pärast valve korras tühistada ja käesolev asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsus- tamiseks. Oma protestis seletab Kohtupalati prokuröri vanem abi O. Ordlik järgmist: Ste-

panov on karistatud: 1) Narva 1. jsk. rahukohtuniku otsusega 24. maist 1929. a. varguse eest, mis korda saadetud 1. IV 1929, RNS § 169 põhjal neljakuise vangistusega; 2) sama jaoskonna rahukohtuniku otsusega 26. märtsist 1930. a. varguse eest, mis korda saadetud 16. novembril 1929. a., RNS § 169 põhjal kuuekuise vangistusega, kusjuures selle karistusega on liidetud p. 1 tähendatud karistus ja Stepanovile määratud kümnekuine vangistus, mis karistust Stepanov hakkas kandma 28. märtsil 1931. a.; 3) Rakvere-Paide Rahukogu otsusega 7. märtsist 1930. a. varguse eest, mis korda saadetud 22. oktoobril 1929. a., NS §§ 13, 1647 jt. põhjal kaheksakuise vangistusega, kusjuures on arvesse võetud eelvangistus 23. novembrist 1929. a. 7. märtsini 1930. a.; see karistus on kantud 23. juulil 1930. a.

P.p. 2 ja 3 tähendatud karistused tuleks prokuratuuri arvamisel NS § 152 põhjal koostada ning esimene neist kaetuks lugeda teisega (8 kuud vangistust), viimane karistus aga liita NS § 133 põhjal p. 1 tähendatud karistusega (4 kuud vangistust). Seega tuleks Stepanovile karistuste koostamisel ja liitmisel lõplikult määrata 12 kuud vangistust, võttes selle karistusaja arvesse 8 kuud vangistust, mis tema rahukogu otsuse järgi 7. märtsist 1930. a. ära kandnud, nii et temal tegelikult jääks kanda 4 kuud vangistust. Et alates 28. märtsist 1931. a. Stepanov kannab karistust Narva 1. jsk. rahukohtuniku liitotsuse järgi 26. märtsist 1930. a., siis olevat prokuratuuri arvamisel karistuse kandmise aeg lõppenud juba 28. juulil 1931. a. — Kohtupalati vastupidine seisukoht olevat tingitud ekslikust arusaamisest välja kuulutatud Riigikohtu otsusest nr. 83 — 1928. a. Luikmili asjas. Riigikohus mainitud otsuses ei võtnud üldse kõne alla karistuste koostamise ja liitmise küsimust laiemas ulatuses, vaid piirdus koostamise küsimuse lahendamiselega ainult tingimisi süüdimõistmise puhul, teisi küsimusi mitte puudutades.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kõigepealt kuulub lahendamisele küsimus, kas võib esitatud protesti puhul valve korras tühistada Kohtupalati määrust 24. juulist 1931. a.

Asudes selle küsimuse lahendamisele, tuleb konstateerida, et juba 17. III 1930 pöördus Narva vanglas kinnipeetav Konstantin Stepanov Rakvere-Paide Rahukogu poole avaldusega, et tema on Narva 2. (esimese asemel) jsk. rahukohtuniku poolt 24. V 1929 karistatud neljakuise vangistusega, ning palus selle otsuse koostada rahukogu otsusega. 31. III 1930 pöördus Stepanov uuesti sama rahukogu poole uue avaldusega, et 26. III 1931 ta on jällegi karistatud sama rahukohtuniku poolt, ja palus ka selle otsuse koostada rahukogu otsusega 7. märtsist 1930. a. Rakvere-Paide Rahukogu järelepärimisel teatas Narva 2. jsk. rahukohtunik, et Konstantin Stepanovi süüdistusasu Narva 2. jsk. toimetuses ei ole, mispärast rahukogu kuulutas Stepanovile, „et tema palvet otsuste koostamise küsimuse lahendamiseks puudub rahukogul võimalus rahuldada“.

Rahukogu ei katsunudki selgusele jõuda, missuguse kohtuniku poolt Stepanov siiski on karistatud 26. III 1930, vaid määras oma korraldaval koosolekul 25. aprillil 1930. a.: rahukogu otsus 7. märtsist 1930. a. täide viia. Ka Narva 1. jsk. rahukohtunik, kellel juba 26. III 1930 pidi teada olema, et Stepanov viibib vanglas Rakvere-Paide Rahukogu otsuse põhjal 7. III 1930, ei astunud samme karistuste koostamise küsimuse selgitamiseks. Säärastel erakordsetel asjaoludel, kus Stepanovi seaduslik ja õigel ajal esitatud palve on kohtu süü läbi rahuldamata jäetud ja seeläbi Stepanov kannab suuremat karistust, kui seaduse järgi nõutakse, leiab Riigikohus tarviliku olevat võtta prokuratuuri protesti puhul asja arutusele valve korras ja tühistada Kohtupalati määrus 24. juulist ja Rakvere-Paide Rahukogu määrus 13. juunist 1931. a. KS § 250 p. 2 põhjal.

Üldreeglina võivad RNS § 16, NS § 152 ja UNS § 60 järgi koostamisele ja RNS § 14², NS § 133 ja UNS § 66 järgi liitmisele tulla ainult seadusjõusse astunud kohtuotsused ja neis tähendatud karistused. Koostamine seisab selles, et koostuskaristuseks määratakse üldreeglina kõige raskem karistus neist, mis koostamisele tulevad, kuna väiksemad karistused jäävad täide

viimata, nad loetakse kaetuks koostuskaristusega. Kui aga juhtub, et koostamise momendil näit. üks karistus juba kantud kohtu süü läbi, siis tuleb end. Vene Senati kriminaal-kassatsiooni departemangu seletuste järgi (1870. a. nr. 207, 1876. a. nr. 46) kantud karistus arvesse võtta ja koostuskaristuse määramisel see aeg maha arvata. Käesolevas asjas on määratud Stepanovile rahukogu otsusega 7. märtsist 1930. a. 8 kuud vangistust, kusjuures selle karistuse arvesse on võetud eelvangistust 3 kuud ja 15 päeva, mis pärast otsuse tegemise momendil Stepanovil jäi kanda veel 4 kuud ja 15 päeva vangistust, mis koostamisele võivad tulla ja selle tõttu osutub see karistus väiksemaks kui Narva 1. jsk. rahukohtuniku otsusega 26. märtsist 1930. a. 6 kuud vangistust ja seega RNS § 16 (NS § 152) alusel oleks rahukogu poolt määratud karistus koostamise korral pidanud täide viimata jääma ja loetama kaetuks rahukohtuniku otsusega määratud kuuekuise vangistusega. Tegelikult on aga Stepanov tähendatud 4 kuud ja 15 päeva vangistust ära kandnud. 26. märtsil 1930. a. ei olnud veel Narva 1. jsk. rahukohtuniku otsus seadusjõusse astunud, kuid siiski RNS § 14² vastaselt tegi tähendatud rahukohtunik Stepanovile liitotsuse, lisades kuuekuisele vangistusele juurde veel 4 kuud vangistust, mis sama rahukohtuniku seadusjõusse astunud otsusega 24. maist 1929. a. on määratud Stepanovile. Praegu on see liitotsus täitmisele pööratud, kusjuures karistusaja alguseks osutub 28. märts 1931. a. Liitotsus on seadusjõusse astunud ja niisugusena ta ei kuulu üldreegli järgi muutmisele.

Kuid võttes arvesse eespool-tähendatud erakordseid asjaolusid, mille pärast Stepanovi seaduslik palve otsuste koostamise kohta ei leidnud omal ajal tarvilikku rahuldamist, tuleb prokuratuuri protestile vastu tulla, et Stepanovi suhtes seaduslik kord jalule seada. Seepärast leiab Riigikohus tarviliku olevat erandina tühistada Kohtupalati määrust 24. juulist ja Rakvere-Paide Rahukogu määrust 13. juunist 1931. a. ning ette kirjutada Narva 1. jsk. rahukohtunikule täiendada oma liitotsust Stepanovi suhtes 26. märtsist 1930. a. täiendava otsusega selles mõttes, et määratud liitkaristuse arvesse võtta neli kuud ja 15 päeva vangistust, mida Stepanov on kandnud 7. märtsist 1930. a. kuni 23. juulini 1930. a., ja seega liitotsusega määratud karistus kantuks lugeda.

Käsitelles KS § 250¹ p. 2 Riigikohus **otsustas**: 1) KS § 250 p. 2 põhjal Kohtupalati määrus 24. juulist 1931. a. ja Rakvere-Paide Rahukogu määrus 13. juunist 1931. a. valve korras tühistada, saates sellest otsusest ärakirjad Kohtupalatile ja Rakvere-Paide Rahukogule; 2) saata ärakiri sellest otsusest Narva 1. jsk. rahukohtunikule ja temale ette kirjutada oma liitotsuse täiendamiseks Konstantin Stepanovi kohta 26. märtsist 1930. a. teha täiendav otsus Riigikohtu käesoleva otsuse alusel.

Nr. 103.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. novembril/16. detsembril 1931. a.

Ferdinand Treubluti kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 19. sept. 1931 a. Ferdinand Treubluti süüid. RNS §§ 115² ja 29 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnitas 19. IX 1931 Tallinna 6. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Ferdinand Treublut on süüdi tunnistanud RNS § 115² ja 29 põhjal ja karistatud iga süüite eest eraldi ja koostatult 25-kroonise rahatrahviga, maksujõuetusel aga 7-päevase arestiga; peale selle otsustas rahukohtunik kohustada F. Treubluti RNS § 26 põhjal seaduse ja Tervishoiu Nõukogu määrusi tema poolt reklameeritava ja müügil oleva Paraguay Mate kohta täpsalt täitma.

Kassaator Ferdinand Treublut palub rahukogu otsust tühistada KKS § 12, Arstisead. §§ 23, 379 ja 386 ning RNS §§ 115² ja 29 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Tervishoiu Nõukogu otsused, mis kuulutatud „Riigi Teatajas“ nr. 115/116 — 1922 a. ja nr. 33 — 1926 a., olla seadusevastased, sest et nad ei mahu Arstisead. §§ 23, 379 ja 386 tõmmatud raamidesse, kuna viimastes paragraafides räägitakse ainult arstirohtudest, aga mitte teistest preparaatidest ja ainetest; 2) „Paraguay Maté fot“ olevat toiduaine-loodusprodukt, mis arstirohtude mõiste alla ei käi, seega ei olewat RNS §§ 115² ja 29 ette nähtud süütegude koosseisu.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Arstiseaduse §§ 379 ja 386 alusel on Tervishoiu Peavalitsuse ettepanekul Tervishoiu Nõukogu poolt vastu võetud 14. mail 1922. a. ja kinnitatud 29. mail s.a. Tervishoiu Nõukogu otsus patentrohtude, seerumite ja vaktsiinide ning farmatseutiliste, kosmeetiliste ja dieediliste preparaatide sisseveole, valmistusele ja müügile laskmise kohta (RT 115/116 — 1922). Arstiseaduse §§ 379 ja 386 käivad ainult välismaalt tolliasutiste kaudu sisseveetavate „salajaste rohtude“ kohta ja nõuavad nende sisseveoks Tervishoiu Nõukogu luba, mis antakse ainult pärast keemilise analüüsi toimetamist. Arstiseaduse § 23, mis oma maksvuse kaotanud (RT 2 — 1928), kõneleb ainult kuulutustest arstirohtude müügi, valmistamise ja tarvitamise kohta ja nõuab nende kuulutuste läbivaatamist ja kinnitamist Tervishoiu Nõukogu poolt. Rahukohtunik ja rahukogu on tunnistanud „Paraguay Maté'd“ arstlikuks vahendiks selle tõttu, et kuulutuses öeldakse, et ta takistab ning hoiab ära veresoonte lupjumist, närvlikkust, südamehaigust, uriinhappeid, jooksvat ja unepuudust, olgugi et samast kuulutusest nähtub, et soovitatakse juua oakohvi ja hiina tee asemel eht „Paraguay Maté'd“, mis oma ergutava ja soodsa mõju tõttu Lõuna-Ameerikas igapäevse toiduainena üldiselt tarvitata. Tervishoiu Nõukogu otsusest 14. maist 1922. a. nähtub, et patentrohtude, seerumite ja vaktsiinide ning farmatseutiliste, kosmeetiliste ja dieediliste preparaatide sisseveo-, valmistuse- ning müügiloa saamiseks tuleb pöörduda palvega Tervishoiu Peavalitsuse poole, kusjuures muukeelsetel välismaa firmade poolt tulevatel palvetel peab olema notari poolt kinnitatud eestikeelne tõlge ligi; palvekirjale võib ligi panna ka igasuguseid trükiteid, uurimiste ja laboratooriumide andmeid preparaatide kohta (§ 1). Tervishoiu nõukogu otsusel 14. märtsist 1926. a. ja SK I k. II jao § 386 p. 6² alusel antud määrustes arstirohtude ning arstimise kuulutuste ja reklaami kohta (RT 33 — 1926) öeldakse, et arstiseaduse § 23 põhjal kuuluvad tervishoiuosakondade läbivaatamisele ja trükiks kinnitamisele ajalehtes ja ajakirjades muu seas ka kuulutused hügieeniliste, kosmeetiliste, dieetilisete ja teiste sääraste preparaatide kohta (§ 1 p. 2), kusjuures kuulutajad peavad ette näitama tervishoiuosakondadele Tervishoiu Peavalitsuse tunnistuse, et kuulutatavad saadused on müügile lubatud (§ 2). Kuulutuste läbivaatamisel ja trükkimisloa andmisel tuleb osakondadel käia § 5 loendatud juhtnõuude järgi, millest muu seas nähtub, et Arstiseaduse § 21 põhjal lubatud mittearstlikud ained ei tohi nimetusi kanda, mis mingisugusele haigusele tähelepanu juhivad, ega tohi kuulutustes niisuguste ainete arstivatest omadustest kõnet olla (p. 6). RNS § 115² karistab sääraste ainete müügile valmistamist, hoidmist kaupluses või tööstuses ja müüki, mille valmistamise ja müügi kohta seadusega või võimu seadusliku määrusega on kindlaks määratud rahva tervishoiu huvides erilised reeglid, kui nad eespool-tähendatud teotsemisega rikutud on. Selle § alla on viidud „Paraguay Maté“ hoidmine müügi otstarbel Treubluti rohu- ja värvikaupluses, kuna lubamatu reklaami kuulutused on viidud RNS § 29 alla. Tekib küsimus, kas Tervishoiu Nõukogul on õigus ka väljaspool Arstisead. §§ 379 ja 386 piire määrusi välja anda tervishoiu alal. See küsimus lahendatakse Vabariigi Valitsuse poolt 17. XII 1920 vastu võetud määrusega Vabariigi tervishoiu nõukogu kohta (RT 221/222 — 1920). Selle määruse § 1 järgi osutub kõrgemaks nõuandvaks organiks Tervishoiu Peavalitsusele peavalitsuse juures töötav Tervishoiu Nõukogu, kelle ülesandeks on: 1) arutada kõiki tervishoidu puutuvaid küsimusi riigis; 2) läbi vaadata aruandeid ja eelarveid, 3) üles seada üldises tervishoiutöös tar-

vilikke juhtnööre; 4) läbi vaadata tervishoiu alal põhjapanevate uuenduste ja tähtsate määruste kavasad. Selle määruse põhjal tuleb Tervishoiu Nõukogu otsus 14. maist 1922. a., mis s.a. 29. mail on kinnitatud siseministri poolt (RT 115/116 — 1922), seaduslikuks tunnistada, niisamuti ka Tervishoiu Nõukogu otsusel 14. märtsist 1926. a. väljaantud määrused (RT 33 — 1926), mis osalt põhinevad tol ajal maksvate Arstisead. §§ 21 ja 23. Neid otsuseid pole seni muudetud. Kas „Paraguay Maté“ kuulub arstirohtude või maitseainete hulka, see küsimus käib asja sisusse ega tule arutusele kass. korras. Esitatud põhjustel kassatsioonkaebust ei tule rahuldada.

Käsitelles KKS § 174 Riigikohus **otsustas**: Ferdinand Treubluti kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 104.

KRIMINAAL-OSAKOND.

16. detsembril 1931. a.

Maksudevalitsuse kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 5. okt. 1931. a. August Sahari ja Martin Dsilna süüd. Akts. sead. § 1113 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

1930. a. 8. mail Tartu abiaktsiisinspektor Jüri Jõgi, revideerides August Sahari II järgu restorani Palupera vallas ja asunduses, leidis, et restoranis puudusid müügil $\frac{1}{4}$ -liitrised pudelid riigiviinaga, mida on kohustatud ostma Tartu viinatehaselt II järgu restoranipidajad ja müüma tarvitajatele nõudmise peale. Vastutavaks müüjaks selles restoranis, on Martin Dsilna. Maksudevalitsus, saates juurdlusmaterjali Otepää jaosk. rahukohtunikule, palub August Sahari ja Martin Dsilnat võtta vastutusele II järgu restoranis mitte vastavalt patendile viina müümises Akts. sead. § 1113 järgi. Rahukohtunik, asja läbivaadanud, leidis August Sahari ja Martin Dsilna süüdi olevat patendikohaselt viina müügil mittepidamises ja karistas neid Akts. sead. § 1113 põhjal — Sahari 20 kr. ja Dsilna 30 kr. rahatrahviga. Maksudevalitsuse nõude August Saharilt välja mõista I ja II järgu restoranide patendi hinnavahe 50 kr., jättis rahukohtunik tagajärjeta põhistusega, et patendi hinnavahet on õigus sel korral nõuda, kui teotsetakse kõrgema hinnaga patendi kohaselt, kuna seda nõudeõigust ei või olla, kui II järgu patendi järgi viina mõnedes suurustes pudelites ei olnud. Maksudevalitsus ei jäänud rahule rahukohtuniku otsuse selle osaga, millega tema nõue patendi hinnavahe väljamõistmise kohta tagajärjeta jäetud, ja palus Tartu-Võru Rahukogu tühistada rahukohtuniku otsus tähendatud osas ning 50 kr. patendimaksu A. Saharilt välja mõista. Tartu-Võru Rahukogu ühines eeltoodud rahukohtuniku põhistusega ja jättis Maksudevalitsuse apellatsioonkaebuse tagajärjeta. Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Maksudevalitsus tühistada rahukogu otsust, seletades järgmist: Akts. sead. § 1113 mõiste järgi karistatakse süüdlasi, kes kauplevad alkoholiliste jookidega selleks sisseseatud asutistes mitte kooskõlas patendiga, rahatrahviga ja peale selle nõutakse nendelt sisse patendihind vastavalt Patendimaksu seaduses tähendatud müügikohtade liikide määradele, piirituse ja viinamüügi puhul aga patendihind kõigi alkoholiliste jookide müügi õiguse eest. Riigikogu poolt 16. detsembril 1927. a. vastu võetud Patendimaksu seaduse nr. 96 juurde lisatud patenditariifi B. III p. 2 põhjal (RT 115 — 1927) on II järgu müügikohad, kõigi alkoholiliste jookide müügi õigusega, kohustatud müüma viina, napse ja likööri tarvitajate nõudmisel kinnistes pudelites kohaltarvitamiseks kui ka väljaviimiseks, kusjuures viinamüük peab toimuma etikettidel tähendatud hindadega. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügiseaduse §§ 31 ja 34 põhjal (RT 50 — 1927) ja Vab. Val. määruse järgi 27. VII 1927 (RT 74 — 1927) peab $\frac{1}{4}$ -liitriseid pudelid viinaga

II järgu restoranis igal ajal tarvilikul määral tagavaras olema ja restorani pidaja on kohustatud neid $\frac{1}{4}$ -liitriseid pudeleid viinaga riigi poolt määratud hinnaga kohaltarvitamiseks kui ka väljaviimiseks müüma, kuna aga I järgu restorani pidaja ei ole kohustatud neid $\frac{1}{4}$ -liitriseid pudeleid viinaga hoidma ega kinniselt müüma ja seepärast on II järgu restorani pidajal kasu, kui neid $\frac{1}{4}$ -liitr. pudeleid viinaga üldse ei hoia ja vastuoksaks viinatarvitajal on kahju, et peab kas suurema kvantumi viina ostma või lahtiselt viina ostma ja kallimalt maksuma. Seepärast ei hoia II järgu restorani pidaja meelega neid $\frac{1}{4}$ -liitriseid pudeleid viinaga, omandades sellega I järgu restorani õigused ja teotsedes kõrgemahinnalise (I järgu) patendi kohaselt, mis pärast temalt tuleb nõuda Akts. sead. § 1113 põhjal I ja II järgu patendi hinna vahe. Käesoleval juhul on rahukogu konstateerinud, et restorani vastutav müüja Martin Dsilna on kaubelnud alkoholiliste jookidega mitte kokkukõlas patendiga, mis süütegu on ette nähtud Akts. sead. § 1113, ning sellepärast oleks tulnud restorani omanikult August Saharilt Akts. sead. § 1145 põhjal välja mõista I järgu ja II järgu restorani patendi hinna vahe.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Maksudevalitsuse kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kohtulikul asjaarutamisel on kindlaks tehtud, et Palupera asunduses asetsevas II järgu restoranis, mille pidajaks A. Sahar, revideerimisel abiaktsiisiinspektori poolt 8. mail 1930. a. puudusid müügil $\frac{1}{4}$ -liitrised pudelid riigiviinaga. Süüdi selles on leitud restoranipidaja Sahar ja vastutav müüja Dsilna. Selle kaebaluste teo on rahukohtunik ja rahukogu viinud Akts. sead. § 1113 alla. Riigikohus leiab, et rahukogu ja rahukohtunik kaebaluste teo iseloomustamises eksinud on ja seda ebaõigelt Akts. sead. § 1113 alla viinud. Kaebalustele antakse süüks, et revideerimisel 8. mail 1930. a. II järgu restoranis puudusid müügil $\frac{1}{4}$ -liitrised riigiviinaga pudelid. Akts. sead. § 1113 tähendatud „kauplemise mitte kokkukõlas patendiga“ all tuleb mõista alkoholiliste jookide müüki kõrgema hinna patendi kohaselt, või müüki, mis võetud patendiga üldse lubatud ei ole, mitte aga tegevusetu olekut, — teatud alkoholiliste jookide puudumist müügil. Patendiseaduse juurde lisatud patenditariifi B p. 2 järgi on küll II järgu müügikoha pidaja kohustatud müüma viina tarvitajate nõudmisel kinnistes pudelites. Kaebalust Saharit ja Dsilnat ei süüdistatagi selles, et nad ei ole täitnud tarvitajate nõudmist — müüa viina kinnistes pudelites, vaid et neil revideerimisel tagavaras ei olnud $\frac{1}{4}$ -liitr. riigiviinaga pudeleid. See kaebaluste teoviis, et neil revideerimisel ei olnud restoranis ette näidata $\frac{1}{4}$ -liitr. riigiviinaga pudeleid, ei käi mitte Akts. sead. § 1113 ette nähtud süüteo alla, vaid võib kui rahaministri määruse mittetäitmine RNS § 29 alla viidud saada.

Eeltoodut arvesse võttes ei ole põhjendatud Maksudevalitsuse nõudmine välja mõista I ja II järgu restorani patendi hinna vahe 50 kr.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus otsustas: Maksudevalitsuse kass. kaebus tagajärjeta jätta.